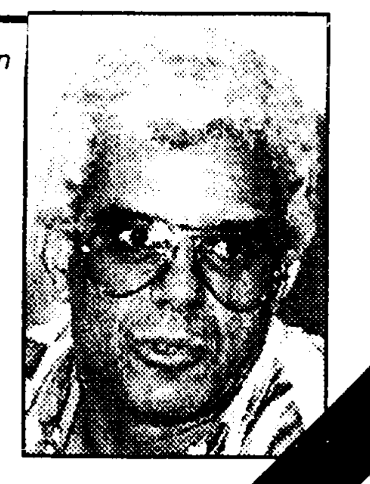

AMIGOE

losse nummers 75 c. zaterdag met Napa Afl1,-

ZATERDAG 7 OKTOBER 1995 - JAARGANG 112 NR 234

Opening naar Havana Cuba is vooral van symbolische aard

Clinton zet deur met Cuba op kier

WASHINGTON - De Amerikaanse president Bill Clinton heeft vrijdag een opmerkelijke wijziging aangekondigd van de drie decennia oude Amerikaanse politiek jegens Cuba. In plaats van het totale isolement waarmee de VS tot nog toe probeerden het communistische systeem op het eiland te verstikken, gaf hij aan dat de VS een aantal sancties zullen opheffen.

De vooralsnog voorzichtige opening betreft een vrijer personenverkeer, uitwisselingen tussen universiteiten, charitatieve schenkingen en communicatie. Voor het overmaken van geld naar Cuba krijgt een onderneming toestemming om een kantoor in Havana te openen. De pers mag wederzijds bureaus openen en de post moet normaal tussen beide landen gaan functioneren. De telefoonverbindingen waren al eerder hersteld.

SCHADUW

De verlichting van de restricties, die onderdeel vormden van het Amerikaanse handelsembargo tegen Cuba, is volgens waarnemers een gevolg van de nieuwe politiek van Washington, die Cuba wil voorbereiden op de periode na Fidel Castro. De bebaarde Castro is in die nieuwe kijk niet meer dan een tropische schaduw van het elders inmiddels vrijwel overal verdwenen communisme. Hij behoeft niet meer al te serieus genomen te worden. Net als met Oost-Europa eind jaren tachtig lijkt de beste manier om Castro's regime verder te ondermijnen een vrijer verkeer met het westen. Isolatie zou "Fidel", die overigens tegenwoordig zelf ook meest in een burgerlijk maatpak verschijnt, alleen nog maar langer op de been houden.

Deze aanpak zou ook voorkomen dat er nieuwe stromen vluchtelingen uit Cuba naar de VS op gang komen. In mei werd, na een ware invasie van bootvluchtelingen, al met Havana een akkoord gesloten over het terugsturen van deze mensen. Wie nu uit "Castro's utopia", zoals Ronald Reagan het schimpend noemde, naar de VS wil, moet poberen een visum te krijgen op de Amerikaanse vertegenwoordiging in Havana.

De versoepeling van het embargo druist op het eerste gezicht in tegen de herleefde campagne van aartsconservatieve Amerikanen. Zij dringen in felle bewoordingen juist aan op verscherping van de sancties. Maar Clinton stelde hen en de Cubaanse gemeenschap in de VS gerust door erop te wijzen dat naast de versoepelingen het economische embargo blijft bestaan.

De opening naar Havana is daarom voornamelijk van symbolisch belang. Michel Camdessus, de directeur van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) zei vrijdag dat het niemand is toegestaan contact op te nemen met Havana. De VS kunnen een eventueel IMF-lidmaatschap van Cuba blokkeren. Het voornemen dat de Europese Unie maandag bekendmaakte om deze maand een dialoog met Cuba te beginnen over economische samenwerking, viel slecht in Washington. Echte samenwerking is niet de bedoeling, de deur naar Cuba mag van Washington vooralsnog alleen maar op een kier worden gezet.

NIETS VERANDERD

Clinton onthulde het 'nieuwe' beleid in ene toespraak over het buitenlandse beleid van zijn regering dat hij meer mensen zal toestaan van en naar Cuba te reizen om onderwijskundige of godsdienstige redenen en voor activiteiten op het gebied van de mensenrechten.

In een eerste reactie heeft Cuba meesmuilend gereageerd op Clintons 'nieuwe beleid'. Het doel blijft het destabiliseren van Cuba, zo stelde men in Havana vast. Het betekent in dat er in feite niets veranderd.

Woordvoerder Japanse sekteleider verdacht meineed

Aum-topman opgepakt

TOKYO - De woordvoerder van de Japanse sekte Aum Shinrikyo, Fumihiro Joyu, is in de nacht van vrijdag op zaterdag gearresteerd op verdenking van meineed. Hij zou in 1992 hebben gelogen tijdens een proces tegen de sekte die een voormalig lid op illegale wijze een stuk grond afhandig zou hebben gemaakt.

Sinds de gifgasaanslag op de metro van Tokyo, in maart van dit jaar, trad Joyu op als woordvoerder van de sekte. Nadat in de afgelopen maanden nagenoeg de gehele top van de sekte was gearresteerd op verdenking van de aanslag, was hij de feitelijke leider.

Met zijn charismatische optreden en zijn knappe uiterlijk verwierf de 32-jarige Joyu zich een status die gewoonlijk slechts aan popsterren is voorbehouden. Dagelijks verdrongen zich voor het hoofdkwartier van de sekte tientallen meisjes om zijn handtekening te bemachtigen.

IN STIJL

Joyu's arrestatie verliep in stijl. Toen bleek dat er een arrestatiebevel was uitgevaardigd, verzamelde zich een menigte van zo'n duizend mensen voor het hoofdkwartier van de sekte, waar de woordvoerder zoals gewoonlijk verbleef. Behalve de "fans" van Joyu stonden er ditmaal politiemensen, journalisten en batterijen camera's en schijnwerpers opgesteld.

Terwijl de menigte stond te wachten vuurde een man vijf kogels in de lucht. **Niemand raakte gewond. De man, die zou behoren tot een rechts-radicale groepering, is vastgenomen. In april kwam een andere sekteleider, Hideo Murai, door messteken om het leven toen het gebouw uitkwam.**

BEKENTENIS

Twee dagen geleden meldde de Japanse televisie dat sekteleider Shoko Asahara bekend zou hebben dat hij de opdracht gaf voor de dodelijke gifgasaanval in de metro van Tokyo. Asahara's advocaat zei dat de politie de bekentenis had afgedwongen.

De eerste rechtszaak tegen de sekteleider begint op 26 oktober. Hij is aangeklaagd wegens moord en poging tot moord in verband met de gifgasaanval in de metro, waarbij elf mensen omkwamen en meer dan vijfduizend mensen vergiftigingsverschijnselen opliepen. Justitie beschuldigt de goeroe en dertig medewerkers ook van een gifgasaanval in het bergdorp Matsumoto, in juni 1994, waarbij zeven doden en zeshonderd gewonden vielen.

Als Asahara zijn bekentenis voor de rechtbank herhaalt, kan het proces binnen enkele maanden, in plaats van jaren, zijn afgerond.

Grote mafiabaas aangehouden op Sicilië

CATANE - Een van de meeste gezochte Italiaanse mafialeiders, de 38-jarige Salvatore Cristaldi, is zaterdagochtend aangehouden op het eiland Sicilië.

Cristaldi was al twee jaar voortvluchtig. Hij werd opgepakt in een luxueus onderkomen in Acicatena, vijftien kilometer van Catane. Tegen de misdaadbaas liepen sinds 1993 twee arrestatiebevelen., een wegens zijn aandeel in de mafia en een wegens moorden. Cristaldi zou leiding hebben gegeven aan de mafiaclan Santapaloa, nadat de belangrijkste Cosa-Nostraleider van Catane, Nitto Santapaloa, in mei 1993 was gearresteerd.

Oppositieleider vermoord

LAGOS - De 79-jarige Nigeriaanse oppositieleider Alfred Oritsewehimi Rewane is vrijdag in Lagos vermoord. Dat hebben kranten in Nigeria zaterdag gemeld. De moordenaars - vijf in aantal - drongen vrijdag binnen in Rewane's woning. Zij schoten hem in koelen bloede neer. De oppositieleider bezweek aan zijn verwondingen kort na aankomst in een ziekenhuis.

V.S. astronauten 16 dagen op reis

■ *KENNEDY SPACE CENTER - De bemanning van de space shuttle Columbia is zaterdagmorgen aan boord gegaan voor een zestiendaagse missie. Tijdens deze ruimtereis zal het Amerikaanse gewichtloos laboratorium worden uitgetest. Foto: voorop rechts commandant Kenneth Bowersox met aan zijn zijde Kathryn Thornton. De overige bemanningsleden zijn Kent Rominger, Catherine Coleman, Michael Lopez-Alegria, Fred Leslie en Albert Sacco.*

NAPA

DEZE WEEK in Ñapa:

* FEFFIK heeft per 1 oktober een leerlingenstelsel ingevoerd onder auspiciën van het Curaçao Hotel and Tourism Trainingscentrum. De leerlingen werken vier dagen per week in een leerbedrijf en krijgen daar al werkende hun opleiding onder leiding van ervaren leermeesters. Een reportage van Nel Casimiri op pag. 1

* ISO-9000 is een garantie voor constante kwaliteit voor de consument. En bedrijven, ook op Curaçao zijn er terecht trots op wanneer zij als zodanig internationaal gecertificeerd worden. Trouwens voor vele van hun wordt het een noodzaak omdat slechts ISO-gecertificeerde goederen voor export naar Europa in aanmerking komen. Bernadette Heiligers verklaart in een bijdrage op pag.3 wat ISO is en welke mogelijkheden er met dit certificaat geboden worden.

* OVER de Samburu's van Kenya gaat de tweede aflevering van Bart de Boer die een tocht maakte door de natuur van Afrika. Het landschap van het Samburu-natuurreservaat doet denken aan Curaçao: droog en warm. Het verschil is dat men er leeuwen, nijlpaarden en tal van andere exotische dieren tegenkomt. pag. 7

Verder in Ñapa: de rubrieken Buitenland, Film, Boeken, Kerk en Wereld, Impressies, Dieet en voeding, Reizen, Sport en gezondheid, Schaken en de wekelijkse kruiswoordpuzzel.

ÑAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoe-abonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met de zaterdagkrant voor het totaalbedrag van één gulden.

Ras-politicus dreigt te struikelen over Agusta-affaire

Dagen Claes bij NAVO lijken geteld

BRUSSEL - Meer dan twintig jaar lang overleefde Willy Claes alle politieke schandalen in het dozijn kabinetten waarvan hij deel uitmaakte. Het lijkt er op dat hij gaat struikelen over het Agusta-schandaal. Maar nog nooit was de positie van Willy Claes zo wankel als nu.

De secretaris-generaal van de NAVO lijkt zijn geloofwaardigheid te hebben verloren. Hij moet de prijs betalen voor een partijpolitieke mentaliteit die in de jaren '70 en '80 hoogtij vierde, maar nu, mede onder invloed van de corrruptieschandalen in Italië, onaanvaardbaar is geworden: Partijfinanciering via giften uit het bedrijfsleven. In dit geval het zogenaamde Agustaschandaal.

Zijn betrokkenheid bij gesjoemel met de aankoop van 46 Italiaanse Agustahelikopters in 1989 dreigt hem nu fataal te worden. De 56-jarige Claes, zoon van een straatmuzikant, combineert een aantal opmerkelijke eigenschappen. Hij ontpopte zich als een verdienstelijk musicus, die nagenoeg alle Belgische symfonie-orkesten heeft gedirigeerd. Sommige uitvoeringen zijn zelfs op CD vastgelegd. Maar ook in zijn politieke loopbaan had Claes plezier van zijn muzikale gaven. Op informele bijeenkomsten van de Europese raad van ministers schroomde hij niet achter de piano plaats te nemen om de sfeer wat op vrolijken.

Aan de andere kant van het spectrum staat zijn Terrierachtige gedrevenheid in de politiek. In tegenstelling tot zijn vader koos hij voor de socialisten. Zijn keuze zou zijn terug te voeren op de traumatische ervaring dat zijn ouders van de ene op de andere dag door een welgestelde huisbaas uit hun woning werden gezet. Claes laat zich nergens uitzetten. Als je hem weg wilt hebben moet je hem wegdragen, is de mening van mensen die hem van dichtbij hebben gevolgd.

In de jaren '60 en '70 was Claes de drijvende kracht achter de uitbouw van de Socialistische partij in Limburg ten koste van de christen-democraten. In 1972 werd hij voor het eerst beloond met een ministerspost onder het kortstondige kabinet Eyskens-Cools II. Daarna, tot zijn vertrek in september 1994 naar de NAVO, was de socialist met uitzondering van de oppositieperiode 81-87, niet weg te denken uit een belgisch kabinet.

Politie: talrijke aanknopingspunten met Kelkal-serie

Spijkerbom ontploft in Parijs

PARIJS - Alles wijst erop dat de bomaanslag van vrijdagmiddag bij een metrostation in het populaire 13de arrondissement van Parijs in verband staat eerdere aanslagen in Frankrijk.

Allereerst de naam van het station: Maison Blanche. Het dorp waar een week geleden politieagenten de van de enkele aanslagen verdachte Khaled Kelkal neergeschoten, heet La Maison Blanche. Ook was vrijdag in Rillieux-la-Pape de begrafenis van Kelkal, die trouwens in alle rust verliep.

Ook om een andere reden zijn politie en justitie geintrigeerd: De aanslag vond plaats vrijwel tegenover de woning van de rector van de moskee van Parijs, Dalil Boubakeur. Die heeft de golf van aanslagen bij herhaling veroordeeld en de moslim-jeugd opgeroepen zich niet in te laten met fundamentalisten of toe te geven aan de golf van geweld.

Boubakeur staat bekend als een gematigd man, net als Sjeik Sahraoui. Sahraoui, een van de oprichters van het fundamentalistische fis in algerije, kwam begin juli om het leven bij een aanslag voor zijn moskee. Hij blijkt te zijn neergeschoten met het geweer dat vorige week woensdag is gevonden naast de zwaargewonde Karim Koussa.

Koussa bevoorraadde de gezochte Kelkal in de bossen ten westen van Lyon. Hij ontlokte toen een schietpartij met gendarmes en hielp zijn vriend te ontkomen. Koussa ligt nog steeds in een ziekenhuis in Lyon.

ACHTSTE

Na Kelkals dood sloten politie en justitie nieuwe aanslagen niet uit. De bewaking van stations, luchthavens, openbare gebouwen, scholen en winkelcentra, en de voortdurende controles op identiteit en van bagage, met name bij tolstations op de autosnelwegen, gingen dan ook gewoon door. Bij de aanslag van vrijdag raakten twaalf mensen door rondvliegende spijkers en moeren licht gewond.. Onder de gewonden zijn twee agenten.

De aanslag op Sjeik Sahraoui meegerekend is dit de achtste aanslag in Frankrijk met in totaal zeven doden en vele tientallen gewonden. De politie gelooft niet dat dit de laatste aanslag zal zijn. Men blijft paraat.

Lezing over privatisering

WILLEMSTAD —Door de Dienst Economische Zaken zal in samenwerking met de Universiteit van de Nederlandse Antillen op dinsdag 10 oktober een lezing worden gehouden over het onderwerp privatisering en de toepassing ervan op Curacao.

Het doel van deze lezing is tweeledig. Ten eerste zal worden ingegaan op het fenomeen privatisering en ten tweede zal met de aanwezigen van gedachten worden gewisseld over het zich manifesteren van het privatiseringsproces op Curaçao.

De lezing zal worden gehouden door professor V.V. Ramanadham, die de eilandelijke overheid zal adviseren omtrent het te voeren privatiseringsbeleid. Prof. Ramanadham is een expert op het gebied van de privatisering en heeft over dit onderwerp diverse publicaties op zijn naam staan.

Mario Evertsz: "Suzy Romer speelt politiek spelletje"

Dok verwacht dit jaar winst van vijf miljoen

WILLEMSTAD — **Directeur van de Effective Management Group Mario Evertsz snapt de hele commotie rondom de Curaçaose Dokmaatschappij niet. "Het gaat goed met het Dok, heel goed zelfs. Er vond vorige week weliswaar een incidentje plaats, maar dat is inmiddels opgelost." Evertsz vraagt zich af: "Wat wil men eigenlijk horen, dat het niet goed gaat?"**

Tot eind augustus was de geschatte winst 3,5 miljoen. De verwachting voor eind 1995 is bepaald rooskleurig. De winst zal waarschijnlijk hoger zijn dan vorig jaar, namelijk meer dan vijf miljoen. De Dok-manager vindt het verzoek van PNP-er Suzy Römer aan de eilandsraad voor installatie van een commissie bestaande uit eilandsraadsleden ronduit een lachertje. Deze commissie zou een onderzoek naar het beleid van de Curaçaose Dokmaatschappij moeten gaan doen, vindt Römer. "Waar is ze mee bezig? Blijkbaar haalt ze een politieke stunt uit."

"Neen, ik ben niet van plan haar woorden serieus te nemen", zegt Evertsz aan de *Amigoe*. De logica in de handelwijze van de politica van de groene partij is volgens Evertsz volkomen zoek. Hij vindt dat Römer afwijkt van de lijn van haar eigen partij, die tijdens de verkiezingen propaganda maakte met het positieve Dok-resultaat als lokkertje.

Evertsz vindt het bovendien helemaal verkeerd dat raadsleden zomaar losjes praten over 'het dagelijkse beleid' bij de Dokmaatschappij. "Daarvoor moet men toch over gegevens beschikken; daarover dient men immers eerst goed geïnformeerd te zijn." De logische lijn lijkt hem dat volksvertegenwoordigers pas na gedegen informatie, zaken nader aan de kaak kunnen stellen. Voor zover hem bekend heeft geen enkel raadslid hem persoonlijk benaderd met een verzoek om uitleg. En dat de huidige parlementariërs nog steeds niet goed op de hoogte zijn van het reilen en zeilen bij het scheepsreparatie-bedrijf staat volgens Evertsz als een paal boven water. "Blijkbaar is de uitleg in de raadsvergadering niet voldoende geweest, ik heb hen via gedeputeerde Eisden uitgenodigd langs te komen."

POSITIEF

Ondanks ontslagen in deze sector in Nederland, Colombia en Spanje houdt Curaçao stand en heeft de werf de laatste tijd geen gebrek aan opdrachten. In Nederland werd bijna de helft van het personeel ontslagen vanwege malaise in deze sector. Bij de Spaanse werf *Astilleros Españoles* moest vijfduizend man personeel om dezelfde reden naar huis. De Colombiaanse reparatiewerf Conastil sloot onlangs ook haar poorten.

De Dok-werknemers, de leiding, iedereen doet zijn uiterste best om de positieve ontwikkelingen bij de lokale werf te behouden, en zelfs te verbeteren. "Er kan altijd wat mis gaan, zoals vorige week het geval was." Maar Evertsz heeft het gevoel dat sommige politici deze zaak, als het ware, met beide handen aangrijpen om het Dok weer in een negatief daglicht te plaatsen.

Opdrachten van buitenlandse reders moeten veelal als een totaalpakket worden gezien. Hij geeft een voorbeeld: "Als er 40 bankwerkers en 80 lassers nodig zijn, dan moet dat aantal ook aanwezig zijn. Je kunt niet naar de opdrachtgever teruggaan met de mededeling van: meneer ik heb maar 20 bankwerkers en 60 lassers. De reder gaat dan naar een ander bedrijf. Wat wil men dat ik doe, de opdracht aan mijn neus (het Dok) voorbij laten gaan omdat er niet genoeg lokalen zijn? Het zou betekenen dat ook de arbeidsplaatsen van de vaste groep arbeiders in gevaar komt."

Mario Evertsz kan het niet genoeg zeggen: "Het zou zeer onlogisch en onjuist zijn om de voorkeur aan buitenlanders te geven, om velerlei redenen. Het behoort pertinent niet tot het beleid van de CDM. Hij beschouwt de aangenomen motie door de eilandsraadsleden daarom als het intrappen van open deuren, niets nieuw onder zon. Met of zonder motie, het Dok pleegt eerst werving op de lokale markt.

"A propos: We hebben momenteel arbeidskrachten nodig. We willen lokale mensen. Ze kunnen zich melden."

Rollocks de enige disonant

Eilandsraadvergadering Sint Maarten emotioneel en eensgezind over Luis

WILLEMSTAD/PHILIPSBURG — **In de vrijdag gehouden eilandsraadvergadering van Sint Maarten heeft gezaghebber Richardson SAPP-gedeputeerde Rollocks lik op stuk gegeven inzake diens kritiek op het optreden van Richardson onder de noodwet. Rollocks zit inmiddels, zowel in de eilandsraad als in het Bestuurscollege, in een totaal geïsoleerde positie. Zowel de DP als de SPA spraken juist hun complimenten uit aan Richardson, die op zijn beurt ook vol lof was over de politici "die hier waren toen de tijden moeilijk waren" - een duidelijk verwijt aan Rollocks, die daags voor de orkaan naar het buitenland uitweek en pas dagen later weer kwam opdagen.**

In reactie op de eis van Rollocks, dat straks alle hulpgelden alleen ten goede komen aan Antillianen, reageerde Richardson scherp. "Jarenlang zijn de illegalen door lokale mensen uitgebuit. Zij hebben de groei van het eiland mogelijk gemaakt. Zij mogen nu niet worden overgeslagen als het gaat om hulp en huisvesting. Het hulpgeld is er ook voor hen."

Hoewel DP-gedeputeerde Elton Jones tijdens de vergadering zijn functie neerlegde uit protest tegen het eventueel samenstellen van een nationaal Bestuurscollege, en hoewel namens de oppositiepartij SPA ook geen kwaad woord werd geuit in de richting van de DP, bleef de verwachte aankondiging dat de DP en de SPA gaan samenwerken vrijdag uit.

Kennelijk is DP-leidster Sarah Wescott daar nog niet klaar voor, want zij klaagde over 'de terugkeer van oude politiek', daarbij doelend op eerder geuite kritiek van SPA-leider Vance James. Toch gelooft niemand op Sint Maarten meer, dat het nog goed komt tussen de DP (5 zetels, 2 gedeputeerden) en de SAPP (1 zetel, 2 gedeputeerden), maar voor de SPA (5 zetels) is de tijd nog niet rijp.

Waarnemers noemen de speech van DP-er Marcel Gumbs 'indrukwekkend'. Hij zei geschokt te zijn geweest van de plunderingen en van het feit dat veel mensen niet zelf de handen uit de mouwen staken, maar zaten te wachten op personele, materiële en financiële hulp van Nederland, van Curaçao en anderen. En dat nog steeds doen. "Waar is onze trots gebleven? We moeten zoveel mogelijk onszelf helpen. Want er bestaat niet zoiets als een gratis lunch! Het economisch herstel staat nu voorop, waarna het sociale herstel zal volgen." Op Rollocks na, spraken alle raadsleden plus de gezaghebber hun grote dank uit aan een ieder die Sint Maarten is komen helpen en dat nog steeds doet.

Richardson gaf een overzicht van de schade en wat de toestand zal zijn als er voor het komende toeristenseizoen niets zou worden ondernomen: van de 4000 hotelkamers zijn er 1100 operationeel, het deviezenverlies bedraagt dan 200 miljoen gulden, 2000 arbeidsplaatsen gaan verloren. Van de klaslokalen is 60 procent verloren gegaan, van het schoolmateriaal bijna alles.

Richardson verwacht dat half december alle woningen weer electriciteit en telefoonverbindingen zullen hebben en dat 40 procent van de woningen weer over kabeltelevisie zal beschikken. Tegen die tijd zal ook 65 procent van de hotelkamers weer operationeel zijn. De zelfgestelde deadline van 15 december is wat dat betreft naar voren geschoven naar 11 november (Sint Maartensdag).

Lag afgelopen week de nadruk op de schoonmaakaktie, komende week is die van het huizenherstel, kondigde Richardson aan. In de komende drie maanden moet ook de nieuwbouw van start gaan. Per 1 januari zal een Werklozenfonds worden ingesteld en ook het financiële noodprogramma inzake publieke diensten wordt nader uitgewerkt.

De eilandsraad sprak wel de wens uit meer bij het beleid betrokken te worden. Dat kan, zei Richardson. "Wie dat wil krijgt een meer dan full-time taak toebedeeld, want er is werk genoeg te verzetten."

Red Hot Jazz

■ *WILLEMSTAD — Zwart van de mensen zag het vrijdagavond op Mambo Beach. Tussen de palmen door genoot het jazz-publiek van achtereenvolgens Wind & Keys, Michel Camilo en tenslotte Arturo Sandoval (zie foto). Niet iedereen kon de sterren even goed zien vanwege de beperkte ruimte en de in de weg staande palmen. Maar daarom had de organisatie aan het water een groot beeldscherm geplaatst waarop het spektakel werd geprojecteerd. Zaterdagavond meer jazz, weer op Mambo. Het programma met Danilo Perez, Earl Klugh, Maceo Parker en zijn gaste Candy Dulfer klinkt veelbelovend. Tip: blijf tot het eind!*

■ ***Michel Camilo***

OPINIE

Door Ronnie Renz sr

ZOALS GEWOONLIJK wordt de strijd weer uitgevochten over de hoofden van de burgers. Kranten, radiostations en de televisie worden dezer dagen bekogeld met communique's, die de pro's en contra's van de door het Bestuurscollege uitgevaardigde maatregelen uitdragen. En zoals dat in ons landje altijd gaat, denkt eenieder nog steeds alleen maar in zijn eigen straatje. De vakbonden kondigen een confrontatieslag aan, het bedrijfsleven gaat met de maatregelen goeddeels akkoord, andere organisaties vrezen - net als de vakbonden - voor een vermindering van de koopkracht.

Sterk heb ik de indruk, dat een meerderheid van de Curacaose bevolking bereid is offers te brengen om het eiland uit de bijzonder ernstige financiele crisis te trekken. Echter: die burgers willen wel dat dit de laatste keer is dat ze weer in de zak moeten tasten om op te draaien voor misbruik van overheidsfondsen. Het is daarom zaak dat deze overheid wettelijke regels vaststelt, die het financieel handelen van de gekozen bestuurders aan banden legt. Dat heeft dit eilandsbestuur beloofd en dat dient dan ook te gebeuren!

Door het ontstane tumult zijn we geneigd een belangrijk punt te vergeten, namelijk het uitstekende werk dat Etienne Ys heeft volbracht om het liquiditeitstekort voor dit jaar voorlopig af te wenden en het begrotingstekort van volgend jaar met zo een 200 miljoen gulden terug te brengen.

Is Ys een supermens? Geenszins. Hij heeft wel kwaliteiten, die hem ver doen uitsteken boven vorige Financiengedeputeerden, die we hebben gekend. En wel door het inzicht en de durf om in de begrotingen te snijden waardoor -gezien de ernst en omvang van het probleem- een in feite acceptabel pakket uit de bus is gerold. Voor het moment is dit voldoende om het eiland weer financieel te doen lopen, maar kan op de langere termijn ontoereikend zijn. De schuldenkwwestie van 2,1 miljard is immers nog niet aangeroerd.

Waarom, zo vraag ik me af, hebben vorige Financiengedeputeerden ook niet stevig kunnen ingrijpen in plaats van een situatie te bestendigen, die Curacao steeds dieper in de put deed belanden? Van die "frisse wind" waar we toen zoveel over hoorden, hebben wij met zijn allen een behoorlijke longontsteking van opgelopen! En nu horen we van dezelfde partij, die zeven jaar lang verstandeloos en onverantwoordelijk heeft gehandeld dat zij het eiland een warm hart toedraagt! Grotere schaamteloosheid is nauwelijks voor te stellen. Nota bene wordt gevraagd om een nationale top. Dat gebeurt nog wel door een partij, die zeven jaar lang geen anderen in de buurt van het machtscentrum duldde. Maar een nationale top is de enige manier om de PNP weer enigszins in de belangstelling te doen staan. Ze zijn door de bevolking echter terugverwezen naar de Penstraat. Gezien de troep die ze hebben achtergelaten, is dat nog te dicht in de buurt van de Concordiastraat.

Hoe groot de problemen ook zijn, we mogen ons gelukkig prijzen dat de bevolking op 12 mei j.l. verstandig heeft gekozen en een nieuw bewind aan de macht heeft gebracht. De kritiek, die nu daarom op deze bewindvoerders wordt uitgebracht, is onterecht. Maar is het altijd een ondankbare taak om het vuil te ruimen , dat anderen hebben achtergelaten. Vooral als de burger daarvan ook nog de dupe wordt.

Lezing over integraal ontwikkelingsplan

WILLEMSTAD —Dr. Enrique Neuhauser zal donderdag 12 oktober in de aula van de UNA een lezing houden. Deze lezing houdt verband met de werkzaamheden, die dr. Neuhauser voor het Bestuurscollege verricht in verband met het opstellen van een integraal meerjaren ontwikkelingsprogram voor Curaçao. Dit plan zal worden opgesteld door de Dienst Economische Zaken in samenwerking met de UNDP, United Nations Development Program.

Doelstelling van dit plan is het uitzetten van lijnen om zowel met korte- als lange termijnacties te starten. Het plan behelst vier fasen, te weten: een perspectief plan, gevolgd door een middenlangtermijn ontwikkelingsplan, dat als basis zal dienen voor de uitwerking van de sectorale plannen (fase drie) en sectorale projecten (fase vier).

Er zal rekening worden gehouden met de huidige stand van zaken in de volkshuishouding en reeds geplande activiteiten van de verschillende sectoren. Tevens zal de gewenste ontwikkeling met betrekking tot de randvoorwaarden voor duurzame en evenwichtige ontwikkeling worden gepositioneerd. Voor wat betreft de economische sector zal de Dienst Economische Zaken het beleid uitwerken ten aanzien van de voorwaarden voor de gewenste ontwikkeling.

Informatie over gezond gezin

WILLEMSTAD — De Curaçaose Hartstichting (CHS) organiseert zondag 29 oktober haar jaarlijkse gezondheidsinformatie-programma voor het gezin. Ditmaal kreeg het programma als titel 'Pasa dia ku fundashon kuida nos kurason, i sinja di pasado i futuro di tur organisashon'.

Vanaf 10.00 uur tot 16.00 zal het programma in en rond het Curaçaosch Museum plaatsvinden. Het ABC-busbedrijf zorgt voor busvervoer. Voor de bezoekers maakt de bus tevens een speciale route van 1,5 uur met een gids en een lekker hapje.

Vanaf komende maandag zijn kaarten à fl. 3,- verkrijgbaar bij de grote boekhandels, CHS en het museum.

Gedeputeerde Mayra Coffie op Ouderendag:

Bejaarden verdienen goede medische zorg

WILLEMSTAD — **In opdracht van gedeputeerde Mayra Coffie gaat een medewerker van de dienst Sociale Zaken zich bezig houden met de kwestie van de pp-kaart (kostelozemedischebehandeling) voor ouderen en erop toe zien dat degenen die in aanmerking komen voor zo'n kaart die ook krijgen.**

"Het mag geen lijdensweg zijn voor een oudere om de dokterskaart te krijgen", verduidelijkte ze haar standpunt vorige week op de Internationale Dag voor Ouderen.

Het bestuur van de Curaçaose Bond voor Verpleegkundig en Verzorgend Personeel (CBV) toonde zich ingenomen met het feit dat de overheid ditmaal het initiatief had genomen om de door de Verenigde Naties uitgeroepen Ouderendag ook op Curaçao te vieren. Voorzitter Daphne Kibbelaar ziet weliswaar vooruitgang in de ouderenzorgsector, maar het is nog lang niet voldoende. Hij betreurt bijvoorbeeld de eenzijdige voeding die de bewoners van de ouderenhuizen vaak krijgen voorgeschoteld. Kibbelaar zei dat ouderen recht hebben op goede verzorging. Het is geen gunst, ze hebben voor de gemeenschap gewerkt.

Rob Delannoy, voorzitter van de commissie die een ouderenbeleid voorbereidt, wees op de snelle vergrijzing van de lokale samenleving. Delannoy drong aan op de instelling van een adviesorgaan dat het ouderenbeleid in de gaten blijft houden, vooral wanneer er niet voldoende middelen zijn. Ook pleitte hij voor het zo efficiënt mogelijk omgaan met de beschikbare middelen.

De ouderen gaven tijdens de bijeenkomst aan hoe belangrijk het voor hen is om samen te komen, ervaringen uit te wisselen en te kunnen genieten van wat het leven te bieden heeft. Duidelijk werd dat de ouderen behoefte hebben aan dergelijke ontmoetingen. "Wij zijn blij dat de overheid aan ons heeft gedacht", zo verwoordde Juanita Raap, bewoonster van Kas Antonia Roosje te Tera Kòrá haar tevredenheid aan de overheidsvertegenwoordigers.

Statenlid Capriles:

Sex is geen taboe meer, op scholen voorlichting nodig

WILLEMSTAD — Sexuele voorlichting zou een verplicht onderdeel in het schoolpakket voor 12 à 13-jarigen moeten worden. Dat vindt PAR-Statenlid Michèle Capriles. Het lesprogramma moet uitgaan van de "realiteit van onze gemeenschap en wel dat sex geen taboe meer is," zo schrijft zij minister van Onderwijs Dijkhoff.

De technologische ontwikkelingen (televisie, video, internet) maken nu eenmaal dat kinderen al op een vrij jonge leeftijd met het begrip sex geconfronteerd worden. Helaas laat de sexuele voorlichting vanuit het ouderlijk huis vaak veel te wensen over.

Het lesprogramma moet dan ook niet alleen de fysieke aspecten van sexualiteit omvatten, maar ook de gevolgen van sexueel verkeer en hoe men zich daartegen kan wapenen, vindt Capriles. Zij is het niet eens met de veelgehoorde mening dat sexuele voorlichting alleen maar zal leiden tot het op jonge leeftijd gaan experimenteren met sex. "Feit is dat er al heel wat geëxperimenteerd wordt, maar helaas zonder dat men goed op de hoogte is van de gevolgen daarvan." Volgens Capriles zal het omgekeerde juist gebeuren: dorodat de kinderen de risico's kennen, zullen zij minder snel tot sex overgaan.

Capriles was onlangs panellid in het radioprogramma Kontakto dat over sexualiteit ging. Het viel haar daarbij op dat er nog veel schort aan de kennis over sexualiteit bij jongeren.

Rekenkamer keurt Nationale Rekeningen 1969 tot 1987 af

WILLEMSTAD — De Algemene Rekenkamer heeft op 12 oktober 1992 een verslag gemaakt over de rekeningen van ontvangsten en uitgaven van het Land over de periode 1969 en 1971-1986. In dit rapport, dat tot nu toe door de Rekenkamer, regeringen en Staten uit de publiciteit werd gehouden, schrijft de Rekenkamer: "De Kamer betreurt het ten zeerste dat haar oordeel over de rekeningen over in totaal 17 jaar voor elk jaar gelijkluidend is, namelijk: 'zoals uit haar op de rekeningen gestelde verklaringen blijkt, is de Rekenkamer van mening deze niet te kunnen goedkeuren. Het geheel ontbreken van de rekening over het jaar 1970 is voor de Kamer onacceptabel'."

Vanaf 1969 tot en met het jaar 1986 (latere jaren worden in een ander, nog niet uitgebracht rapport besproken) is het een financiële en cijfermatige chaos bij de overheid in het algemeen en het departement van Financiën in het bijzonder. Zo blijkt uit het rapport.

Een greep: er ontbreken over de dienstjaren '69 tot en met '86 de ramingen en gedetailleerde specificaties saldi die onder Titel C geboekt horen te staan; verschillen tussen ramingen en uitkomsten zijn niet verklaard, er zijn geen specificaties van de kapitaalsdienstuitgaven en idem van de lonen, sociale lasten en aankoop van niet duurzame goederen en diensten. En een groot deel van de boekingen zijn strijdig met de comptabiliteitswetgeving. Dat is de wet die zegt dat voor overschrijdingen van de begroting door de minister toestemming aan de Staten moet worden gevraagd.

De Kamer schrijft: "In haar verslagen over de jaren 1969 tot en met 1980 heeft de Kamer bij voortduring gewezen op de tekortkomingen in het beheer en de verwerking met betrekking tot Titel C (waarop belangrijke bedragen voorkwamen die niet als reële vorderingen konden worden beschouwd) en op de dringende noodzaak tot sanering daarvan. **Zij achtte de door het Departement van Financiën vervaardigde overzichten onbetrouwbaar** (cursivering red.). Vele in Titel C geboekte posten dienden te worden te worden overgeboekt naar de begroting, waartoe voorzieningen dienden te worden getroffen en er was doorlopend een belangrijke achterstand."

Uit de rapporten van de opstellers van de Rekeningen over de jaren 1971 tot en met 1988 (die aan de minister van Financiën werden aangeboden) ontleent de Kamer, "dat het beheer van Titel C steeds zeer te wensen heeft overgelaten en dat er in bepaalde perioden zelfs in het geheel niets was gedaan dat op beheer leek, dat er geen interne controle werd uitgeoefend en dat contrôle overigens ook niet mogelijk was. De boekingen op Titel C onttrokken zich aan de meest elementaire controles op juistheid en volledigheid. Afstemmingen van rekening-courant met banken en instellingen hadden niet plaatsgevonden. Er was geen aandacht geschonken aan de afloop van voorschotten en van 'voorlopig' op Titel C geparkeerde bedragen."

De VB accountants die vervolgens werden aangetrokken 'hebben zo goed en zo kwaad als het ging gestreefd naar sanering', en achterhaalden wel een begindatum en -bedrag, maar er was er geen onderverdeling te geven. "Uit de administratie van Titel C tot en met 1983 was derhalve nog maar weinig tot niets af te leiden." In 1987 had deze lijst een totaal van 100 miljoen gulden, verdeeld over 30 posten, maar was deze niet gelijk aan de Evenwichtbalans, die 54,8 miljoen liet zien. In 1988: Titel C 157,1 miljoen en de Evenwichtbalans 101,1 miljoen.

PERSONEELSKOSTEN

Een beoordeling over de doelmatigheid van personeelsuitgaven was niet mogelijk, vervolgt de Rekenkamer. Dit wegens het voor vrijwel alle diensten en niveaus ontbreken van normen voor de personeelsbezetting in de vorm van vastgestelde formaties annex functie- en taakbeschrijvingen en functiewaardering.

"De wijze van verwerking van de salarisposten in de financiële administratie was ook in de periode 1984/1987 slecht te noemen. Van enkele eilanden was een aantal betaalsrollen niet geboekt en ook niet terug te vinden. Verder waren veel betaalsrollen niet juist in de administratie verwerkt, terwijl ook nimmer werd gecontroleerd of de uit de betaalsrollen voortkomende netto-salarissen inderdaad volledig waren uitbetaald. Evenmin werd ooit nagegaan of de inhoudingen ten behoeve van derden overeenstemden met de betalingen aan desbetreffende instanties. **Gesteld kan worden dat interne controle op de salarisberekening en uitbetaling vrijwel geheel heeft ontbroken.**"

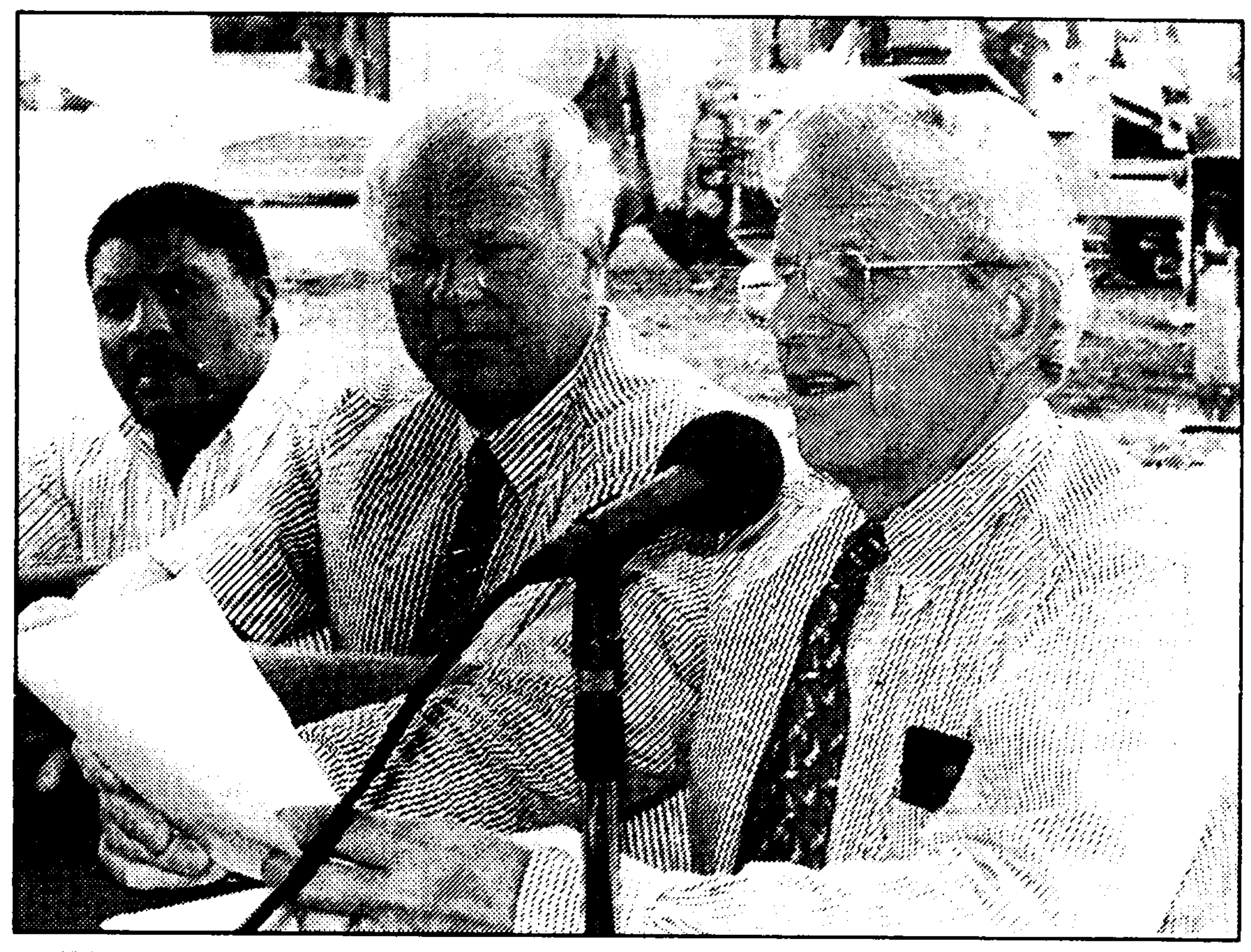
De begrotingen werden jaarlijks met miljoenen overschreden. In achttien jaar tijd sloot de rekening twaalf keer met een tekort en was het saldo over een jaar onbekend. Die overschrijdingen werden soms wel en soms niet volgens de comptabiliteitswet afgehandeld. In alle gevallen bleef het indienen van supletoire begrotingen sinds 1970 achterwege. Ook **werden vanaf 1970 door de Raad van Ministers geen ontwerpen** van Landsverordeningen tot wijziging van de begroting meer aan de gouverneur aangeboden ter indiening bij de Staten, zoals voorgeschreven. Vanaf 1980 heeft de Rekenkamer hier al op gewezen. "Ook in haar jaarverslagen heeft de Kamer regelmatig gewezen op onjuist gebruik van de artikelen voor Onvoorziene uitgaven".

Verder blijkt, dat in de Rekeningen 1971-1986 in de kolom begrotingen artikelen zijn opgenomen die in de goedgekeurde begrotingen niet voorkwamen. Sommige artikelen zijn opgenomen met onjuiste bedragen, andere waarvan de bedragen zijn weggelaten. Verder zijn in de kolom 'verevend' in de Rekeningen posten verwerkt die niet in de grootboeken zijn opgenomen.

Tot slot een laatste greep uit het rapport van de Rekenkamer onder het hoofdstuk 'door de Landsontvanger niet verantwoorde ontvangsten'. "De verantwoording van ontvangsten door de Landsontvangers heeft geen gelijke tred gehouden met hetgeen feitelijk was ontvangen (...), wat verschillende oorzaken kan hebben. In het kader van het opstellen van de Rekeningen werden aanvullende boekingen verricht ten einde de ontstane leemte op te vullen. **De Rekenkamer zijn echter geen bescheiden overlegd aan de hand waarvan de juistheid en de aansluiting tussen liquide middelen, plus uitgaven en ontvangsten (Titels A, B en C) kon worden vastgesteld.**"

In haar aanbiedingsbrief **aan de minister (oktober '92)** schreef de Kamer al: "De wijze waarop de Kamer na veel moeilijkheden en veel te laat over de benodigde Rekeningen kon beschikken, hebben ertoe geleid dat de inhoud van deze rapporten aan aktualiteit heeft ingeboet en voor het grootste gedeelte nog slechts historische waarde heeft."

Betonbouw adopteert St. Luciaschool

■*WILLEMSTAD —Directeur Co Kleyn maakte donderdag bekend, dat Betonbouw de St. Luciaschool de komende jaren zal "adopteren". Dit geschiedt in het kader van het 20-jarig bestaan van Betonbouw. De beslissing houdt in dat de school bepaalde herstelwerkzaamheden zal verrichten. "Wij kunnen niet alles doen, ook de overheid heeft haar verplichtingen," zei Kleyn.*

De St. Luciaschool zal tevens van schoolmaterialen worden voorzien, onder meer schoolbanken.

Bij haar tweede lustrum had Betonbouw een vormimgscentrum voor Totolica aan de Uteweg opgezet, bij het 15-jarig bestaan een sportcomplex, dat door diverse oorzaken nog niet optimaal in gebruik is.

Het 20-jarig bestaan van Betonbouw wordt dit weekeinde gevierd met een Familiedag te Blaauw. Dan zullen ook werknemers worden gehuldigd, die 10 en 15 jaar in dienst zijn.

Benzine vanaf maandag bijna twee cent duurder

WILLEMSTAD —Vanaf maandag wordt de autobenzine duurder. Voor unleaded en regular zal 1,9 cent meer moeten worden neergeteld. De benzineprijzen komen daardoor te staan op 106,4 cent voor unleaded en 103,9 cent voor regular benzine. Dit heeft CUROIL bekend gemaakt.

De verhoging is doorgevoerd vanwege de stijging van de prijzen op de internationale markt en heeft dus niets te maken met de maatregelen, die de eilandelijke overheid nu voorbereidt ten aanzien van de benzineprijzen.

Ook de consumentenprijs van gasolie wordt aan de internationale prijsontwikkeling aangepast en zal met 8,9 cent worden opgetrokken tot 38,8 cent per liter. De gasolieprijs ligt al sedert oktober 1994 ruim acht cent onder de marktprijs.

De consumentenprijs voor kerosine daalt echter met 9 cent per liter, terwijl ook voor de 100-lbs gascilinders minder hoeft te worden betaald, namelijk fl. 2,60 minder.

Tenslotte worden ook de prijzen van olieprodukten voor de utiliteitsbedijven KAE en KODELA naar beneden toe aangepast.

De nieuwe prijzen hebben niet alleen te maken met de ontwikkelingen op de internationale oliemarkten gedurende het derde kwartaal van dit jaar, maar ook met de te verwachten prijsontwikkeling in de komende drie maanden.

Samenwerking ziekenhuis en stichting borstvoeding

WILLEMSTAD — In het St. Elisabeth Ziekenhuis is per 1 oktober samen met de Fundashon Lechi di Mama begonnen met een nieuw voorlichtingsproject. Kraamvrouwen en aanstaande moeders krijgen dan voorlichting over borstvoeding.

De vrijwilligers van de Stichting Borstvoeding brengen tweemaal per week (dinsdagmiddag en donderdagmorgen) een bezoek aan de kraamafdelingen en de couveuse-afdeling. Ze helpen, in nauwe samenwerking met de verpleging, de moeders bij het aanleggen van de baby aan de borst en geven praktische informatie over alles wat met borstvoeding te maken heeft. Ook zal er schriftelijk materiaal verstrekt worden. In de patiëntenbibliotheek zal op maandag- en woensdagmiddag (14.00-14.30 uur) de gelegenheid bestaan om een video te bekijken over het geven van borstvoeding. Ook is er leesmateriaal over het onderwerp aanwezig.

In dit project wordt ook speciale aandacht besteed aan de couveuse-baby. De verpleging en de vrijwilligers van Lechi di Mama zullen praktische tips en instructies geven over het kolven en baren van moedermelk voor baby's in de couveuse.

Meer informatie over dit project is te verkrijgen bij de coördinator patiëntenvoorlichting mevrouw H. Straal van de afdeling public relations telefoon 624062.

Statenlid wil consulaat Cuba op Curaçao

WILLEMSTAD — Het Bonaireaanse Statenlid Peter Silberie vraagt premier Pourier bij de Rijksregering de mogelijkheid te onderzoeken om een Cubaans consulaat op Curaçao te openen.

Er is immers ook een Nederlandse ambassade in Cuba en een Cubaanse ambassade in Nederland. Volgens Silberie is er een noodzaak tot een consulaat, gezien het feit dat op Curaçao en Bonaire veel Cubanen werken. Anderzijds gaan Antillianen naar Cuba voor medische redenen.

Diverse ministers hebben Staten stukken van Rekenkamer onthouden

=door Marjo Nederlof=

WILLEMSTAD — Opeenvolgende ministers van Financiën hebben vanaf 1991 diverse alarmerende rapporten van de Algemene Rekenkamer onder zich gehouden. Van de 13 rapporten die tussen 13 juni 1991 en 10 maart door de ministers van Financiën (De Paula, Smits) werden ontvangen, werd er niet een naar de Staten doorgeleid. Hetzelfde gebeurde met de drie rapporten uit de periode april-augustus '94 (Ys). De Algemene Rekenkamer heeft daarop in juli van dit jaar het hele pakket aan de Staten doen toekomen. Dat had de Kamer overigens al veel eerder kunnen doen.

Meest opmerkelijke van de 17 verslagen is het op 12 oktober 1992 uitgebrachte rapport met de titel 'Rapport bevattende de bedenkingen en opmerkingen van de Algemene Rekenkamer, voortvloeiende uit haar controle van de Rekeningen van de Antillen over de dienstjaren 1969 tot en met 1986' (zie elders deze editie).

Hoewel allerwegen (regering, Staten) wordt erkend dat de rapporten van de Rekenkamer belangrijk zijn als controlemiddel op het functioneren van de overheid, vallen een aantal zaken op die met die toegekende belangrijkheid in tegenspraak zijn. Allereerst dat de Rekenkamer (dat toch een instrument van het parlement zou moeten zijn) aan de minister van Financiën rapporteert. De voorzitter en waarnemend secretaris van de Rekenkamer schrijven in hun aanbiedingsbrief aan de Staten op 11 juli '95: "Hierbij (...) rapporten, welke destijds alleen aan de minister van Financiën waren aangeboden." Met als gevolg dat bewindslieden op de stukken konden gaan 'zitten' - en dat ook deden.

Ten tweede blijkt, dat de Rekenkamer conceptversies van haar rapporten aan de minister voorlegt, die door de minister van commentaar kunnen worden voorzien. Zo schrijft de Kamer op 2 december 1993 aan de minister van Financiën: "Hierbij ontvangt u het concept-rapport inzake een door de Kamer verricht onderzoek bij de Scheepvaartinspectie N.A. Conform de afspraak inzake hoor en wederhoor -zie uw brief nr 1262/JAZ dd 3 maart 1991- verneemt de Kamer uw commentaar vóór het definitief uitbrengen van dit rapport." **Gezien het feit dat dit rapport ook anno 1995 nog de status van concept draagt,** kan een minister het uitbrengen van een rapport dus tegenhouden door dat commentaar niet te leveren.

De gevolgde werkwijze is volledig in strijd met de taak van de Kamer, de minister en de Staten. Rekenkamer dient te controleren en te constateren. Het 'hoor en wederhoor' dient door het parlement te geschieden, want dat is de instantie die de minister ter verantwoording moet roepen en niet de Rekenkamer. Als de minister uitleg of toelichting geeft (wat op zich redelijk als dat binnen een bepaalde, vastgelegde, termijn gebeurt en dat het uitbrengen van het rapport niet tegenhoudt), moeten de opmerkingen van de minister in het rapport duidelijk worden gescheiden van de bevindingen van de Rekenkamer, zodat het parlement precies weet wie wanneer aan het woord is.

Maar niet alleen Rekenkamer en regering valt verwijten te maken, ook de Staten is al die jaren in gebreke gebleken. Dat blijkt uit het feit dat zij: a) al die jaren de Kamer niet hebben aangespoord verslagen te produceren én aan te bieden aan het parlement; b) zij van de verzelfstandiging van de Kamer een langslepende kwestie hebben gemaakt; c) niet hebben geprotesteerd tegen bovengenoemde aanbiedingswijze van verslagen van de Rekenkamer; d) ook na ontvangst van de rapporten in juli van dit jaar nauwelijks op de inhoud van de rapporten zijn ingegaan tijdens centrale commissievergaderingen of Statenvergaderingen en deze in het geheel niet als apart agendapunt hebben opgenomen en e) dat zij er in de afgelopen twintig jaar geen belang aan hebben gehecht dat er voor de pers een werkbare structuur werd opgezet om over de verslagen van de Rekenkamer te kunnen beschikken.

Wat dat laatste betreft het volgende. Op zoek naar de verslagen van de Rekenkamer, belandt de pers in een vicieuse cirkel. Zodra de rapporten bij de Staten zijn, zijn zij openbaar en mag de pers er over publiceren. De Staten zijn echter niet het orgaan dat de rapporten aan de pers moet doorleiden, dat **dient de RVD te doen. De RVD meldt dat zij al jaren geen rapporten meer krijgt en veronderstelt dat deze rechtstreeks van de Rekenkamer naar de pers gaan (wat dus niet zo is). De Kamer zelf geeft de rapporten niet aan de pers, want zij rapporteert alleen aan de Staten. Terug bij af. Alleen 'onderhands' kan de pers exemplaren te pakken krijgen, zoals ook in dit geval is gebeurd.**

OPENBARE VERKOOP

Op dinsdag 7 november 1995 des voormiddags om 11 uur zal ten kantore aan de Polarisweg 31 - 33 ten overstaan van een van de notarissen of diens plaatsvervanger van het kantoor Palm & Senior in het openbaar worden verkocht ex artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek:

het tot 22 september 2025 lopend recht van erfpacht op een perceel grond gelegen op Curacao, ter grootte van 580m² kadastraal bekend als Afdeling Vijf Sectie SS nummer 277, met het daarop gebouwde, plaatselijk bekend als [illegible] 9.

De veilingsvoorwaarden liggen ter inzage op voormeld notariskantoor vanaf 8 dagen voor de veiling en houden onder meer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

NOTARISKANTOOR PALM & SENIOR
Polarisweg 31 - 33
tel: 613199 - 613655

ADDAX TRADING & MANAGEMENT N.V.

We are an international offshore oil trading company.

We have a vacancy for a:

Secretary

The ideal candidate is a flexible person with own initiatives. Fluency in English is a must - additional languages (especially French) an advantage. Experience in use of modern computing programmes is required. Knowledge of accounting procedures advantageous.

If you are seriously interested kindly send or fax your letter with your resume to the adress below, not later than October 14, 1995.

Addax Trading & Management N.V.
Boy Ecuryweg 6A
Curaçao
Facsimile: 5999-366077

OPENBARE VERKOOP

Op woensdag 8 november 1995 des voormiddags om 10 uur zal ten kantore aan de Polarisweg 31 - 33 ten overstaan van een van de notarissen of diens plaatsvervanger van het kantoor Palm & Senior in het openbaar worden verkocht ex artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek:

het tot 22 juli 2024 lopend recht van erfpacht op een perceel grond gelegen in het tweede district van Curacao, bekend als Blok C kavel nummer 19 van het verkavelingsplan "KORAAL SPECHT", ter grootte van 505m2, nader omschreven in meetbrief [illegible] met het daarop gebouwde, plaatselijk bekend als Tumbastraat Blok C-19.

De veilingsvoorwaarden liggen ter inzage op voormeld notariskantoor vanaf 8 dagen voor de veilings en houden onder meer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

NOTARISKANTOOR PALM & SENIOR
Polarisweg 31 - 33
tel: 613199 - 613655

OPENBARE VERKOOP

Op dinsdag 7 november 1995 des voormiddags om 10 uur zal ten kantore aan de Polarisweg 31 - 33 ten overstaan van een van de notarissen of diens plaatsvervanger van het kantoor Palm & Senior in het openbaar worden verkocht ex artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek:

een perceel grond gelegen in het tweede district van Curacao te "Groot Piscadera" ter grootte van 2.300m2, nader omschreven in meetbrief nummer 289 van 3 november 1969 [illegible] als Binnenweg 21.

De veilingsvoorwaarden liggen ter inzage op voormeld notariskantoor vanaf 8 dagen voor de veiling en houden onder meer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

NOTARISKANTOOR PALM & SENIOR
Polarisweg 31 - 33
tel.: 613199 - 613655

OPENBARE VERKOOP

Op dinsdag 7 november 1995 des voormiddags om 11 uur zal ten kantore aan de Polarisweg 31 - 33 ten overstaan van een van de notarissen of diens plaatsvervanger van het kantoor Palm & Senior in het openbaar worden verkocht ex artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek:

een perceel grond gelegen in het tweede district van Curacao te Seru[illegible], bekend als kavel A-8, ter grootte van 825m2, [illegible] meetbrief nummer 834 van 24 [illegible] met het daarop gebouwde, plaatselijk bekend als [illegible] A-8.

De veilingsvoorwaarden liggen ter inzage op voormeld notariskantoor vanaf 8 dagen voor de veiling en houden onder meer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

NOTARISKANTOOR PALM & SENIOR
Polarisweg 31 - 33
tel: 613199 - 613655

OPENBARE VERKOOP

Op woensdag 8 november 1995 des voormiddags om 10 uur zal ten kantore aan de Polarisweg 31 - 33 ten overstaan van een van de notarissen of diens plaatsvervanger van het kantoor Palm & Senior in het openbaar worden verkocht ex artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek:

het tot 28 mei 2023 lopend recht van erfpacht op een perceel grond gelegen in het tweede district van Curacao op "SUFFISANT", ter grootte van 320m2, nader omschreven in meetbrief nummer 2[illegible] van 30 mei 1962, met het daarop gebouwde, plaatselijk bekend als Geulstraat 29.

De veilingsvoorwaarden liggen ter inzage op voormeld notariskantoor vanaf 8 dagen voor de veiling en houden onder meer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

NOTARISKANTOOR PALM & SENIOR
Polarisweg 31 - 33
tel: 613199 - 613655

OPENBARE VERKOOP

Op woensdag 8 november 1995 des voormiddags om 10 uur zal ten kantore aan de Polarisweg 31 - 33 ten overstaan van een van de notarissen of diens plaatsvervanger van het kantoor Palm & Senior in het openbaar worden verkocht ex artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek:

het tot 19 december 2040 lopend recht van erfpacht op een perceel grond gelegen in het tweede district van Curacao, bekend als kavel nummer 109 van het verkavelingsplan "CABO VERDE", ter grootte van 590m2, nader omschreven in meetbrief nummer 485 van 14 oktober 1980, met het daarop gebouwde, plaatselijk bekend als Kaya Grebo 109.

De veilingsvoorwaarden liggen ter inzage op voormeld notariskantoor vanaf 8 dagen voor de veiling en houden onder meer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

NOTARISKANTOOR PALM & SENIOR
Polarisweg 31 - 33
tel: 613199 - 613655

OPENBARE VERKOOP

Op dinsdag 7 november 1995 des voormiddags om 11 uur zal ten kantore aan de Polarisweg 31 - 33 ten overstaan van een van de notarissen of diens plaatsvervanger van het kantoor Palm & Senior in het openbaar worden verkocht ex artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek:

een perceel grond gelegen in het tweede district van Curacao [illegible] bekend als kavel nummer R-4 van het verkavelingsplan "SALINJA ABAO", ter grootte van [illegible]m2, nader omschreven in meetbrief nummer 312 van 1 juli 1987, met het daarop gebouwde, plaatselijk bekend als Salinja Harbour View Blok R-4.

De veilingsvoorwaarden liggen ter inzage op voormeld notariskantoor vanaf 8 dagen voor de veiling en houden onder meer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

NOTARISKANTOOR PALM & SENIOR
Polarisweg 31 - 33
tel: 613199 - 613655

CUROIL

BEKENDMAKING

Het Bestuurscollege van het Eilandgebied Curaçao heeft na overleg met Curoil N.V. de navolgende prijzen voor olie-produkten per 9 oktober 1995 vastgesteld

Curaçao

	groothandelsprijs	kleinhandelsprijs
Gasoline 95 unleaded	96.6 c per liter	10[illegible] c per liter
Gasoline 92 regular	93.5 c per liter	103.9 c per liter
Kerosine	21.4 c per liter	26.1 c per liter
Gasolie	32.6 c per liter	38.8 c per liter
LPG 100 lbs	Naf 11.00 p cyl.	Naf 23.[illegible] per cyl.
LPG 20 lbs	Naf 2.90 p cyl.	Naf 7.00 per cyl.
Fueloil K.A.E.	Naf 163.00 per 1000 kgs	
Gasoline K.A.E.	Naf 232.00 per 1000 lts	
Gasoline Kodela	Naf 252.00 per 1000 lts	
Diesel Kodela	Naf [illegible] per 1000 lts	

Wereldwijd meer tienerzwangerschappen

Alleenstaande jonge moeders werken aan hun toekomst

WILLEMSTAD —Tienerzwangerschappen nemen wereldwijd toe. Deze ontwikkeling is reden geweest voor talrijke onderzoeken eind jaren tachtig. De resultaten vertonen verschillen per land en regio. In het Caribisch gebied zou het onvoldoende gebruik van anti-conceptie bijdragen aan de geboortegolf bij tieners. In enkele staten van Amerika hebben wetenschappers geprobeerd een link te leggen tussen tienerzwangerschappen, armoede en ras. Maar men is er nog niet uit. Kansarmen op de arbeidsmarkt zijn er overigens in alle leeftijdsgroepen, ook bij de alleenstaande moeder van boven de 25 jaar.

=door Sonia Tjin-Kon-Fat=

Gastspreekster op het seminar in het Princess Beach Hotel, drs. Ann Phoenix denkt daarom dat er meer onderzoek nodig is.

SEXUALITEIT

Drs. Sonia Cuales gaf cijfers over de seksuele aktiviteit van jongens en meisjes in de buurlanden. Volgens Cuales kan door het ontbreken van een duidelijke visie en gevoel van saamhorigheid veel fout gaan.

De materialistische instelling van de samenleving maakt de toestand er ook al niet veel beter op. Het gaat volgens haar niet aan om alles op de schouders van de jonge moeder af te wentelen en haar van alles de schuld te geven. Vragen die elke keer weer terugkomen zijn: waar is de vader? waarom draagt hij zijn verantwoordelijkheid niet? De houding van veel ouders van tienermoeders draagt niet bij tot een oplossen van de problematiek, aldus Cuales.

Een voorbeeld van de seksuele aktiviteit van de jeugd in bijvoorbeeld Jamaica toont hoge percentages aan: Meisjes 15-17 jaar 44%, jongens 63%; 18-19 jr. 80% - 96%; 20-24 jr. 91%- 96%. Van de leeftijdsgroep 15-24 jarigen gebruikt 43 procent van de meisjes voorbehoedsmiddelen. Het gebruik van de jongens in dezelfde leeftijdsgroep is aanzienlijk minder, namelijk 21 procent. Het laagste geboortecijfer van de landen uit de regio heeft Barbados en het hoogste Belize. Het land met gemiddeld het hoogste aantal 16-jarige moeders is de Dominicaanse Republiek (18.8%), gevolgd door Trinidad & Tobago met 13.2%.

PROJECT/SEMINAR

Je kunt tienerzwangerschappen op verschillende manieren benaderen: als sociale realiteit, als economisch probleem, of bevoogdend beoordelen over het gegeven dat jonge mensen op steeds jongere leeftijd seksuele gemeenschap hebben. Zo kregen de deelnemers van het seminar de volgende stelling én vraag mee: "Bij de discussie over seksualiteit is een open houding van beide sexen (man en vrouw) erg belangrijk. Daarnaast is een gelijkwaardige onderlinge verhouding tussen de sexen van groot belang. Deze factoren zijn bepalend voor het al dan niet gebruiken van anticonceptiemiddelen en gedeelde verantwoordelijkheid. Welke aktiviteiten zijn nodig om een dergelijke open en gelijkwaardige houding tussen jongens en meisjes voor de toekomst te bereiken?

De SEDA heeft dus gezien dat het hier om een realiteit gaat en dat deze jonge moeders met hun kind(eren) slechts een betere toekomst hebben als ze scholing en betere informatie krijgen. Dat is in ieder geval de doelstelling geweest van het pilot project (cursus) dat van oktober 1994 tot 1995 voor moeders tot en met 24 jaar werd georganiseerd. In de brochure: *Wak kon mi ta bula* (Zicht op mijn toekomst) wordt een samenvatting gegeven over de doelstellingen en verwachtingen van de cursus.

Het project was gericht op: het bieden van een integraal aanbod over voorlichting, hulp en educatie aan jonge alleenstaande moeders, het ontwikkelen van een methode voor de uitvoering van het aanbod en het tot stand brengen van samenwerking tussen betrokken diensten en organisaties die in hun beleid rekening houden met deze doelgroepen. Verder het werken aan overdracht van kennis en inzicht ten behoeve van nieuwe cursussen in diverse wijken en van alleenstaande jonge moeders in het algemeen.

Belangrijke doelstelling was tevens het ontwikkelen van vormingsmateriaal spelen andere werkvormen. De ideeën voor het project zijn ontwikkeld door Jeanne Henriquez, Louella Getrouw en Joyce Sluis van de Dienst Sociale Zaken en Fredy Berkleder van Interamo nv.

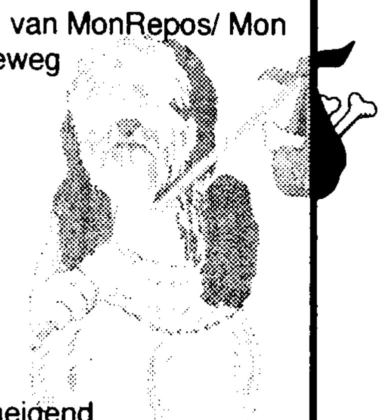
De discussievragen op de workshops hadden onder meer te maken met de gezondheidszorg, onderwijs, buurt en opbouwwerk en arbeidsvoorzieningen. Wat de gezondheidszorg betreft zou er meer aandacht moeten zijn voor de voeding. Ook opvoeding en opvang van de kinderen is van groot belang. Een voorstel luidt dat het onderwijs op een meer adequate manier zou kunnen inspelen en meewerken bij een eventuele terugkeer van de jonge moeder naar school. De hulpverleners constateren namelijk dat de begeleiding van zwangere meisjes op iedere school weer anders is. Sommige scholen negeren het liefst hun verantwoordelijkheid (leerplichtige leeftijd) of adviseren overplaatsing naar een andere school.

Uit de toekomstwensen van de cursisten blijkt dat het hebben van werk en het volgen van een beroepsgerichte opleiding de hoogste scores krijgen. Het bestaande testmateriaal voor beroepsoriëntatie van de Dienst Arbeidszorg sluit echter niet aan bij het niveau en de opleiding van de cursisten. Men moet naar alternatieven zoeken om hier iets aan te doen.

Een ding werd erg duidelijk: Het is voor de groep jonge moeders op Curaçao bijzonder moeilijk een plaats op de arbeidsmarkt te bemachtigen. Het ontbreken van deeltijdbanen en voldoende kinderopvang maakt de situatie nog moeilijker. Kardinale vraag blijft dan ook: Op welke manier kunnen overheid, werkgevers en vakbonden bijdragen aan een stimulerend beleid?

HOND WEGGELOPEN !!!

Op woensdag 4 oktober jl. is onze hond omstreeks 8 uur 's morgens weggelopen in de omgeving van MonRepos/ Mon Reposweg en Gosie Hardware/ Gosieweg

Beschrijving:
Naam: Pukje of Pukkie
Leeftijd: ± 10 maanden
Type: Westpointer/ Curaçaose hond
Formaat: vrij groot en stevig
poten: lang en stevig
Kleur: bruin
snuit: vrij lang, spits en donker
staart: vrij lang en naar zwart neigend

Informatie:
Tel.: 378643
Men kan rekenen op een beloning !!!

INGEZONDEN

Voorwaarden?

DE EILANDELIJKE overheid had in de aanloop naar de zgn. "krasloterij" duidelijke voorwaarden gesteld: het aantal verkooppunten blijft beperkt; aan personen beneden de 18 mag niet verkocht worden; er mag niet vaker dan twee keer per week gespeeld worden; er vindt controle plaats en ten aanzien van kansspelen in het algemeen zal een ontmoedigingsbeleid gevoerd worden. Ook in het rapport van de Jellinekkliniek betreffende het gokken op Curaçao wordt geadviseerd het aantal verkooppunten te beperken en langzaam af te bouwen. Krasloten worden in het rapport als zeer verslavend aangemerkt.

Inmiddels is de verkoop van start gegaan. De "beperkte verkooppunten" zijn uitgebreid tot snacks en sinds vanmorgen liggen de rode en blauwe velletjes gewoon bij de toko op de hoek. Voor iedereen verkrijgbaar. Als Curaçao sociaal steeds dieper in het moeras zakt zoals de *Amigoe* donderdag kopte, moet de overheid toch de eerste zijn om dit proces te keren. Door wetten te maken die mensen tegen zichzelf beschermen bijvoorbeeld. Helaas wordt gokgedrag op deze manier alleen maar aangemoedigd. Hoe geloofwaardig is een overheid die het een zegt, maar het ander doet. Is het dan vreemd dat er zoveel weerstand is bij de bevolking tegen de komende bezuinigingen?

IDA VISSER
(Curaçao)

Nieuw bestuur PAR verdeelt functies

WILLEMSTAD —Op de eerste vergadering van het nieuwgekozen PAR-bestuur zijn de functies verdeeld. Voorzitter is, zoals bekend, Gregory Berry. Als vice-voorzitter fungeert Rudy Eleonora. De functies zijn verder als volgt verdeeld: Miguel Pourier - politiek leider, Dennis Jackson - eerste secretaris, Omaira Leeflang - tweede secretaris, Franklin Sluis - eerste penningmeester, Leo Rigaud -tweede penningmeester, Norwin Frans en Dino Daal -public relations, Wilfrido Coffi - wijkaangelegenheden, Hildeline Tromp - HOP-aangelegenheden.

De respectieve bestuursleden hebben nog diverse andere taken onderling verdeeld, maar voor bovengenoemde zaken zijn ze primair verantwoordelijk, aldus een persbericht van de PAR.

Vijf verzoeken ingediend

Religieuze sekten willen hun eigen radiostation

WILLEMSTAD —Steeds meer religieuze sekten op Curacao willen een eigen radiozender exploiteren. Van de ingediende, dertien vergunningsaanvragen die zijn ingediend, zijn vijf afkomstig van religieuze groeperingen. De bestaande omroepen hebben bezwaren tegen de komst van religieuze zenders. De bezwaren luiden dat religieuze zenders zich bezig houden met oneigenlijke technieken en wel die welke het onderbewustzijn beinvloeden. Bovendien wordt gevreesd dat de radiozenders zullen worden aangewend voor andere doeleinden dan waarvoor ze in feite zijn bedoeld, namelijk uitsluitend voor fondsgaring. Op Curacao zijn al zestien commerciele radiostations operationeel.

De Commissie Mediabeleid beseft dat de religieuze groeperingen door het verkrijgen van een omroepvergunning "een bijzonder indringend middel" in handen wordt gegeven. De commissie meent echter dat de principes van vrije meningsuiting en van vrijheid van godsdienst elke beperking op het fenomeen van de religieuze omroep niet verdragen. "Wel is het zaak dat de in te stellen Mediaraad als toezichthoudende instantie vormen van oneigenlijk mediagebruik in de gaten houdt." De commissie is daarom van mening dat verzoeken van religieuze organisaties op dezelfde wijze dienen te worden afgehandeld als die van andere aanvragers.

FTA-vergadering voor alle casino-werknemers

ORANJESTAD — De vergadering van vakbond FTA, in verband met de laatste ontwikkelingen in de lokale casino-wereld in het algemeen, met de werknemers van alle casino's vindt plaats op maandag 9 oktober om 15.00 uur in Cas di Cultura.

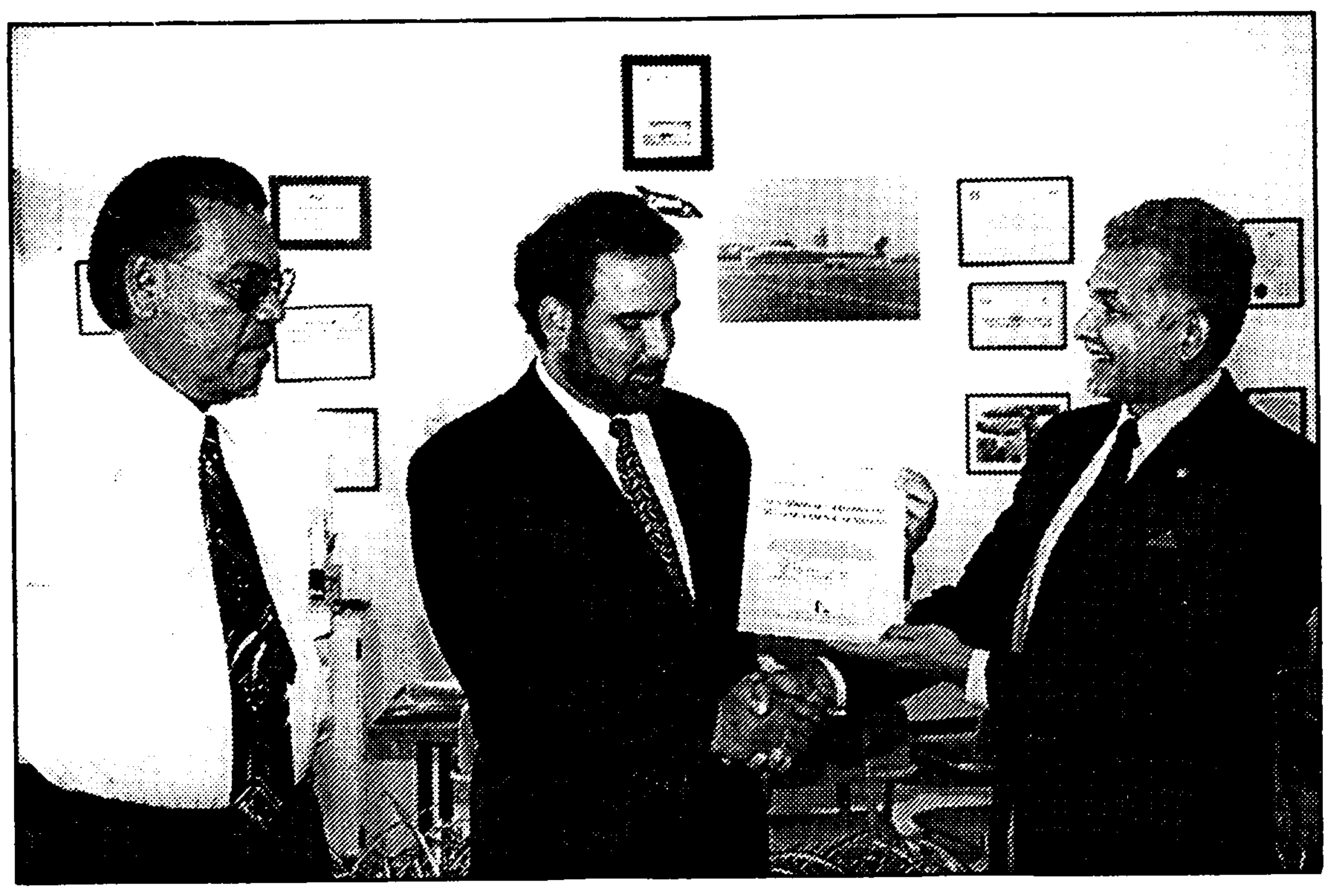
De meest recente ontwikkeling vindt plaats bij het Wyndham Hotel, waar ook casino-werknemers op de lijst staan van de 75 personeelsleden die men wil afvloeien. Direkt na het bekend worden van het verzoek aan Directie Arbeid om deze personen te ontslaan, heeft de vakbond een Actie-comité in het leven geroepen. De namen van personen die deel uitmaken van dit comité, worden niet genoemd. De FTA-voorzitter sprak reeds van een manifestatie die men volgende week donderdag wil houden. Er is nog niet bekend gemaakt waar deze manifestatie wordt gehouden en wat men hiermee wil bereiken.

"De laatste ontwikkelingen in de casino-sector in het algemeen zijn zeer verontrustend", zo wordt in een FTA-communiqué gesteld. Het FTA-bestuur en het Actie-comité vinden het daarom op zijn plaats dat alle casino-werknemers maandag bijeenkomen. "Om te discussiëren tot hoe ver de werknemers de huidige situatie blijven dulden en wat er gedaan moet worden om de negatieve ontwikkelingen af te remmen", aldus het FTA-communiqué.

Hierin spreken bestuur en Actie-comité de hoop uit dat de werknemers zich door niemand zullen laten intimideren. De werknemers moeten zich realiseren dat hun werk en toekomst op het spel staat en dat door samen optreden er 'een kans zou kunnen zijn om iets te doen'.

Tot 'de laatste ontwikkelingen' worden gerekend de verzoeken die aan Directie Arbeid werden gedaan om werknemers te mogen ontslaan bij het casino in het Palmbeach hotel, het Grand Holiday Casino, het Royal Cabana Casino en nu het casino van het Wyndham Hotel. Tot nu toe werden deze zaken geregeld door vrijwillige ontslagname door de werknemers nadat ze een aantrekkelijker afscheidspakket kregen aangeboden.

Luchthavencongres op Aruba

■ *ORANJESTAD — Van 19 tot en met 23 november 1995 vindt in het Wyndham Aruba Hotel een congres plaats van de 'Airports Council International' (ACI). Er zijn al 200 inschrijvingen van afgevaardigden van luchthavens in Europa, Noord en Zuid-Amerika, Canada en het Caribisch gebied. De Aruba Airport Authority (AAA) is gastheer voor deze 'ACI Airport Financial Management Seminar'. Organisator is de ACI World Headquarters te Genève, Zwitserland. Ter gelegenheid van deze seminar heeft de AAA een folder uitgegeven die aan alle ACI-leden wordt gezonden. Op de foto overhandigt AAA-directeur Michael Nicolaas (rechts) een folder aan minister Glenbert Croes van Vervoer, Communicatie en Utiliteiten, in het bijzijn van Ronny Brete, PR-man van de AAA.*

Boekenfestival

Auteurs van kinderboeken bezoeken Aruba

ORANJESTAD — Het derde Kinderboek- en Filmfestival vindt dit jaar plaats van 3 tot en met 15 november. Gedurende deze periode komen Nederlandse en Antilliaanse auteurs van kinderboeken naar Aruba en gaan Arubaanse auteurs naar Curaçao en Bonaire. Het festival wordt sinds 1993 georganiseerd door Biblioteca Nacional in samenwerking met Fundacion Nana, het Instituto di Cultura en Directie Onderwijs.

Naar Aruba komen de volgende Nederlandse auteurs: Els Pelgrom (op speciaal verzoek), Hans Hagens, Jacques Vriens, Hilli Arduin en Paul van Loon. De Antilliaanse auteurs, die naar Aruba komen, zijn: Diana Lebacs, Diana Pinto en Roy Colastica. De Arubaanse auteurs, die op Curaçao en Bonaire hun bijdrage zullen leveren, zijn: Frances Kelly, Richard Piternella en Desiree Correa.

De auteurs gaan de scholen langs om hun boeken te presenteren en hieruit voor te lezen. In de middaguren tussen vier en vijf concentreren de auteurs hun activiteiten in de bibliotheken te Oranjestad en San Nicolas.

In totaal hebben 29 scholen van het basisonderwijs, 8 van het kleuteronderwijs, 2 van het bijzonder onderwijs en 9 scholen van het voortgezet onderwijs ingeschreven voor deelname aan het boekenfestival. Het complete programma van het boekenfestival wordt binnenkort bekendgemaakt.

Verdachten wachten ruim vier maanden op behandeling zaak

ORANJESTAD — Persofficier Elivia Lugo geeft desgevraagd toe dat het 'onwenselijk' is dat zes verdachten al ruim 4 maanden in voorarrest zitten in het Korrektie Instituut Aruba (KIA). Behandeling van hun zaak werd verschillende keren uitgesteld. En ook gisteren vond - in tegenstelling tot wat rechter Hein Behrens op 22 september bepaalde - geen behandeling plaats omdat de rechtszaal 'gereserveerd' was voor behandeling van de Beta-zaak, die deze week overigens óók werd uitgesteld.

Nadat rechter Theresa Croes-Fernandes Pedra gistermorgen uitspraak deed in een drugszaak, keek ze verbaasd op de rol van strafzaken. "Is er verder niks meer?", vroeg ze aan officier van justitie Ed Hartjes, die daarop antwoordde: "Nee, alles is uitgesteld in verband met de Beta-zaak. Maar omdat die óók is uitgesteld, staat er niks meer gepland voor vandaag."

Dat betekende voor de zes verdachten dat ze wederom moeten wachten op behandeling van hun zaak. Advocaat Flanders, die in deze zaak R.C.(28) en R.C.(24) bijstaat, schreef al op 8 september een protest-brief aan het Openbaar Ministerie waarin hij zich 'ernstig verzet' tegen deze gang van zaken.

"Deze handelswijze wordt gezien als een kunstmatige verlenging van hun gevangenhouding en in strijd met de voorgeschreven wijze in onze strafvordering", schrijft Flanders en verwijst daarbij naar het feit dat de verdachten al sinds de maand mei in voorarrest zitten. "Er heeft sinds 9 juni 1995 geen enkele verrichting in deze zaak plaats gevonden, noch zijn de beklaagden enig verhoor afgenomen", meent Flanders.

Volgens de advocaat heeft iedere persoon die gevangen wordt gehouden volgens het Verdrag van Rome (artikel 5 lid 3) het recht om binnen een redelijke termijn berecht te worden of - hangende het proces - in vrijheid te worden gesteld. "Dit verdrag geldt ook voor Aruba", stelt Flanders "en in deze zaak is een redelijke termijn ruimschoots overschreden."

Volgens hem had de zaak behandeld moeten worden binnen de periode waarvoor de laatste verlenging van de gevangenhouding werd verleend. Deze verlenging werd toegestaan voor 20 augustus 1995 voor de tijd van 4 weken. Derhalve eindigt de verlenging van de gevangenhouding van zijn cliënten volgens Flanders op 17 september. Zijn cliënten hadden tijdens behandeling van de zaak op 15 september berecht moeten worden. Maar die werd uitgesteld tot 6 oktober en vervolgens tot aanstaande donderdag 12 oktober. "Zij worden door deze gang van zaken onterecht van hun vrijheid beroofd", stelt Flanders tenslotte.

Persofficier Lugo geeft desgevraagd toe dat het allemaal 'heel lang duurt.' Ze legt uit dat de eerste drie personen - twee Bonaireanen en een Curacaoënaar - op 30 mei 1995 op Aruba werden aangehouden in verband met het verzenden van een grote partij cocaïne. Een dag later werd in een appartement weer een grote hoeveelheid cocaïne aangetroffen, waarbij drie personen werden aangehouden: een Colombiaan, een Venezolaan en een Amerikaan. Daarna werd in een ander appartement - de verblijfplaats van laatstgenoemd drietal - wéér een partij cocaïne aangetroffen.

"Hier is sprake van een internationaal gezelschap dat zich gedurende een bepaalde tijd illegaal bezig heeft gehouden met tientallen kilo's cocaïne", vertelt Lugo. "Bovendien heeft de politie veel tijd nodig gehad om deze zaak zittingsklaar te maken omdat het zo complex is."

Lugo geeft toe dat in het Verdrag van Rome staat dat iedere gevangene het recht heeft om binnen een redelijke termijn berecht te worden. "De omstandigheden waren zodanig, dat wij veel tijd nodig hadden voor deze zaak. De kans is miniem; maar als de verdachten niet veroordeeld zullen worden, dan kunnen zij altijd nog een rechtsprocedure bewandelen waarin ze om een schadevergoeding vragen", vertelt Lugo.

Nadat advocaat Flanders commentaar had geleverd op de gang van zaken, gaf rechter Hein Behrens op 22 september te kennen 'geen aanleiding te zien om het zestal op vrije voeten te stellen.' Ze hebben nog even geduld nodig. Aanstaande donderdag verschijnen ze voor de groene tafel.

Nogmaals de illegalen

TWEE WEKEN na het optreden van de overheid tegen de illegalen, is de tijd aangebroken om rationeel te kijken naar de dieper liggende achtergronden.

Uit de verschillende emotionele uitbarstingen, beschuldigingen over en weer ten aanzien van de aanpak van de illegalen, kan er maar één conclusie worden getrokken en die is: onduidelijkheid ten aanzien van het beleid op dit gebied. Wij moeten ons nu afvragen wat precies het beleid is op dit gebied en of dit beleid nog wel van toepassing is op de snel veranderde omstandigheden in de Arubaanse economie.

Het gevoerde beleid, voorafgaand aan de agressieve aanpak van de vorige weken, is wèl duidelijk geweest: het oogluikend tolereren van de illegalen. Dit heeft verschillende redenen ten grondslag gehad, zoals de gespannen arbeidsmarkt, de reorganisaties binnen de verschillende overheidsinstellingen die hiermee belast zijn en de slechte coördinatie en samenwerking tussen deze instellingen. De behoefte aan arbeidskrachten in een gespannen arbeidsmarkt is de belangrijkste reden geweest voor de aanwezigheid van hen. Nu de arbeidsmarkt het minder goed doet, doen de acties van de vorige weken vermoeden dat men de schuldvraag hieromtrent probeert af te wentelen op de illegalen.

Moeten we echter niet de conclusie trekken dat indien de werkgevers de gok wagen, met alle consequenties van dien, om met de illegalen in zee te gaan, dat er iets scheef moet zitten aan òf de arbeidsverhoudingen en arbeidsvoorwaarden, òf de arbeidsmentaliteit van de Arubaanse arbeidskrachten.

Mijns inziens is de tijd aangebroken voor de verantwoordelijke instanties om het te voeren beleid eens grondig door te lichten en te evalueren, om zodoende tot een nieuw beleid te komen, dat is aangepast aan de veranderde omstandigheden in de Arubaanse economie. Verandering is ook hier op Aruba een norm in een steeds complexere toekomst aan het worden. We zullen dus niet langer in staat zijn om de hedendaagse en toekomstige problemen op te lossen aan de hand van de oplossingen uit het verleden.

Het is namelijk een publiek geheim dat de snelle ontwikkelingen in de economie, deze afhankelijk heeft gemaakt van 'gastarbeiders', die nu deel zijn geworden van de Arubaanse maatschappij. Zonder deze gastarbeiders stort de economie onherroepelijk ineen. Hierdoor kunnen wij dus niet eenvoudigweg, zoals de verouderde wetten ons opdragen, het beleid aanhouden van "wij gooien ze maar even eruit en dan zal het probleem zijn opgelost."

De nieuwe beleidslijnen zullen zich vooral moeten richten op de toekomst. Hopelijk heeft de Quality Foundation ook hieraan haar wijsheid gewijd, gezien haar doelstelling van een visie naar het jaar 2005. Hoe zullen vreemdelingen gecategoriseerd worden en hoe zien men een integratie van deze in de Arubaanse samenleving? Laten we vooral niet vergeten dat degenen die hun krachten komen geven voor de opbouw van Aruba, alleen al vanuit de 'human rights' bekeken, het recht hebben op een menswaardige behandeling. Laten wij eveneens niet vervallen in het discrimineren van deze vreemdelingen, die een belangrijke bijdrage leveren aan en een belangrijke factor zijn geworden in de Arubaanse samenleving.

C. HEIDWEILLE
(Arub

Bij politiekorps

Testen voor werving agenten

ORANJESTAD — Op vrijdag 13 oktober om 08.00 uur vindt de eerste test plaats in de Politiewacht voor personen die zich voor het politiekorps willen aanmelden en aan de eisen voldoen. Deze eerste test, de zogenaamde Raventest, is geheel in handen van het Psychologisch Advies Buro van Harold Arends.

De volgende voorvereisten zijn nodig: MAVO-diploma, LTS T- of A-stroom, ETAO met diploma of een gelijkwaardig diploma. Verder moet de gegadigde ten minste 1,60 meter lang zijn, beschikken over een goede gezondheid, tenminste 17 jaar maar niet ouder dan 34 jaar zijn, de Nederlandse nationaliteit en een onbesproken gedrag hebben. Ook belangrijk is een goede beheersing van het Nederlands, het Papiaments, het Engels en het Spaans.

Commissaris Lucas Rasmijn verwacht dat velen gevolg zullen geven aan deze mogelijkheid om in dienst te treden van het politiekorps. Bij Sjon Pe Krozendijk of Papito Comencia kunnen nadere inlichtingen worden verkregen.

Trainen in zijn eentje

■ *ORANJESTAD — De 'Arusurf Association' organiseert vandaag en morgen de 3e Wariruri Surf Classic. Dit is één van de laatste 'One Cool Summer on the Beach' activiteiten voor dit jaar. Veertig windsurfers nemen deel in de twee categorieën: 'surfing' en 'body boarding'. De wedstrijd van morgen begint om 11.00 uur. De Wariruri Beach is gemakkelijk te vinden: bij de oude goudmijn te Bushiribana nog een kilometer in noordwestelijke richting doorrijdt. Op de foto een solo-surfer op de wijde zee aan het trainen voor de Wariruri Classic.*

Duque Croes (AVP): 'Ook Oduber was fout'

Oppositie wil openbaar debat over uitlatingen van Ghini

ORANJESTAD — Naar aanleiding van kranteberichten over uitspraken van de Italiaanse aannemer Spartaco Ghini tijdens een verhoor eerder dit jaar, namelijk dat hij in 1987 een bedrag van 50.000 dollar in de verkiezingskas van de AVP heeft gestort als beloning voor de verkregen overheidsgarantie voor het Beta Hotel, wil de oppositie een openbare vergadering van de Staten over dit onderwerp.

Dat staat in een brief van de MEP-fractie aan statenvoorzitter Marco Christiaans van 6 oktober. De statenleden in de oppositie willen zo spoedig mogelijk een openbaar debat over de laatste, in hun ogen verontruste berichten. Zij vragen de statenvoorzitter in dezelfde brief of minister-president Henny Eman en minister Armand Engelbrecht van Financiën dan bij de vergadering aanwezig kunnen zijn.

Een dag eerder, op 5 oktober, schreef Nelson Oduber brieven aan zowel premier Eman als aan Procureur-Generaal Jan Zwinkels. De oppositieleider wijst in die brieven naar een artikel in de *Amigoe* van 4 oktober. Daarin staan enkele uitspraken van Ghini die hij deed tijdens een verhoor op 11 april 1995 en die nu in een proces verbaal staan. Dat verslag is nu gedeeltelijk uitgelekt.

In dat krantebericht waarin deze krant het NRC Handelsblad van diezelfde dag citeert, stond ook dat naar aanleiding van de geruchten over betalingen aan politici het Openbaar Ministerie 'in het diepste geheim' een onderzoek is begonnen naar corruptie bij de overheid.

SCHADELIJK

"Gaarne verneem ik van u of de berichtgeving betreffende een onderzoek op waarheid berust", zo schrijft Oduber aan de PG. "Indien het laatste niet het geval zou zijn, verzoek ik u een dergelijk onderzoek in te stellen, daar ik als oppositieleider mij niet kan verenzelvigen met deze praktijken die schadelijke gevolgen kunnen hebben voor Aruba."

Intussen heeft PG Zwinkels eerst tegenover NRC Handelsblad en later tegenover de *Amigoe* bevestigd dat er inderdaad "een oriënterend justitieel onderzoek" plaatsvindt naar mogelijke betalingen aan de AVP of aan individuele politici van die partij. Het betreft een "afzonderlijk onderzoek", met andere woorden: los van elk ander strafrechtelijk onderzoek, bijvoorbeeld de Betazaak. Dit justitiële onderzoek is naar aanleiding van het verhoor van Ghini in april dit jaar.

Aan premier Eman schreef Oduber onder meer het volgende: "Tevens ben ik gedwongen u erop te wijzen dat bij vaststelling van deze beschuldiging u de nodige conclusie zult moeten trekken betreffende uw functie als minister-president van het Land Aruba, daar deze functie te allen tijde gevrijwaard moet blijven van allerlei corrupte praktijken." De leider van de oppositie, nog geen week geleden door een overgrote meerderheid van zijn achterban voor vier jaar herkozen als MEP-partijleider, leeft nog in een euforie en ruikt natuurlijk politiek bloed.

GEEN BEWIJS

Dat voelt AVP-statenlid Duque Croes ook aan. Vandaar dat Croes via de media onmiddellijk reageert: "Er is sinds het MEP-congres van 1 oktober weliswaar een 'nieuwe' leider, maar de facto is er niets veranderd", verwijzend naar de eeuwige politieke strijd tussen de AVP en MEP.

Duque Croes zegt het 'vreemd' te vinden dat de MEP zich nu beroept op een artikel van NRC Handelsblad, terwijl de partij 5 jaar lang in de regering zat en de beschikking had over alle documenten, en tóen niet een rechtszaak tegen de AVP is begonnen omdat er geen bewijs was. "Oduber kon toen geen zaak beginnen, omdat er geen enkel document is dat de AVP verdacht maakt."

Vervolgens gaat Croes namens de AVP zelf ook in de aanval, evenals premier Henny Eman al eerder deze week deed, door te verklaren dat 'de AVP zal aantonen dat Nelson Oduber en zijn regering op een bepaald moment 2,5 miljoen dollar hebben betaald voor de *performance bond* ten behoeve van Beta Hotel'. "Wij zullen met échte bewijzen komen en niet met laag bij de grondse beschuldigingen voor de dag komen, zoals Oduber dat deze dagen doet."

Cruiseschip passagiers met cocaïne

ORANJESTAD — Kort voordat het cruiseschip 'Fascination' van de Carnival Cruise de haven van Oranjestad zou verlaten, ging de douane-recherche aan boord. Deze hadden een tip ontvangen dat twee passagiers cocaïne zouden vervoeren. Bij het onderzoek aan boord bleek dat twee vrouwen, afkomstig uit Jamaica, ruim anderhalve kilo cocaïne op hun lichaam verborgen hadden. Zij werden aangehouden en overgedragen aan de Sectie Verdovende Middelen. Gistermiddag werden zij voorgeleid aan de officier van Justitie, die hun aanhouding verlengde.

Santa Cruz heeft weer districtarts

ORANJESTAD — Met ingang van de 1ste van deze maand kunnen PPK-patiënten, die voorheen dokter Edwin De Cuba als arts hadden, terecht bij dokter Michel Mungra.

Dokter Mungra is momenteel gevestigd aan de Caya Betico Croes 260. Hij zal echter binnenkort verhuizen naar zijn nieuwe consultatiebureau, naast Botica Santa Cruz.

COMMENTAAR

Criminaliteit

'Husticia Ta Laborá, Pa Pueblo Descansá' (Justitie werkt/waakt opdat de burgerij gerust kan zijn), zo is de letterlijk veelbelovende titel van het Beleidsplan Criminaliteitsbestrijding. Het plan van minister Watty Vos van Justitie werd op 22 maart 1995 officieel gepresenteerd, maar was reeds begin dit jaar gereed omdat het in januari (in concept-vorm) aan de Nederlandse minister van Justitie, Winnie Sorgdrager, werd overhandigd.

Uiteraard beschrijft een dergelijk beleidsplan een lange termijn aanpak. Maar dat wil niet zeggen dat er geen korte termijn zorgen zijn. Dagelijks worden er meer dan tien inbraken geregistreerd bij de politie. Het aantal inbraken in woningen en bedrijven en diefstallen van en in auto's groeit, maar de hoeveelheid door de politie opgeloste zaken daalt. Het percentage opgeloste zaken is niet hoger dan 11,4. Althans dat is het cijfer van 1993; recentere gegevens zijn voor het publiek niet voorhanden.

Erger nog dan van de 'kleine' criminaliteit schrikt de gemeenschap van de 'zware en georganiseerde misdaad' zoals de brutale overval zaterdagavond een week geleden; een bende van mogelijk 12 zwaarbewapende personen drong het huis van een sleutelhoudster van een juwelierszaak binnen om haar familieleden enkele uren te gijzelen en haarzelf te dwingen de deur van de winkel te openen. De politie heeft nog geen enkel bruikbaar spoor van de overvallers die waarschijnlijk met de buit van sieraden ter waarde van miljoenen met een klaargelegen boot de benen namen.

Het justitieel instrumentarium op Aruba schiet te kort in de strijd tegen de internationale misdaad, zo is een van de constateringen in het hierboven genoemde Beleidsplan Criminaliteitsbestrijding. Dat instrumentarium schiet echter nog steeds te kort. Politie en justitie staan vaak machteloos te kijken. Niet alleen is er een relatieve stijging van de criminaliteit, ook is er sprake van een verharding van de criminaliteit.

De titel 'Husticia Ta Laborá, Pa Pueblo Descansá' suggereert dat de burger gerust kan zijn, rustig kan gaan slapen. Het is echter juist verkeerd het beeld te creëren dat Justitie 'het wel oplost zonder actieve participatie van de burger'. De bestrijding van criminaliteit vraagt niet alleen om een integraal beleidsplan, maar ook om een integrale aanpak waaraan èlke inwoner van Aruba een bijdrage levert en profijt van heeft: 'Husticia Y Pueblo Laborá, Pa Nan Dos Por Descansá' (Justitie èn de burger werken en waken, opdat beiden gerust kunnen zijn).

Leden van Grupo di Vision

■ *ORANJESTAD — Dit zijn de leden van de Grupo di Vision die samenwerkt met Aruba Quality Foundation. Deze groep is met het initiatief gekomen dat iedere ingezetene van Aruba zijn of haar mening kan geven hoe Aruba in de toekomst, namelijk over tien jaar in het jaar 2005, eruit moet zien. Men kan deze mening op een stuk papier schrijven en daarna persoonlijk afleveren of per post sturen naar de Aruba Quality Foundation, Sun Plaza Mall 121.*

Gemengde commissie culturele samenwerking

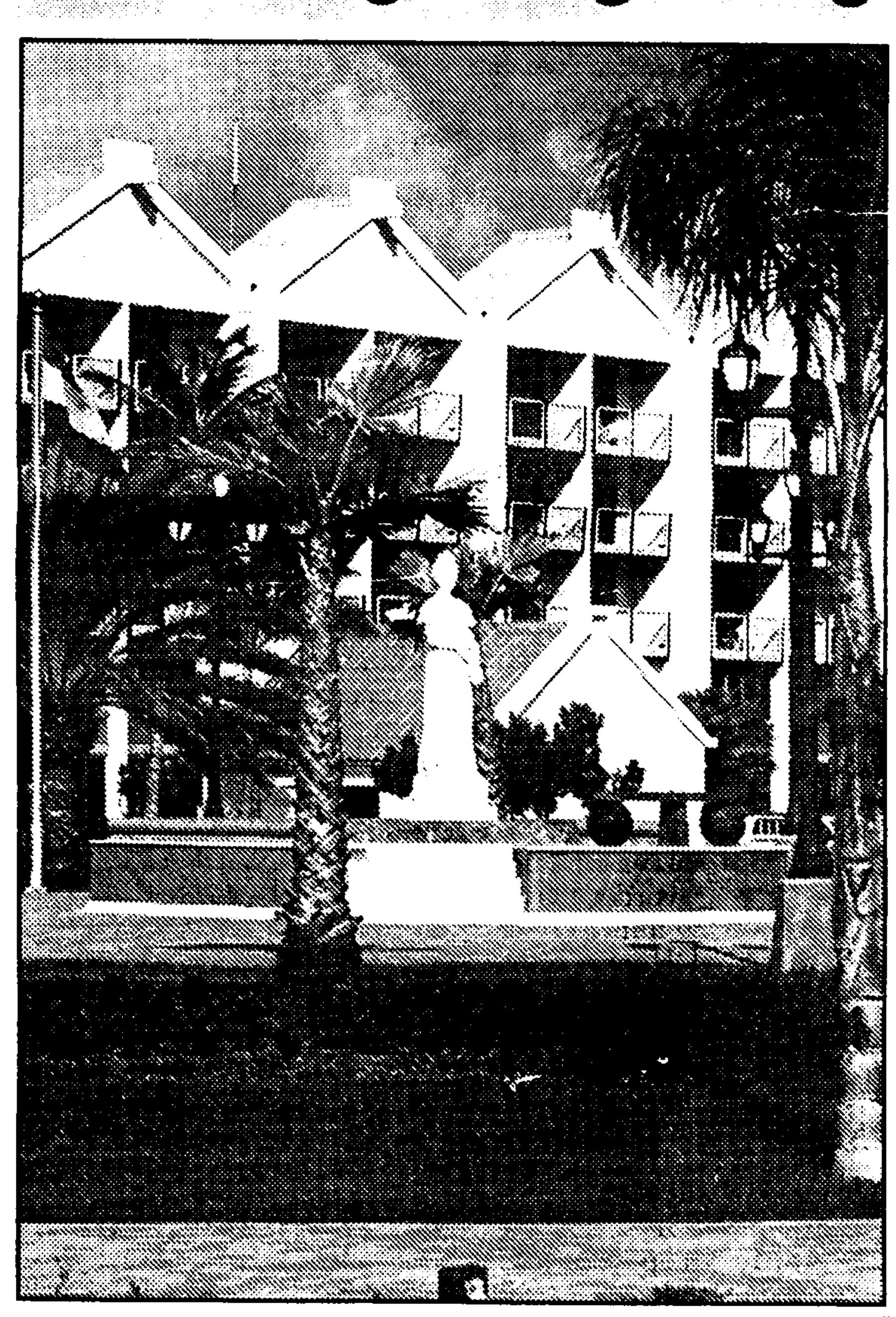
ORANJESTAD — Deze week vond in het Aruba Sonesta Hotel de jaarvergadering plaats van de gemende commissie voor culturele samenwerking binnen het Koninkrijk.

Op de vergadering werd het programma over 1994 geëvalueerd. De drie partners spraken ook de wens uit om met een nieuwe overeenkomst te komen, waarin naast de culturele uitwisseling ook aandacht moet worden besteed aan de bewustwording en culturele ontwikkeling van zowel de Antillen als Aruba en de bijdrage die Nederland hieraan zal leveren.

Ten aanzien van het programma voor 1996 werd overeengekomen de huidige samenwerkingsterreinen te handhaven. Deze omvatten: uitwisseling van kennis over elkaars bestaansvormen; taal en literatuur; toneelkunst; en wetenschap.

De Nederlandse delegatie stond onder leiding van A. de Jong, waarnemend-directeur van het KabNA; de Antilliaanse delegatie was onder leiding van S.M. Lamp, directeur van het departement van Onderwijs. De Arubaanse delegatie werd gevormd door: Evelino Fingal, waarnemend-directeur Instituto di Cultura; Gilbert Nicolaas, functionaris Instituto di Cultura; en Jimmy Oduber van het ministerie van Cultuur. Deze laatste trad tijdens de vergadering als voorzitter op. Als secretaressen traden op: Astrid de Cuba van Biblioteca Nacional en Janice Geerman van Instituto di Cultura.

Toerisme groeit gestaag

■ *ORANJESTAD — Een prachtig beeld van het goed verzorgde Wilhelminapark met op de achtergrond de hotelkamers van de Sonesta Suites. Het toerisme op Aruba groeit gestaag. Niet met hele grote sprongen, maar elke maand toch met enkele procenten. In het maandverslag van de maand juli meldt de Centrale Bank van Aruba dat in juni 1995 het aantal overnachtingen met 2,1 procent steeg ten opzichte van de overeenkomstige periode van het vorige jaar. Méér Noordamerikaanse en Europese toeristen werden verwelkomd. De Zuid- en Centraalamerikaanse markt krimpte echter enigszins in.*

Vulgaire tape van Basic One

ORANJESTAD — In opdracht van de officier van Justitie heeft de politie opgetreden tegen muziekgroep Basic One. Deze joeg het publiek tegen zich in het harnas vanwege hun vulgaire en ordinaire songteksten en muziek, die reeds op cassette waren opgenomen en onder de jeugd waren verspreid. Een van de leden van de groep werd voor verhoor aangehouden.

Toen een vader de cassette, die zijn 12-jarige zoon op school had gekocht, hoorde en daarmee de smerige uitlatingen, deed hij hiervan aangifte bij de officier van Justitie.

Een vertegenwoordiger van de Kinder- en Zedenpolitie (KZP) vertelde de pers dat de officier na het beluisteren van de cassette opdracht had gegeven direct in te grijpen, de tape in beslag te nemen en de illegale verkoop te stoppen.

Op de cassette komen vulgaire woorden in verschillende talen voor, die de grens van het fatsoenlijke overschrijden. Maar het is niet de eerste keer dat Basic One een dergelijke cassette in de handel brengt. Alle activiteiten van Basic One zijn stopgezet. Het onderzoek is in volle gang.

Oecumenische kerkdienst

SAVANETA — Op zondag 8 oktober wordt er weer een oecumenische kerkdienst gehouden in de kapel van de marinierskazerne. Omdat vlootaalmoezenier G. Jorissen op dit moment op Sint Maarten verblijft, zal de dienst worden voorgegaan door ds. Ubbels. Hij is vlootpredikant te Curaçao. Uiteraard wordt er voor de kinderen een nevendienst georganiseerd en is er na afloop van de dienst weer koffie en cake verkrijgbaar.

Afvalbesparing
Lunchbox van Ennia voor schoolkinderen

ORANJESTAD — Afgelopen donderdag heeft Ennia Caribe alle kleuters en eerste klassers van de basisscholen op Aruba getracteerd op een lunchbox.

In navolging van de actie in 1994 is besloten gekozen voor een actie voor de schooljeugd. Ennia hoopt hiermee twee vliegen in één klap te slaan. Het is ten eerste altijd leuk als kinderen een cadeautje krijgen, maar veel belangrijker is dat het gebruik van papieren en/of plastic lunchzakjes door deze lunchbox overbodig is geworden. Dat bespaart weer een hoop extra afval.

De Jacinta kleuterschool en de eerste klas van de Pius X school waren de eerste scholen die deze lunchbox in ontvangst mochten nemen.

Eco Aruba verschijnt op Internet

ORANJESTAD — Eco Aruba, het blad voor duurzame ontwikkeling en toerisme, verschijnt met ingang van 10 oktober op het data-netwerk Internet. De tekst die op het net zal verschijnen is een aangepaste vorm van de tweede editie, die gewijd was aan Atex 1995.

De speciale Eco Aruba-editie beslaat 17 pagina's aan tekst en foto's op het zogenaamde *World Wide Web*, het interactieve deel van Internet. In de editie zijn Engelstalige artikelen opgenomen over: cruise-maatschappijen, San Nicolas, Arubaanse gerechten, de invloed van het toerisme op het marine milieu, Atex 1995, landbouw en visserij, Eco Kids, windsurfen en duiken.

Volgens Milton Ponson, uitgever van het blad, kunnen straks miljoenen gebruikers toegang krijgen tot Eco Aruba On-Line. "Tevens bestaat er de mogelijkheid om de interesse van de Internet-gebruikers voor Aruba en ecotoerisme op Aruba electronisch te gaan bijhouden," vertelt hij.

Door de plaatsing op Internet, draagt uitgever Terra Publishing volgens Ponson bij aan de promotie van Aruba, haar natuur en het ecotoerisme. In de nabije toekomst zal de vierde editie, gewijd aan ecotorisme en natuurbescherming op het eiland, ook op Internet verschijnen.

Fundraising voor het Arubaanse Rode Kruis

ORANJESTAD — Vandaag en morgen zal Mario Perez Jr., te land en te water, 24 uur in de weer zijn met *Trayectoria 1995* om geld in te zamelen voor het Arubaanse Rode Kruis. Tegelijkertijd houdt het radiostation Top FM 95 een radiothon voor hetzelfde doel en zal het de luisteraars gelijkertijd op de hoogte houden van de verrichtingen van Perez.

Perez vertrekt vandaag om 18.00 uur te voet vanaf Arashi, aan de noordwest kant, op weg naar Rodgers Beach aan de zuidoost kant van het eiland. Na aankomst te Rodgers Beach neemt hij een kajak en vertrekt al peddelend van Seroe Colorado naar Surfside te Oranjestad. Daar aangekomen springt Perez dan op de fiets en vertrekt eerst in westelijke richting naar Malmok en daarna in oostelijke richting, om via Noord, Tanki Leendert en andere wijken het gebouw van Top FM 95 te Santa Cruz te bereiken. Daar wordt hij zondag tegen 18.00 uur verwacht.

Perez wil met dit initiatief het Rode Kruis helpen. Na terugkeer uit Sint Maarten van de drie groepen vrijwilligers van het Rode Kruis Aruba, die ter plekke hulp hebben aangeboden aan de orkaan slachtoffers, kwamen de 60 leden van het Rode Kruis bijeen om de situatie te analyseren en te evalueren.

Het blijkt dat, wanneer Aruba getroffen zou worden door een ramp, het Rode Kruis in een dergelijk geval geen adequate hulp kan bieden. Deze hulpverlenende organisatie beschikt immers niet over essentiële apparatuur zoals goede radio-communicatie om sneller assistentie te kunnen bieden, ambulance-wagens, noodmateriaal zoals generatoren, waterzuiverings-eenheden en mobiele toiletten.

Hoewel Aruba niet in de orkaan-zone ligt, moet het Rode Kruis goed voorbereid zijn. Dat is nu echter niet het geval en daarbij komt nog dat het Rode Kruis afhankelijk is van donaties. Zonder donatie kan het Rode Kruis bij een ramp moeilijk behoorlijke assistentie verlenen.

Het Rode Kruis verklaart zeer dankbaar te zijn voor het initiatief van Mario Perez. Gedurende de *Trayectoria 1995* zullen vrijwilligers van het Rode Kruis bij Top FM 95 aanwezig zijn om donaties in ontvangst te nemen. Donaties zijn ook welkom op rekeningnummer 1415629 van het Rode Kruis bij de Aruba Bank.

Persbericht van VN

Waarschuwing voor dengue-epidemie

ORANJESTAD — Het United Nations Information Centre for the Caribbean Area maakt in een persbericht melding over het uitbreken van een dengue-epidemie.

Sedert januari dit jaar zijn meer dan 140.000 denguegevallen gerapporteerd door de autoriteiten in 12 Latijnsamerikaanse en Caribische landen. aldus een bekenmaking van de World Health Organization (WHO). Er werden 3.600 gevallen geregistreerd van de meer ernstige *Dengue Haemorrhagic Fever* (DHF), die reeds 38 doden veroorzaakte.

De huidige denguesituatie kan volgen het Information Centre de meest ernstige in Zuid- en Midden-Amerika worden sinds 1981. In dat jaar maakte Cuba kennis met de eerste DHF-epidemie: in drie maanden tijd werden 116.000 personen in het ziekenhuis opgenomen, waarbij meer dan 10.000 DHF-gevallen en 158 doden werden bevestigd.

Dengue en DHF worden overgebracht door een steek van de Aedes Aegypti muskiet. Zij kunnen ziektes veroorzaken, variërend van koorts tot ernstige en fatale bloedingen. Dengue is endemisch in 100 landen overal ter wereld, waardoor 2,5 miljard mensen risico lopen. Van de 50 miljoen jaarlijks geregistreerde dengue-gevallen, worden 500.000 mensen in ziekenhuizen opgenomen en waarvan 1 tot 5 procent sterven.

NOTITIES UIT PARAMARIBO

Door Max Ooft

PARAMARIBO - **De Progressieve Ontwikkelings-Alliantie** werd de afgelopen week officieel geproclameerd. De "Alliantie', die enkele weken geleden al aangekondigd werd als het progressieve alternatief voor de verkiezingen van 1996, bestaat uit de partijen HPP (Hervormde Progressieve Partij), DP (Democratische Partij) en PVF (Politieke Vleugel van de FAL-Federatie van Agrariërs en Landarbeiders), onder leiding van respectievelijk Harry Kisoensing, Frank Playfair en Jiwan Sital. De partijcombinatie zei in de proclamatie-vergadering, die te Nickerie plaatsvond, een frisse wind te zullen doen waaien in de politiek in Suriname, die in een impasse geraakt zou zijn.

Volgens Kisoensing, wiens partij HPP eerder deel uitmaakte van het Democratisch Alternatief '91, betekent de "mislukking van DA '91' niet dat er bij de pakken wordt neergezeten. De Alliantie zal een keerpunt moeten brengen ten opzichte van de "oude politiek waarin persoonlijke, kliek- en familiebelangen de boventoon hebben gevoerd over het volksbelang'.

Frank Playfair deed de uitspraak dat hel Structureel Aanpassings Programma zal worden stopgezet als de combinatie aan de macht komt. Volgens hem was een SAP niet nodig, en kan wijs beleid met de nadruk op produktieverhoging, betere resultaten opleveren dan een SAP dat verarming van de bevolking teweeg heeft gebracht. Vooral de PVF, de politieke vleugel van de FAL, schijnt veel aanhang te hebben. De FAL heeft zich in de afgelopen jaren meer geprofileerd als ontwikkelingspartij dan alleen maar een landbouwersbundeling.

***

De Nederlandse minister Hans van Mierlo van Buitenlandse Zaken was voor een kort werkbezoek in Suriname, als uitvloeisel van de desbetreffende afspraken gemaakt in het Raamverdrag in 1992. Als belangrijke resultaten van het gevoerde beleidsoverleg kunnen genoemd worden het herstel van het rechtshulpverdrag en het besluit over de suppletie-regeling voor militairen.

Het rechtshulpverdrag werd in 1982 opgeschort, na de decembermoorden. Benadrukt werd, dat het herstel van het bedrag geen heksenjacht zal betekenen op verdachten in beide landen en dat uitlevering van personen veel minder op de voorgrond zal staan dan het uitwisselen van juridische informatie. Met betrekking tot de suppletie-regeling is besloten, dat Nederland slechts suppletie-gelden zal uitkeren aan militairen van wie vrij zeker is dat ze niet direct of indirect betrokken zijn geweest bij de 8 december moorden.

Nederland stelt zich op het standpunt dat ze volgens de juridische uitspraak van de Nederlandse Centrale Raad voor Hoger Beroep niet verplicht is gesteld de gelden te betalen. Desondanks wil ze de militairen, die bij de onafhankelijkheid kozen voor het Surinaams leger en een suppletie op hun salaris zouden ontvangen, vrijwillig tegemoet komen.

Van Mierlo noemde deze oplossing een kwestie van 'take it or leave it'. Door de gestelde voorwaarde zullen onder andere Desi Bouterse, Chas Mijnals, Arthy Gorre (ex-bevelhebber) en Badressein Sital niet in aanmerking komen. De uitkering is gekoppeld aan de rang van de militairen ten tijde van hun overstap naar het Surinaamse leger, en Nederland zal bovendien belasting heffen (van 45% op het totaal bedrag) op de uitkering. Surinaamse militairen zeggen teleurgesteld te zijn door de regeling, die de indruk wekt dat Nederland niet zozeer het principe van rechtvaardigheid en respect voor mensenrechten huldigt, maar eerder doodgewoon op de centjes let. Van Mierlo heeft tijdens zijn bezoek ook een nieuw cellenhuis geopend. De inrichting, die meer dan 2OO plaatsen biedt, zal een substantiële verbetering brengen in de overvolle cellenhuizen van zowel de Santo Boma gevangenis als van de politie-posten waar arrestanten en veroordeelden samen in één cel moeten wegens plaatsgebrek.

***

De sensatie van de afgelopen week was wel het verschijnsel dat het Hindoebeeld van **Shri Ganesh, melk dronk.** Dit verschijnsel, dat volgens welingelichten al eerder bekend was, werd kort geleden door het internationale nieuwsbureau CNN wereldkundig gemaakt naar aanleiding van een demonstratie in India. In Suriname bleek dit ook het geval te zijn bij een beeldje van Shri Ganesh, en belangstellenden trokken bij duizenden naar de tempels waar het verschijnsel werd gedemonstreerd. Het kwam zelfs op de televisie. De bezoekers konden ieder een lepeltje melk aan het beeld geven. De melk verdween ogenblikkelijk, als het onder de slagtand van het beeld gehouden werd. Dit ging enkele uren zo door, totdat het niet meer "lukte'.

Volgens sommigen kan het verschijnsel verklaard worden door het materiaal waarvan het beeld gemaakt is, een soort poreus porselein. Anderen weerleggen dit en zeggen dat het drinken van melk ook voorkomt bij beeldjes van koper of glas. Sommigen brengen "het wonder" in verband met het negen dagen durende feest Navratri, dat momenteel aan de gang is, ter ere van de moeder-godin van Shri Ganesh.

***

De Surinaamse bevolking heeft in het jaar 1993 een **negatieve groei** vertoond van -0,2%. Per 1 januari 1994 waren er volgens het Centraal Bureau voor Burgerzaken 405.237 inwoners, tegenover een aantal van nog 405.904 per 1 januari 1993. De bevolkingsafname is het gevolg van sterke emigratie tegenover een lage natuurlijke aanwas: er emigreerden 9.074 en immigreerden 2.007 personen in 1993, terwijl de natuurlijke aanwas (geboorten min sterften) slechts 6.400 was (een aanwas van slechts 0,4%). Het sterftecijfer in 1993 was het hoogste sinds 15 jaar: 2.998 personen.

Verder blijkt het aantal echtscheidingen sterk te zijn toegenomen in 1997, terwijl het aantal huwelijken afnam. Ter vergelijking is vermeld in een rapport van het CBB, dat er naar schatting 254.000 personen van Surinaamse afkomst in Nederland wonen.

***

In het Boven-Saramacca gebied is de grootschalige **bespuiting van de malaria-overbrengende muskiet** begonnen. De ziekte malaria heeft sinds de binnenlandse oorlog sterk om zich heen gegrepen, en gebieden die malaria-vrij waren, werden weer betrokken in het verspreidingsgebied. De ziekte kan gerust ontwrichtend voor het leven in de besmette gebieden genoemd worden, gelet op het aantal ziektegevallen en overlijdens. Het Bureau voor Openbare Gezondheid afdeling Anti-Malaria Campagne, zal in samenwerking met het Nationaal Leger en de Medische Zending, de bespuitingen uitvoeren.

***

Een aantal **militairen is afgelopen week gearresteerd,** nadat de Nederlandse ambassade in Paramaribo een zaak van mishandeling en diefstal aan de Surinaamse minister van Defensie heeft doorgegeven. Een viertal vissers, van wie drie de Nederlandse nationaliteit bezitten en één de Guyanese, was in het weekeinde van 22 september gaan vissen bij het Afobakka-stuwmeer. Ze betraden de Afobakka-dam, die sinds de bezetting door onder andere de beruchte (inmiddels doodgeschoten) Maaisie, door militairen wordt bewaakt. Een groep militairen arresteerde hen; ze werden mishandeld en met de dood bedreigd. De dienstdoende commandant die daartoe de opdrachten gaf, zei aan een oorlogstrauma te lijden, aldus de slachtoffers.

Ze moesten Sf 30.000,- betalen "als blijk van dank dat ze levend mochten vertrekken' en onder andere een fototoestel en verrekijker achterlaten. De mannen werden bedreigd met de dood als ze iets zouden vertellen aan juridische instanties. De Nederlanders namen contact op met de ambassade; er werd een formele aanklacht ingediend én een 13-tal militairen (van wie zeven later werden vrijgelaten) werd gearresteerd hangende het onderzoek.

***

De Europese Unie zal ook de tweede fase van het **rijstonderzoek in Suriname** financieren, en wel via dee oprichting van de Stichting Nationaal Rijstonderzoeks-Instituut. Een desbetreffende financierings- overeenkomst werd afgelopen veek ondertekend. Het betreft een bedrag van 3,2 miljoen Ecu voor de bouw en inrichting van een proefstation, ter instandhouding en verbetering van de rijstproduktie in Suriname.

***

De **korte notities:** De ingediende regeringsbegroting over 1996 bedraagt totaal 111 miljard Surinaamse guldens, waarop een tekort voorkomt van 300 miljoen. In hotel Torarica vond er een steekpartij plaats tussen Chinese hotelbezoekers; twee raakten ernstig gewond. De prijs voor benzine is als gevolg van de dalende koers vastgesteld op Sf 160,- voor de maand oktober. Ramon Cruden is na 40 jaar uit de vakbeweging gestapt; hij was jarenlang voorzitter van de Progressieve Werknemers Organisatie (PWO) en wordt daar opgevolgd door Andre Koornaar.

De roofovervallen blijven zich voordoen; afgelopen week werd de kippenzaak NasKip overvallen, en in een gewapende overval bij de Hakrinbank aan de Coppenamestraat, konden vier mannen ervan door gaan met enkele miljoenen Surinaamse guldens.

PRoM

Peterstuyvesanders Radulphianen en MIL'ers over prominente zaken

De wegen hier zijn beter, maar het is veel heter

Stephanie

Xiomara

Regine

Josuël

Jemina

Het Maria Immaculata Lyceum heeft enkele leerlingen uit St. Maarten opgevangen. Ik sprak met vier van hen. De vijfde leerling, Stephanie Lie Sam Foek (V5), is van Curaçao en een nicht van Xiomara Essed(V3).

Ze komen van het Milton Peters College, de scholengemeenschap op St Maarten, waar zowel VWO'ers als LTS'ers zitten. Xiomara steekt van wal. Hoewel school op het door orkaan Luis geteisterde eiland weer begonnen is, zover zij heeft begrepen, worden de lessen in tenten en andere noodvoorzieningen gegeven. Teruggaan lijkt haar op dit moment niet echt gezond. "De kinderen kunnen niet baden, er is geen electriciteit, er zijn er die geen boeken meer hebben, hoe moet je dan huiswerk maken?", stelt ze retorisch de vraag. Haar ouders hebben haar naar Curaçao gestuurd omdat ze het zonde vonden als ze een jaar zou verliezen. Xiomara gaat binnenkort terug naar huis.

Regine Martina (H4) is op 12 september op Curaçao aangekomen. Ook zij verblijft hier bij familie. Regine blijft waarschijnlijk wel het hele schooljaar op het MIL. "Hier is het veel leuker", zegt ze "Iedereen van St Maarten zit hier en hier is meer te doen." Ook op 12 september gearriveerd is Josuël Rogers. Op de vraag of hij vlug teruggaat of niet, antwoordt hij een beetje onduidelijk. "Nou, het is hier wel leuk..." maar Xiomara raast er over heen en wordt daarbij meegezogen door de anderen: "Hij moet wel, hij moet het voorbeeld geven als zoon van de directeur." En op mijn vragende blik voegen ze er aan toe: "Van het Milton Peters College", met een nadrukkelijke toon, dat ik zo stom ben dat ik dat niet eens weet.

Fluks een andere vraag dan. Over de verschillen hier en daar. Nou, het is hier heter, de wegen zijn wel beter, de muziek hier is uit, de mensen zijn niet zo sociaal, voedsel is goedkoper, maar kleding en je haar laten wassen weer veel duurder, de schoolgebouwen en de leraren hier zijn ouderwets; en de natuur en de stranden zijn niet zo mooi. De kinderen van de klas hier zijn lief, hoewel de meisjes van haar klas niet met Xiomara praten. De onderbouw heeft een slechte smaak voor kleding, de bovenbouw een goede. "In plaats van gewoon een korte broek met een polo." Van de andere kant vinden ze dat men hier voor elke gelegenheid gekleed gaat. "Of ze nu een boodschap gaan doen, of naar een softballwedstrijd gaan: Here they're always dressed."

Ook al is de lesstof hetzelfde, volgens Jemina Le Blanc (H4) zijn de boeken wel anders. "Verouderd", oordeelt ze over Skyline, de methode Engels. "Die is bij ons op school na het jaar waarin die methode geïntroduceerd is, niet meer gebruikt." Met Spaans, werpt Regine daar tegen in, zijn ze hier wel veel verder. "Wat wij (op St Maarten) in de 4de doen is hier al in de onderbouw behandeld." Maar goed, met Engels hebben de Bovenwinders een voorsprong. Jemina vindt de aansluiting best meevallen. Ook al lijkt er op Curaçao niet zo veel goed te zijn, de vier Bovenwinders zijn het unaniem eens over de goede opvang op het MILL, ja ja, en dat het schoolhek hier zo maar open staat vinden ze een opluchting. Op St. Maarten moeten ze steeds een smoes verzinnen om toestemming te krijgen even het schoolterrein af te mogen. Stephanie, die zich bewust niet in het gesprek roert, om de gasten aan het woord te laten, trekt haar wenkbrauwen op over het schoolhek.

Wat ze over de ramp zeggen komt er op neer dat het onvoorstelbaar is voor wie het niet zelf heeft meegemaakt. Dat er maar 5 doden zijn geborgen vindt Jemila hoogst eigenaardig. Zij heeft met eigen ogen de helikopters met lijkzakken af en aan zien vliegen. Het is haar opgevallen dat de oude huizen met pyramidedaken zijn blijven staan in tegenstelling tot de moderne huizen. Het viel haar ook op dat de mariniers aan de Franse kant goed hebben meegeholpen en dat daar het leven vrij vlug weer zijn gewone gang nam, maar dat de mariniers aan de Nederlandse kant niet veel anders deden dan foto's maken en met hun wapens zwaaiden als iemand zich na de avondklok buiten waagde.

Bekeuring voor snelheidsduivel

SCHIPHOL — Terug in Nederland wachtte Fred Rompelberg, de nieuwe houder van het wereldsnelheidsrecord op de fiets een verrassing: Een bekeuring voor te hard rijden uit België. Rompelberg kon er om lachen. Zijn manager Leo van der Kant vertelde hem op Schiphol ook dat zijn huis in Maastricht vol bloemen stond en dat er ook vele positieve reacties binnenkwamen.

De 49-jarige beroepsrenner verklaarde gistergmorgen op de Nederlandse luchthaven nogmaals dat met het wereldrecord van 267 kilometer per uur achter de race-wagen van Jeff Strassburg een eind is aan zijn loopbaan gekomen.

AGENDA

Politie:	110
Brandweer:	110
Telecentrale:	8845
Hospitaal:	114
Bejaardentehuis:	8350
WEB nv:	115
Telbo/Landsradio:	7000
Informatie:	119
Storing:	120
Aanname telegram:	121
Aidslijn (ma.+di. 19.00-20.00 uur):	7055

OPENBARE BIBLIOTHEEK
Openingstijden voor het publiek:
Kralendijk:
ma. van 14.00-18.00 uur; di. t/m do. van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; vr. van 08.00-12.00/14.00-17.30 uur.
Rincon:
ma. van 14.00-18.00 uur en vr. van 14.00-17.30 uur.

POSTKANTOOR
(Openingstijden)
Zegelverkoop:
Kralendijk (tel.: 8508): ma. t/m do. van 07.30/12.00.13.30-17.00 uur; vr. van 07.30-12.00/13.30-16.00.
Rincon (tel.: 6214): ma. t/m vr. van 07.30-12.00/13.00-16.00 uur.
Geldloket:
(postwissels, Postspaarbank, Sigu-cheque en Giro Betaalkaart)
Kralendijk en Rincon: ma. t/m vr. van 07.30-12.00/13.00-16.00 uur.

SERVICE CLUBS
Lions: Informatie H. van Bommel (tel. [illegible]).
Rotary: wo. 12.30 uur - Restaurant Jardin Tropical (Shopping Center La Terraza).

BRIDGECLUB UPS & DOWNS
Voor inlichtingen kan men terecht bij wedstrijdleider F. de Wit (tel. 5396).

SLACHTHUIS LVV
(tel. [illegible])
Open van ma. t/m vr. van 06.00-14.30 uur. In verband met planning van te voren aantal slachtdieren bij keurmeester melden.

DIERENARTS
(Kaya Lagoen 24-A, Antriol, naast Dierenasiel) [illegible]

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE [illegible]

NIEUW APOSTOLISCHE KERK [illegible]

KLACHTEN/BEZORGING:
Shon Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel. 8204 (na 18.00 uur: 8342).

TV-11 (Kanaal 11)
[illegible] 18.00 [illegible]; 19.00 [illegible] Journal; [illegible]; 20.00 [illegible]; 21.00 The Extraordinary; 22.00 Sine [illegible] bo Kas; 23.30 Journal.
ZATERDAG: 18.00 Super Mardi Fels; 19.00 WCW Pro Wrestling; 19.30 [illegible]; 21.30 Ku Riba (presentator Reyna Joe); 22.00 Caché (presentator Minerva [illegible]); 22.30 To Be Announced; 22.00 Sine den bo Kas; 23.30 [illegible]

Gezaghebber Goedgedrag licht verordening toe

Soepel maar geen liberaal vreemdelingenbeleid Bonaire

KRALENDIJK — Rond vijf uur in de namiddag werd door de voorzitter gezaghebber Frits Goedgedrag op donderdag 5 oktober de sessie geopend van een voorlichtings- en informatie-bijeenkomst in de Pasangrahan in aanwezigheid van de vertegenwoordiger van de verschillende departementen, die rechtstreeks te maken hebben met de toepassing van de nieuwe Landsverordening over de Toelating en Uitzetting van vreemdelingen. Gedeputeerde Jopie Abraham was vanwege een urgente aangelegenheid niet aanwezig, maar kwam later en bood zijn excuses aan.

In de inleiding verklaarde gezaghebber Goedgedrag, dat alle vreemdelin- gen op Bonaire van harte welkom zijn en een bijdrage leveren aan Bonaire in ontwikkeling. Evenwel dienen in de nabije toekomst de wetten en voorschriften strenger te worden toegepast om de huidige gemeenschap zelf te beschermen tegen een te grote toevloed van vreemdelingen op Bonaire. Hij onderbouwde deze stelling door de knelpunten aan te geven, die voortvloeien uit deze toevloed van vreemdelingen op het gebied van de behuizing, het onderwijs en de gezondheidszorg. De behuizing, omdat er momenteel achthonderd personen staan ingeschreven bij de Stichting 'Het Bonaireaanse Huis' om in aanmerking te komen voor een huis. Vaak dient de FKB een huis te doen toewijzen aan vreemdelingen, aangezien de leefsituatie voor hen onhoudbaar is.

De achthonderd ingeschrevenen blijven dan achter en komen steeds minder aan bod. In het onderwijs kampt men met het probleem dat de kinderen van de vreemdelingen de taal, waarin wordt onderwezen, niet beheersen.

Alhoewel gezaghebber Goedgedrag stelde dat het de taak is van de overheid om in dergelijke moeilijkheden tot een oplossing te komen. De gezondheidszorg is inderdaad een grote zorg, aangezien de S.V.B. alleen de werknemers verzekeren en de rest van de familie valt daarbuiten. In geval van ziekte — en hij bracht een voorbeeld naar voren— kon het zo zijn dat een van de kinderen van een vreemdeling een nier-operatie moest ondergaan en het bedrag van 40.000 gulden hiervoor door de Bonaireaanse gemeenschap moest worden opgebracht. De nieuwe Landsverordening, die van kracht wordt, dient nu strikter te worden toegepast dan in het verleden het geval is geweest en daarom is er ook vanaf 1 juli voor drie maanden een stop gezet op het verlenen van werkvergunningen aan vreemdelingen, vooral in de bouwsector, aangezien de werkzaamheden zodanig afnemen, zodat er geen nieuwe werkkrachten nodig zijn. Per 1 december loopt deze stop af, maar dan begint de bouwvakvakantie en daarna wordt de nieuwe Landsverordening, dus per 1 januari 1996 strikter toegepast.

Op dit moment zijn er ongeveer vier- tot vijfduizend vreemdelingen op Bonaire, van wie er 2- tot 2500 arbeid verrichten. Tussen alles door bleek dat alle gegevens nog niet geheel exact blijken en een voorlopige raming zijn.

De familiehereniging dient ook nauwkeurig in de gaten te worden gehouden op basis van de internationale wetten in New York opgesteld. De voogdijraad heeft hierin een adviserende functie. In alle gevallen mogen de vreemdelingen rekenen op een humane behandeling van de zijde van de overheid, want deze medemensen hebben daar recht op, zo benadrukte gezaghebber Goedgedrag. Vooral voor wat betreft vreemdelingen, die buiten hun schuld (faillissement van de werkgever) etc., na veertien dagen van werkzoeken, in de kou komen te staan. De rechter heeft in enkele gevallen beslist dat een vreemdeling, die onverhoopt zonder werk komt, een tijdsbestek van veertien dagen verleend dient te worden om een andere werkgelegenheid te kunnen vinden, voordat hij uitgezet mag worden. Maar, zo stelde gezaghebber Goedgedrag, alle gevallen worden individueel bekeken en er wordt niet op deze vreemdeling gejaagd.

Maar, zo stelde gezaghebber Goedgedrag tot slot van zijn inleiding, wetten en voorschriften moeten in overleg met alle betrokken departementen zo nauwkeurig mogelijk nageleefd worden en deze gelden nu op alle eilanden van de Nederlandse Antillen. Er is dus nu ook uniformiteit gekomen die voor alle partijen zeer zeker gunstig zal werken.

Vervolgens gaf gezaghebber Goedgedrag het woord aan de hoofden van alle betrokken departementen. DEZA, het departement van Economische Zaken, waar het departement van Arbeid en Sociale Zaken onder valt, geeft advies voor het verstrekken van werkvergunning aan het Bestuurscollege. Er zijn tot nu toe 2500 werkvergunningen verstrekt op basis van het overleggen van diploma's, etc., waaruit moest blijken dat voor dergelijke werkzaamheden geen Bonaireaan beschikbaar is.

Bovendien moeten de werkgevers schriftelijk verklaren dat zij garant staan op zijn minst voor zes maanden voor de vreemdeling in hun dienstverband. De Voogdijraad, die volgens het hoofd, mevr. Esther Pourier-Thodé, eigenlijk onderbezet is, dient advies te verstrekken in zaken gezinshereniging. Deze dienen de conditie van de woongelegenheid en de toereikendheid van het salaris om het gezin te kunnen onderhouden etc. na te gaan.

De heer Molina, hoofd van de Immigratiedienst, stelde dat er nog veel ontbrak aan juiste informatie ten aanzien van de binnenkomst en het vertrek van vreemdelingen als gebrek aan coördinatie, maar dat daarin nu verbetering gaat komen, zodat er een betere contrôle uitgevoerd kan worden en stelde verder dat er pas een verblijfsvergunning afgegeven kan worden, indien er een bewijs is van goed gedrag, dat eventuele twijfels gecheckt kunnen worden bij andere instanties.

De heer Royer van het departement van Arbeid en Sociale Zaken bracht naar voren dat er in 1994 38 verzoeken zijn binnen gekomen voor een werkvergunning voor een vreemdeling en tot op heden in 1995 29.

De heer Moen tenslotte, die drie jaar geleden reeds onderzoek had ingesteld naar de woon- en werksituaties op Bonaire bracht ontstellende verhalen naar voren over werkgevers, die danig misbruik maken van de illegale werknemers. Er wordt hun een woongelegenheid aangeboden waarvoor zij tweehonderd per maand dienen te betalen, dat uiteindelijk door de huurcommissie werd terug gebracht tot 55 gulden vanwege de barre conditie van de behuizing en dat het voedsel dat deze mensen werd aangeboden van zeer inferieure kwaliteit was, dat niet gegeten kon worden. Hiervoor dienden deze werknemers tenminsten vier uren overtime per dag te maken als tegenprestatie voor deze woongelegenheid en het voedsel. Dergelijke en meer voorbeelden bracht Adriaan Moen naar voren om de kwade trouw af te schilderen van deze werkgevers. Hij stelde dat zolang de boete voor het in dienst nemen van illegale werknemers niet verhoogd wordt van honderd gulden per geval, volgens de huidige wetgeving naar honderdduizend gulden, kan de overheid niets uitrichten en blijft deze pestkwaal voortwoekeren. Het is aan de Staten van de Nederlandse Antillen om daar ten spoedigste een wijziging in te brengen.

Na de uitleg van de hoofden van al deze departementen werd er gelegenheid gegeven aan de mensen van de pers om vragen te stellen, waarvan betrekkelijk weinig gebruik werd gemaakt. De vragen die gesteld werden, zijn in dit artikeltje verwerkt. Gezaghebber Goedgedrag gaf ten slotte het woord aan gedeputeerde Abraham, die inmiddels was gearriveerd. Deze bracht zijn grote bezorgdheid naar voren ten aanzien van de te grote toevloed van vreemdelingen op Bonaire die de huidige gemeenschap uit balans brengt, aangezien de infrastructuur daar eigenlijk niet op berekend is, zoals de water- en electriciteitsvoorziening, het onderwijs, de gezondheidszorg, etc. Hij stelde dat als de huidige trend zich doorzet, Bonaire een dubbel aantal, en misschien zelfs driedubbel aantal inwoners zal tellen in het jaar 2005. De voorzieningen in de infrastructuur kunnen daar gewoon geen gelijke tred meer houden en daarom is de gehele gemeenschap gebaat bij het naleven van de nieuwe Landsverordening op Toelating en Uitzetting van vreemdelingen.

Hij was nog geheel onder de indruk van een gesprek met advocaat Michiel Bijkerk en Rafael Santana, die het B.C. van racisme en discriminatie beschuldigde op basis van deze nieuwe Landsverordening en van mening was dat deze eigenlijk aan henzelf gericht was.

Tot slot dankte gezaghebber Goedgedrag de aanwezigen voor hun inzet en zag met interesse uit naar hetgeen de kranten over deze voorlichtings- en informatiebijeenkomst naar voren zouden brengen.

■ *SANTIAGO - De Boliviaanse Surim Sicuri dansgroep gaf een uitvoering van deze traditionele dans van de Auqui Auqui-indianen voor het Moneda regeringspaleis in de Chilaanse hoofdstad. In Santiago werd namelijk een Boliviaanse week gevierd. Doel daarvan is de culturele banden tussen Chili en Bolivia nauwer aan te halen*

Weer primeur voor Bonaire op duikgebied

KRALENDIJK — Deze week is er een cursus voor Europese duikers van start gegaan. Het gaat hier om een opleidingsprogramma onder leiding van het BTTC (Bonaire Tourism Training Center) en wordt gefinancierd uit fondsen van de Europese Gemeenschap. Dit is de eerste cursus in zijn soort, zeker voor het Caribische gebied. Doel van het programma is om training te geven aan personen met belangstelling om te werken in de duik-sector van het Bonaireaanse toerisme.

De cursisten moeten onder meer het PADI-certificaat behalen, dat is de internationale organisatie voor instructieduikers. Daarnaast krijgen zij les in andere vakken, zoals varen, touwen knopen, taalonderricht en kunnen ze zich in diverse specifieke onderdelen specialiseren. De tien personen die zich hebben ingeschreven voor deze eerste cursus zijn: Hubert Cicilia, Clark Margaritha, Valery Anthony, Egon Campagnard, Egor Campagnard, Purcey Faneyte, Ramsis Everts, Harvey Salsbach, Leo Boezem en Eva Winklaar.

De Tourism Corporation Bonaire (TCB) is belast met de supervisie van dit opleidingsprogramma. BTTC en TCB wensen de cursisten alle suces toe en hopen over tien maanden tien Bonaireanen erbij te hebben, die hun salaris verdienen als opgeleide beroepsmensen in de duiksector op Bonaire.

HET WEER

Weersverwachting geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Weer: Half tot zwaar en overwegend droog. Vannacht en morgenochtend kans op enkele buien, mogelijk vergezeld van onweer.
Wind: Matig tot vrij krachtige oostelijke wind, 8 tot 21 knopen (15 tot 39 kilometer per uur, windkracht 4 tot 5).

Weeroverzicht:
Een *storing* in de hogere luchtlagen die weinig van plaats verandert, zal ook in de komende 24 uur het weer op de Benedenwindse Eilanden beïnvloeden. Deze storing veroorzaakt voornamelijk veel bewolking boven de Benedenwindse Eilanden, waardoor zich tijdelijk enige neerslag kan voordoen.

Tropische storm *Pablo* bevond zich hedenochtend om elf uur nabij 12.9 noord en 51.2 west, ofwel ruim 1310 km ten oost-zuidoosten van St Maarten.

De storm beweegt zich in westelijke richting met maximale winden van 85 km/uur nabij het centrum. Pablo kan in de loop van zondagnacht en maandagochtend 9 oktober het weer in het oostelijk deel van het Caribische gebied gaan beïnvloeden.

	Vanmorgen 08.00 L.T.	Afgelopen 24 uur		
Station	Het weer	Max	Min	Neerslag mm
Aruba	zwaar bewolkt	31	28	0.0
Curaçao	zwaar bewolkt	32	28	0.0
Sint Maarten	zwaar bewolkt	31	27	4.1
Amsterdam	motregen	18	14	-.-
Atlanta	onbewolkt	27	12	-.-
Kingston	zwaar bewolkt	32	12	sp.
Miami	half bewolkt	31	25	2.5
New York	nevel	29	15	0.0
Port of Spain	half bewolkt	30	25	9.6
San Juan	licht bewolkt	32	28	2.5

Consortium zou op St. Maarten te hoge prijzen vragen

Bergen gezonken schepen duurt zeker drie maanden

WILLEMSTAD/PHILIPSBURG — Op Sint Maarten is begonnen met het bergen van de schepen die tijdens de orkaan Luis in de Simpson Bay Lagoon lagen afgemeerd. Van de 1000 tot 1500 boten die in de Lagoon lagen (van [illegible] eigenaren uit de hele wereld) zijn er ongeveer 80 direct gezonken. De rest werd op de wal geworpen - soms meerdere boten tegelijk op elkaar. Slechts 100 boten bleven onbeschadigd. De officiële lezing is nog steeds dat er op de boten geen doden zijn gevallen.

Het bergingswerk wordt uitgevoerd onder toezicht van [illegible] Sonny Hoo [illegible] een consortium van [illegible] bedrijven, onder de [illegible] Zapo, Bobby's Marine, en John Miller. Zij [illegible] volgens sommigen [illegible] hebben gevormd, waardoor de bergingsprijzen [illegible] wel 50 duizend dollar [illegible] boten als het Italiaanse motorjacht Pilar Rossi (van een autocoureur) zouden oplopen. In andere gevallen zouden de boten voor niets worden gelicht wanneer de eigenaar geen geld heeft en de boten onverzekerd zijn. De overheid zou het vormen van een consortium door de drie bedrijven hebben goedgekeurd, op voorwaarde dat het bergen en opruimen van de wrakken dan ook op kosten van Zapo gebeurt.

Hoo onderzoekt de klachten momenteel. Velasquez (van Bobby's Marine) ontkent de hoge prijzen. Volgens hem wordt 5.000 tot 9.000 dollar gerekend. Het Franse bergingsschip Dakar zou echter maar 500 dollar rekenen om een boot van het zand af te trekken.

Ondertussen heeft gezaghebber Richardson de booteigenaren opdracht gegeven voor 15 oktober de op de wal geworpen wrakken op te ruimen, zodat bij de opening van het toeristenseizoen het eiland er beter uitziet. Veel booteigenaren zijn hier boos over. Zij hebben het gevoel dat zij daardoor worden gedwongen de hoge congsiprijzen te betalen en dat Zapo achter deze brief zit.

Verschillende booteigenaren zijn bovendien dubbel getroffen, doordat hun verzekeringsagent Castaways het premiegeld nooit aan de verzekeringsmaatschappij heeft afgedragen. Tegen de man, Tony Hutton uit de VS, is via Interpol een opsporingsbericht uitgegaan.

In totaal zijn van de 1.000 tot 1.500 boten de afgelopen weken zo'n 300 al opgeruimd. Het opruimen zal waarschijnlijk tot januari in beslag nemen, denkt Bobby Velasquez, omdat de moeilijkst te bergen boten het laatst aan de beurt zijn. De boten die onherstelbaar beschadigd zijn zullen worden afgezonken bij Cay Bay. Dat wordt daarmee een nieuwe duikplaats.

Het lijkt er op dat veel boten niet goed verankerd waren ten tijde van de orkaan. Vooral de 64 boten van het bedrijf Sunsail zouden niet goed verankerd zijn geweest, waardoor zij losslogen en zware schade aan andere (wel goed vastliggende) boten veroorzaakten. Sommige Sunsail boten zouden zelfs voorafgaand aan de orkaan hun zeilen niet hebben gestreken.

Koninklijke viering gouden feest van VN

DEN HAAG - Koningin Beatrix, prins Claus en prins Willem-Alexander zijn donderdag 19 oktober in de Ridderzaal te Den Haag aanwezig bij de viering van het vijftigjarig bestaan van de Verenigde Naties.

Tijdens de bijeenkomst in de Ridderzaal wordt aandacht besteed aan het belang van de VN voor de wereld en in het bijzonder voor Nederland. Er worden toespraken gehouden door onder anderen minister-president Kok, minister van Buitenlandse zaken Van Mierlo en de schrijver Harry Mulisch. In het Concertgebouw woont het koninklijk gezelschap die avond een concert bij, uitgevoerd door het Rotterdams Philharmonisch orkest onder leiding van dirigent Sakari Oramo. Tijdens dit concert gaat het werk Unison in première.

Klachten / bezorging:
Shon Ma Carolina
Blv. J. Abraham 15 tel. 8204
(na 18.00 uur)

Cleveland Indians winnen playoff

■ BOSTON - *De Cleveland Indians zijn winnaar geworden in de playoff tegen de Boston Red Sox. Vrijdagavond werd de ploeg uit Boston op eigen terrein met 8-2 verslagen. De Indians moeten nu afwachten wie de serie tussen de New York Yankees en de Seattle Mariners wint. De Mariners wonnen vrijdag thuis met en de stand in deze playoff is nu 2-1 in het voordeel van de Yankees. Foto: shortstop Omar Vizquel van de Indians speelde een belangrijke rol in de verdediging van zijn club in de wedstrijden tegen de Indians. Hier maakt hij een door Mike Greenwell hard geslagen bal onschadelijk.*

Morgen Baseball playoffs

WILLEMSTAD — De baseballplay-offs gaan morgen van start met de eerste krachtmeting tussen de nummers 1 en 4 en de nummers 2 en 3.

Zoals bekend zijn dit respectievelijk Royal Scorpions en Santa Rosa Indians en Wild Cats en Groot Kwartier Stars die in feite gelijk eindigden.

De eerste wedstrijden worden op het Sta. Maria Ballpark en het Tio Daou Ballpark gespeeld. De semifinales zijn 'best of five' series. De ploeg die zijn titel moet verdedigen is Wild Cats. De tweede wedstrijd vindt maandagavond in het SDK plaats tussen Scorpions en Indians terwijl Cats en GK Stars elkaar dinsdag voor de tweede maal zullen bekampen.

Reds vieren feest na winst op Dodgers

■ CINCINNATI - *De Cincinnati Reds hebben de best of five playoff tegen de Los Angeles Dodgers gewonnen. Vrijdagavond versloegen de Reds op eigen veld de Dodgers met 10-1 om zo de serie met 3-0 te beslissen. Op de foto wordt pitcher Jeff Brantley (no.45) bestormd door zijn ploeggenoten na het maken van de laatste uit. De Reds moeten nu uitkomen tegen de winnaar van de serie tussen de Atlanta Braves en de Colorado Rockies. De Rockies wonnen gisteravond van de Braves die nu met 2-1 voorstaan in de best of five.*

Herrera mist passie, Parra smeedt eenheid

PAIPA — De een was de intellectueel, de ander het tuinmannetje, 'El Jardiniero'. Fabio Enrique Parra Pinto volgde drie jaar een universitaire studie. Luis 'Lucho' Alberto Herrera wiedde voor zijn professionele wielerloopbaan onkruid, schoffelde perken en maaide gras. De Colombiaanse adelaars uit midden jaren tachtig.

Ze sloegen als eerste coureurs uit het roerige Zuidamerikaanse land hun vleugels uit naar Europa. En veroverden fladderend over de Europese cols in een wip de harten van de aanhangers van het cyclisme. De mannekes met hun dunne pootjes, waarmee ze met soepele tred het hooggebergte in Frankrijk, Italië en Spanje tot hun domein verklaarden.

Herrera won onder meer drie etappes in de Tour, was in 1985 bergkoning, won in 1987 de Vuelta en schreef bergritten in de Giro en Ronde van Spanje op zijn naam. Parra leverde het beste Colombiaans eindresultaat in de ronde van Frankrijk af. Hij eindigde in 1988 in Parijs op het podium. Als derde. Achter Pedro Delgado en Steven Rooks. Drie jaar geleden stopte het tweetal.

BUIKJE

Anno 1995, beiden twintig kilo zwaarder. Parra met nog minder haar en veel ouder ogend dan de bijna 35 jaar die hij telt. Getrouwd met Stella en vader van zoon Fabio Andrés en dochters Ana Maria en Carolina. Directeur van een fabriek in plasticverpakkingen in Bogota. Sinds verleden jaar full-time bondscoach. Met als enige opdracht morgen in Duitama een Colombiaan als wereldkampioen af te leveren.

Herrera, met een grappig buikje, heeft sinds zijn afscheid weinig bemoeienissen meer met de wielersport. Hij is een welgesteld hereboer. Eigenaar van vier boerderijen in Fusagasuga, in de provincie Cundinamarca, waar vierhonderd melkkoeien grazen. Hij is getrouwd met Judith, voormalig ronde-miss van de Vuelta a Colombia, en vader van dochtertje Valentina.

De ambassadeurs van het Colombiaanse cyclisme hebben dezer dagen verschillende belangen. Vorige week in Bogota onderscheidde de Franse ambassadeur Herrera met terugwerkende kracht voor zijn verdiensten voor de wielersport, in het bijzonder in de Tour. 'Lucho' werd gefeteerd en van receptie naar banket gesleept. Parra bereidde zich in de omgeving van Paipa in een kuuroord voor op d-day. Hij had heel andere zaken aan zijn hoofd, zoals een eenheid smeden van de wispelturige Colombiaanse wielrenners.

CONTRACTEN

Herrera maaide de huidige generatie Colombiaanse profs ongeveer met de grond gelijk. "Ze hebben geen hart voor het wielrennen, ontberen de passie. Denken teveel aan geld. Ik heb indertijd miljoenencontracten laten liggen omdat anders mijn sponsor *Cafe de Colombia* zou zijn gestopt.

En ik wilde niet op mijn geweten hebben dat vrienden en collega's op straat zouden komen te staan door mij", haalde Herrera uit.

'El Jardiniero' noemt het niveau van de nieuwe lichting tegenvallend. Hij oordeelt dat ze minder domineren dan hij en Parra in de jaren tachtig. Gebrek aan inhoud is volgens hem de oorzaak. "En heimwee, dat is in mijn ogen onze grootste tegenstander. Ik weet dat Mejia verleden jaar drie keer langere tijd naar huis is gekomen", vertelt de miljonair. "Dat haalde iedere keer zijn bio-ritme overhoop. Op die manier kun je niet naar behoren en vermogen presteren. Het zal nog lang duren voordat Colombia een Tourwinnaar krijgt."

Mejia: "Het maakt mij niet uit wie wint, als het maar een Colombiaan is."

"De renners moeten zorgen dat ze beide uit de voeten komen [illegible] ritten. Dat kost veel trainingsarbeid. Ik verwacht echt niet dat morgen een Colombiaan de regenboogtrui om zijn schouders krijgt, ondanks het feit dat we het voordeel van een thuiswedstrijd hebben."

Fabio Parra verruilde vorig jaar het betrekkelijke rustige bestaan als zakenman voor het hectische leven als bondscoach. Vlak voor de mondiale titelstrijd in Agrigento trad hij aan. Het WK op Sicilië liep uit op een flop. Alleen Edgar Ruiz haalde de eindstreep; als 37e buiten de tijd. "Het wielrennen zit in mijn bloed. Ik voel me thuis in die wereld. Het fiasco van vorig jaar is verklaarbaar. De voorbereiding stelde niets voor, ik heb alleen maar moeten improviseren", zegt hij met zijn bekende treurig oogopslag.

DIALOOG

"Na Sicilië ben ik met het WK-project begonnen. Ik hoefde niet op een dubbeltje te kijken met *Postobon* als sponsor. De voorbereiding is perfect verlopen. Ik voel geen druk, hoewel iedere Colombiaan ervan uit gaat dat de regenboogtrui hier blijft. Vergeet niet dat het WK een momentopname is. Ik sta open voor alle suggesties. Ben een man van de dialoog. In overleg hebben we besloten dat Rincon en Mejia de beschermde renners zijn. Ik vind dat de mensen deze generatie niet mogen vergelijken met de [illegible] heeft in de afgelopen vijf jaar een gigantische metamorfose ondergaan. Ik vind dat onze renners zich redelijk aan de ontwikkelingen hebben aangepast, al blijven de resultaten enigszins achter."

De grootste Colombiaanse handicap de afgelopen jaren was dat de ploeg zelden een eenheid vormde. Homogeniteit kwam niet in het woordenboek voor. Op de WK-erelijsten is zelden bij de eerste tien een Colombiaan te zien. De beste prestatie in de historie van de wereldkampioenschappen Alvaro mejia. In 1991 eindigde hij als vierde, achter Bugno, Rooks en Indurain.

"Dit is de belangrijkste koers in mijn leven. Het maakt niet uit wie wint, als het maar een Colombiaan is", bevestigt Mejia de aanpak van Parra. "De afgelopen [illegible] Een mooiere droom dan het veroveren van de regenboogtrui in eigen land bestaat niet. Het WK is bovendien een perfecte promotie voor de Colombiaanse wielersport, het zou de kritiek ook enigszins verstommen. De huidige groep heeft het moeilijk gehad met de erfenis van Parra en Herrera. Altijd die vergelijking met dat duo werd op den duur een obsessie. We hopen morgen een eind te maken aan de mythe rond Parra en Herrera."

AGENDA

ZATERDAG

BASEBALL
(Segunda buelta baseball huben[...])
10.00 uur Garage Beaumont vs [...] Rosa Pif Paf - **Stadion Tio Daou.** 10.00 uur Wild Cats/Montana vs Buena Vista Braves; 13.00 uur R. Scorpions vs Blue Hawks; 16.00 uur Sta. Maria vs Gr. Kwartier Top Cat - Stadion Montaña.

DOMINO
(Komishon C.S.F.)
Domino partij - Sentro di Barrio en [...] Da Costa Gomes skol Koraal Speci[...]

SPORTAKTIVITEITEN
16.00 uur Demonstratie Basketbal; 17.00 uur Tennis; 18.00 uur M[...] Voetbal - Terrein Teofilo Cuales.

SCHAKEN
(NASB Dameskampioenschap)
13.30 uur 2e ronde; 19.00 uur 3e ronde - Schaakcentrum Capablanca, Plantersrust 5.

ZONDAG

DOMINO
(Komishon C.S.F.)
Domino partij - Sentro di Barrio en [...] Da Costa Gomes skol Koraal Speci[...]

LIGA VAN ENGELEN
(Semi Final)
11.00 uur Del Rega vs Red Lab[...] 14.00 uur Navegantes vs Glacia[...] stadion Suvek.

SCHAKEN
(NASB Dameskampioenschap)
09.00 uur 4e ronde - Schaakcentrum Capablanca, Plantersrust 5.

VOETBAL
10.00 uur Vesta vs The Che[...] (Gan. A); 11.10 uur Buena Vista [...] Jong Holland (Gan. B); 12.20 [...] Maruma vs Sentro Bonanguito (Gan. C); 13.30 uur Undeba vs Angua (Gan. D); 14.40 uur Porta Blanka vs [...] punt (Gan. E); 15.50 uur Sithoc[...] Scherpenheuvel (Gan. F); 17.00 Jong Colombia vs SUBT (Gan. G) - Centro Deportivo Jo Mathilda (Terrein V[...])

WANDELING
(Sinkronisch zwemmen Makwel[...])
06.00 uur Wandeling, start: nabij zwembad Bennie Leito.

Volleybal

[illegible] aan leiding

WILLEMSTAD — In de volleybalcompetitie heren A-klasse heeft Colibri de leiding genomen in poule A. Colibri versloeg woensdag, een van zijn twee belangrijkste concurrenten in deze poule, Cobra, met 2-1 en heeft thans 14 punten uit 8 wedstrijden.

In poule A wordt de kopgroep gevormd door Colibri, Cobra en Watakeli. Door vermeld resultaat -de setstanden waren 9-15, 15-9 en 15-12- heeft Colibri nu de eerste plaats in handen terwijl Cobra nog steeds genoegen moet nemen met de derde positie. Colibri leidt met 14 punten uit 8 wedstrijden, gevolgd door Watakeli met 12-7 en Cobra met 10-8. De wedstrijd tussen Xaverianen en Zjuntan, de staartploegen in deze poule met 2 uit 7 en 2 uit 6, vond geen doorgang.

In poule B werden twee wedstrijden gespeeld: Birds Olympia-Stakamahachi en Wata-White Sharks. Eerstgenoemde ploegen wonnen met 2-0 van hun tegenstanders. Birds Olympia zegevierde met setstanden van 15-7 en 15-12 terwijl bij Wata en White Sharks de setstanden 15-11 en 15-12 waren. Voor Birds Olympia was dit de vijfde overwinning in 8 wedstrijden wat goed is voor de derde plaats achter SUBT en Xaverianen Vets, Stakamahachi is nog steeds op jacht naar zijn eerste zege van de competitie. Het verloor woensdag voor de zevende keer. Wata's overwinning is de derde van de competitie in negen wedstrijden.

De complete standenlijsten van de heren A-klasse zien er als volgt uit:

POULE A

1 Colibri	14-8
2 Watakeli	12-7
3 Cobra	10-8
4 Zjuntan	4-8
5 Kayuda	2-6
6 Xaverianen	2-7

POULE B

1 SUBT	16-9
2 Xav. Vets	14-8
3 Birds Olympia	10-8
4 Briev.Lions	8-8
5 Wata	6-9
6 White Sharks	6-10
7 Wishi Tigers	4-7
8 Stakamahachi	0-7

Ex wereldkampioen Rudi Altig:

"Afwezige toppers zijn lafaards"

PAIPA — Rudi Altig is keihard in zijn oordeel: Tony Rominger is een lafaard. Altig, in 1966 wereldkampioen op de weg en tegenwoordig bondscoach van de Duitse wielerploeg, vindt het een schande dat de nummer een van de wereldranglijst en tal van andere toppers de wereldtitelstrijd in Colombia mijden.

"Een wereldkampioenschap is het hoogst haalbare. Zeker als het in een land als Colombia wordt gehouden. Dan wil je daar als renner toch bij zijn. Haalt een renner het einde niet, dan kan hij toch verwijzen naar de extreem zware omstandigheden", meent Altig. Dat Rominger op advies van zijn sponsor wegblijft, is volgens de Duitser helemaal onbegrijpelijk."

Altig beperkt zich in zijn kritiek op de wegblijvers niet alleen tot Giro-winnaar Rominger. Ook zijn landgenoten uit de Telekom-formatie geeft hij een sneer. Slechts twee leden van de Duitse profploeg namen de moeite naar Colombia af te reizen: Udo Bolts en Rolf Aldag. Zij krijgen zondag gezelschap van onder andere Dirk Baldinger, die in de Tour de France zwaar ten val kwam. Uitgerekend het loodzware parcours in Duitama heeft de Duitser uitgekozen om zijn rentree in het peloton te maken.

Altig legt de schuld van de afwezigheid van enkele Duitse renners bij de Belg Walter Godefroot, ploegleider bij Telekom. "Die heeft daar veel teveel macht", zegt de voormalige grootheid.

Net als Duitsland kampen België en Nederland ook met talrijke afmeldingen. In Duitama komen veel landen slechts met een beperkte ploeg aan de start. De grote hoogte waarop de titelstrijd zich afspeelt en de gespannen situatie in het land zijn de belangrijkste redenen voor veel renners om niet te starten.

Steffi Graf verhoord

MANNHEIM — Voor het eerst in de belastingaffaire heeft tennisster Steffi Graf zelf tekst en uitleg gegeven. Officier van Justitie Peter Wechsung in Mannheim heeft de nummer een van de wereld donderdag enkele uren verhoord over haar rol in de miljoenenfraude.

Graf werd vergezeld door haar advocaat Peter Danckert. Volgens Wechsung bestond er na het onderhoud geen reden Graf langer vast te houden.

Onlangs werd bekend dat vader Peter Graf en diens voormalige rechterhand Joachim Eckardt jarenlang miljoenen guldens aan inkomsten van de tennisster voor de Duitse belastingdienst hebben verzwogen. Via allerlei moeilijk te achterhalen constructies zouden er miljoenen naar het buitenland zijn weggesluisd. Het onderzoek heeft nog niet tot een definitieve aanklacht tegen de Grafs en Eckardt geleid. Volgens de officier kan dat ook nog wel enkele weken duren.

Hammink blijft bij Orlando Magic

ORLANDO — Basketballer Geert Hammink blijft bij Orlando Magic. De Nederlander heeft gisteren zijn handtekening gezet onder een verbeterde aanbieding die hem een groot bedrag aan garanties biedt. Het contract houdt in dat Hammink ook zijn geld krijgt als hij niet speelt.

De basketballer is afgereisd naar het trainingskamp van Orlando Magic in Jacksonville. "De garanties waren heel belangrijk voor Geert", vertelde zijn zaakwaarnemer Harrie Kip. "Hij wil zich nu in het voorseizoen bewijzen om een plaatsje in het team af te dwingen. Een overgang naar een andere goede club is ook nog mogelijk. In dat geval blijft zijn gegarandeerde contract gelden en krijgt hij gewoon zijn centen."

Hammink, die door een knieblessure een matige seizoen kende bij Orlando, twijfelde aanvankelijk over de verlenging van zijn contract omdat het team zich op de positie van Hammink versterkte met John Koncak, een veteraan met tien jaar ervaring in de Amerikaanse profbasketbal-competitie (NBA).

Geen strijd in schaaktweekamp

NEW YORK — De balorigheid in de WK-tweekamp tussen Gary Kasparov en Viswanathan Anand lijkt toe te slaan nu het einde in zicht is. Ook de zestiende ontmoeting eindigde in een handomdraai in remise. Kasparov leidt de tweekamp nu met 9,5-6,5. Maandag heeft hij aan een half punt voldoende om zijn titel te prolongeren.

Toch zal Kasparov nog zeker een keer de strijd willen aangaan. Bij een eindstand van 10-10 delen de spelers namelijk de prijzenpot van 1,5 miljoen dollar, bij winst ontvangst de Rus een miljoen dollar en Anand de rest.

Op het bord verscheen, net als in de beginfase van de match, de Scheveningervariant van het Siciliaans, alleen nu met verwisselde kleuren. Het publiek, dat nog steeds vijftien dollar entree moet betalen, zal zich bekocht gevoeld hebben, want van strijd was geen moment sprake.

Vooral het feit dat Anand nauwelijks initiatief toonde was teleurstellend. De grootmeester uit India zit er helemaal doorheen sinds duidelijk bleek dat hij kansloos was in de tweekamp. Na de verloren elfde partij heeft Anand eigenlijk geen goede partij meer gespeeld.

In de korte persconferentie na afloop van het zestiende duel maakte de Indier een gedeprimeerde indruk. Gevraagd naar de merkwaardige zettenreeks in de partij, zei Anand dat hij graag wilde zien wat het team van Kasparov op de Scheveningervariant had voorbereid. Een keurig antwoord, maar meer voor de hand ligt het dat zijn openingskeuze een vorm van protest was tegen de in zijn ogen gebrekkige organisatie.

Terwijl de grootmeesters in het World Trade Center het publiek bezighielden met demonstratievluggertjes, liep Kasparov tevreden rond. Hij kan zich gaan opmaken voor de grote verzoeningsmatch tussen PCA en de wereldschaakbond FIDE. Als deze wedstrijd er tenminste komt, want voor de WK-finale van de FIDE, tussen titelverdediger Anatoly Karpov en uitdager Gata Kamsky, is nog geen sponsor gevonden.

Zetverloop
Wit: Gary Kasparov (Rus), zwart: Viswanathan Anand (India). 1. E2-e4 c7-c5, 2. Pg1-f3 d7-d6, 3. D2-d4 c5xd4, 4. Pf3xd4 pg8-f6, 5. Pb1-c3 a7-a6, 6. Lf1-e2 e7-e6, 7. 0-0 lf8-e7, 8. A2-a4 pb8-c6, 9. Lc1-e3 0-0, 10. F2-f4 dd8-c7, 11. Kg1-h1 tf8-e8, 12. Le2-d3 pc6-b4, 13. A4-a5 lc8-d7, 14. Pd4-f3 ta8-c8, 15. Le3-b6 dc7-b8, 16. Lb6-d4 ld7-c6, 17. Dd1-d2 pb4xd3, 18. C2xd3 pf6-d7, 19. Ld4-g1 db8-c7, 20. Pf3-d4 remise.

Morten Olsen ziet af van Feyenoord

ROTTERDAM — Morten Olsen heeft het bestuur van Feyenoord meegedeeld af te zien van de trainersfunctie bij de Rotterdamse club. De Deen gold als een van de belangrijkste kandidaten de maandag ontslagen Willem van Hanegem op te volgen. Olsen kreeg vijf weken geleden bij de Duitse club FC Köln zijn congé.

Zamorano 'beste Zuidamerikaan' in Spanje

■ *MADRID - De Chileense voetballer Ivan Zamorano die uitkomt voor Real Madrid is door het Spaanse persbureau EFE uitverkoren tot de beste Zuidamerikaanse speler in Spanje. Op de foto neemt Zamorano (links) de trofee in ontvangst van EFE-directeur Alfonso Palomares.*

FIFA wil terugspeelregel aanscherpen

ZÜRICH — De FIFA wil de terugspeelregel verder aanscherpen. De wereldvoetbalbond is van plan een verbod in te stellen op inworpen en kopballen richting eigen doelman.

In 1992 werd het terugspelen op de doelman aan banden gelegd. Sindsdien mogen alleen de inworp en terugspeelballen via borst en hoofd nog door de doelman in de handen worden genomen. Tijdens een bijeenkomst van de regelcommissie op 9 maart 1996 in Belfast moeten de nieuwe aanpassingen reglementair vastgelegd worden.

Nederlands tenniskwartet uitgeschakeld

KUALA LUMPUR — Bovenaan de plaatsingslijst, eindstation de kwartfinale. Voor het drietal Richard KrAjicek, Paul Haarhuis en Jacco Eltingh zit het enkelspel er in Kuala Lumpur op. De drie verloren gisteren allen hun partijen in de kwartfinale.

Titelverdediger Jacco Eltingh vond in de Chileense winnaar van de Dutch Open Marcelo Rios zijn meerdere. Eltingh, derde geplaatst, verloor in twee sets: 7-5 6-4. Richard Krajicek bezette de eerste positie op de rangschikking, maar ging verrassend onderuit tegen de Italiaan Caratti. Krajicek had weinig verweer: 6-2 en 6-4. Paul Haarhuis, nummer twee op de plaatsingslijst, redde het niet tegen het Australische talent Mark Philippoussis: 6-1, 6-2.

Ook Brenda Schultz verloor. Bij het tennistoernooi in Zürich verloor de als achtste geplaatste Nederlandse in de kwartfinale in twee sets van de Francaise Mary Pierce, als tweede gerangschikt. De setstanden waren 7-6 6-4.

Hoger beroep voetbalclubs zonder gewenst resultaat

ZEIST — Feyenoord, FC Utrecht, FC Twente en FC Den Haag moeten betalen voor het wangedrag van hun supporters. Hun beroepszaak tegen de boetes (25.000 gulden voor de eredivisieclubs, 10.000 voor Den Haag), opgelegd door de tuchtcommissie van de KNVB, leverde gisteren geen kwijtschelding op.

De regelgeving rammelt, de uitvoering ervan evenmin. Dat moest de voorzitter van de commissie van beroep De Doelder gisteravond in Zeist erkennen. "Maar de tuchtcommissie hanteert de regeltjes die de clubs met elkaar hebben afgesproken. Dus de clubs hebben het aan zich zelf te danken", aldus de hoogleraar strafrecht aan de Erasmus-universiteit.

De KNVB bedacht voor dit seizoen een regel om het onregelmatige verloop van de competitie tegen te gaan. De bond had genoeg van burgemeesters die wedstrijden verboden omdat zij de supporters van de gasten vreesden. Wil van Rhee, belast met de veiligheid in de stadions, kwam met de 0-1 regeling. Een nederlaag voor de thuisspelende clubs die om wat voor reden dan ook een wedstrijd niet door konden laten gaan. "De clubs wilden die regel niet. Als compromis is deze regel ontstaan. Een boete voor clubs waar onregelmatigheden gebeuren," zo luidde de uitleg van De Doelder.

SCHULDIGE

Het is een noodwet die rammelt, erkende De Doelder. "In de najaarsvergadering moeten de clubs die nog maar eens grondig besturen. In de huidige regel staat niet dat er gekeken moet worden naar wie er eigenlijk echt schuldig is."

Daarom kon de beroepscommissie volgens De Doelder niets anders doen dan de straffen van de tuchtcommissie handhaven. "De clubs hebben niet kunnen aantonen dat ze alles hebben gedaan om de rellen te voorkomen. Er waren wanordelijkheden en dus moesten er, volgens hun eigen afspraken, clubs worden gestraft."

Een van de bezwaren van de bestrafte clubs was dat ze voor de tuchtcommissie geen mogelijkheid tot verweer hadden gekregen. "Maar die hebben ze voor de beroepscommissie wel gehad en een mogelijkheid tot verweer is voldoende", wist De Doelder. Twente-voorzitter Anker gaf onlangs aan te overwegen de burgerrechter in te schakelen. "Misschien heeft hij daar succes. Maar in onze beroepscommissie zitten vijf juristen die dat ook bestudeerd hebben", zo maaide hij het gras voor de Twentse voeten vrijwel weg.

LOGISCH

Desondanks raadt De Doelder de tuchtcommissie aan voortaan een andere procedure te volgen. "Het is gewoon logischer de clubs meteen de mogelijkheid tot verweer te geven."

Roda, dat door de tuchtcommissie ook een boete van 25.000 gulden kreeg opgelegd, heeft van de beroepscommissie nog twee weken de tijd gekregen aan te tonen dat de rellen in de thuiswedstrijd tegen Twente overmacht waren. "Ze hebben ons nieuwsgierig gemaakt. De club zegt van de politie opdracht te hebben gekregen de hekken in het Twentevak open te zetten. Daardoor zou de zaak iets anders komen te liggen."

PAIPA — De Colombiaan Alvero Mejia heeft zich gisteren afgemeld voor de wereldtitelstrijd op de weg, morgen in Duitama. De renner uit de Motorola-ploeg van Hennie Kuiper heeft nog teveel last van een sleutelbeen-blessure. Mejia brak het gewricht tijdens de Ronde van Spanje.

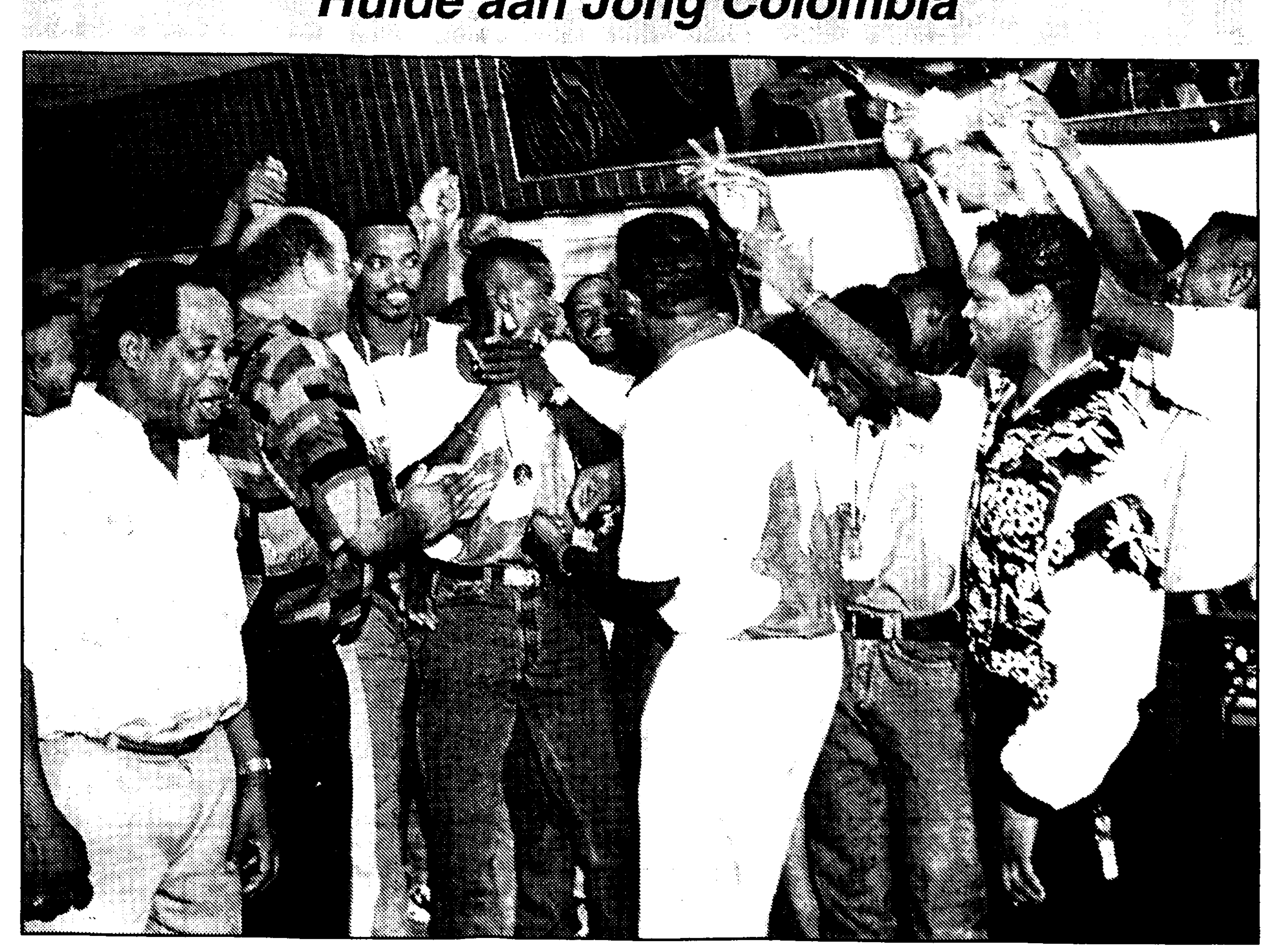
Racistisch gedrag bestraft met boete

LONDEN — De Europese voetbalbond UEFA heeft Ferencvaros een boete van ruim 100.000 gulden opgelegd wegens het racistische gedrag van de aanhang tijdens het duel tegen Grasshoppers. Bovendien maakten de Hongaarse supporters zich schuldig aan vandalisme. De disciplinaire commissie maakte dat besluit gisteren in Londen bekend.

Deze week schreef Ajax-voorzitter Van Praag de UEFA een brief waarin hij zijn ongenoegen uitte over de oerwoudgeluiden die de Hongaarse supporters maakten tijdens het duel met Ajax. De Duitse waarnemer bij die wedstrijd beweerde echter niets te hebben gehoord dat duidde op racistisch gedrag.

Verder legde de disciplinaire commissie van de UEFA twee Bulgaarse spelers een schorsing van twee jaar op. Simeon Tsjilibonov en Adalbert Zafirov van Lokomotiv Sofia vielen vorige week in de Europa Cup-wedstrijd tegen Halmstad de Oekraïense scheidsrechter Melnitsjoek aan.

Hulde aan Jong Colombia

■ *WILLEMSTAD — Een 'homenaje' aan de Caribisch kampioen uit Boca Sint Michiel. Donderdagavond organiseerde de Curaçaose voetbalfederatie FFK dit huldeblijk in Irene Moreno aan de sportieve trots van Curaçao.*

UEFA berispt Zwitsers

LONDEN — De Europese voetbalbond UEFA heeft het protest van het Zwitserse nationale elftal tegen de Franse kernproeven in de Stille Oceaan gisteren mild bestraft. De disciplinaire commissie gaf de Zwitserse voetbalbond slechts een berisping. Vorige maand toonden de Zwitserse voetballers in Göteborg voor de interland tegen Zweden een spandoek waarop zij de Franse president Chirac opriepen de proeven te staken.

Na het duel reageerde de UEFA feller. Volgens de bond konden de Zwitsers een boete verwachten. Maar de disciplinaire commissie oordeelde anders. In de verklaring van gisteren verklaart zij dat het niet de bedoeling is de vrijheid van meningsuiting van spelers aan banden te leggen, maar dat het podium voor het oog van miljoenen televisiekijkers verkeerd was gekozen. Verder zei de commissie dat zij in de toekomst protesten van politieke, religieuze of racistische aard wel streng zal bestraffen.

Brieven van Van den Herik

ROTTERDAM — Jorien van den Herik heeft Willem van Hanegem na diens ontslag niet meer gesproken. "Maar ik heb hem wel inmiddels een brief geschreven", liet de voorzitter van Feyenoord weten. "Ik ben van plan om dat te blijven doen. Over de inhoud laat ik me niet uit. Dat is iets tussen hem en mij."

Voor de eerste keer sinds de geruchtmakende breuk tussen Feyenoord en de Kromme ging Van den Herik iets dieper in op oorzaak en gevolg. Maar over zijn beslissende onderhoud met Van Hanegem, maandag in De Kuip, wilde hij opnieuw niets zeggen. "We hebben elkaar beloofd dat we dat gesprek puur privé houden. Die afspraak en ook nog andere afspraken met Van Hanegem zal ik blijven respecteren. Tot in de hele verre toekomst."

Van den Herik benadrukte dat hij nog altijd grote bewondering heeft voor de mens en de trainer Van Hanegem. "Ik heb ruim drie jaar een uitstekende relatie met hem gehad", stelde de clubleider. "Die band is niet van de ene op de andere dag verbroken. Ik weet dat zoiets niet vaak voorkomt in het betaalde voetbal. Dat vind ik hypocriet. Daar wil ik niet bij horen. Het verhaal tussen Van Hanegem en mij is nog lang niet voorbij."

In een spaarzame reactie liet De Kromme deze week weten dat hij zich niet alleen als trainer, maar ook als supporter weggestuurd voelde. Van den Herik nam die opmerking voor kennisgeving aan. "Ik heb geen zin om uitspraken over Van Hanegem te doen, of alleen positieve", zei de voorzitter. "Ik zal er alles aan doen om hem in elk geval als supporter voor Feyenoord te behouden. Hij is van grote waarde voor de club geweest. Hij verdient een speciale behandeling."

Van den Herik sloot zelfs een rentree van Van Hanegem als (jeugd)trainer niet helemaal uit. "Alles is mogelijk in de voetballerij. Willem is een kenner bij uitstek. Hij doorziet voetbal als weinig anderen in de wereld. Dat het uiteindelijk toch bij Feyenoord niet is gelukt, is een zaak tussen de spelers en de coach. Die dingen gebeuren nu eenmaal."

Topscorers eredivisie

DEN HAAG Mario Bombarda en Ronaldo blijven na de laatste speelronde in de eredivisie de topscorerslijst aanvoeren:

Topscorers 1. Ronaldo (PSV), Bombarda (FC Groningen) 6; 3. Kanu (Ajax), Van Gastel (Willem II), Dennis de Nooijer (Sparta), Decheiver (GA Eagles); Bruggink (FC Twente), Davids (Ajax), Hamming (Fortuna Sittard) 5; 10. Trustfull (Feyenoord), Overmars (Ajax), Kluivert (Ajax), Petrovic (RKC), Van der Vegt (Willem II), Breetveld (De Graafschap), Sumiala (NEC), Tammer (Heerenveen) 4.

Romario wacht schorsing

Gremio over de grens op dreef

RIO DE JANEIRO — De Braziliaanse voetbalclub Gremio, op 28 november in Tokyo tegenstander van Ajax in de finale om de wereldbeker, blijft internationaal goed presteren. De club, voorlaatste in de nationale competitie, bereikte donderdag via een gelijkspel van 3-3 tegen het Argentijnse Racing de kwartfinales van de Zuidamerikaanse Super Cup. Gremio had het eerste duel met 3-1 gewonnen.

Opvallendste man bij Gremio was opnieuw spits Jardel. Hij scoorde tweemaal met het hoofd, uit voorzetten van de snelle Paulo Nuñes. Jardel stond zelf aan de basis van de derde treffer, een eigen doelpunt van de Argentijn Viqueira. In de kwartfinale heeft Gremio weer een Argentijnse tegenstander. Dat is River Plate.

Intussen moet Romario vrezen voor een langdurige schorsing voor zijn aandeel in een vechtpartij bij een andere Braziliaans-Argentijnse confrontatie in de Zuidamerikaanse Super Cup, afgelopen dinsdag. In de blessuretijd van Flamengo-Velez Sarsfield, bij 3-0, voerden de Braziliaan Edmundo en de Argentijn Zandano een kickboks-demonstratie op. Ploeggenoten en teambegeleiders mengden zich in de vechtpartij die door de politie moest worden beëindigd.

Verwacht wordt dat de Zuidamerikaanse voetbalfederatie zware straffen zal uitspreken. Naast Edmundo, die in Brazilië al de bijnaam 'het beest' had verworven, en Zandano moet ook de oud-PSV'er Romario rekening houden met een zware straf. Hem hangt een schorsing voor vijf wedstrijden boven het hoofd.

Romario zou er wel meer tijd door krijgen om wat persoonlijke problemen op te lossen. Zijn ex-vrouw Monica Santoro is naar Barcelona vertrokken met een splinternieuwe Mercedes op te halen. Volgens haar is het karretje ter waarde van 300.000 gulden een geschenk van de voetballer. Romario bestrijdt dat.

Trekkingslijst van de Landsloterij N.A.

20ste Trekking **donderdag 5 oktober 1995**

[illegible]

20ste trekking op donderdag 5 oktober 1995

Waarvan proces-verbaal was opgemaakt en ondertekend door M. M. Vitor namens de Procureur-Generaal, de getuigen en de Direkteur van de Landsloterij,

De Direkteur van de Landsloterij,

Luis E. Didiez

LANDSLOTERIJ NED. ANTILLEN

1ste PRIJS		2de PRIJS		3de PRIJS	
13286	4.500	34561	3.000	29742	2.005
13287	**500.000**	**34562**	**80.000**	**29743**	**40.000**
13288	4.500	34563	3.000	29744	2.005

Getuigen:
O. I. NAHR
N. A. SCHOOP.

UREN VAN UITBETALING:

CURAÇAO	: 8.00—15.00 continu (maandag t/m vrijdag)
ARUBA	
Oranjestad	: 8.00—12.00 en 13.30—16.30
San Nicolas	: 8.00—12.00 en 13.00—16.00
BONAIRE	: 8.00—11.30 en 13.00—15.00 (maandag gesloten)
ST. MAARTEN	: 7.15—12.30 (op trekkingsdagen gesloten)
SABA	: s.v.p. bellen tel. 63217, Mr. E. Lynch
ST. EUSTATIUS	: s.v.p. bellen tel. 82264, Mr. W. Schmidt

Chinese premier gast van Mexicaanse president

■ *MEXICOSTAD - De Chinese premier Li Peng (links) en zijn gastheer, de Mexicaanse president Ernesto Zedillo, wuiven naar de belangstellenden bij aankomst in het Nationale paleis in het centrum van de Mexicaanse hoofdstad. De premier van de Chinese Volksrepubliek China brengt een officieel bezoek aan Mexico. Gesproken wordt onder meer over het aanhalen van de relaties.*
(AFP-satellietfoto)

Gezamenlijk opereren in Bosnië basis voor toekomst

NAVO laveert tussen VS en Rusland

WILLIAMSBURG - De ministers van Defensie van de NAVO hebben donderdag en vrijdag in Williamsbrug zorgvuldig hun koers uitgezet tussen de bakens van de wereldmacht Amerika en de vroegere politieke tegenstander Rusland. De onderhandelingen over de troepenmacht die in Bosnië moet gaan toezien op een definitief vredesakkoord kunnen de basis vormen voor de toekomstige verhoudingen tussen Rusland en de NAVO, aldus de Amerikaanse minister van Defensie William Perry.

Het informele beraad van de NAVO-ministers stond in het teken van de vorming van de multinationale vredesmacht. Als de oorlog in Bosnië een ding heeft aangetoond dan is het wel dat Europa de crisis niet alleen kan oplossen en zowel de Verenigde Staten als Rusland nodig heeft. De Europese landen hebben vier jaar lang geprobeerd het conflict in Bosnië op te lossen, maar slaagden er slechts in te voorkomen dat de oorlog oversloeg maar omringende landen.

NODIG HEBBEN

Zoals NAVO-secretaris-generaal Willy Claes aan de vooravond van het beraad in Williamsburg schetste: "Helaas zagen wij niet in dat het voormalige Joegoslavië niet slechts een van de buitengewesten was, maar de voornaamste arena waarin de spelregels voor het veiligheidsstelsel van na de koude oorlog werden bepaald."

Binnen de NAVO hebben de VS en Europa elkaar nodig, erkende Claes. "Het is een simpel feit dat de NAVO slechts goed functioneert als de VS en Europa samen optrekken, zoals gebleken is in de Koude oorlog, de Golfoorlog en gedurende de recente luchtoperatie in Bosnië."

De NAVO-ministers sloten donderdag de rijen en bepaalden dat Rusland deel moet nemen aan de troepenmacht, gezien de traditionele banden van Moskou met de Bosnische Serviërs. In een handreiking naar de VS besloten zij echter ook dat de troepenmacht, waarvoor de VN het mandaat moet verlenen, in ieder geval onder commando van het Atlantisch bondgenootschap komt. Moskou heeft het herhaaldelijk onaanvaardbaar genoemd dat Russische militairen onder NAVO-commando opereren.

Wellicht om de Republikeinen in Amerikaanse congres over te halen toch troepen te leveren, verstomde ook de kritiek van de Europese ministers op het voorstel van de VS om het Bosnische regeringsleger te trainen zodat het tegenwicht kan bieden tegen de Kroaten en de Serviërs.

DREIGEMENT

De Britse minister Michael Portillo verklaarde weliswaar meer te zien in ontwapening, maar voegde daaraan toe dat de nieuwe moslimstaat in Bosnië zichzelf moet kunnen verdedigen. Minister Voorhoeve zag het voorstel van de VS als een dreigement aan de Serviërs en Kroaten om ernst te maken met wapenbeheersing.

De VS lijken voldoende gerustgesteld over de plannen van de NAVO. President Clinton kondigde vrijdag aan dat hij bereid is Amerikaanse grondtroepen naar Bosnië te sturen.

De inzet van Rusland ligt moeilijker. Moskou maakt zich grote zorgen over de plannen van het bondgenootschap landen uit Midden- en Oost-Europa op te nemen. De ministers van de NAVO-landen verklaarden donderdag eensgezind dat de uitbreiding, het tweede grote agendapunt in Williamsburg, weloverwogen moet plaatsvinden. Voor 1997 is de toetreding van nieuwe lidstaten niet aan de orde, bevestigde minister Voorhoeve. Moskou reageerde verheugd op het uitstel.

De NAVO hecht veel waarde aan goede banden met Rusland, omdat daarmee de vrede en stabiliteit in Europa beter wordt gewaarborgd. Er is het bondgenootschap dan ook alles aan gelegen de "soms wat irrationele verdachtmakingen jegens de alliantie" van Russische zijde te weerleggen, aldus Claes.

Havel: zuivering niet zonder meer voortzetten

PRAAG - De Tsjechische president Havel heeft geweigerd een wet te ondertekenen die de uitsluiting uit belangrijke functies van leden van de vroegere communistische geheime politie en hun meelopers zou verlengen tot het jaar 2000.

De president stuurde vrijdag een daartoe strekkend wetsvoorstel terug naar het parlement. Havels woordvoerder zei dat de president er niet voor voelt zonder meer de "revolutionaire normen" te verlengen. In plaats van voortzetting van deze gelegenheidwetsgeving zou de president meer voelen voor een wet die "eens en voor al" de voorwaarden definieert die verbonden zijn aan het uitoefenen van bepaalde functies. Volgens de woordvoerder zou Havel zaterdag uitgebreider op het onderwerp terugkomen.

Paus in Ozone Park

■ *OZONE PARK - In een winderig maar zonnig Aquaduct Racewaypark in Ozone park, New York, ging paus Johannes Paulus II voor in zijn tweede misviering in de open lucht in het Newyorkse. Kinderen die aan de Offerande-processie deelnamen in folkloristisch costuum kregen een extra aai over hun bol van de paus.*
(AFP-satellietfoto)

Johannes Paulus bezorgd over echtscheidingen

Paus in VS op bres voor gezin

NEW YORK - Paus Johannes Paulus II heeft vrijdag in New York de Amerikanen opgeroepen het huwelijk en het gezinsleven te beschermen. Een levenswaardig bestaan is niet mogelijk "zonder een cultuur en een rechtssysteem waarin huwelijk en gezin worden geeerd en beschermd."

In een preek op de renbaan van Queens, waar ongeveer 75.000 mensen op af waren gekomen, waarschuwde de paus voor ontwrichting van de Amerikaanse samenleving. Het aantal echtscheidingen en eenoudergezinnen baart hem grote zorgen. Meer dan veertig procent van de Amerikaanse huwelijken loopt stuk. Bijna dertig procent van de gezinnen wordt door één ouder geleid.

RECHT KIND

"De samenleving moet opnieuw krachtig onderstrepen dat een kind het recht heeft op te groeien in een gezin waarin, als het maar even mogelijk is, beide ouders aanwezig zijn", aldus de paus. Hij voegde eraan toe dat ook vaders hun verantwoordelijkheid hebben in de opvoeding van de kinderen.

De enorme rijkdom van de Verenigde Staten kan niet verhullen dat veel Amerikanen lijden, zo vervolgde het hoofd van de Roomskatholieke kerk. "Niet iedereen hier is machtig. Niet iedereen hier is rijk. In werkelijkheid verheelt Amerika's soms extravagante rijkdom vaak veel ontbering en armoede." Is er te midden van de enorme technische en wetenschappelelijke ontwikkelingen waarop het land trots is, nog ruimte voor het mysterie van God? zo vroeg hij.

ABORTUS

Donderdagavond had de paus zich uiterst kritisch uitgelaten over abortus, een gevoelige kwestie in de Amerikaanse samenleving. "Als ongeboren kinderen niet worden beschermd, dan worden Amerika's diepste tradities radicaal ondermijnd en in gevaar gebracht", aldus het hoofd van de RK kerk tegenover tachtigduizend mensen in het Giants stadion.

Hij vergeleek de anti-abortusactivisten met mensen die in het verleden vochten tegen rassendiscriminatie. "Het recht om te leven is het allereerste recht. Als onschuldige menselijke wezens worden beschouwd als ongemakkelijk en hinderlijk, dan worden de morele fundamenten van de democratische samenleving zwaar beschadigd."

Wegens corruptie

Oud-minister in Italië aangehouden

NAPELS - De voormalige Italiaanse minister van Begroting Paolo Cirino Pomicino is vrijdag in Napels gearresteerd op verdenking van corruptie, afpersing en machtsmisbruik. Dat hebben politie en justitie meegedeeld.

Pomicino (56) is gearresteerd in het kader van een onderzoek naar het betalen van steekpenningen in de regio Napels tussen 1989 en 1992. De ex-minister zou 400.000.000 lire (vier ton) hebben aangenomen van een ondernemer in ruil voor een overheidsopdracht. Hij is naar de beruchte Poggioreale-gevangenis overgebracht voor verhoor. Pomicino was in de jaren '80 een van de vooraanstaande figuren binnen de christendemocratische partij (DC).

Bij zware aardbeving:

Tientallen doden op Sumatra

JAKARTA/SUNGAIPENUH - Het Indonesische eiland Sumatra is in de nacht van vrijdag op zaterdag getroffen door de zwaarste aardbeving in tientallen jaren. Reddingswerkers hebben tot nu toe de lichamen van 69 mensen geborgen. Zij verwachten nog tientallen andere doden aan te treffen. Andere bronnen maken al melding van meer dan honderd doden.

De beving had een kracht van 7.0 op de schaal van Richter. Het epicentrum lag zestien kilometer ten westen van Sungaipenuh, een stad in het midden van Sumatra. Inwoners van de stad lieten via de telefoon weten dat er "zware verwoestingen" zijn. Veel huizen zouden zijn ingestort of zwaar beschadigd zijn. Het aantal gewonden zou zeker tweehonderd bedragen. Volgens de plaatselijke gouverneur zijn in negen steden en dorpjes meer dan veertienhonderd gebouwen ingestort.

De meeste doden lijken te zijn gevallen in de dorpjes Lempur en Tanjung Rawang, die ingeklemd liggen tussen enkele van de hoogste bergen van Sumatra. Veel slachtoffers zijn vermoedelijk bedolven door landverschuivingen, veroorzaakt door de beving.

De aardbeving had kort na 01.00 uur plaatselijke tijd plaats. Het was de zwaarste sinds 1909, aldus het Meteorologisch instituut in Jakarta. De meesten van de ruim veertigduizend inwoners van Sungai Penuh brachten de nacht op straat door. De aardschokken zijn ook in Singapore en Malaysia gevoeld.

De alarmcentrale van de ANWB heeft gemeld dat er voor zover bekend geen Nederlanders onder de slachtoffers zijn.

Oud premier Berlusconi:

Italië politiestaat

ROME - De voormalige Italiaanse premier Silvio Berlusconi heeft donderdag gezegd dat Italië een politiestaat is en dat hij het slachtoffer is van politieke vervolging.

Hij sprak op een persconferentie in Rome, een dag nadat het parket van Milaan de berechting van Berlusconi wegens corruptie had geëist. "Wij zijn helaas niet in een rechtsstaat. Dit is een politieke aanval die onderdeel is van een politiek plan", aldus de leider van centrum-rechts in Italië.

Israël laat 4 gedetineerde Palestijnsen niet vrij

Arafat en Peres vandaag bijeen

JERUZALEM - De Palestijnse leider Yasser Arafat en de Israëlische minister van Buitenlandse zaken Shimon Peres komen zaterdag in de Gazastrook bijeen om hergroepering van de Israelische troepen op de westelijke Jordaanoever te coordineren. Ondertussen doet zich al de eerste aanvaring voor in verband met het onlangs gesloten akkoord. Israël laat vier Palestijnse vrouwelijke gevangenen niet vrij.

In Israël werd vrijdag d ontmoeting Arafat-Peres bekend gemaakt. De hergroepering houdt onder andere in dat de Israelische troepen een aantal Palestijnse plaatsen zullen verlaten. De operatie is het gevolg van de uitbreiding van de Palestijnse autonomie.

Israel heeft vrijdag in strijd met het akkoord met de PLO besloten vier vrouwelijke Palestijnse gevangenen niet vrij te laten. De vier maken deel uit van een groep van elf- tot twaalfhonderd Palestijnen in Israëlische gevangenissen die in de komende dagen zouden vrijkomen. De kwestie komt zaterdag ter sprake tijdens een bijeenkomst van Peres en Arafat in Gaza. Dan komen ook de technische details van de Israëlische troepenteruggtrekkingen aan de orde, waarmee in de komende weken een begin wordt gemaakt.

In het akkoord was bepaald dat "alle vrouwelijke gevangenen" zouden worden vrijgelaten, evenals tweeduizend anderen. In totaal houdt Israel bijna zesduizend Palestijnen vast. Het Israëlische parlement keurde vrijdagmorgen het akkoord na een heftig debat met de kleinst mogelijke minderheid van 61 tegen 59 stemmen goed.

De Israëlische president Ezer Weizman liet echter weten dat hij zou weigeren de gratieverlening van twee vrouwelijke gevangenen te ondertekenen die in oost-Jeruzalem vastzitten wegens medeplichtigheid aan moord op joden. Een Israëlisch ministerieel comité onder leiding van premier Yitzhak Rabin dat de vrijlatingen regelt, bepaalde enkele uren later dat het dit standpunt zou overnemen en geen gevangenen zal loslaten die veroordeeld zijn wegens moord op Israëli's. Om die reden werd besloten de vrijlating tegen te houden van nog eens twee andere vrouwen die op de westoever vastzitten. De commissie bepaalde verder dat 23 van de in totaal 28 vrouwelijke gevangenen zondag vrijkomen en dat de vrijlating van elf- tot twaalfhonderd mannen dinsdag zal volgen.

OVERLIJDEN

Clermont Ferrand herdenkt begin van Kruistochten

CLERMONT-FERRAND - Het Franse bisdom Clermont-Ferrand viert komende maand de 900e verjaardag van het Concilie van Clermont, dat opriep tot de eerste kruistocht. De festiviteiten staan in het teken van de dialoog tussen de godsdiensten. Men wil "absoluut niet" dat de herdenking een triomfalistische of krijgshaftige ondertoon krijgt, aldus bisschop Jean Dardel van Clermont-Ferrand.

Turkije krijgt minderheidskabinet onder leiding Ciller

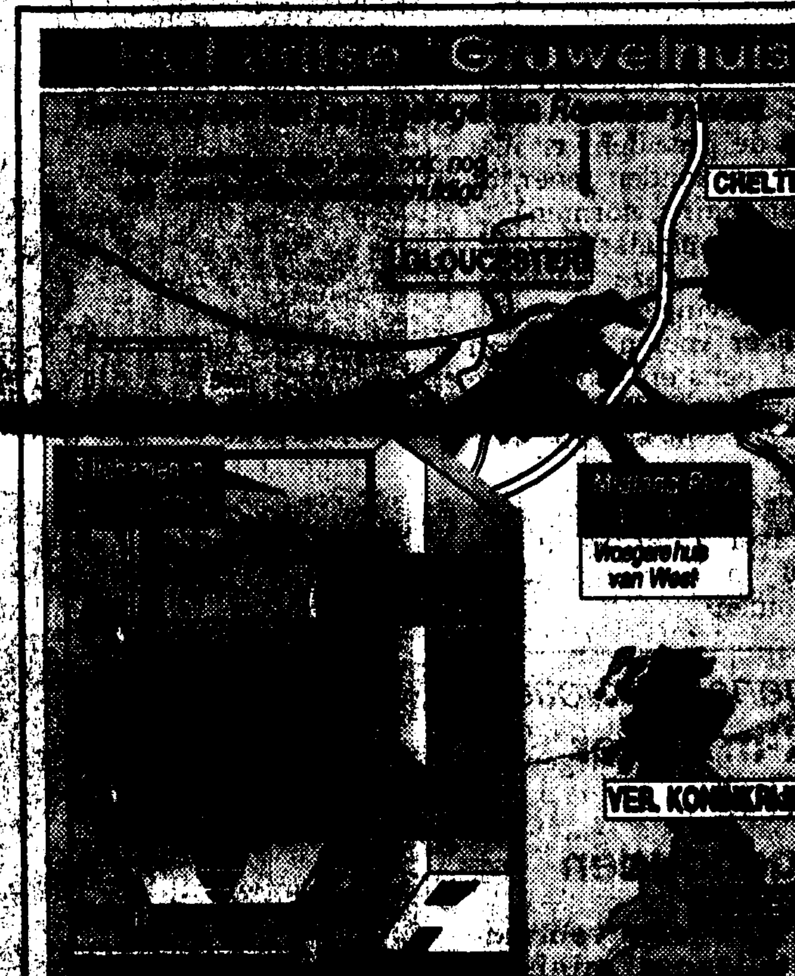
ANKARA - De Turkse president Suleiman Demirel heeft donderdag de samenstelling van de nieuwe regering van premier Ciller goedgekeurd.

Turkije krijgt daarmee een minderheidsregering van Cillers Partij van het Rechte pad (DYP), gesteund door kleinere partijen en onafhankelijke parlementsleden. Eerder donderdag had Ciller de eisen ingewilligd van een extreemrechtse partij in ruil voor steun aan haar minderheidsregering. Ciller verkreeg de steun van zeventien parlementsleden van de partij van de Nationalistische beweging (MHP). De MHP is voor handhaving van een wetsbepaling die de vrijheid van meningsuiting beperkt.

Contactgroep bespreekt weder opbouw Bosnië

... bouw van Bosnië-Herzegowina is het belangrijkste onderwerp tijdens het overleg van de uitgebreide Contactgroep voor het voormalige Joegoslavië dat vrijdag in Rome is begonnen.

Aan de besprekingen neemt ook de Amerikaanse bemiddelaar Richard Holbrooke deel. Die slaagde er donderdag in een staakt-het-vuren in de vroegere Joegoslavische republiek tot stand te brengen. [illegible] ... Bosnië over land ...

In Londen: vervolging van Leeson niet waarschijnlijk

LONDEN - De kans dat [illegible] Leeson, de Britse effectenhandelaar die de Britse [illegible] Barings aan de rand [illegible] de afgrond bracht, in [illegible] wordt berecht, wordt [illegible] klein. Een groep gedupeerde obligatiehouders had [illegible] op 30 oktober in [illegible] voor de rechter willen [illegible], maar de Serious [illegible] Office (SFO) een [illegible] overheidsinstelling die [illegible] onderzoekt, zegt deze [illegible] over te nemen en te [illegible] aansturen op een [illegible]kking van de aanklachten. De obligatiehouders zeggen daar stappen [illegible] te nemen.

[illegible] Eerder deze week [illegible] een Duitse rechter [illegible] Leeson naar Singapore [illegible] worden uitgeleverd, vanwaar hij zijn malversaties [illegible]. Het officiële besluit [illegible] moet de Duitse regering nemen, maar dat kan wel even duren. Leeson [illegible] niet naar Singapore, [illegible] dat hij bang is streng te [illegible] gestraft.

Nieuwe planeet à la Jupiter ontdekt

■ FLORENCE - *De sterrenkundigen Michel Mayor (links) en Didier Queloz van het observatorium van Geneve hebben bekend gemaakt dat zij een nieuwe planeet hebben ontdekt buiten het sterrenstelsel. Zij onthulden hun vondst tijdens het Internationale congres over Koude sterren. De nog niet van een naam voorziene planeet is zo groot als Jupiter en heeft een temperatuur van 1000 graden Celsius.* (AFP-satellietfoto)

Banengroei in VS in september gedaald

WASHINGTON - De [illegible]groei in de Verenigde Staten is in september aanzienlijk minder [illegible] uitgevallen dan [illegible] augustus. De afgelopen [illegible] werden buiten de [illegible]bouw 121.000 nieuwe [illegible]plaatsen geschapen tegen 262.000 in [illegible] voorgaande maand, zo [illegible] het Amerikaanse ministerie van werkgelegenheid vrijdag bekendgemaakt.

De veel lagere groei in september was al verwacht. De minder robuuste toeneming is voor een deel te verklaren met de vroege aanvang van het schoolseizoen. Dat leverde in augustus een aanwas van vele tienduizenden banen op, die anders in september zouden zijn meegeteld.

Maar ook in september zorgde de opening van het schoolseizoen nog voor een flink aantal nieuwe banen. In de dienstensector ontstonden 139.000 arbeidsplaatsen, maar daartegenover stond een vermindering van 32.000 banen in de verwerkende industrie. De werkloosheid als percentage van de beroepsbevolking bleef op 5,6 staan.

Onafhankelijke economen bestempelden de ontwikkeling op de arbeidsmarkt als overeenkomstig met wat op grond van de economische groei in de vs verwacht mocht worden. Een stijging van het aantal werkuren per week en het inkomen geeft aan dat van een vertraging geen sprake is, aldus een analist.

[illegible]ollar lijdt onder [illegible]ruchten devaluatie

[illegible]DAM - Een rus[illegible] het vrijdag niet [illegible] Europese wisselmarkten. De dollar vertoonde [illegible] wat in aanloop naar [illegible] vergadering van de zeven [illegible] industrielanden niet [illegible] verwacht. Een rustige [illegible] in afwachting van [illegible] eventuele besluiten over [illegible] koersverhoudingen [illegible] gelegen. [illegible] dollar eindigde de dag [illegible] Amsterdam op f 1,5995 [illegible] nauwelijks anders [illegible] f 1,6000 van donderdag [illegible] in de loop van [illegible] had de koers even op [illegible] gezeten, waarna ook [illegible] koers van boven de [illegible] werd genoteerd. De [illegible] toen de [illegible] werkloosheidscijfers van september [illegible] gemaakt. De [illegible] banen [illegible] kleiner [illegible] augustus, wat op [illegible] van de economie van de VS zou duiden. [illegible] een renteverhoging [illegible] af te [illegible] kleiner dan de [illegible] renteverlaging [illegible] te stimuleren, [illegible] koersdaling [illegible] dollar verklaart, [illegible] concludeerden [illegible] het allemaal niet zo erg was als het leek. Bovendien werd de dollar op het lagere koerspeil behoorlijk gekocht, [illegible] het [illegible] firs afweten. De koers zakte van f 32,305 per honderd naar f 31,945. Geruchten over het aftreden van premier Alain Juppe en over een devalutie van de frank in dit weekeinde waren debet aan de koersdaling. Bovendien lijken de mogelijkheden om de rente verder te verlagen teneinde de economie aan te zwengelen, uitgeput te zijn.

Om de koersdaling te keren schortte de Franse centrale bank de vijf- tot tiendaagse speciale [illegible]ningen op en werd in [illegible] van het daggeldtarief [illegible] kracht, voorlopig onveranderd op 6,15 procent. Op deze wijze kan de bank sneller ingrijpen als dat nodig is. De maatregel had weinig effect op de koers van de frank.

Geruchten over een devaluatie golden ook de lire. Bedenkingen over de Italiaanse begroting voor volgend jaar, ook van de kant [illegible] centrale-bankpresident [illegible] Fazio, doen de munt[illegible] zeker geen goed. De [illegible] daalde van f 0,9935 per duizend tot f 0,9910.

[illegible]ine winst Wall Street

[illegible] Een [illegible] was er op de [illegible] van de [illegible] voor Wall [illegible] Dow Jones-[illegible] met 6,50 [illegible] tot 4769,21 [illegible] omzet [illegible] miljoen aan[illegible] miljoen op [illegible] was de [illegible] volgden [illegible] grootste deel de [illegible] van de obligatiemarkt. De [illegible] op een [illegible] op een [illegible] punten [illegible] miljoen naar [illegible]

Het enige nieuws dat de koersen had kunnen beïnvloeden, waren de eerder op de dag bekendgemaakte arbeidsmarktgegevens van de VS in september. De groei van het aantal banen was kleiner dan was verwacht, maar ook weer niet zoveel kleiner dat er ongerustheid over kon ontstaan. De handel [illegible] niet goed hoe op de [illegible] reageren. De stemming was wat ongemakkelijk, maar dat is meestal zo in oktober, een maand die in het verleden op de New-yorkse beurs nogal eens voor grote opwinding zorgde. De dollar zat in New York tegen het slot van de handel op f 1,5925. Donderdag was dat f 1,56[illegible]. Eerder op de dag in Europa [illegible] de koers [illegible] wat [illegible] laten zien. De [illegible] vam door de onduidelijkheid over het functioneren van de Amerikaanse arbeidsmarkt.

DAMRAK

Saaie dag op Damrak

AMSTERDAM - "Een hele saaie week met weinig omzet", klonk het vrijdag verveeld uit de mond van een handelaar op Damrak. Hoewel de omzetten op vrijdag voor sluiting van de beurs weer aantrokken, was het over het algemeen stil op de Amsterdamse beursvloer.

Beleggers zijn in afwachting over het treffen van de zeven grootste industrielanden (G-7) in Washington. De Amsterdamse EOE-index sloot in vergelijking met donderdag 0,47 punten lager op 462,21. De dollar krabbelde op het einde van de dag iets op naar f 1,5995 als gevolg van de in de VS gepresenteerde werkloosheidscijfers over september. Deze waren weliswaar laag, maar niet lager dan wat op grond van de economische groei verwacht mocht worden. De Dow Jones noteerde bij sluiting van de handel in Amsterdam een plus van 9,39 punten op 4772,10.

De Midkap-index, de graadmeter van de 'middenmoters' op de beurs, wist de flauwe stemming van vrijdag te ontkomen en ging zijn eigen weg. Aan het slot van de beurs eindigde de midkap op 562,46 met een aardige stijging van 2,03 punten.

Oce-van der Grinten en Randstad behoorden tot de fondsen die de AMX-index omhoog hielpen. Het aandeel Oce steeg met f 3,10 fors tot f 93,50. Het copieerfonds profiteerde van een positief rapport over zijn activiteiten in de VS. Randstad steeg zeven dubbeltjes tot f 73,70. Ook machinebouwer Stork zat in de lift. Het fonds zag zijn aandeel zestig cent stijgen tot f 38,20.

Bij de voedingswaarden steeg Heineken f 1,30 tot f 261. Collega Unilever moest het daarentegen doen met een verlies van zeven dubbeltjes op f 208,40. In de cyclische hoek was eveneens verdeeldheid te zien. DSM won een gulden op f 127,50, terwijl akzo zes dubbeltjes moest prijsgeven tot f 187,90.

Uitschieter in negatieve zin bij de hoofdfondsen was KNP BT (Papier en kantoorartikelen) met een daling van negen dubbeltjes tot f 45,10. Verzekeraar Fortis Amev was ook slecht met acht dubbeltjes verlies tot f 91,20.

Op de binnenlandse markt boekte systeemhuis Multihouse met 5 procent de grootste procentuele stijging. Twee dubbeltjes winst tot f 4,20. Wewaler bevond zich in de staart van de lokale markt. Het veerfonds moest met lede ogen aanzien hoe de koers met f 1,20 daalde naar f 37,80.

Onderzoek in Nederland wijst uit:

Jonge managers doen weinig met nieuwe ontwikkelingen

WASSENAAR - Jonge managers hebben in het algemeen een heel andere persoonlijke kijk op de wereld dan vanuit hun eigen organisatie. Ze zien veranderingen, maar verwachten in het eigen bedrijf daar niet erg veel mee te zullen (moeten) doen.

Dit enigszins conservatieve beeld komt naar voren uit een onderzoek dat andersen consulting heeft verricht naar de rol van de jonge managers binnen de christelijke werkgeversvereniging NCW bij veranderingen. Jong management NCW praat er zaterdag in Wassenaar over.

Jonge topmensen zijn zich sterk bewust van de dynamische (aan veranderingen onderhevige) omgeving, waarin hij of zij leven en verwachten in het algemeen dat ontwikkelingen invloed zullen hebben op hun organisaties. Maar dat houdt op als het werk in de eigen organisatie in beeld komt. Tot veel verder dan kleine aanpassingen en verbeteringen komt de jonge mananger niet.

Zien de jonge managers [illegible] de [illegible] van de naar verwachting invloedrijkste ontwikkelingen in het algemeen, in de dagelijkse praktijk is nog geen vier procent bereid de strategie van de organisatie hier "te heroriënteren". "Opmerkelijk," zegt onderzoeker andersen, gezien de huidige aandacht voor milieuzaken.

Een ander voorbeeld? De meerderheid ziet geen aanleiding in te spelen op "de opkomst van het Verre Oosten, de eenwording van Europa of de internationalisatie en globalisatie in het algemeen." Dat is, tegen de onderzoekers [illegible] stelling met hun verwachting van een toenemende invloed uit het Verre Oosten.

Opvallend is ook dat men meer invloed verwacht uit het Verre Oosten dan door de Europese eenwording. "Aannemelijker zou zijn dat kleinere bedrijven juist daardoor endrine kansen zouden krijgen."

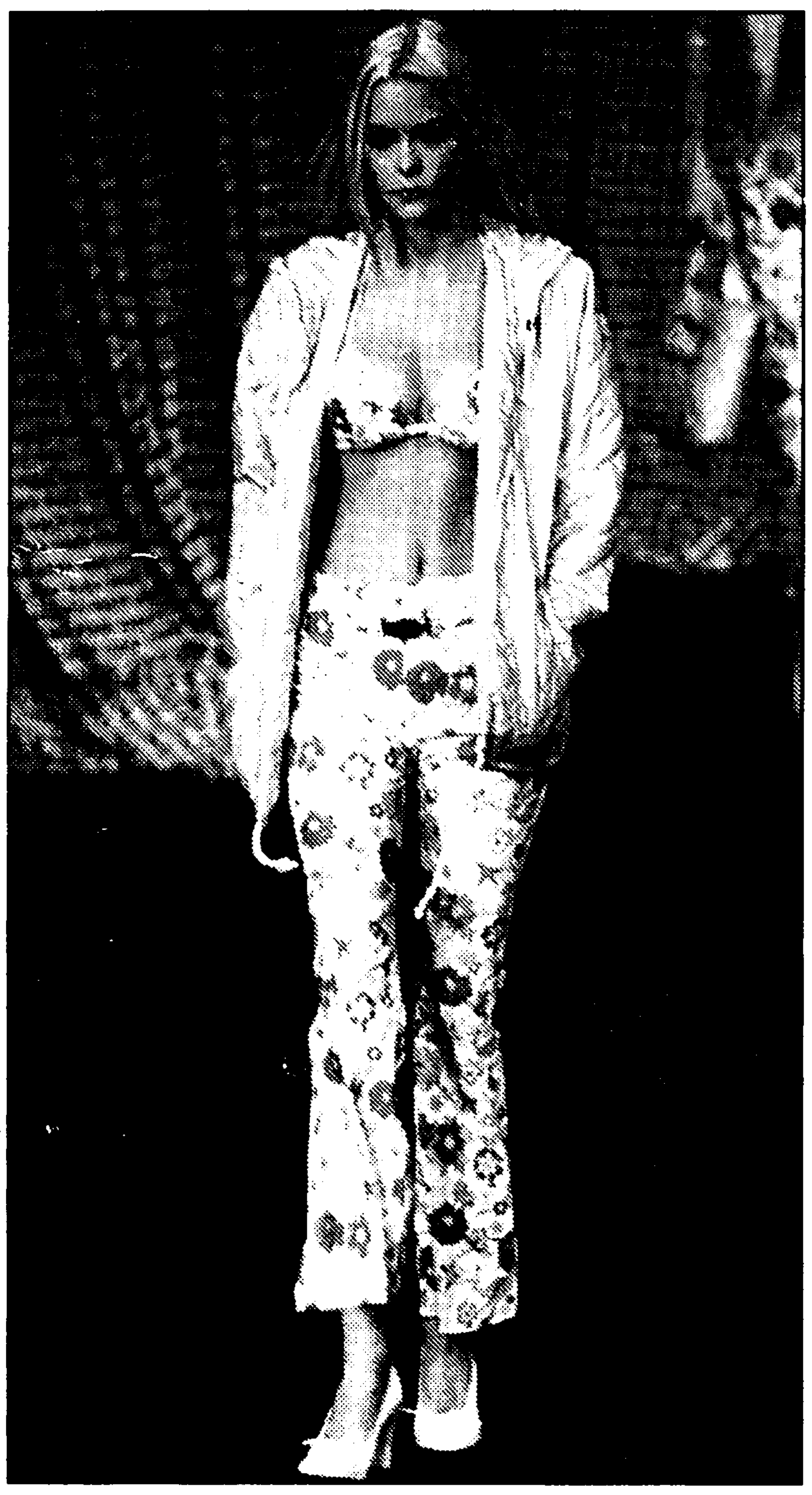
Eensgezind zijn de jonge NCW'ers erover dat de ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie de sterkste invloed zullen hebben op de omgeving. Maar iets meer dan de helft (56 [illegible]) ziet [illegible] aanleiding in om daadwerkelijk in het eigen bedrijf iets te veranderen of ziet zich beperkt tot het aanbrengen van kleine aanpassingen. De actiebereidheid van de eigen organisatie is het grootst op het gebied van innovaties en nieuwe techonologie en van de mondigheid van de klant.

Er zit ook een verschil tussen de functie die de ondervraagde "jm-ers" denken in te nemen in hun bedrijf en hun dagelijkse werkzaamheden. De jonge manager zegt veelal een strategische (beslis-)functie in te nemen.

WALLSTREET

NEW YORK	PREV	6-Oct	AMSTERDAM	PREV	6-Oct
DOW JONES	4762	4769	EOE	462.70	462.21
ATT	[illegible]	[illegible]	ABN AMRO	[illegible]	65.90
ALZA CORP	22.63	[illegible]	AEGON	[illegible]	[illegible]
[illegible]	70.75	71.13	AHOLD	[illegible]	[illegible]
APPLE COMP	36.50	36.88	AKZO	188.50	187.90
BARRICK GOLD	26.50	26.75	AMEV	[illegible]	91.20
BURLINGTON COAT	12.88	12.75	BOLSWESSANEN	[illegible]	[illegible]
COASTAL CO	32.75	[illegible]	DSM	[illegible]	127.50
CML GROUP	[illegible]	6.25	ELSEVIER	[illegible]	[illegible]
COCA COLA	70.63	70.75	GIST BROC.	42.10	42.00
CORNING [illegible]	[illegible]	27.00	HAGEMEYER	[illegible]	[illegible]
DISNEY	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
DUPONT	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
EXXON	[illegible]	73.63	ING	[illegible]	[illegible]
FERRO CORP	[illegible]	24.13	KLM	[illegible]	[illegible]
FORD	[illegible]	30.13	KNP-BT	[illegible]	[illegible]
GEN. ELECTRIC	[illegible]	62.75	KON. PTT [illegible]	[illegible]	[illegible]
GEN. MOTORS	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	13.75	13.88	HOOGOVENS	[illegible]	[illegible]
IBM	[illegible]	[illegible]	NEDLLOYD	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	36.75	PHILIPS	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	POLYGRAM	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	ROBECO	[illegible]	[illegible]
[illegible]	102.13	101.88	ROLINCO	116.80	[illegible]
[illegible]	17.75	17.50	RORENTO	[illegible]	[illegible]
PFIZER	[illegible]	[illegible]	ROYAL DUTCH	[illegible]	[illegible]
PHILIP MORRIS	[illegible]	[illegible]	UNILEVER	[illegible]	[illegible]
QUAKER	32.75	[illegible]	VAN OMMEREN	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	VENDEX	[illegible]	[illegible]
TELE-COMM [illegible]	[illegible]	[illegible]	VNU	[illegible]	[illegible]
UNITED AIRLINES	[illegible]	[illegible]			
UNC	[illegible]	[illegible]			
UP JOHN	46.13	[illegible]	CURRENCIES		
WESTINGHOUSE	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
			[illegible]	1.42	[illegible]
COMMODITIES			[illegible]	[illegible]	[illegible]
GOLD	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
SILVER	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1.20	[illegible]
CRUDE OIL	[illegible]	17.[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

Lentemode in Milaan

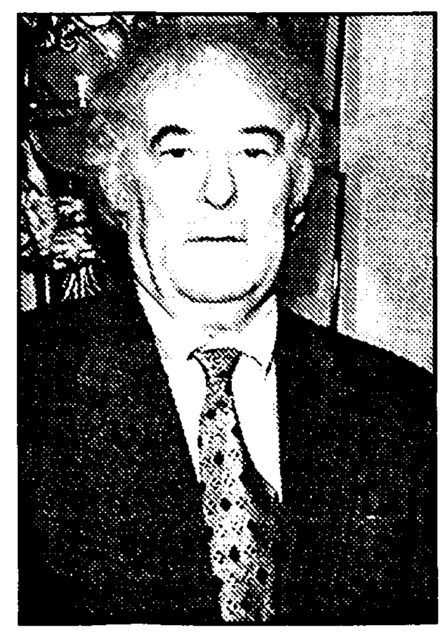
■*Het Milanese modehuis* ***Dolce & Gabanna*** *heeft donderdag de collectie voor het voorjaar 1996 gepresenteerd. Hier een luchtig en kleurrijk ensemble met een 'olifantenpoten' broek en een lichtblauw hesje dat over een bovenstuk in dezelfde kleur als de broek wordt gedragen.*

Kunstgalerie weert schilderijen

In het Achterhoekse plaatsje Bredevoort is commotie ontstaan over twee schilderijen van de Arnhemse kunstenaar **Peter Otto**. De kunstenaar zou vijf werken exposeren in galerie 21, maar de organiserende stichting arti route weigerde twee schilderijen. Op die doeken staan hakenkruisen afgebeeld. Otto ontstak daarop in woede en haalde zijn overige drie schilderijen ook van de wand. Ook gelastte de Arnhemse kunstenaar een lezing af die hij eind oktober in galerie 21 zou geven. En woordvoerder van stichting arti route zegt dat de omstreden werken voor bezoekers aanstootgevend kunnen zijn. "Wat in ons besluit heeft meegewogen is dat er op de expositie ook werk hangt van graficus **Evert Werkman**, die in de tweede wereldoorlog door de Duitsers werd vermoord." Werken van Otto zijn onder meer opgenomen in de collecties van het museum Boymans-van Beuningen in Rotterdam en het Dordrechts museum.

Winnaar is blij

De Ierse dichter **Seamus Heaney**, die maar nergens op zijn vakantie in Griekenland te traceren was om hem op de hoogte te stellen van het feit dat hij donderdag de Nobelprijs voor de literatuur had gewonnen, heeft vrijdag gebeld om te laten weten dat hij het vernomen had en zich een blij man wist. De 56 jarige Heaney, wiens centrale thema het Noord-Ierse conflict betreft, belde de Koninklijke Zweedse Academie, maar zei niet precies waar hij zich bevond. Hij sprak met Sture Allen, de secretaris van de academie, via een klaarblijkelijk erg slechte lijn. Toch heeft Allen het woordje 'happy' opgevangen. De Zweedse televisie die een en ander wereldkundig heeft gemaakt, meldde verder dat Heaney zou hebben beloofd zodra hij weer thuis zou zijn in Dublin nogmaals te zullen bellen. Griekse verslaggevers zijn als bezetenen alle toeristenplekjes aan het uitkammen om de dichter te vinden, van wie bekend is dat hij de publiciteit mijdt. Gisteren tegen het eind van de middag werd de telefoon in de Koninklijke Academie niet opgenomen.

SEAMUS HEANEY ...Nobelprijs voor literatuur...

(AFP-satellietfoto)

■ ***Chris Winkel*** *(rechts) kan behalve winkeleigenaar zijn ook schoonmaken. Tijdens de grote actie nam hij met echtgenote* ***Dora*** *(links) en de dynamische manager* ***Mavis Gilmoor*** *(midden) de omgeving van zijn winkel te Zeelandia grondig onder handen.*

Ierse partij eist excuses voor hongersnood

Bertie Ahern, de leider van de Ierse oppositie, heeft Groot-Brittannië donderdag opgeroepen zijn verontschuldigingen aan te bieden voor de grote hongersnood in Ierland, 150 jaar geleden. De ramp kostte een miljoen ieren het leven en tekende het land voor altijd. "Ik hoop dat de Britse regering, en ik bedoel de regering en niet de Britse ambassadeur of een lid van de koninklijke familie of een kerkelijk leider, de gelegenheid voor excuses grijpt", verklaarde Bertie Ahern, leider van de Fianna Fail, tot verbijstering van een aantal afgevaardigden. Het Ierse parlement in Dublin voerde een debat ter herdenking van de hongersnood. Oorzaak van de ramp waren een mislukte aardappeloogst en wat historici noemen 'onachtzaamheid van het Britse bestuur over Ierland'. Grootgrondbezitters konden experimenteren met andere gewassen terwijl het volksvoedsel door een planteziekte ten gronde ging. "**Het was de verschrikkelijkste gebeurtenis in de Ierse geschiedenis, een ramp zonder weerga in de moderne Europese geschiedenis**", zei Ahern. **Door de nood besloten miljoenen Ieren te emigreren, de meesten naar Amerika, waar rond 30 miljoen inwoners zeggen van Ierse afkomst te zijn. "Ik meen dat een eerlijke erkenning en uiting van spijt op het hoogste niveau over de nalatigheid van de Britse regering zou bijdragen aan een beter klimaat in de betrekkingen tussen Ieren en Britten waar ook ter wereld"**, aldus Ahern.

Plaspauze

Omdat er in hun kantoor geen toilet is, mogen de 2[illegible] medewerkers van een tuinbouwinstituut in Rome in dringende gevallen naar huis om hun blaas te legen. Hun chef heeft deze **permesso pipi** (plasverlof) uitgevonden. Volgens de Romeinse krant Il Messaggero krijgen de werknemers een uur om naar huis te gaan en terug te keren, maar omdat het verkeer in de Italiaanse hoofdstad vaak muurvast zit en niet iedere werknemer dicht bij zijn werk woont, wil de pauze wel eens een halve werkdag in beslag nemen. "Al jaren wachten wij op een toilet", zegt de directeur van het instituut. "Het gemeentebestuur heeft ons er al vele malen een beloofd, maar er gebeurt helemaal niets." Voor heel dringende gevallen heeft hij inmiddels een gat achter een strook struikgewas bij het instituut laten graven. Maar de werknemers vinden dat het daar te veel stinkt. Zij hebben als tijdelijke voorziening een verplaatsbare WC geëist, maar de bureaucratie haalde een streep door de rekening. De kosten voor zo'n toilet staan niet op de begroting.

Trip met Titanic

Een **poster** uit 1912 waarop reclame wordt gemaakt voor de eerste, op een ramp uitgelopen reis van het stoomschip Titanic, is donderdag op een veiling in Londen verkocht voor ongeveer 20.000 gulden. Dit deelde het veilinghuis Christie's mee. Op de affiche van de rederij White Star Line staat het met vier schoorstenen uitgeruste passagiersschip afgebeeld en worden de Titanic en het zusterschip Olympic de grootste stomers ter wereld genoemd. De onzinkbaar geachte Titanic liep in april 1912 voor de kust van Newfoundland op een ijsberg en zonk. Daarbij kwamen meer dan 1500 passagiers en bemanningsleden om het leven. De affiche werd eerder dit jaar gevonden op een zolder in het noord-Engelse Sheffield en gekocht door een Britse verzamelaar.

Jubilarissen

Robell Weerwind is onlangs met pensioen gegaan, na meer dan 30 jaar trouwe overheidsdienst. De laatste jaren klopte hij dienst als politiesecretaris.

Hubert B. Calvo heeft vorige week vrijdag afscheid genomen als hoofd van de dienst van het Kadaster. Hij wordt opgevolgd door de heer E. Christiaan.

Stanley Heerenveen, hoofdcommies bij het departement van Financiën, herdacht afgelopen zondag dat hij reeds 35 jaar in overheidsdienst was. Hij heeft niet alleen bij de overheid verschillende funkties bekleed, ook op vakbondsgebied is hij aktief. Heerenveen is vice-voorzitter van de ABVO.

L. M. Valks herdacht op 3 oktober dat hij 25 jaar geleden in dienst trad bij de Koninklijke Marine in de Nederlandse Antillen. Hij werkt bij de logistieke dienst in de kazerne te Suffisant.

Chirurgen

Een 24-jarige Viëtnamees is na een operatie overleden omdat de chirurgen waren vergeten twee tangen uit zijn lichaam te verwijderen. Medische instanties hebben dat vrijdag in Hanoi na de lijkschouwing gemeld. De man was geopereerd nadat hij messteken had opgelopen. De twee chirurgen zullen worden vervolgd.

Suikerdieven

In het Zeeuws-Vlaamse IJzendijke is donderdag een berg van 250 ton **suikerbieten** ontvreemd. Het is een merkwaardige diefstal: afgezien van de tijd die nodig is voor het laden, zijn naar schatting zeven vrachtwagens nodig om de partij te vervoeren. De politie heeft dat laten weten. De bieten lagen langs de openbare weg te wachten op transport naar de fabriek. De hele hoeveelheid is door onbekenden opgeladen en afgevoerd. De eigenaar, een landbouwer uit Oostburg, is door de diefstal voor enkele tienduizenden guldens gedupeerd.

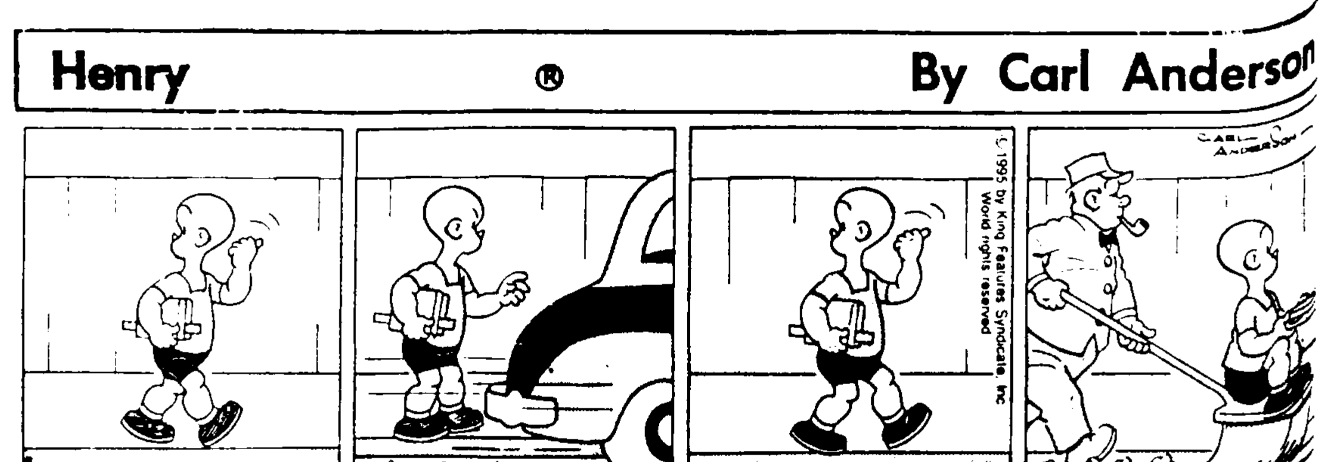
■ *De Indian Merchants Association Netherlands Antilles (IMANA) heeft op 3 oktober een bedrag van fl 11.792,00 geschonken aan de stichting Wilhelmina Fonds voor de kankerbestrijding. Op de foto overhandigt* ***Mahesh Balani*** *de cheque, naast hem staat IMANA-voorzitter* ***Prabhu Bhojwani***. *Tweede van links is* ***Indra Melwani***.

TOM POES EN HET KUKEL

Door Marten Toonder

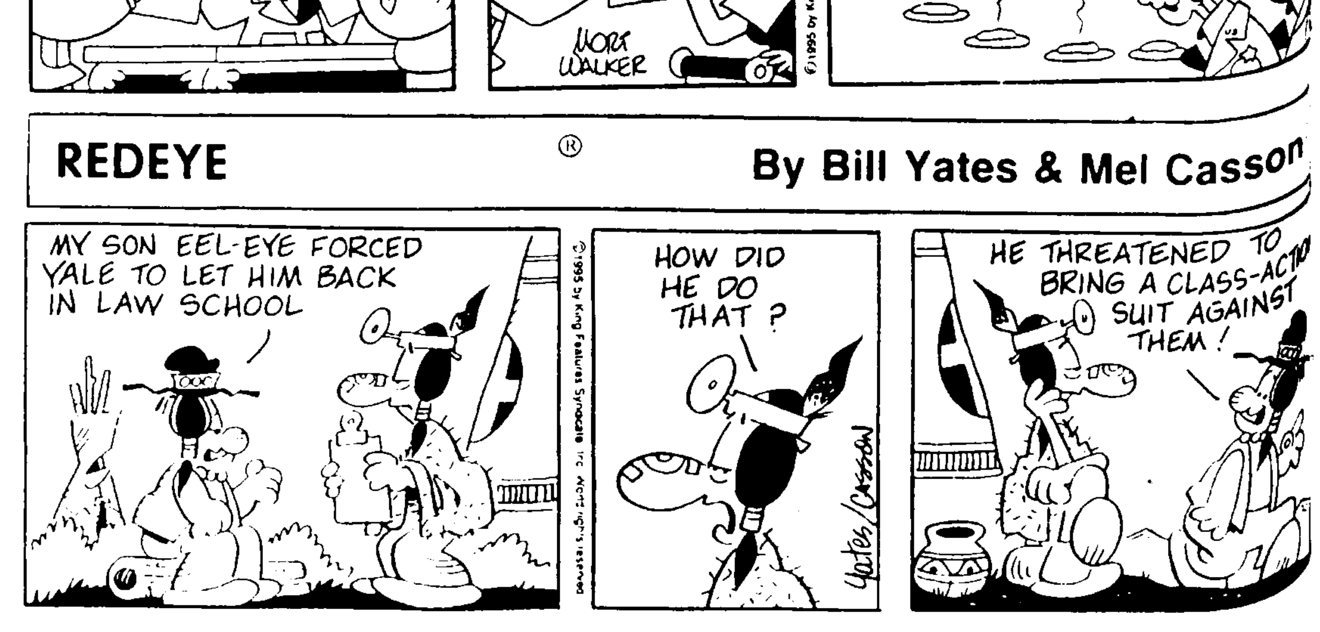

4848 - Het apparaatje ontplofte met zoveel geweld, dat er een diepe trechter in de vloer van de kelder geslagen werd. Uit de verbrijzelde waterleiding spoot een heldere straal klaterend op de tors van heer Bommel, maar Tom Poes had daar geen aandacht voor. "Tjonge", mompelde hij ontdaan. "Die Droon is geen aardig iemand! Als zijn waarnemers hem niet aanstaan neemt hij geen halve maatregelen, dat blijkt!" "Help!" riep heer Ollie klagend. "Doe toch iets! Ik veldlink! Wat doe je toch, Tom Poes? Wat betekent dit allemaal?" De aangesprokene stond moeilijk op en draaide de hoofdkraan dicht. "Dit betekent", zei hij, "dat we met iets gevaarlijks te maken hebben! Tot nu toe meten ze alleen ons kukel, wat dat dan ook is. Maar over een poosje zou er wel eens iets ergs kunnen gebeuren!" "Wat er nu gebeurt is al erg genoeg!" prevelde heer Bommel met bevende lippen. Hij stond druipend aan de rand van het gat en staarde vol afkeer naar de dampen die er uit opstegen. "Nattigheid en stank", zei hij walgend. "En dat terwijl ik niets over kukels wil horen! Ik begrijp je niet, jonge vriend; je moest toch weten, dat het niets is voor een heer. Wat het dan ook is: ik kan er niet tegen!" Op datzelfde moment dreef professor Prlwytzkofsky met krachtige slagen een brede buis in het moeras; niet ver van daar. "Praw", sprak de geleerde tot zichzelf. "Vloedigheid en slechte reuk! Maar de wetenschap wil klarigheid over der kukel hebben! Mijne becijferingen verraden mij, dat hier ener gevaar dreigt. Maar welk? De gegevens ontbreken mij..."

AGENDA

ARTSEN

VERENIGING VAN TANDARTSEN

[illegible]nstdoende arts 7 oktober-8 oktober [illegible]12.00-13.00 uur: R. Vinck, Fokkerweg [illegible] 612661. Spoedgevallen 680922.

GENEESKUNDIGE DIENST

[illegible]ADS- EN 2DE DISTRICT [illegible]ST

[illegible] oktober 1995 vanaf 08.00 uur tot 9 [illegible]ober 1995 om 07.00 uur:
[illegible] Westerkamp, spreekkamer: Mon[illegible] Abao, tel.:673355; spreekuren: 11.00-[illegible]00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen [illegible]673/page 310-0706 b.g.g. 112 of [illegible]337 of 696266.
[illegible] geldt voor patiënten van de volgende [illegible] Wilcox, Da Costa Gomez, Nassy-[illegible], Nassy, Tseng, Ten Holt-Sulters, [illegible]kman, Doran, Guerrero-Bakmeyer, [illegible] en Braam)

[illegible]ADS- EN 2DE DISTRICT [illegible]EST

[illegible] oktober 1995 vanaf 17.00 uur tot 7 [illegible]ober 1995 om 24.00 uur:
[illegible] Elhage, spreekkamer: Centro [illegible] Seroe Fortuna, tel.:684122/[illegible]12; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-[illegible] uur, spoedgevallen tel.:673643 [illegible] 112 of 696337 of 696266.
[illegible] voor patiënten van de volgende [illegible]: Swart, Goilo, Roose, Braakman-[illegible], De Rouw-Picus, Davelaar, [illegible], Pablo, Nivillac, Dunker, Rosales-[illegible]ssion en De Vos)

[illegible]ADS- EN 2DE DISTRICT [illegible]EST

[illegible] oktober 1995 vanaf 00.00 uur tot 9 [illegible] 1995 om 07.00 uur:
[illegible] Yeung, spreekkamer: Centro Kas [illegible], tel.:623550/624406; spreekuren: [illegible]1.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedge-[illegible] tel.:606453/366974 b.g.g. 112 of [illegible]337 of 696266.
[illegible] voor patiënten van de volgende [illegible] Swart, Goilo, Roose, Braakman-[illegible], De Rouw-Picus, Davelaar, [illegible], Pablo, Nivillac, Dunker, Rosales-[illegible]ssion en De Vos)

3DE DISTRICT BANDABAO

6 oktober 1995 vanaf 17.00 uur tot 9 oktober 1995 om 07.00 uur:
Dokter Sommer. spreekkamer: Sentro Mediko Barber, tel.:641658/641605; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.:648930 b.g.g. 112 of 696337 of 696266.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen; Schellens, Sommer, Lucasius en Tweed).

■ **Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in *spoedgevallen* de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!**

WIJKVERPLEGING

WIT GELE KRUIS WIJKVERPLEGING 'PRINSES MARGRIET'

Santa Maria 17. tel. 682344/682947, 682412/682574. Kantooruren: 07.00-16.30 uur.
Wachtzuster na 17.00 uur tel. 603661.
Telefonisch spreekuur in ieder wijkgebouw dagelijks van 08.00-08.30/14.30-15.00 uur

- Huize Halman Otrobanda: tel. 628288; spreekuur: wo. van 09.00-11.00 uur.
- Sta. Maria 17: tel. 682344; spreekuur: do. van 09.00-11.00 uur.
- Wijkgebouw Bonam: tel. 371865; spreekuur: di. van 09.00-11.00 uur. Sokudi: tel. 367824.
- Sentro Mediko Montagne Abao: tel. 673711; spreekuur: wo. van 09.00-11.00 uur.
- Kaya Fensu 9 (Koraal Specht): tel. 618577; spreekuur: do. van 09.00-11.00 uur.
- Wijkgebouw Suffisant: tel. 687707; spreekuur: do. van 09.00-11.00 uur.
- Wijkgebouw Sta. Rosa: tel. 671628; spreekuur: di. van 09.00-11.00 uur.
- Inloopspreekuur voor zuigelingen en kleuterzorg: vr. van 08.00-10.00 uur. Hoek Vondel-/Nilda Pintostraat; tel. 373582.

STICHTING NEUTRALE WIJKVERPLEGING

Kantoor Gosieweg 15, tel. 692231/692232; open van 07.00-17.00 uur.
Kantoor Bandabou: Silberie Kavel 16, tel. 649422; open van 08.00-16.00 uur.
Bereikbare verpleegkundige vanaf 6 oktober 17.00 uur t/m 13 oktober 07.00 uur tel. 677402 of page 310-0114.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABOU

Fontein 35, tel. 648077/648387; open van ma. t/m vr. van 07.00-17.00 uur. Wachtzuster tel. 642798.
Consultatiebureau diabetici: elke wo. van 09.00-11.00 uur. Voor informatie tel. 648077.

KRAAMKLINIEK RIO CANARIO

Schottegatweg Noord 43. Tel. 691838/ 692510. Fax: 691683; voor informatie over prenatale zorg en zorg gedurende en na de bevalling.
Consultatiebureau zuigelingen: elke do.van 13.30-16.00 uur.
Consultatiebureau peuters: elke di. van 12.30-14.45 uur.

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST

zaterdag 7 oktober:
Otrobanda: De Savaan, De Savaan 109-A. Tel.: 697770.
Punda: Janwe, Caracasbaaiweg 191. Tel.: 617553.
zondag 8 oktober:
Otrobanda: Union, Breedestraat 137. Tel.: 623575.
Punda: Antillean, Kaya Flamboyan 1-A. Tel.: 376200/376208.

DIVERSEN

BELANGRIJKE NUMMERS (voor noodgevallen)

Ambulance:	112
Politie:	114
Brandweer:	114
Hospitaal:	624900
Aidslijn:	128
Kodela:	135
Artsendienst Bandabou:	641658
SOS-lijn (psych. hulp):	127
RCC (nood op zee):	637911
Dierenasiel:	654300
Dierenartsdienst:	614000
Thorax Centrum:	685917
Fundashon Lechi di Mama:	672289
	375628
	375023

VERLOF BEGRAFENIS

(afgifte van 10.00-14.00 uur)
zaterdag 7 oktober:
H. Andrade, Schelpwijk Kaya B-9.
zondag 8 oktober:
S. Jennie-Kleinmoedig, Angolaweg 78.

PARADISE MOVIES

(Zaterdag 7 oktober)
16.30 uur Pocahontas; 18.30+21.15 uur Waterworld; midnight Waterworld.

(Zondag 8 oktober)
19.00+21.45 uur Waterworld.

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA: zo.: 10.00 uur hoogmis (Ned).
BOCA SAMI (San Michiel): za.: 18.00 uur; zo.: 08.00 uur.
BARBER (H. Joseph): za.: 19.00 uur; zo.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT (O.L. Vrouw van Lourdes): za.: 18.30 uur; zo.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): za.: 18.30 uur; zo.: 08.00 en 11.30 uur.
COROMOTO (O.L. Vrouw van Coromoto): za.: 19.00 uur; zo.: 08.00, 11.00 (Spaans), 17.00 en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): za.: 19.30 uur; zo.: 09.00 en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zo.: 10.00 en 19.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): za.: 19.00 uur; zo.: 06.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): za.: 19.00 uur; zo.: 11.00 en 18.00 uur.
LAGOEN (H. Johannes); zo.: 10.00 uur.
MONASTERIO 'MAMA DI DIOS' (Scherpenheuvel 3): ma. t/m za.: 06.00 uur; zo.: 10.30 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zo.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
St. Ana (St. Anna, basiliek): zo.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia (H. Familie): zo.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (O.L. Vrouw van de Rozenkrans, kathedraal): za.: 19.00 uur; zo.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
STA. MARIA (Maria van altijd durende bijstand): za.: 18.30 uur; zo.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
STA. ROSA (Santa Rosa de Lima): za.: 18.30 uur; zo.: 07.30. 09.00 en 18.30 uur.
SERU FORTUNA (San Martines de Porres): za.: 18.30 uur; zo.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (St. Franciscus): zo.: 17.00 uur.
SOTO (St. Antonius): za.: 19.00 uur; zo.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): za.: 07.00 en 19.00 uur; zo.: 08.00, 10.00 (charismatica), 18.00 en 19.00 uur (Ned).
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): za.: 18.00 uur; zo.: 09.00 en 18.00 uur.
TERA CORA (H. Geest): zo.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): za.: 19.00 uur; zo.: 08.30 uur.
WILLIBRORDUS (St. Willibrordus): za.: 19.00 uur; zo.: 10.00 uur.
WISHI (H. Teresita): za.: 18.30 uur; zo.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): za.: 18.30 uur; zo.: 08.30 en 17.30 uur.

VERENIGDE PROTESTANTSE GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church (Oranjestraat 111): 09.30 uur Rev. M. Jagessar
Fortkerk (Fort Amsterdam): 09.30 uur ds. N. de Reus.
Emmakerk (Barentslaan 11): 09.30 uur Br. D. Lopes.

GEREFORMEERDE KERK

Groot Kwartier (Arowakenweg 28): 08.30 uur kerkdienst (Ned.); 10.15 uur kerkdienst (Pap.); 16.30 uur kerkdienst (Ned.).
Muizenberg (Skol basiko Muizenberg/ St. Jacob): 10.00 uur kerkdienst (Pap).
Santa Rosa (Marakaweg 1): 10.00 uur kerkdienst (Pap.); 19.00 uur samenkomst (zang, gebed, bijbelstudie, Pap.).

METHODIST CHURCH

Barrett Memorial (Abraham de Veerstraat): 10.00 uur Browne (*Congregrational Meeting*)
Carey Buena Vista): 08.00 uur Leerdam.
Epworth (Essoweg): 08.00 uur Browne (*Sacrament of the Lord's Supper*); 18.00 uur Chance.

VOLLE EVANGELIE GEMEENTE YUBIA BENDITA

zo. om 10.00 uur dienst (tevens crèche en zondagsschool) - Weg naar Bullenbaai z/n (tel.: 681922).

NIEUW-APOSTOLISCHE KERK

zo. 10.30 uur - Kaya G Mahuma 439.

GEMEENTE HESU KRISTU E KONTESTA (Rev. Gilberto Bakhuis)

zo. 10.00 uur - Sentro Pro Arte.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
Gosieboereweg (Mundo Nobo): za. 19.00 uur zangdienst; zo. 09.30 uur preekdienst.
Emmy Berthold kleuterschool (Suffisant): zo. 18.00 uur dienst (Pap).

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(Bonamweg 49, Brievengat)
(Tel. 376620/[illegible])
zwembad:
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): ma. t/m vr. van 10.00-14.00 uur; wo. gesloten; za. en zo. van 14.00-17.00 uur.

PISINA BEN[illegible]
(Gouverneur [illegible] z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vr. van 20.00-22.30 uur; za. van 15.00-17.00 uur en zo. van 12.00-17.00 uur.

SENTRO DI BARIO JANWE
dammen:
do. van 15.00-18.00 [illegible] ning voor de [illegible]
za. van 09.00-12.00 [illegible] ning voor de jeugd [illegible].

SKOL DI DAM STRATEGIA
(Tel. 612573)
lessen:
do. van 19.30-23.00 uur - Sentro di Bario Janwé.
zaterdag van 09.00-12.00 uur - IPK-gebouw (naast Martinus mavo, Plaza Brion).

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
ma. om 20.00 uur [illegible] tot schaken.

CURAÇAO BULLE[illegible]
(Schaatsclub Curaçao)
elke do. van 17.00-20.00 [illegible] *in line skates en skeelers op de Koredo* (beginnende aan de kant van ITC). Voor meer informatie tel.: 377[illegible] (vragen naar Kees).

PAROCHIE[illegible]
ma. [illegible] uur [illegible]

KURÁ DI SHON FIL
ma., wo. en vr. van 15.00-18.00 uur voetballen o.l.v. S. 'Papi' de Windt.

Colombiaanse ministers afgeluisterd

BOGOTA - De telefoons van de Colombiaanse ministers van Justitie en Defensie zijn afgeluisterd. Justitieminister Nestor Humberto Martinez maakte dat donderdag bekend.

Hij kon niet zeggen wie achter het afluisteren van de telefoonlijnen zit. Het ging zowel om gesprekken thuis als op het ministerie. Recentelijk bracht de voormalige linkse guerrillero en huidig congreslid, Carlos Alonso Lucio, bandopnamen van telefoongesprekken in de openbaarheid. Die bewezen volgens hem dat de Amerikaanse federale anti-narcoticadienst, DEA, samenzweert tegen de Colombiaanse overheid. Vorig jaar doken "narcocassettes" op met gesprekken tussen leden van het machtige Cali-kartel en tussenpersonen die namens president Ernesto Samper over donaties aan de verkiezingscampagne van Samper spraken.

TDS / TELECURACAO

SATURDAY EVENING — OCTOBER 7, 1995

7:00	7:30	8:00	8:30	9:00	9:30	10:00	10:30	11:00	11:30
T.V. Special		Telenotisia	En Exitoso	Wega di Number Korsou (9.05) Cocktail Turistiko		(10.10)Estreno			
[illegible]		[illegible]		Hour of Power (CC)		Carman	Pat Boone	John Jacobs	[illegible]
[illegible] the Walls of Jericho [illegible]		[illegible]		[illegible]				Evening at the Improv [illegible] Comics: Tim Wilson, [illegible] Smith, Judy Gold.	
[illegible]		[illegible]		Touched by an Angel [illegible] to help a father reunite with the son he deserted long ago. (CC)		[illegible] Texas Ranger [illegible] mentalists set on its destruction. (CC)		News	Cheers (CC)
Major League Baseball Playoffs Divisional Round Game 4 – Teams to Be Announced. If necessary. (Live) (CC)						To Be Announced		News	Movie ★★½ "Stone [illegible]"
[illegible]		[illegible]		Style	Science and Technology Week (CC)	Larry King Weekend		[illegible]	Evans & Novak
Major League Baseball Playoffs Divisional Round Game 5 [illegible] if necessary. (Live)						College Football Miami at Florida State. (Tape Delay)			

[illegible]

ZATERDAG 7 OKTOBER 1995

5.00 P.M. Telefiesta
6.30 P.M. Flintstone

ZONDAG 8 OKTOBER 1995

9.00 A.M. [illegible]
10.00 A.M. [illegible]
10.45 A.M. 48 Hrs.
11.30 A.M. [illegible] & Friends
11.30 A.M. [illegible]
12.25 A.M. [illegible] Deportivo
3.00 P.M. Matinee: [illegible] the Cowardly Lion
4.43 P.M. [illegible] di Dios
[illegible] P.M. [illegible]
[illegible] P.M. [illegible] Number Kòrsou
[illegible] P.M. [illegible]
[illegible] P.M. Style With Elsa Klensch
[illegible] P.M. [illegible] Special

OCTOBER [illegible] 1995 - OCTOBER 14, 1995

SUNDAY OCTOBER 8, 1995

[illegible] A.M. (7) ABC Good Morning America/Sunday (CC)
[illegible] NBC Today Scheduled: Pope John Paul II's visit to the United States; O.J. Simpson trial report. (CC)
[illegible] CBS Sunday Morning [illegible]

[illegible]

MONDAY OCTOBER 9, 1995

[illegible]

TE HUUR
Gemeubileerd woonhuis
F. 1500,— p. mnd.
Telf.: 471381

GEZOCHT, per medio november:
WOONHUIS
met 3 slaapkamers.
Omgeving Dominguito, Janwe, Saliña, etc.
Huurindicatie ANG 1.200,00 per maand.
Tel. 675260

TE KOOP
2 persoonsbed + ombouw + nachtkastjes + matras.
In prima conditie.
Weinig beslapen.
Kleur: zwart
prijs fl. 700,-
Telf. na 16.00 uur 674630

TE HUUR
per 1 november
APPARTEMENT
voor 1 pers. In goede buurt woonkamer + openkeuken, slaapkamer + airco, badkamer. Mooie tuin
Fl. 675,-
incl. gas + water.
Tel. 679327

Happy HOUR !
At
Landhuis Cas Abao
met *LIVE Music*
Tipico Tesoro
en
Harry Zimmerman.
Volop Antilliaanse gerechten.
Van 3 tot 6 uur.
Tot zondag op Cas Abao.

Le Maître
CATERING EN TRAITERIE
Tel. 654897/676491/606611 - Fax. 675436
VOOR AL UW FEESTJES, PARTIJEN GROOT OF KLEIN MOET U BIJ
LE MAITRE ZIJN.
Ons hele assortiment wordt ambachtelijk en huisgemaakt.

Te Huur
In rustige buurt gemeubileerde 2 slaapkamer appartement Incl. water + T.D.S.
Telefoon aanwezig
Inlichtingen
Tel:. 367297
(na 7 uur)

WAARSCHUWING
De commandant van de marinebasis Parera maakt bekend dat er schietoefeningen worden gehouden.
Op de schietbaan WACAO:
VAN WOENSDAG 11 OKTOBER TOT EN MET DONDERDAG 12 OKTOBER VAN 07.30 UUR TOT 13.00 UUR.
Onveilig zeegebied ± 4.000 mtr. uit de kust.

Boaty Beach
Nu ook open op zondag van 9.00 tot 14.00 uur
Bel voor informatie 657969

In de herfstvakantie (9 t/m 13 oktober) zijn de spreekuren van
DR. B.F. WORMGOOR, HUISARTS
als volgt: 11.⁰⁰ - 15.⁰⁰ uur
Buiten de spreekuren Tel:. 686553

KEURMERK ROLLEN
gehele maand oktober
Naf. 65,- per rol
Tel. 367212

De lekkerste ROTIE'S
pom, pastei, bami, nassie, chin, kip, ger. kip, ger. varken, moksie moksie, br. bonen, bloedworst
kunt U elke zondag tussen 12 en 4 bij ons krijgen.
Vraag naar het gerecht van de week.
Koraal Partir kav. 87
Tel. 674103

TE KOOP
CHEROKEE GRAND
6000 miles '94
full equipped
Prijs: 65.000,-
Tel. 606788

The soft spot on your dial...
easy 97.9 FM

Te Koop
DAEWOO RACER GTI
Automaat/AC/doorlock/electrische bediening van ramen
Prima conditie, altijd onderhouden door dealer.
Bouwjaar oktober 1993
Moet weg wegens aanschaf grotere auto.
Vaste Prijs Naf. 17.500,-
Tel: 636259 (tijdens kantooruren)
Tel: 366740 (na kantoor uren)

Ruim 3000 st.
Naf. 2750,-
Tel. 367212

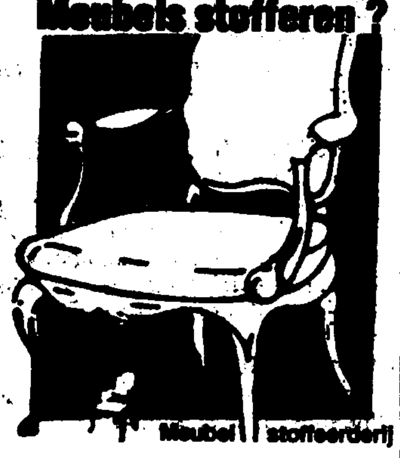
Gedurende de Regatta
Kunt u voor 10 dagen een cellular huren voor Fl. 90,-
Inform: Tel.: 367455
Fax: 367677

Herfst Vakantie
Kom bij ons kleien of een tegel beschilderen en bezoek onze werkplaats
ARAWAK CRAFT PRODUCTS

Stichting Bureau Studiebegeleiding & Beroepskeuze
HUISWERKBEGELEIDING
MAVO HAVO VWO
en
6e klas basisschool.
Maandag t/m vrijdag
Inlichtingen en inschrijven: 671538 / 608292

LANDHUIS BRIEVENGAT
presenteert
zondag 8 oktober en woensdag 11 oktober
f. 3.00 per glas
Zondag: CHIPS en D.J.Tinashi
Woensdag: SPICE & PEPPER en D.J. Tinashi
U kunt ook rijsttafelen. Iedereen is welkom.

Meubels stofferen ?

Meubel stoffeerderij
Gerto N.V.
"Wilt u dit jaar uw meubels nog vakkundig gestoffeerd hebben, bel dan de "Hollandse Stoffeerder" voor een vrijblijvende prijs opgave"

Wij stofferen met Europese stoffen of met stoffen door u aangeleverd.
Mowtaplis Abou 3 - kavel 6, Tel. 677967 Fax. 676470 naast HAES Houtprodukten.

TE KOOP/TE HUUR
Groot Piscadera lux
WOONHUIS
met aangelegde tuin, twee slaapkamers.
Eigendomsgrond, bouwjaar 1991, goede buurt.
Prijs: gemeubileerd fl. 285.000,- ongemeubileerd fl. 265.000,-
Tel./fax. 681234

RECREATIEPARK CHOLOMA
673636 / 676114
"HERFSTVAK. PLAN"
Voor kinderen: 6-14 jaar
van: 8 a.m.-6 p.m.
*Fietsen/Zwemmen/Vissen Sport en Spel.
*Incl: warme maaltijd+ drinken.
Prijs: fl. 100,- p. wk. of fl. 25,- p. dg.
Inschrijving via telefoon.

Dierenbescherming
DIEREN BESCHERMING curacao
~~~
een taak voor ons allemaal!

**BEDRIJFSTERREINEN TE KOOP**
Reserveer nu voor 1996 centraal gelegen bedrijfsterrein, uitstekend geschikt voor de bouw van bedrijfsgebouwen met of zonder opstal. Bv. kavel 175 met 1286 m² voor
**NAFL 97.500,-**
Vraag Nicky Rojer ook naar de kantoorlokaties
**TEL: 368633**

**Ayudo Social Corsow**
werkt zonder overheidssubsidie

**WEINIG GELD?**



**DANKZIJ LAGE LESGELDE[N] KUNT U SNEL BEGINNE[N]**
**PRAKTIJKEXAMEN BOEKHOUDE[N]**
Houden de kosten u tegen om te beginnen voor bijvoorbeeld h[et] diploma? Eurodidakt heeft veel lagere lesgelden dan andere er[kende] onderwijsinstellingen. En u komt niet voor extra boekengeld te staan. [Dit] is inclusief.
U studeert in uw eigen tempo en wij blijven u begeleiden - zonder [extra] kosten - totdat u geslaagd bent. Voor het officieel erkende PB (vr[oeger] PDB) hebben wij in Nederland regelmatig het hoogste slagingsperce[ntage].
Via de bon ontvangt u gratis alle informatie. Vrijblijvend!

Basiskennis Boekhouden (BKB) * □
BKB met de PC * □
Computerboekhouden △ □
Praktijkexamen Boekh. (PB) * □
Moderne Bedrijfsadministratie (MBA) * □
Staatspraktijkdipl. Boekhouden (SPD) * □
Doktersassistent(e) △ □
Alg. en/of Bedr. Correspondentie:
Nederlands * □ Engels * □ Frans * □
Leid(st)er Kinderopvang △ □
Stresscounsellor △ □
Basisdiploma Beveiliging * □
PR & Voorlichting (NGPR-A) * □
Marketing (PD+NIMA-A) * □
Binnenhuisarchitectuur △ □
Praktijkdiploma Loonadministratie (PDL) * □
Houder Administratiekantoor * □
NIEUW! Makelaardij * □
Ook per vak mogelijk
HAVO □ MAVO □
VWO □ MEAO □
Windows □
Praktijkdipl. informatica (PDI) op MBO niveau □
Omgaan met de PC □
Middenstandsdiploma */ AOV * □
Parfumerie * □ Drogisterij * □
Textielbrevet TX (DETEX) * □

Café-/Restaurantbedrijf *
Reisbureaubedrijf (SEPR) *
Secretaresse NIEUW
Receptioniste/Telefoniste NIEUW
Administratief assistente NIEUW
Met voorspeelcassettes
Keyboard □ Zang
Gitaar □ Piano
Zelf kleding maken, incl. mat.
Vrij tekenen, inclusief materialen
Kalligrafie, inclusief materialen
Olieverfschilderen incl. materialen
Ned. foutloos schrijven/spreken
Kinderverzorging
Kreatief Kompleet incl. materialen
Praktische Elektronica, inclusief mat.
Fotografie, inclusief materialen NIEUW
Praktische Psychologie
Kinderpsychologie
Binnenhuis architectuur △ NIEUW
Schoonheidsverzorging, incl. mat.
Astrologie
Met uitspraakcassettes
beginners □ gevorderden □
Engels □ Frans
Nederlandse taal foutloos

\* met officieel erkend diploma
△ instituutsdiploma

**BON** In een envelop met postzegel zenden aan: Eurodidakt, Orionweg 28, Curaçao.
Per fax kan ook: 367.378 (fax)
Stuur mij de gratis studiegids met alle informatie over de
cursus:
Dhr./Mevr.: Voorl.:
Straat:
Plaats:
OF BEL 618.8[..] OF 367.3[..] 24 uur per dag
GRAT[IS] 148 pagina's
ORIONWEG 28 CURAÇAO
**EURODIDAKT CARIBE**
Voor persoonlijk advies maandag t/m vrijdag 08.00 tot 17.00
Eurodidakt Caribe is de grootste onderwijsinstelling van de Nederlandse Antillen.

**Antillian Drugstore**
Bij aankoop van Revlon-producten
**gratis**
Een Revlon Tryout naar keuze




**Antillian Drugstore**
**Kaya Flamboyan 1-A (Achter de ING-FATUM)**

**ELGA**
Kwaliteit hoeft niet duur te zijn
Dus koop uw electrische materialen bij ELGA aan de Sta. Rosaweg 73
ELGA heeft: kabels uit Europa, schakelaars, stekkers, zekeringen..... in het kort alles om uw electranet te installeren of uit te breiden.
Alleen kwaliteit en tegen lage prijzen
ELGA heeft populaire prijzen voor ieders inkomen



ELGA Sta. Rosaweg 73 tegenover Singer
We zijn 100% tot uw dienst
Voor grote projecten kunt uiteraard ook bij Elga terecht.

½ prijs ½ prijs ½ prijs ½ prijs ½ prijs

Van Speykstraat # 13
Niet tegenstaande dat wij de prijzen al hebben verlaagd gaat alles nu weg tegen **de helft van de prijs !!**
**Profiteer nu van deze uitverkoop !!!**
***La Gran Bodega Punda***
schuin tegenover het gasolinestation te Waaigat

½ prijs ½ prijs ½ prijs ½ prijs ½ prijs




**SAVE TIME... SAVE MONEY...**
When we purchase a product for you, not only will you be assured of the lowest possible price, you can depend on us to get it for you fast and on time.
**CALL OR FAX TODAY FOR A**
"Wij spreken Nederlands." Jacques Wermus President
**FREE PRICE QUOTE!**
We will always give you a *FREE* price quote! Simply call or fax us your product request. Be sure to include as many details as possible (quantity, color, size, brand, part number, shipping instructions, etc....). We will confirm receipt of your fax within 24 hours and we will begin to work on your request immediately.
**Direct Product Brokers**
1844 N. Nob Hill Road, Suite 267
Plantation, FL 33322 USA
Phone: (305) 423-1166
FAX: (305) 474-7767
~~~

ÑAPA
Weekend Bijlage Amigoe
ZATERDAG 7 OKTOBER 1995 AMIGOE

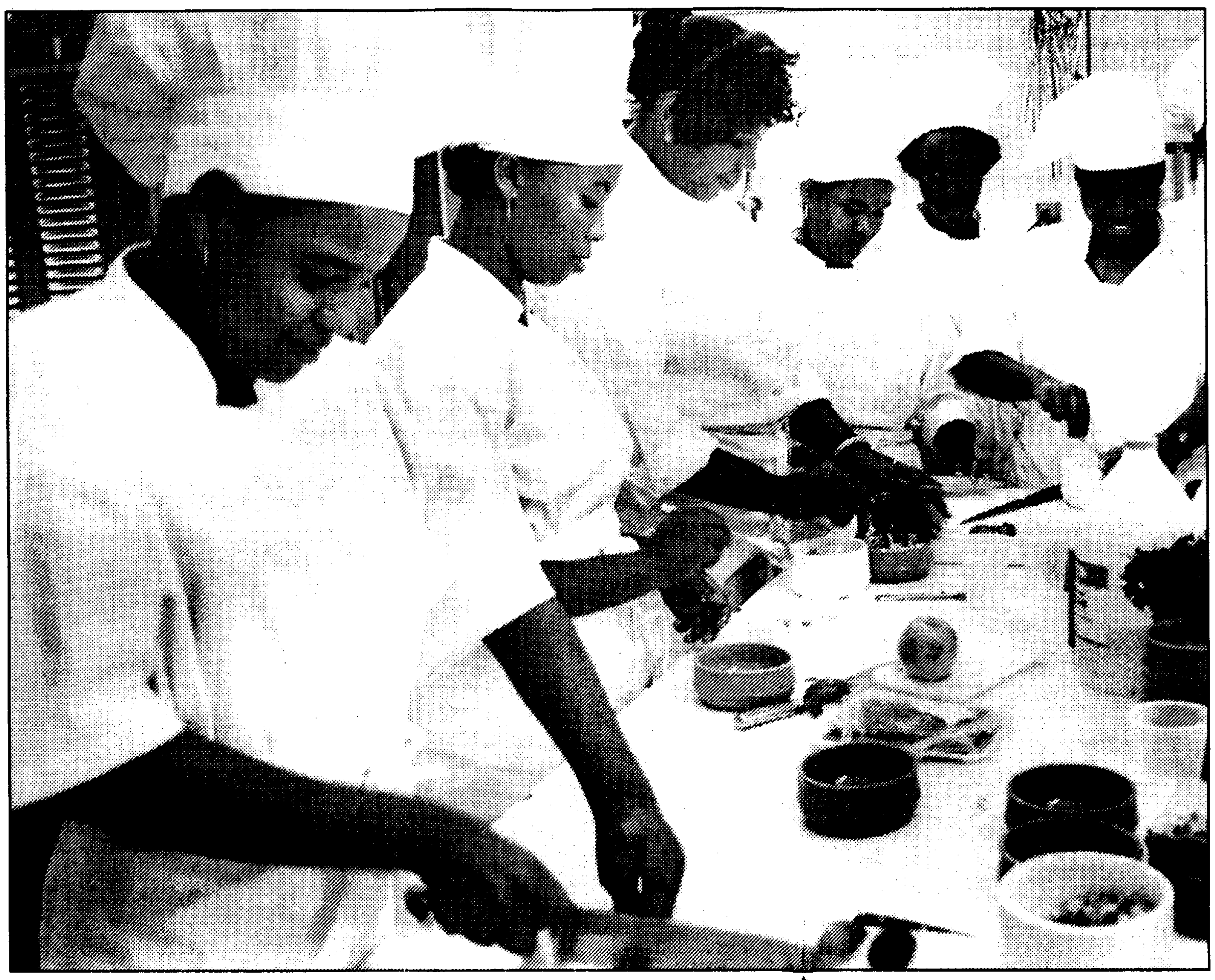
REPORTAGE
Garantie voor continue kwaliteit

NATUUR
Bij de Samburu's in Kenya

= door Nel Casimiri =

■ *Koks in de leer*

Feffik voert leerlingenstelsel in

Werken en leren tegelijk

Het leerlingstelsel is een opleidingsmethode waarbij leerlingen werken en leren tegelijk. De leerlingen hebben een echte baan, maar naast die baan volgen zij ook een opleiding, gedeeltelijk tijdens, gedeeltelijk buiten werktijd. Per 1 oktober heeft het Curaçao Hotel and Tourism Training Center (CHTTC) van de Feffik het leerlingstelsel in haar horeca-opleidingen ingevoerd. Om dat mogelijk te maken moesten eerst leermeesters worden opgeleid. Je kunt een hele goede kok zijn, maar dat wil nog niet zeggen dat je die kennis ook kunt overdragen op leerlingen. Daartoe moest dus een speciale training worden opgezet.

Het Leerlingstelsel Horeca is een voortzetting van het succesvolle en gewaardeerde Curaçao Hotel Training Program dat van 1992 tot 1994 cusussen verzorgde op operationeel en management-niveau. Ook heeft de CHTP 10 cursussen 'Train The Trainer' gegeven. Vooral die TTT-cursussen heeft potentiële leermeesters en leerbedrijven bewust gemaakt van de noodzaak te komen tot een permanente opleidingsstructuur binnen de sektor Horeca.

Naar aanleiding hiervan is in 1994 en in 1995 een onderzoek gedaan dat inzicht verschafte in de behoefte aan gekwalificeerd personeel. Jaarlijks zijn er zo'n 500 vakatures in de horeca waarvan ongeveer 250 voor gekwalificeerde koks en kelners. Daarbij komt dat de ontwikkeling van het toerisme doorgaat. Er worden nog steeds hotels en restaurants gebouwd. Naar verwachting zullen die in het jaar 2000 voor ongeveer 1000 nieuwe arbeidsplaatsen zorgen.

Volgens de methode van het Leerlingstelsel Horeca Curaçao werken de leerlingen vier dagen in dienst van een leerbedrijf en zij krijgen daar al werkende een opleiding onder begeleiding van een leermeester. De leerlingen

Opleiding gastvrouw duurt anderhalf jaar

zijn in dienst van het leerbedrijf en krijgen een salaris van NAfl.550,- per maand. Naast die praktijk krijgen de leerlingen een dag in de week theorieles op Landhuis Kortijn, het lesgebouw van het CHTTC.

Zowel de leerlingen als de leerbedrijven worden begeleid door consulenten van het Leerlingstelsel Horeca Curaçao. Uit de vele aanmeldingen voor deze nieuwe opleidingen heeft de CHTTC 32 leerlingen geselecteerd, 10 voor de opleiding tot gastheer/gastvrouw en 22 voor de keukenopleiding. Al deze kandidaten hebben al een basisopleiding achter de rug. Zij komen of van de Feffik-basisopleiding, of van de Maris Stella BVO-afdeling consumptieve technieken of ze hebben enige jaren achter de rug van de MBO-opleiding aan de Jacques Ferrandi school. Ze kunnen dus al snijden, producten herkennen, drie borden tegelijk dragen, en dergelijke basistechnieken uitvoeren in de keuken, evenals vergelijkbare basistechnieken voor de gastheer of gastvrouw.

De opleiding begint per 1 oktober. De keukenopleiding duurt 2 jaar en de opleding tot gastvrouw/gastheer duurt 1,5 jaar. Om de zes maanden rouleren de leerlingen en gaan ze naar een ander bedrijf. Een kok-leermeester krijgt dus in die twee jaar vier verschillende leerlingen, de gastheer-leermeester drie verschillende leerlingen, zodat de leerlingen verschillende soorten bedrijven leren kennen. Aansluitend kan een vervolgopleiding gevolgd worden, die, na voltooiing, recht geeft op een erkend MBO-diploma. Als de eerste leerlingen hun primaire opleiding voltooid hebben, zal onderzocht worden of er voldoende belangstelling bestaat om met die voortgezette opleidingen te starten.

De minimum leeftijd om toegelaten te worden tot het leerlingstelsel is 18 jaar. Verder dient de kandidaat minimaal 3 jaar ervaring te hebben in een restaurant of keuken. Maar ook MAVO-3, een BOHR-opleiding of de keukene- en restaurantopleidingen van het BVO en de CHTTC bieden dus toelating tot het leerlingstelsel.

LEERMEESTER

Een belangrijke rol speelt de leermeester. Dit is een vakman, een ervaren gastheer, gastvrouw of kok, die speciaal is opgeleid om de leerlingen in de praktijk te begeleiden. Toen men wilde starten met deze opleiding boden 39 restaurants en hotels zich aan als opleidingsplaats. De Curaçaose horeca kende echter slechts een handjevol leermeesters, te weinig om met het leerlingstelsel van start te gaan, temeer omdat een leermeester steeds maar één leerling onder zijn hoede neemt. Om in dit tekort te voorzien is een opleiding ontwikkeld, een zgn. crash-course. Ervaren horeca-mensen hebben gedurende een half jaar de primaire opleiding gastheer/gastvrouw of kok doorlopen plus de opleiding tot leermeester. 17 koks en 12 gastheren/gastvrouwen hebben vorige maand dit examen gedaan. De leermeesters van de keukenopleiding zijn chef-kok, sous-chef of

Leermeesters zijn chef in hun bedrijf

chef de partie in hun eigen bedrijf. De gastheren en gastvrouwen zijn restaurantmanager, supervisor of maitre'D. Op 1 november zullen zij met hun eerste leerlingen van start gaan.

VOORSCHAKELS

De cursisten zijn op 1 oktober met hun opleiding begonnen. Die opleiding begint met een voorschakelmaand. In die maand krijgen ze een aantal theoretische vakken, een motivatiecursus, gymnastiek en onderwijs in verschillende talen. Op deze manier leren zij elkaar eerst kennen voor ze ook daadwerkelijk op 1 november in de leer gaan in de verschillende bedrijven. Alle leerlingen komen in de leer bij de grote hotels en restaurants. Niet alle 39 bedrijven die zich hebben opgegeven gaan deze keer al met leerlingen van start. Ze gaan naar de bedrijven waar de leermeesters zijn. Heeft een bedrijf geen leermeester in dienst, dan komen daar dus ook geen leerlingen.

Wel wordt in de toekomst een gewone 'Opleiding Leermeester' aangeboden door de CHTTC, die de bevoegdheid biedt om leerlingen te begeleiden.

Het Leerlingstelsel Horeca Curaçao is ontwikkeld in nauwe samenwerking met het Opleidings Centrum Horeca (OCH) te Zoetermeer, dat door het Nederlandse Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen is aangewezen om het leerlingstelsel voor de horeca in Nederland te verzorgen. Door deze nauwe samenwerking en het afnemen van examens onder auspiciën van het OCH kan het Leerlingstelsel Horeca Curaçao internationaal erkende diploma's afgeven die een garantie bieden voor vakbekwaamheid.

De financiering van het leerlingstelsel is voor de duur van drie jaar en op tripartitebasis. Het KABNA en het Eilandgebied Curaçao, die het toerisme als belangrijk punt op hun agenda hebben, nemen net als de Horeca een derde deel voor hun rekening. De financiering door het KABNA wordt tijdens het project afgebouwd, terwijl de bijdrage van de horeca-sektor evenredig toeneemt. Uiteindelijk zal de sektor horeca meer dan 50% van de kosten van het Leerlingstelsel Horeca dragen. De financiering maakt het mogelijk dat het leerlingstelsel-team operationeel kan blijven. Dat team bestaat uit een projectleider, twee consulenten, een administratief medewerker, een counterpart keukendocent en een keukendocent. Voor theorievakken worden parttime docenten aangetrokken.

■ *Afgelopen september vonden de examens voor Leermeester plaats in restaurant L'Orangerie in het Princess Beach Hotel. Op de foto de eerste drie van de 12 kandidaten Leermeester Restaurant Gastheer/Gastvrouw. Van links naar rechts: Rodney Victoria (lid examencommissie), Hetty van den Ouweelen (projectleider leerlingstelsel), Eugene Piron (lid examencommissie), Gerry Archer (hoofd afdeling CHTTC), Menno van Grol, Plaza Hotel (examenkandidaat), Elly Clarinda, Princess Beach Hotel (examenkandidaat), Eric Calvenhoven, Sonesta Hotel (examenkandidaat), Mildred Carolina (consulent leerlingstelsel) en Frits Tieman (hoofd examens Stichting Vakopleiding Horeca Nederland).*

Vijf jaar nieuw Duitsland: De onvoltooide hereniging

Met optimisme begonnen de Oost- en Westduitsers op 3 oktober 1990 aan de Duitse hereniging. Maar de vreugde is enigzins geluwd. Vijf jaar na de eenwording vormen de Duitsers nog steeds niet één volk.

"Het verschil tussen het gedrag van Ossis en Wessis is groter dan ik aanvankelijk dacht", constateert een Oostduitser na contacten met zijn nieuwe landgenoten. Kennelijk lieten de jarenlange scheiding en isolatie hun sporen na.

Op 7 oktober 1989 vierden de communistische machthebbers in het oosten met pracht en praal het veertigjarig bestaan van de Duitse Democratische Republiek. Maar het feest bleek hun zwanezang. Op 9 november viel de muur, het fundament van hun regime en een jaar later was de DDR verdwenen.

Aanvankelijk was dat helemaal niet de bedoeling geweest. Met democratische en economische veranderingen wilde de nieuwe regering van hervormers tegemoetkomen aan de wensen van het volk. Maar de meeste Oostduitsers dachten klaarblijkelijk anders over de toekomst van hun land.

Tijdens de grote protestdemonstraties tegen de communistische machthebbers was de bekendste leus aanvankelijk 'wij zijn het volk'. Al snel veranderde die spreuk in 'wij zijn één volk'. Het bleek dat de DDR met het verlies van haar communistische identiteit, ook haar bestaansrecht had verloren. Waarom zouden er nog twee Duitslanden bestaan met een vergelijkbaar politiek en economisch systeem? De toetreding van Oost-Duitsland tot de Bondsrepubliek kwam daarmee sneller dan menigeen had verwacht.

ZEKERHEDEN

Met de ondergang van de DDR verdween in één klap echter ook het hele systeem van gewilde en ongewilde zekerheden. De leiders van de 'grootste gevangenis ter wereld' hadden immers gepoogd de levensloop van de bevolking van wieg tot het graf te bepalen. Die politiek leidde tot een gevoel 'van emotionele geborgenheid', zoals wetenschappers het noemen. In de nieuwe Bondsrepubliek was daarvoor geen plaats. De voorgeprogrammeerde levensloop van de Oostduitser stootte op het '-chaotische' leven van de Westduitser.

De identiteit van veel Oostduitsers liep daarmee blauwe plekken op. Vrijwel alles wat met de DDR te maken had, werd als 'slecht' en 'fout' overboord gekieperd. Vroeger was iedereen verzekerd van een baan, welke dan ook. De Oostduitser ontleende zijn status mede aan zijn werkzaamheden. Maar in de nieuwe, 'harde' maatschappij raakten ruim één miljoen Oostduitsers hun werk kwijt. Arbeid was ineens niet meer een recht, maar een noodzaak. En werkloosheid verstevigde het minderwaardigheidscomplex ten opzichte van de Westduitsers.

Door de nieuwe onzekerheden zwelgen Oostduitsers nu in nostalgische gevoelens. "Vroeger was alles beter, was er meer solidariteit, meer burenhulp", beweren zij. "Voor de val van de muur was het oosten menselijker."

TELEURSTELLING

Ontevredenheid is een factor van betekenis. De opvolger van de Communistische Partij in de DDR, de PDS, spint er garen bij. Hoewel de partij ook een toevluchtsoord is voor verstokte communisten, boekte zij bij verkiezingen vooral succes dankzij de stemmen van Oostduitsers die eigenlijk helemaal geen communist zijn, maar zich in de nieuwe staat tekort gedaan voelden.

Vijf jaar na de hereniging zijn ook bij de Westduitse bevolking teleurstelling en irritaties merkbaar. De Ossi doet het goed als zondebok. Hij geldt als ondankbaar, omdat hij meteen hetzelfde wil als de Westduitsers. "Wij hebben ook veertig jaar moeten ploeteren voor onze huidige welstand."

Een deel van de Westduitsers klaagt steeds luider over de zogeheten solidariteitstoeslag, een extra heffing van 7,5 procent op het brutoloon. Het geld is nodig om Oost-Duitsland aan westerse maatstaven aan te passen. Minister van Financiën Theo Waigel weigert een datum te noemen waarop de verguisde belasting kan verdwijnen. Op zijn vroegst in 1997 is een verlaging denkbaar.

De algemene verwachting is dat pas na één generatie, over twintig tot dertig jaar, de Duits-Duitse hereniging in de hoofden van de Duitsers zal zijn voltooid. Duizenden kinderen groeien intussen zonder muur op en de eerste aanwijzigingen voor een normalisatie zijn er. In het jaar van de eenwording daalde het aantal geboorten in de nieuwe deelstaten dramatisch met veertig procent. Maar inmiddels ligt het geboortecijfer bijna weer op het oude niveau van voor de hereniging.

Nederlandse mariniers trotse schutters op de berg Igman

Als de Nederlandse mariniers van de eerste mortiercompagnie vanaf de berg Igman naar Sarajevo kijken, dan is dat met een tevreden blik. Samen met hun Britse en Franse collega's van de snelle interventiemacht bestookten ze tot drie weken geleden met succes de Servische stellingen rond de Bosnische hoofdstad. Navo-toestellen namen de posities onder vuur, die zich buiten het bereik van hun geschut bevonden.

Dit optreden leidde tot het vertrek van de Bosnisch-Servische zware wapens rond Sarajevo. De Bosnische hoofdstad kreeg weer kans te ademen.

De 140 Nederlandse mariniers en twintig landmachtmilitairen van een mortieropsporingseenheid zijn trots op dit resultaat. "Het was al zo lang aan de gang", zegt korporaal Herman Gorter, doelend op de constante Servische beschieting van Sarajevo. "En er werd maar niets tegen gedaan. Als ik nu het resultaat van onze acties zie, heb ik een voldaan gevoel". Korporaal Verboon en kapitein Hengeveld vallen Gorter bij. "De granaten gingen met gejuich de pijp uit", zegt de eerste. Hengeveld: "Het was goed om hier te schieten."

ZICHT

Hoewel de Nederlanders vanaf hun posities op 1500 meter hoogte een wijds panorama hebben, vervaagt hun zicht op Sarajevo steeds meer. Mist, vorst en sneeuw zorgden eind augustus al voor wit gerijpte hellingen. Bovendien veranderen deze voorbodes van de naderende winter het alpenweitje van de Nederlanders in een modderige vlakte.

De mariniers zijn volop bezig om hun provisorische onderkomens, vaak niet meer dan een met stammen en aarde afgedekte kuil, in te ruilen voor winterharde behuizing. Soms kunnen ze een berghut overnemen, voor het overige moeten ze zelf bijl, zaag en hamer ter hand nemen.

Bij aankomst op de Igman, eind augustus, hadden de Nederlanders nauwelijks tijd voor dergelijke zaken. Als eenheid die ter afschrikking van de Bosnische Serviërs naar de berg was gedirigeerd, viel ze bij aankomst met de neus in de boter. Een dag nadat inderhaast de zes mortierstukken de Igman op waren gebracht, gingen de Navo-bombardementen van start. Volgens afspraak zou de snelle interventiemacht de dichter bij de berg gelegen doelen onder vuur nemen.

Voor de Nederlanders ging het om de eerste ervaringen met oorlog. "'s Avonds hoorden we dat het in de loop van de nacht zou beginnen. Er ontstond toen wel een geladen sfeer", herinnert Gorter zich. Kort nadat de eerste Navo-vliegtuigen overkwamen, begonnen wij ook. Op dat moment denk je: "Shit, nu zit ik er middenin".

RADARPOSTEN

De mariniers onderstrepen dat zij zonder de mortieropsporingseenheid niet verder waren gekomen dan het afvuren van ongeleide projectielen. Met twee radarposten fungeert de landmacht als oren en ogen van de schutters. Zij gaan na van welke plek Servisch vuur uitgaat, bepalen de coördinaten en geven die door aan de mariniers die vervolgens hun granaten afschieten. "Wij zien zelf niet waarop we vuren, want we zitten met onze mortieren achter een heuvel. Pas later krijgen we te horen wat we geraakt hebben", legt sergeant Van der Woude uit.

Opmerkelijk is dat de mariniers vooral de Servische radarinstallaties en luchtafweer rond Sarajevo bestookten. Verhoudingsgewijs zijn er maar weinig artillerienesten uitgeschakeld. Toen de Serviërs hun zware wapens terugtrokken, bleken van de 250 stuks er slechts zestien zodanig beschadigd, dat die moesten worden achtergelaten. De Verenigde Naties wilden voorkomen dat de moslim-troepen teveel direct voordeel van de bombardementen zouden hebben.

De onstane rust in Sarajevo betekent niet dat de Nederlanders de Igman verlaten. Met achthonderd Britten en Fransen blijven de mariniers op de berg achter. De overige negenhonderd man worden elders in Bosnië gestationeerd, omdat ze niet zijn opgewassen tegen de barre winterse omstandigheden (het kwik daalt in januari en februari tot 20 graden onder nul).

Japanse vrouwen: 'De Amerikanen moeten vertrekken'

TOKYO - Japanse vrouwen hebben deze week gedemonstreerd tegen de aanwezigheid van Amerikaanse militairen in hun land. Meer dan 3000 vrouwen trokken met spandoeken leuzen scanderend door de straten van de hoofdstad Tokyo. De betoging was georganiseerd na het nieuws dat een Japans meisje van 12 jaar door twee Amerikaanse militairen was aangerand.

Portugals lange weg naar de Monetaire Unie

Misschien waren de bestraffende woorden die de Duitse minister van Financiën Waigel vorige week richting Italië sprak ook wel bedoeld voor Portugal. Want het Iberische land heeft nog een lange weg te gaan om te voldoen aan de criteria voor toetreding tot de Economische en Monetaire Unie (EMU).

Maar in Lissabon ligt men niet echt wakker over de uitspraken van Waigel, die overigens afgelopen weekeinde op de Europese top in Mallorca werd teruggefloten. "De Duitsers moeten niet zulke vage dingen zeggen", reageerde Miguel Beleza, ex-minister van Financiën en tot voor kort president van de Portugese Centrale Bank. Volgens hem is het mogelijk om in 1997 het begrotingstekort tot ruim drie procent van het Bruto Binnenlands Produkt terug te brengen, één van de belangrijkste eisen voor toetreding. "Een moeilijke opgave, maar niet onmogelijk", aldus Beleza.

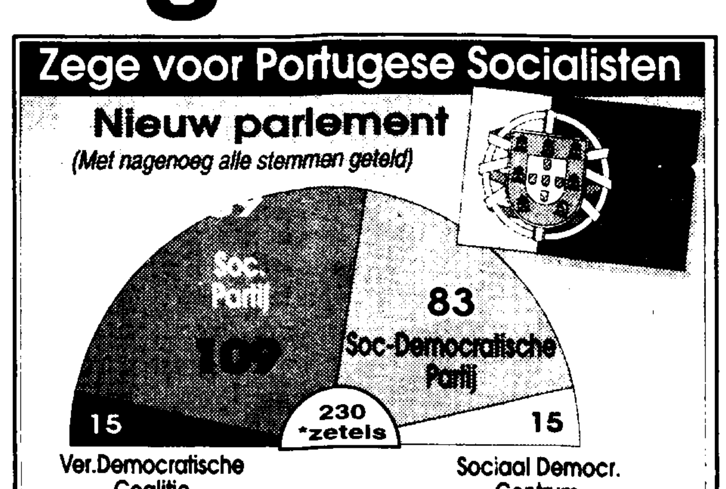
GOEDE WEG

"Ik ben optimistisch", zegt Rui Vilar, president van de Caixa General del Depositos, met 10.000 werknemers de grootste bank van Portugal. "We zijn op de goede weg. De economie herstelt zich, de inflatie gaat omlaag, de exportsector doet het heel goed en het begrotingstekort daalt. Alleen de hoge rente en de nationale schuld baren nog zorgen. Als de nieuwe regering de juiste politiek volgt, stevenen we op deelname aan de EMU af."

Vilar stipt meteen de pijnpunten aan. De nationale schuld bedraagt nog zo'n 70 procent van het BBP, terwijl volgens de EMU-normen dat onder de 60 procent moet komen te liggen. En de rente ligt nog steeds ver boven de geldmarkttarieven die in Duitsland gelden. Maar die cijfers steken nog altijd zeer gunstig af bij een land als Italië. Daarbij komt dat Portugal, op Luxemburg na, met 7 procent het laagste werkloosheidscijfer van de EU heeft, al treedt sinds kort een lichte stijging op. De macro-economische cijfers verhullen wel dat het al met al nog zo'n veertig jaar duurt voordat de Portugezen het welvaartspeil van de overige Westeuropese landen bereiken. En wie in het centrum van Lissabon zijn ogen niet in de zak heeft, neemt de schrijnende armoede waar. De informele economie met haar schoenenpoetsers en lotenverkopers; de dominante aanwezigheid van grote aantallen bedelaars en zwervers.

"We hebben nog twee jaar de tijd voor de EMU", zegt Cesar das Neves, hoogleraar economie aan de Katholieke Universiteit van Lissabon. "De trend gaat duidelijk in de goede richting." Das Neves is adviseur van de scheidende sociaal-democratische premier Cavaco Silva. Hij schreef samen met de premier een handboek over economie en openbare financiën.

De toetreding tot de Monetaire Unie was één van de belangrijkste onderwerpen in de campagne voor de parlementsverkiezingen. De nationale televisie wijdt zelfs verkiezingsdebatten aan het abstracte thema. Socialisten (PS) en sociaal-democraten (PSD), de twee grote partijen, zijn voor morgen in een nek-aan-nekrace verwikkeld, maar toch voorspellen alle peilingen winst voor de PS. De winnende partij zal waarschijnlijk een minderheidsregering gaan vormen. Maar zowel de PS als de PSD willen de Europese boot niet missen. Ook een nieuwe regering zal een strakke begrotingsdiscipline moeten handhaven om de EMU niet uit het oog te verliezen.

"De Europese Unie heeft het budget van de nieuwe regering al vastgelegd", zegt Rui Neto Pereira, politiek commentator van Diario Economico, de krant die graag door wil gaan voor de Portugese Financial Times. "De socialisten kunnen zich hooguit profileren door iets extra's uit te geven voor onderwijs, een stokpaardje van de partij. Veel financiële ruimte is er niet."

"Het komt er nu op neer dat de nieuwe regering geen domme dingen doet", zegt Das Neves, die zelf benadrukt dat hij als adept van Silva wellicht niet helemaal objectief is. Das Neves vindt bijvoorbeeld dat Antonio Guterres, de leider van de socialisten en gedoodverfde nieuwe premier, protectionistische neigingen heeft. De socialistische voorman is in grote lijnen voor voortzetting van de economische politiek van Cavaco, die de rol van de staat verminderde, overheidsbedrijven privatiseerde en Portugal in 1986 de EG binnenloodste.

Maar een recente uitspraak over Nederlandse tomaten bevreemdt Das Neves. De oppositieleider verbaasde zich in een grote supermarkt in Lissabon over de grote hoeveelheden geïmporteerde tomaten uit het verre noorden. Eigenlijk is er iets grondig mis, suggereerde hij. De omstandigheden voor de tomatenteelt zouden in Portugal toch veel beter moeten zijn en ze kunnen hier toch veel goedkoper worden geproduceerd? Guterres verweet de huidige regering de binnenlandse markten teveel te hebben geopend voor buitenlandse produkten. De hoogleraar/adviseur: "Guterres zegt voor de markt te zijn, maar soms hinkt hij op twee gedachten. Ik ga er vanuit dat dit retoriek is, maar het probleem is dat we dat niet zeker weten. We kunnen de markt niet meer sluiten voor buitenlandse produkten. Stel, Guterres wordt premier, heeft hij dan genoeg ruggegraat als hij onder vuur komt te liggen van de tomatenlobby of ministers die een protectionistischer koers willen varen?".

GEVAAR

Een ander gevaar voor het opnieuw uit de hand lopen van de overheidsfinanciën zijn de plannen om Portugal op te delen in autonome regio's naar het voorbeeld van Spanje. Momenteel hebben alleen de gebieden Azoren en Madeira een autonome regering, maar in de grondwet van 1976 is vastgelegd dat andere regio's dat recht ook hebben. Alle partijen waren het daar destijds over eens.

De sociaal-democraten zijn nu op hun schreden teruggekeerd. De socialisten hebben het idee van vergaand zelfbestuur over de regio's echter nog niet verlaten. "Het zou een heilloze weg zijn", zegt Das Neves. "Het systeem is te bureaucratisch, onefficiënt en te duur.". De in Portugal zeer invloedrijke Vilar, die sympathiseert met de socialisten, ziet ook niets in het voorstel. Vilar kan het weten. Zijn (staats)bank is in een conflict geraakt met de regering van de Azoren, die vindt dat de centrale overheid maar moet opdraaien voor haar tekorten. "Ik ben zeker niet voor regionalisme", zegt hij.

= door Bernadette Heiligers =

Maandagmorgen. Een dag waarop de doorsnee manager/directeur met frisse moed aan de slag gaat. Maar nog voordat hij achter zijn bureau zit wordt een foutje bij de assemblage ontdekt en moeten alle produkten opnieuw worden gecontroleerd. Een boze klant stuurt een zending goederen terug omdat de kwaliteit ditmaal tegenvalt. En een grote afnemer belt om dringende informatie over zijn laatste transactie. Wie ging daar ook weer over? "Ikke niet", zegt de salesman. "Ikke niet", zegt de afdelingschef. "Ikke niet", zegt de secretaresse. "Ikke niet", zegt de boekhouder. "Dan doe ik het wel", zucht de directeur.

Wie zichzelf in het bovenstaande herkent mag niet denken dat hij een uitzondering is. Het ontbreken van duidelijke procedures en standaarden is een bekend verschijnsel in zowel produktiebedrij-ven als dienstverlenende organisaties in alle landen van de wereld.

Dit alles is nadelig voor de manager zelf, maar vooral voor zijn afnemers die niet op een constante kwaliteit kunnen rekenen. Deze laatste groep ondervangt dit probleem meer en meer door alleen producten en diensten af te nemen die ISO gecertificeerd zijn. ISO staat voor 'International Standards Organisation'. De standaardisering golf komt oorspronkelijk uit Engeland. Het verhaal wil namelijk dat de militaire overwinning bij de slag bij Waterloo vooral te danken is aan de kanonnen van de Britten die een gestandaardiseerde diameter hadden die door alle eenheden gebruikt konden worden. Sindsdien werd het Britse Instituut voor Standaardisering opgericht dat als voorganger beschouwd mag worden van ISO 9000.

ISO-9000 biedt garantie voor constante kwaliteit

Een ISO certificaat is geen kwaliteitscertificaat. Producten die ISO gecertificeerd zijn hebben niet per definitie een hogere kwaliteit dan niet gecertificeerde goederen. Een vijfsterrenhotel of een fastfood keten, een luxe auto of een familiewagentje, electronisch speelgoed of een plastic poppetje, kunnen onderling grote kwaliteitsverschillen hebben, al zijn ze allemaal ISO gecertificeerd. Verschillende klanten hebben immers verschillende behoeften. De afnemer beslist zelf welk product of welke kwaliteit het beste voor zijn doel geschikt is. Maar een ISO certificaat garandeert wel dat de kwaliteit van dat product constant is. Bijvoorbeeld: een zuivelfabriek die een stukje speelgoed bij de melkpoeder [illegible] voor een simpel [illegible] speeltje. Maar [illegible] wel zeker van zijn [illegible] speeltje altijd voldoet aan de normen van veiligheid en hygiëne. ISO 9000 garandeert dat de kwaliteit van het speeltje constant is en dat het product aan de normen voldoet waar de afnemer voor gekozen heeft.

En gezien de steeds grotere afstanden tussen leveranciers en afnemers is [illegible] [illegible] de internationale [illegible] vereist [illegible] kwaliteit te kunnen [illegible] vereist ISO 9000 [illegible] dat het productie[illegible] [illegible] Grandeweg vindt de manager een verklaring voor [illegible] problemen

zoals een foute afstemming van de onderlinge afdelingen, te late oplevering van het werk, of klachten over kwaliteitsschommelingen. Om de ISO standaard te behalen en te behouden moet de manager voor al deze problemen een oplossing vinden, deze oplossing in kaart brengen en ervoor zorgen dat ze ook in de praktijk worden gebracht. Alhoewel deze exercitie in de eerste plaats een constante kwaliteit beoogt, leidt het op den duur dus ook tot een verhoging van de kwaliteit. Dit geldt zowel voor productiebedrijven als dienstverlenende bedrijven en instanties.

LOKAAL

In de Nederlandse Antillen is Continental Milling het eerste bedrijf dat ISO gecertificeerd is. Dit gebeurde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] andere lokale bedrijven bewust te maken van het belang van ISO 9000. Belangstellende bedrijven werden in contact gebracht met een groep consultants die het proces konden begeleiden.

Ook de industriële belangengroep ASINA heeft de lokale bedrijven gestimuleerd om het ISO proces op gang te brengen. Van de bedrijven die aan het traject begonnen, hebben Indel en Antillean Paper & Plastic Co. het ISO certificaat behaald.

Vertegenwoordigers van deze twee bedrijven zullen deel uitmaken van het panel in een seminar over ISO 9000 dat op 12 en 13 oktober a.s. plaatsvindt en dat georganiseerd is door het bureau Arthur Andersen.

MISVERSTAND

Alhoewel ISO 9000 nog ver weg klinkt zullen Curaçaose bedrijven en organisaties er direct of indirect mee te maken krijgen. Een van de bekendste redenen om ISO 9000 'te doen' is dat alleen ISO gecertificeerde goederen voor export naar de Europese Gemeenschap in aanmerking [illegible] [illegible] Op het eerste gezicht lijkt het dan ook alsof ISO 9000 alleen relevant is voor exporterende bedrijven die de productie hebben om in de toekomst te exporteren. Maar

dat is een misverstand. Kwaliteit wordt zowel internationaal als lokaal immers steeds meer een issue. Amper 10 jaar geleden kochten we nog artikelen zonder vervaldatum of waarvan de vervaldatum al verstreken was. Tegenwoordig kijken de meeste mensen wel uit. Over 10 jaar is een ISO certificaat wellicht even ingeburgerd als vervaldata. De trend is al in beweging gezet door grote afnemers die eisen dat de aan hen geleverde producten ISO gecertificeerd zijn.

CONCURRENTIE

Het is dus onjuist om te denken dat uitsluitend ondernemingen die tastbare goederen voor de Europese markt produceren, met ISO 9000 te maken zullen hebben. [illegible] veel andere lokale [illegible] en instanties, die direct of indirect op de internationale markt concurreren. [illegible] [illegible] [illegible] dat vooral in deze sektor de [illegible] [illegible] zijn [illegible] ook de markt

bescherming waarop enkele lokale ondernemingen steunen is sinds het jongste GATT akkoord een aflopende zaak. Ook deze bedrijven zullen op de lokale markt steeds harder moeten concurreren tegen buitenlandse producten, inclusief producten die ISO gecertificeerd zijn.

Zelfs de pure lokale bedrijven zoals agentschappen, kleinhandel en groothandel, zien hun traditionele klanten overstappen op nieuwe producten via nieuwe mogelijkheden zoals postorderbedrijf van en 1-800 nummers.

Dan zijn er nog de overheids nv's zoals de water- en stroom-productiebedrijven, de vuilophaaldienst, het ABC busbedrijf, het Postkantoor en het Bevolkingskantoor, die voorlopig hun eigen standaarden [illegible] zolang de gemeenschap bereid is een [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tuele privatisering van enkele van deze bedrijven kan al [illegible] leiden tot de vraag naar constante kwaliteit. [illegible]

ciële sektor zoals banken en verzeke-ringsbedrijven die handelen in niet tastbare producten. Voor deze zuiver dienstverlenende sektor worden door ISO 9000 standaarden ontwikkeld die de kwaliteit van het product moeten garanderen.

NADELEN

Het spreekt vanzelf dat niet iedereen de opwikkende betekenis van ISO 9000 toejuicht. Managers die jarenlang een uitstekend product op de markt hebben gebracht, zien in sommige gevallen met lede ogen aan hoe zelfs hun trouwe afnemers op ISO gecertificeerde producten overstappen. Anderen vinden de kosten bezwaarlijk die vooral in de aanlooptijd aan de ISO implementatie verbonden zijn. Bovendien vergen de voorbereidingen om voor een ISO certificaat in aanmerking te komen veel extra inspanningen en doorzettings-vermogen. Bedrijven [illegible] [illegible] [illegible] vooral [illegible] ISO 9000, geen kwaliteitsprogramma is dat een zwakke organisatie of een slecht opererend bedrijf plotseling uit de rode cijfers haalt.

Toch kunnen voorstanders van ISO 9000 de argwanende manager op de meeste punten gerustestellen. Bij een goede implementatie zullen de extra inspanningen aan het begin van de rit de efficiëntie gunstig beïnvloeden hetgeen de resultaten weer ten goede komt. Doordat ieder schakeltje in de werkprocedure wordt gewikt en gewogen en vervolgens als standaard beschreven wordt krijgen staf en personeel een beter inzicht in het hoe en waarom van hun werkzaamheden. Kleine en middelgrote bedrijven lopen hierdoor een minder groot risico als de eigenaar of directeur arbeidsongeschikt zou worden verklaard. Nieuwe werknemers worden sneller ingewerkt omdat de details van hun werkzaamheden voor iedereen duidelijk zijn. Er treden geen vertragingen op als een chef zich ziek meldt, omdat de werkbeschrijvingen zo duidelijk zijn dat een ander die taak gemakkelijk tijdelijk kan overnemen. Dezelfde werkbeschrijving zorgt ervoor dat er minder geld en energie wordt verspild aan het herstellen van fouten in het productieproces. De constante kwaliteit bevordert de loyaliteit van de afnemers. Zij kunnen er immers van op aan dat de kwaliteit van het product door een onafhankelijke instelling wordt getoetst. Een bedrijf dat ISO gecertificeerd is mag eisen dat de aangeleverde grondstoffen ISO gecertificeerd zijn. Het bedrijf mag op haar beurt ook een voorkeursbehandeling verwachten van ISO gecertificeerde afnemers. De mogelijkheid om te exporteren wordt reëel omdat verschillende markten ISO 9000 eisen.

IMPLEMENTATIE

De implementatie van ISO 9000 kost geld. Voor een belangrijk deel wordt dit geld terugverdiend door de verhoogde efficiëntie en andere voordelen die ISO 9000 met zich meebrengt. Maar toch moet, zeker in de beginperiode [illegible]

Al Pacino
Andie MacDowell
Andy Garcia
Angela Bassett
Anne Bancroft
Anthony Hopkins
Antonio Banderas
Brad Pitt
Bruce Willis
Cindy Crawford
Danny DeVito
Demi Moore
Denzel Washington
Diane Keaton
Disney
Eddie Murphy
Forest Whitaker
Geena Davis
Gene Hackman
Gregory Hines
Harrison Ford
Harry Belafonte
Harvey Keitel
Holly Hunter
J-C. van Damme
Jim Carrey
Jodie Foster
Joe Pesci
John Malkovich
John Travolta
Johnny Depp
Julia Roberts
Juliette Lewis
Leslie Nielsen
Madeleine Stowe
Madonna
Marisa Tomei
Martin Scorsese
Martin Sheen
Matt Dillon
Mel Brooks
Mia Farrow
Michael Douglas
Michael J.Fox
Morgan Freeman
Nicole Kidman
Oliver Stone
Paul Verhoeven
Quentin Tarantino
Ralph Fiennes
Robert DeNiro
Robin Williams
Roseanne
Sharon Stone
Spike Lee
Steve Martin
Sylvester Stallone
Tom Arnold
Wesley Snipes
Whithey Houston
Winona Ryder
Woody Allen
Woody Harrelson

TE VEEL FILMS

Alleen een video-junk kan deze najaarsoverdosis aan

Hallo Hollywood, wat maak je me nu? Ruim 90 films komen er tussen tussen nu en 31 december uit. Dat is elke dag minstens één nieuwe. De (illegale-)video-boer trekt dat niet. En Paradise Movies al helemaal niet. Het najaar wordt een raar filmseizoen. Eddie Murphy als vampier, Robin Williams tussen de wilde dieren en hoerenmadam Heidi Fleiss als actrice. Maar voor de serieuze kijkers zijn er gelukkig ook films met een dito toonzetting. Een selectie.

Bekende sterren zijn op hun vaste plek aan het firmament te vinden. De namen van Woody Allen, Spike Lee en Jodie Foster verschijnen weer in de aftiteling als regisseurs. Het knappe blondje Sharon Stone is er, Al Pacino, Robert DeNiro, Sylvester Stallone, Anthony Hopkins, Denzel Washington, John Travolta, Madonna, Bruce Willis.

Missen we nog iemand? Ja. Gek genoeg ontbreken Keanu Reeves (Speed), Oscar-winnaar Tom Hanks, Patrick Swayze en Kevin Costner. Van die laatste is het te begrijpen dat hij er niet bij is. ArmeCostner had dit jaar zijn handen vol aan Waterworld, de duurste film allertijden. Mijnheer Swayze is trouwens sinds vorige maand wel te zien als mevrouw Swayze. Samen met macho Wesley Snipes en John Leguizamo speelt hij namelijk een trio travestieten in de komedie To Wong Foo, Thanks for Everything.

1 Clockers - Spike Lee-film over het kat-en-muis-spel tussen een middle-age cop en een drugdealer van nog geen twintig. Over de druk van drugs op de zwarte woonwijken. Een *black thing*, maar dan typsich in de Spike Lee stijl.

2 Showgirls - Over het rijke Las Vegas-leven van de striptease-meisjes. Veertig miljoen dollar. Geen artistiek hoogstandje maar ook niet uitsluitend grof vermaak. Paul Verhoeven, jawel, heeft sinds zijn doorbraak in Californië nog nooit een flop afgeleverd. Wordt dit zijn eerste?

3 Seven - Brad Pitt (Interview with the Vampire, Kalifornia) en Morgan Freeman spelen detective en jagen op een multi-moordenaar die zijn slachtoffers kiest aan de hand van de zeven dodelijke zonden - waaronder lust en jaloezie. Geregisseerd door de maker van Alien 3 en getipt vanwege het gillend spannende einde.

4 Unstrung Heroes - Een van die serieuze films over volwassen worden in het New York van de jaren zestig. Ik zou hem alleen gaan kijken vanwege Andie MacDowell (Four Weddings). Schijnt hoge ogen te gooien in opiniepeilingen.

5 Devill in a Blue Dress - Oscar-tip. Denzel Washington in een verhaal over moord, chantage en politieke corruptie in de jaren veertig in Los Angeles.

6 Steal Big, Steal Little - Lichter werk van actiespecialist Andrew Davis (The Fugitive, Under Siege). Andy Garcia speelt een tweeling die vecht over een erfenis.

7 Four Rooms - Tip. Noem het een experimentele komedie. Vier regisseurs laten zien wat in vier hotelkamers gebeurd onder de ogen van een bell boy die de beroerdste dag uit zijn leven heeft. Onder hen is die rare Quentin Tarantino (Pulp Fiction, Destiny turns on the radio). Hippe cast: Antonio Banderas (Miami Rhapsody en Interview with the Vampire), Madonna, Marisa Tomei (Untamed Heart, Only You, The Perez Family) en die hard Bruce Willis.

Vertaling, bewerking en vormgeving: Joël Labadie

8 Assassins - Sly Stallone probeert het na Judge Dredd nog eens als gepensioneerde huurmoordeaar die te maken krijgt met de schietgrage nieuwkomer Antonio Banderas.

9 To Die For - Nicole Kidman geobsedeerd door één gedachte: hoe wordt ik een tv-held. Met Matt Dillon.

10 Stange Days. Vreemde thriller ook. Speelt op de laatste dag van het jaar 1999. Ralph Fiennes (kampcommandant in Schindles' List) handelt in *virtual reality* clips en komt terecht in een moordzaak. Met Angela Bassett.

11 Jade. Moord en sex. Of sex en moord. Linda Fiorentino speelt de psychiater die eigenlijk ook best wel een moordenaar kan zijn. Een brave politieman struikelt op het rechte pad en valt in haar bed.

12 The Scarlett Letter - Hallo Demi Moore. Verfilming van een Britse klassieker met dit keer een happy ending.

13 How to make an American Quilt - meervoudig Oscarkanshebber. Vrouwenverhalen over verloren en gevonden liefdes tussen 1860 en nu. Met Winona Ryder en Anne Bancroft.

14 Get Shorty - John Travolta na Pulp Fiction alweer in een komische misdaadfilm. Met Gene Hackman en die kleine Danny De Vito als - juist ja - Shorty. Geregisseerd door de maker van The Addams Family.

15 Blue in The Face. Knutselfilmpje dat in zes dagen werd geschoten door regisseurs die na hun grote zomerfilm nog wat geld overhadden. Ze belden wat van hun acteursvrienden op die er op los improviseerden. Ziedaar een rolprent met Roseanne, Madonna en Michael J. Fox.

16 A Vampire in Brooklyn. Eddie Murphy zuigt bloed en staat op het punt politie-rechercheur Angela Bassett tot zijn vampierin te maken. Deze horror-komedie werd geregisseerd door de maker van 'A nightmare on Elm Street'.

17 Mighty Aphrodite - Mijn minst favorite regisseur - Woody Allen - acteert alweer in zijn eigen 31ste film. Een New Yorkse komedie over een adoptievader die erachter komt dat de moeder van zijn kind een prostituée was.

18 Fair Game - Miami-thriller over een met de dood bedreigde advocate die verliefd wordt op de politieman (William Baldwin) die haar moet beschermen. Cindy Crawford speelde haar hoofdrol zo slecht dat een paar scènes opnieuw geschoten moesten worden, zo fluistert men. Bovendien is uitgelekt dat de stem van een andere actrice gesynchroniseerd is met de lippen van het fotomodel.

19 Things to do in Denver when you're dead - Gangster Andy Garcia roept nog een keer zijn bende bij elkaar voor de laatste grote slag. Schijnt op filmfestivals in de smaak gevallen te zijn.

20 The Doom Generation - Film die ik alleen zou bekijken om te ontdekken wie hoerenmadam Heidi Fleiss eigenlijk is.

21 Home for the Holidays - Jodie Foster regisseert deze komedie over familiebijeenkomsten tijdens de feestdagen. Dus verwacht geen dijenkletser, zegt mijn intuitie, maar vergissen is mogelijk. Met Holly Hunter en Anne Bancroft.

22 Les Miserables - Geen musical, wel een zangloze Franse verfilming van het meesterwerk van de al even Franse auteur Victor Hugo. Speelt dus in de vorige eeuw.

23 Total Eclipse - Weinig spanning voorspellende dramafilm over de intieme vriendschap tussen twee beroemde Franse dichters uit de vorige eeuw.

24 Reckless - Mia Farrow is het getrouwde vrouwtje dat uitkijkt naar de gezellige kerstviering, maar en passant ontdekt dat haar man zich een huurmoordenaar heeft aangeschaft om dit haar laatste kerst te maken.

25 Casino - Regisseur Martin Scorsese keert terug naar waar hij het best in is: het geweldadige genre films. Tussen de wiseguys en gangsters van Las Vegas zien we Robert DeNiro en Joe Pesci. Maar intrigerend is Sharon Stone. Uit deze film zal blijken of mevrouw Steen nu wel of niet echt kan acteren. Volgens insiders is dit de meest geweldadige film van Scorsese. En dat zegt wat.

26 Money Train - Na White Men can't jump komen Woody Harrelson en Wesley Snipes weer samen in dit actie-avontuur over een New Yorkse metrotrein met een vracht van miljoenen dollars. Kijken of de chemische formule Harrelson-Snipes opnieuw werkt.

27 Ace Ventura II: When Nature calls - Voor mij een persoonlijke must. Jim Carrey (The Mask en The Riddler uit Batman III) keert terug als 's werelds beste dierendetective. Dit keer heeft hij een opdrachtje in Afrika. Een kassasucces is gegarandeerd.

28 Goldeneye - Agent 007 die allang gepensioneerd zijn memoires had moeten schrijven voegt een nieuwe episode toe aan de James Bond-reeks. Hij heeft opnieuw een face lift ondergaan (Pierce Brosnan). Vraag is of deze geheim agent uit de jaren zestig/zeventig de jeugd van de jaren negentig nog weet te boeien.

29 Jumanji - Een magisch bordspel zet een halve savanne aan dieren in een voorstads woonhuis. Robin Williams schittert in deze seizoenshit.

30 The American President - Michael Douglas in het Witte Huis. Hij wordt verliefd op milieu-activiste Annette Bening. Met Martin Sheen en Michael J. Fox.

31 Waiting to Exhale - Vier vriendinnen wachten op de mannen die hun de adem benemen. Zie onder anderen Whitney Houston en Angela Bassett. Forest Whitaker - die acteur met dat vreemde oog - regisseert.

32 Toy Story - Tovertruc van Walt Disney: door de computer geanimeerd speelgoed komt in deze verbluffende tekenfilm tot leven. Vergeet Lion King. Vergeet Pocahontas.

33 Nick of Time - Johnny Depp (Don Juan de Marco) speelt in een thriller waarin een man gedwongen wordt de gouverneur te doden in opdracht van de mannen die zijn dochter gijzelen.

34 White Man's Burden - Wat als een blanke man probeert overeind te blijven in een wereld waarin de raciale verhoudingen omgekeerd zijn. Met John Travolta en calypso-zanger Harry Belafonte.

35 Broken Arrow - John Travolta alweer. Nu als luchtmachtpiloot in een wedstrijd gewikkeld met een collega-vlieger op zoek naar een gestolen nucleaire raket.

36 Heat - Al Pachino is een smeris die geobsedeerd is door zijn jacht op de gevaarlijke Robert DeNiro.

37 Sudden Death - Jean Claude van Damme in een hockey-arena. Hij kan niet acteren, maar wel hard schoppen. En dat zal wel weer heel goed van pas komen tegenover de bad guys in deze thriller.

38 The Stupids - Tom Arnold is Stanley Stupid, hoofd van het gezin dat van dom naar nog dommer gaat.

39 Father of the Bride II - Steve Martin en Diane Keaton zijn nog steeds de ouders in deze komedie. Maar hun dochter is nu in verwachting.

40 Sabrina - Romantische komedie met Julia Ormond, Harrison Ford en Greg Kinnear.

41 Cutthroat Island - Piratenfilm van 100 miljoen dollar. Spectaculair van opzet, maar Geena Davis en Matthew Modine zijn nou niet de acteurs die het grote publiek naar de bioscoop trekken.

42 From Dusk till Dawn - Quentin Tarantino en George Clooney zijn de twee bankrovende broers die Harvey Keitel (The Piano en Pulp Fiction) en Juliette Lewis (Kalifornia, Natural born Killers) gijzelen. Het oponthoud in een bar wordt problematisch aangezien dat de favoriete plek is van een bende vampiers. Verwacht hilarische dialogen en emmers gorigheid.

43 Nixon - Oliver Stone regisseert een 42 miljoen dollar film waarin hij de geschiedenis een beetje naar zijn hand zet. Een nogal sympathieke kijk op de president die het Watergate-schandaal op zijn geweten heeft. Anthony Hopkins durft de hoofdrol aan.

44 Mary Reilly - Het verhaal van Jekyll en Hyde in de vorm van de huishoudster (Julia Roberts) van de waanzinnige dokter (John Malkovich). Naar verluidt moest de film al in april uitkomen, maar moest er opnieuw gefilmd worden om het verhaal een ander (gelukkiger?) einde te geven.

45 Dracula: Dead and Loving It - Mel Brooks bemoeit zich met de onstervelijke bloedzuiger. Met Leslie Nielsen (van de flauwe Naked Gun-serie) in de hoofdrol.

46 Twelve Monkeys - In het jaar 2035 is bijna de hele mensheid uitgeroeid door een dodelijk virus. Een van de weinige overlevenden - Bruce Willis - reist terug in de tijd om te proberen het onheil af te wenden. In 1996 ontmoet hij een psychiater (Madeleine Stowe) die denkt dat hij goed gek is, en een dierenrechtenactivist (Brad Pitt) die het alsmaar heeft over apen.

Voldoende films om het najaar te vullen met cultuur, agressie, horror en puur entertainment. Wie in deze drie laatste maanden van 1995 nog meer films kan zien mag zichzelf het welverdiende predikaat film-junk toekennen. En mag in januari meteen afkicken als de videotheken juridisch het lid op de neus krijgen omdat ze geen filmrechten betaalden over hun illegale VHS-banden.

Belangrijk werk van Renée Hendrikse-Rigaud

Papiamentse spreekwoorden en gezegden

door Walter Palm =

n een interview met de *Amigoe* op 19 november 1994 vertelde Renée Hendrikse-ud hoe ze te werk ging t schrijven van het '2000 Proverbio i eshon; Spreekwoorden ezegden; Proverbs'. Zij een vaste groep van acht matieverzamelaars die uitging om bij hun llie, kennissen en nden informatie te en over spreekwoorden. ging niet alleen om het en van spreekwoorden ezegden maar ook om de kenis van deze spreekrden te achterhalen. ndien moest elk spreekd of gezegde bij minvijf personen bekend Het resultaat van dit nsieve veldwerk is te in '2000 Proverbio i eshon; Spreekwoorden ezegden; Proverbs'. Het bevat 2499 uitdrukken waarvan ongeveer meer dan één keer in het verschijnen. Zo komt de uitdrukking *'Mas bal un para den man ku shen di laria'* ('Beter een vogel in de hand dan tien in de lucht') op drie plaatsen voor, namelijk bij *para* (vogel), *sifra* (cijfer) en *man* (hand). Dat komt omdat in het eerste deel van het boek de spreekwoorden en uitdrukkingen eerst alfabetisch zijn geordend naar het voornaamste woord in de gezegde of spreekwoord, en in het tweede deel van het boek zijn de spreekwoorden geordend naar onderwerp of thema.

Renée Hendrikse-Rigaud bouwt met dit boek voort op het pionierswerk dat, als ik mij alleen beperk tot de grote namen, verricht is door Antoine Maduro, Pierre Lauffer en May Henriquez. Antoine Maduro verklaarde de spreekwoorden niet nader, maar gaf wel het Nederlandse equivalent. Pierre Lauffer daarentegen gaf de betekenis weer van de spreekwoorden, maar gebruikte niet het Nederlandse equivalent.

In dit boek gebeuren beide. Elk spreekwoord of gezegde is voorzien van de bijbehorende equivalenten in het Nederlands en in het Engels. Bovendien is vrijwel elk spreekwoord of gezegde nader verklaard. Hiermede is dit boek een belangrijke aanvulling op en verrijking van het baanbrekend werk dat verricht is door ondermeer Antoine Maduro, Pierre Lauffer en May Henriquez. Niet voor niets is aan het slot van het boek een uitgebreide bibliografie opgenomen voor wie zich verder wil verdiepen in dit onderwerp.

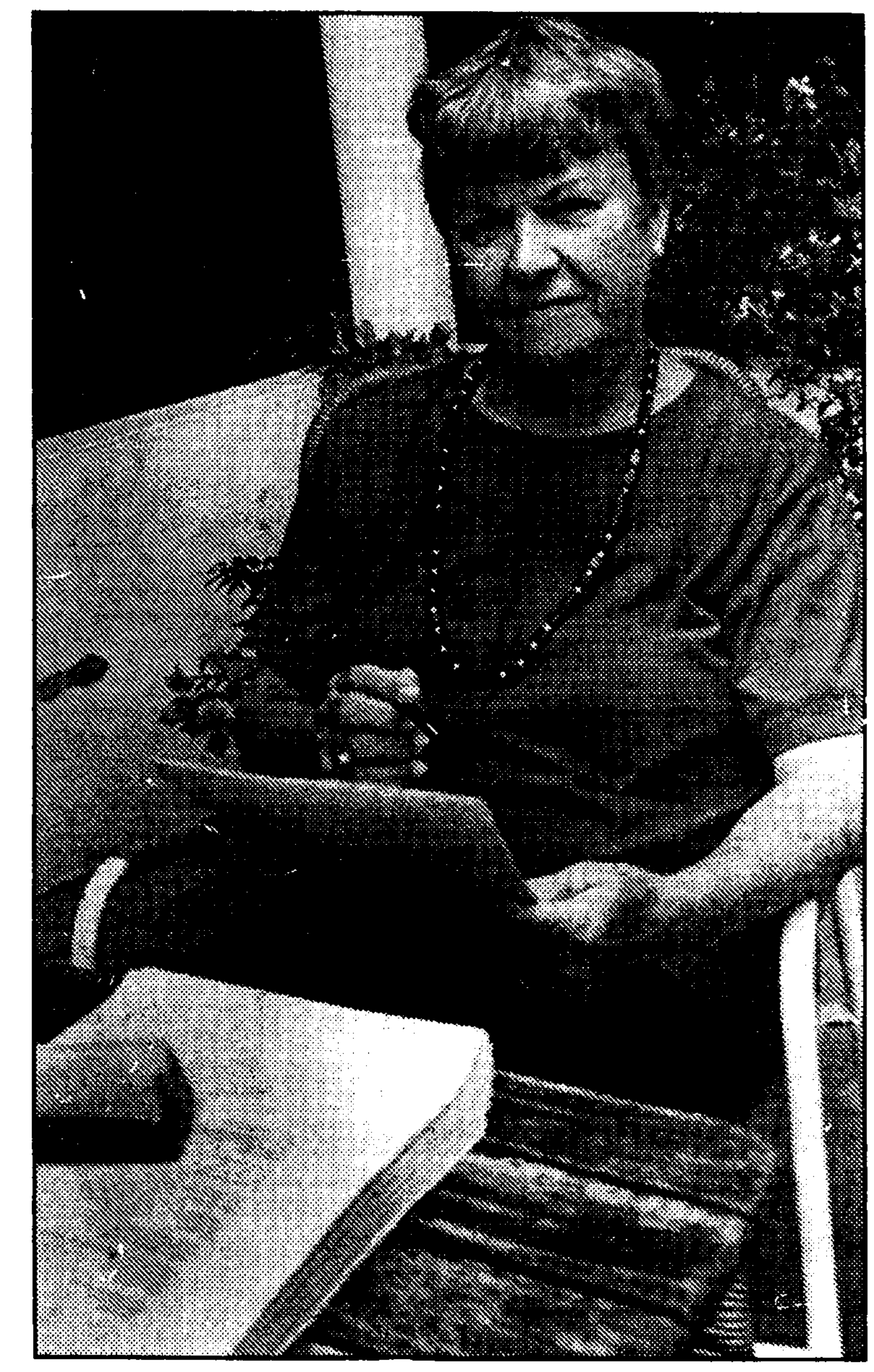
Met '2000 Proverbio i ekspreshon; Spreekwoorden en gezegden; Proverbs' bekroont Renée Hendrikse-Rigaud een werk dat zeven jaar geleden is begonnen. *Deseo kumpli ta bida largu* ('Een mens zijn zin is een mens zijn leven') schrijft zij zelf.

De schrijfster verdient veel lof voor het resultaat dat zij met '2000 Proverbio i ekspreshon; Spreekwoorden en gezegden; Proverbs' heeft behaald. Het is niet niks om meer dan 2000 spreekwoorden of gezegden op te speuren, nader te verklaren, te voorzien van een Nederlands en Engels equivalent, te catalogiseren en tenslotte te publiceren. '2000 Proverbio i ekspreshon; Spreekwoorden en gezegden; Proverbs' is mooi uitgegeven. De vierhonderd bladzijden zijn fraai gebonden en zijn een lust voor het oog. Naar verluidt zou het boek zijn gedrukt in Tilburg bij een drukkerij die vroeger van de Fraters van Tilburg was.

Wellicht is het ongebruikelijk, maar mijns inziens is in dit geval ook een compliment op zijn plaats aan alle anderen die zich hebben ingezet om dit werk mede tot stand te brengen. Ik denk dan vooral aan dr. Enrique Muller aan wie dit boek is opgedragen, maar ook aan de bovengenoemde groep van acht personen die het veldwerk verricht hebben en aan dr. Jules de Palm en Luis Daal.

Mijns inziens dient dit boek een tweeledig doel. In de eerste plaats wordt met dit boek Papiamentstalige uitdrukkingen en gezegden op Curaçao, Aruba en Bonaire bewaard voor het nageslacht. Het is in dit licht overigens niet verwonderlijk dat dit boek verlucht is met tekeningen van kleinkinderen van de auteur. Het gaat er om dat ook de jongeren kennis kunnen nemen van de wijsheid die besloten ligt in Papiamentstalige uitdrukkingen en gezegden. Even belangrijk als het conserveren van deze uitdrukkingen en gezegden is het feit dat Renée Hendrikse-Rigaud, net als de anderen die haar voorgegaan zijn, ons haar rijke collectie Papiamentstalige spreekwoorden en gezegden toont.

Renée Hendrikse-Rigaud: '2000 Proverbio i ekspreshon; Spreekwoorden en gezegden; Proverbs'. (Verkrijgbaar bij de lokale boekhandels)

RENEE HENDRIKSE-RIGAUD

Kinderboeken auteur Ted van Lieshout:

'Het kind is er nog steeds'

INDERBOEKEN-HRIJVER, -dichter en strator Ted van Lieshout werd onlangs bekr met de Gouden Grif-voor zijn bundel *Begin torentje van niks*. Beh gedichten schrijft hij gdromans en liedjes en eelstukjes voor Sesamat en Het Klokhuis.

or Peter van Vlerken =

Hoewel de regen die dag met bakken uit de hemel valt, fluit de verslagr onderweg naar erdam waar Ted van hout woont, het liedje Annie M.G. Schmidt: *Op hooie Pinksterdag*. Maar rend naar de kiem van dichterschap, die ergens en verdwenen jongenser in Eindhoven moet n, heft Ted van Lieslliever een ander lied

schotje, lief klein popje,
om lach je nu niet meer.
verwelkt mooi rozek-
, waarom doet jouw hart
er.

je weet dat nieuwe
mie niet de echte is voor

schotjes zieltje is nu diep
mpeld in de rouw.

ij!", roept hij en lacht ndig. "Dat vond ik zo htig en verdrietig. Mijn ler zong het altijd. Het n Lou Bandy. Later heb t hem zelf horen zingen, het klonk bij lange na zo mooi als wanneer moeder het zong. Annie Schmidt zei me toen niet zoveel, omdat ik zo de indruk was van rmoediger werk. Zij overal een toets van vering in. Dit liedje dat totaal niet. Het is n maar treurig. Een smartlap. Ik vond het g voor Overschotje en was ik blij dat ik zelf een r en een moeder had. Ik or mijn vader wel een jaar later, maar zo lang aar dat liedje zong was moeder in ieder geval n leven."

eker weten doe je het urlijk nooit, maar misn ligt daar wel de oorg van mijn dichterp. Plus bij nog een l andere liedjes die mijn er zong. Over een jon dat per se nieuwe sch wilde hebben, zodat jn klompen niet meer oefde. Op zijn schoenen ij zijn vader tegemoet, bij hij werd overreden paard en wagen."

hrijft veel over de dood e vader.

, kan daar niks aan

eft je niet te verontschul-

"Mijn vader overleed toen ik zeven was, bijna acht. Ik heb er altijd moeite mee om een verhaal te schrijven waarin zowel een vader als een moeder voorkomen. Ik weet niet hoe dat is."

Het titelgedicht in de bundel Begin een torentje van niks gaat over je vader. Had je de behoefte een literair monumentje op te richten voor hem?

"Nee, dat was helemaal mijn bedoeling niet. In recensies werd dat gezegd. Ik dacht: leuk, maar zo heb ik het niet bedoeld. Het is gewoon een verhaal over een jongen die opgroeit zonder vader. Om de zoveel tijd komt dat naar boven. De dood van de vader loopt als een rode draad door de bundel heen."

Hoe is je leven na zijn dood verder gegaan?

"Tot mijn negentiende heb ik in Eindhoven gewoond. Ik heb mavo en havo gedaan en daarna ben ik naar Amsterdam gegaan, omdat Ik wilde studeren aan de Rietveld Academie. Inmiddels woon ik langer in Amsterdam dan ik ooit in Eindhoven gewoond heb."

CREATIVITEIT

"Mijn leven verliep nogal moeilijk, maar niet omdat mijn vader dood was. Ik zat met mijzelf in de maag. Ik wilde eigenlijk zo snel mogelijk volwassen zijn. Het tobberige van mijn jeugd heeft overigens niets te maken met het feit dat ik schrijver en dichter ben geworden. Dat heeft te maken met mijn hang naar creativiteit."

Was je een kind dar groot werd met boeken of met voetbal?

"Zeker niet met voetbal. Ik trok me eigenlijk altijd terug op mijn kamer. Dat was ook een deel van het probleem volgens mijn moeder. Ik had er niet zo veel behoefte aan deel te nemen aan het gezinsleven. Ik zat altijd te knutselen. Te kleien, te tekenen, te knippen, te plakken, te schrijven. Ik was altijd bezig met dingen te maken. Voetballen, daar vond ik niks aan. Je loopt achter een bal aan en dan heeft een van de twee gewonnen, maar wat heb je eraan. Je hebt niks in je vingers. En ik wilde, als ik iets gedaan had, iets hebben."

TED VAN LIESHOUT

"Boeken kreeg ik niet veel, geloof ik. Wel werd lezen gestimuleerd. Er was de bibliotheek natuurlijk."

Wat was er eerst: het schrijven of het tekenen?

"Ik denk het tekenen, zoals bij elk kind. Maar als een kind leert schrijven ebt het tekenen vaak weg. Bij mij is het nooit weggeëbd. Ik ben altijd blijven tekenen, al die jaren dat ik op mijn kamertje zat."

Wanneer kreeg je het besef dat er een schrijver in je school?

"Ik heb er nooit aan gedacht kinderboekenschrijver te worden. Ik wilde wel schrijver worden en ik wilde wel kunstenaar zijn. Maar dan vooral voor volwassenen. Pas toen ik van de academie af was en omslagen ontwierp voor boeken voor volwassenen, dacht ik: ik vind dit niet zo leuk eigenlijk. Toen begon ik te kijken wat er voor kinderen gebeurde. Ik ging tekenen voor de Blauw Geruite Kiel van *Vrij Nederland*. Daarin las ik gedichten van onder anderen Remco Ekkers en ik dacht: Hé, die lijken wel op de gedichten die ik in het geniep schrijf. Ze werden prompt geplaatst. En vervolgens dacht ik: Verrek, dan kan ik misschien toch wel schrijver worden."

Ongeveer tegelijkertijd stuurde Ted van Lieshout zijn versjes naar Aart Staartjes, maar die bleek daar niet zo'n behoefte aan te hebben voor Sesamstraat. Wel aan liedjes en aan scènes voor Ieniemienie, Pino en Tommie. "Of ik dat eens wilde proberen. Nou dat wilde ik wel en het ging me eigenlijk goed af. Dat doe ik sinds '84, zij het dat de frequentie wat minder is geworden."

Moet er een kind in je huizen om te kunnen schrijven voor kinderen?

"Zeker weten. Een kind moet sowieso in ieder huizen. Bij mij is het zeer manifest. Ik weet nog heel veel van toen ik een kind was. Dat betekent dat het kind dat ik toen was er nog steeds is."

Waarom schreef je in het geniep?

"Je hebt dan wel de ambitie om schrijver te worden, maar je hebt nog niets gepresteerd. Dan moet het geheim blijven, want als je tegen iemand zegt: ik probeer schrijver te worden, dan wek je daar niet echt bewondering mee. Er moet een eerste boek zijn. En dat kwam er dan ook in '86: *Raafs Reizend Theater*. Daar was ik apetrots op. Toen mocht ik me echt schrijver noemen. Ik kwam Veronica Hazelhoff tegen en die vroeg mij wat voor boek ik geschreven had. Ik zei: Het is een jeugdroman. "O", zei ze, "wij schrijven alleen maar kinderboeken hoor!" Ik probeerde het zo interessant mogelijk te laten lijken."

Hoe belangrijk is de Gouden Griffel?

"Heel belangrijk. Maar dat heb ik van horen zeggen. Van Nannie Kuiper bijvoorbeeld, die hem in 1983 heeft gehad. Overal waar zij komt klinkt het: daar is de winnares van de Gouden Griffel. En dat twaalf jaar later nog."

Wat vinden kinderen van je werk?

Hij haalt een paar brieven te voorschijn die hij kreeg naar aanleiding van gastlessen in Tilburg en leest voor: 'Jo Ted! Ik vond uw les hartstikke te gek, gaaf, *cool*, *relaxed*'. "Maar", voegt hij toe, "dat schrijven ze natuurlijk ook omdat ze geen gewone Nederlandse les krijgen."

"Het komt ook vaak voor dat ze al gedichten gelezen hebben en mij een zes min hebben gegeven, maar als ze mij dan horen vertellen wordt het cijfer hoger."

COMPUTERS

Je zou verwachten dat kinderen meer geïnteresseerd zijn in computerspellerjes dan in boeken.

"Dat is misschien wel zo, maar ze zullen toch moeten. De kunst van het lezen moet geleerd worden. Niet kunnen lezen is een ramp. Al is het maar voor de ondertitels van *The Bold and the Beautiful*. Ik geloof dat wij, dekinderboekenschrijvers, proberen het leren lezen zo leuk mogelijk te maken. Je moet je erin oefenen en dat doe je aan de hand van boeken."

Ted van Lieshout begint te rommelen tussen videobanden. Loes Luca van Het Klokhuis komt in beeld. "Heerlijk om voor haar te schrijven. Alles wat niet mag kan ik haar in de mond leggen. Ze komt in een winkel voor een echte bontjas, waarvoor niet één dier, maar toch minstens wel een dier of tien moet zijn doodgeknuppeld."

Vind je het leuk om lekker cynisch tekeer te gaan?

"O ja. In een ander toneelstukje gaat Loes Luca met een collectebus naar Afrika om te collecteren voor Holland, want wij hebben nu al zoveel jaar voor jullie geld ingezameld, nou mogen wij wel eens."

Vervolgens toont hij een fragment uit de tv-serie *Vrienden voor het leven*, waarin de hoofdrolspeelster een Predictortest doet. Ted van Lieshout: "Dat is de enige keer dat ik een vrouw zwanger heb gemaakt."

Serieuzer wordt het wanneer Tommie van Sesamstraat zijn hondekop laat zien. Hij zingt een liedje van Ted van Lieshout: "Ik wou dat ik een broertje had, dan ging ik voor hem zingen. Ik ken nog alle liedjes die mijn moeder zong voor mij."

Ted van Lieshout verloor behalve zijn vader ook een van zijn broers. Hij stierf aan een zeldzame ziekte.

Het is een cliché-vraag aan een schrijver, maar het malheur van je jeugd is een goede voedingbodem voor je werk.

"Voordat ik de bekroonde bundel samenstelde, was ik bezig aan een verhaal over twee broers. Dat heb ik laten rusten. Het is kennelijk allemaal nog te dichtbij. De dood van mijn vader liet zich relativeren omdat ik nog jong was. Ik vertelde het op school. 'Mijn vader is dood'. Ik had eindelijk wat interessants te melden. Met de dood van mijn broer wilde dat nog niet zo. Dat verhaal houd ik nog even vast. Overiens: niet alleen het malheur, ook de plezierige herinneringen zijn een goede voedingsbodem."

Heb je nog wat met Brabant?

"In een interview was sprake van de Amsterdammer Ted van Lieshout. Dat wil ik *nie* hebben. Ik voel me helemaal geen Amsterdammer. Of: Amsterdamse Brabander, of: Brabantse Amsterdammer, maar geen Amsterdammer."

"Sommige Brabantse woorden zou ik graag verwerken in dingen die ik schrijf voor Sesamstraat of Het Klokhuis, maar dan merk je dat ze niet goed vallen bij acteurs van boven de rivieren. Ze maken er vlug wat anders van. Maar zo'n woord als *ocherm*, dat vind ik een prachtig woord."

"Wij woonden in het mooiste huis van de straat. Mijn vader was aannemer. Hij boerde goed. Het nadeel was dat er geen kinderen in de buurt woonden. Veel mensen zeggen: Eindhoven rotstad. En dan zeg ik: 'Misschien wel, maar het is wel mijn stad'. Er blijft weinig bekends over. Als ik er weer eens kom, omdat mijn moeder en mijn broer en zus er in de buurt wonen, dan is er altijd wel weer een gebouw weg. Ook ons eigen huis is weg. Maar ja, dat hebben heel veel mensen. Dat ze willen bewaren wat er ooit stond."

Ted van Lieshout wijst op een geschilderd portret van zijn vader. "Het hangt er niet omdat ik het zo'n mooi schilderij vind. Ik vind het zelfs spuuglelijk. Maar ik heb het daar neergehangen omdat het uit het ouderlijk huis komt. En het portret hing altijd boven de bank waar jij nu op zit."

Mooi toch, die melancholie?

"Dat is het wel, ja. Tegelijkertijd vind ik het ook eng om door mijn oude schoolbuurt te rijden en te zien dat alles nog hetzelfde is zoals het was. Ik mis de warmte die ik voelde toen ik er thuishoorde. Vervreemding, heet zoiets geloof ik, misschien wel ontheemding."

...de hervatting van de kernproeven door China en Frankrijk heeft allerwegen reacties opgeroepen. Ook in Frankrijk. In Parijs gingen duizenden de straat op om tegen die kernproeven te protesteren. Ook in andere Europese steden werd geprotesteerd tegen deze proeven. Toevallig gebeurde dit precies op de dag dat de tweede kernproef werd ondernomen in de Stille Zuidzee...

(AFP-satellietfoto)

Centraal comite bezint zich op Jeruzalem en Servische kerk

Wereldraad tegen kernproeven

Het Centraal comite van de Wereldraad van Kerken heeft tijdens zijn onlangs gehouden vergadering unaniem een verklaring aangenomen waarin de nucleaire proeven van China en Frankrijk worden veroordeeld. Daarin wordt een beroep op de Franse president Chirac gedaan af te zien van verdere proeven op het atol Mururoa in de Stille Zuidzee. Het Centrale comite van de Wereldraad sprak zich verder uit voor de internationale status van Jeruzalem. Een moeilijke kwestie welke ook aan de orde kwam was de oorlog in Joegoslavie waarbij de orthodoxe kerk van Servië zich zeer militant opstelt. Tijdens deze vergadering hield de Wereldraad ook een straatbetoging en wel tegen de hervatting van de kernproeven.

President "Chirac (van Frankrijk, red) weigert het bestaan van ons Maori-volk te erkennen", zei ds. Jacques Ihdrai, voorzitter van de Protestantse kerk van Frans-Polynesie. "Op grond van het feit dat Tahiti nog steeds Frans is, meent Chirac dat Frankrijk er alles kan doen."

De Wereldraad van Kerken hield zijn betoging voor het gebouw van de Verenigde Naties. Het was de tweede keer in het 47-jarig bestaan dat de Wereldraad in het voorname Geneve de straat op ging. Een dag eerder had de Wereldraad in een verklaring de Franse en Chinese kernproeven veroordeeld.

ONDERZOEK

Bij de demonstratie tegen de hervatting van de Franse kernproeven liepen de voorzitter en secretaris van het Centraal comite, de Libanese Catholicos Aram I en dr. Konrad Raiser, en gedelegeerden uit de Pacific voorop. De ruim 150 deelnemers zongen onderweg een lied van de kerken van Frans Polynesie: *No roto mai au i te fenua* (Van het land heb ik mijn leven ontvangen). Terwijl men in gebed en zang zijn solidariteit met de bevolking van Frans-Polynesie betuigde, overhandigde een delegatie een boodschap aan de hoogste VN-ambtenaar in Geneve, Vladimir Petrovsky. Daarin vraagt de Wereldraad aan secretaris-generaal Boutros Boutros-Ghali dat de VN een onafhankelijk onderzoek instellen naar de gevolgen van de kernproeven voor de bevolking van het getroffen gebied. Verder moet er een onderzoek komen naar de schendingen van de mensenrechten door de Franse regering.

De VN moeten Frankrijk erop wijzen dat het land onder de conventie van de Rechten van het Kind zich van alle activiteiten moet onthouden die een gevaar inhouden voor drinkwater en voedsel. "De grootheid van Frankrijk, de wieg van het moderne denken over de rechten van de mens, ligt niet in nucleaire afschrikking, maar door terug te keren naar de universele menselijke waarden en op moreel verantwoorde wijze leiding te geven aan een wereld die schreeuwt om vrede", aldus de boodschap van de Wereldraad.

ISRAEL

Het Wereldraad-bestuur heeft zich ook uitgesproken over Israel. Men toonde zich voorstander van een internationale status van Jeruzalem. De Heilige stad moet vrij toegankelijk zijn voor aanhangers van alle religies, zo betoogt het Centraal comite.

Behalve een pleidooi voor een internationale status van Jeruzalem bevat de verklaring kritiek op het beleid van de Israelische regering. Systematisch worden gebouwen en land geconfisqueerd, huizen verwoest en nieuwe joodse nederzettingen toegelaten. Door dit alles voelen de niet-joodse bewoners, zowel moslims als christenen, zich er niet meer veilig. Aldus de verklaring.

ONTHOUDING

Deze verklaring werd met algemene stemmen behoudens één onthouding aanvaard. Van stemming onthield zich de Nederlander dr. K. Blei. "Ik heb geen behoefte aan zo'n verklaring. Het feit dat Israel de stad bestuurt, is geen belemmering voor de vrije toegang van aanhangers van alle religies tot Jeruzalem", aldus de secretaris-generaal van de Nederlandse Hervormde kerk. Blei, die voordien secretaris van de Hervormde raad voor Kerk en Israel was, had er ook bezwaar tegen dat in de verklaring jeruzalem een heilige stad wordt genoemd. "De Heer zelf is heilig. En waar twee of drie in zijn naam bijeen zijn, daar is heiligheid. Maar een stad of boom of grond is niet heilig."

BOSNIE

Geen veroordeling van de Servisch-orthodoxe kerk maar een dialoog met deze veel gekritiseerde lidkerk. Dat is de lijn die de Wereldraad heeft gekozen nadat andermaal een veroordeling onmogelijk bleek. Die dialoog wordt heel belangrijk. De aandacht verschuift van het inperken van de oorlog tot verzoening in en wederopbouw van het land. Secretaris-generaal dr. Konrad Raiser heeft dat gezegd tijdens de laatste dag van de bestuursvergadering in Geneve.

De orthodoxe gedelegeerden hadden vooraf geeist dat de Wereldraad de NAVO-bombardementen zou veroordelen. Kort voor de vergadering werd gehouden bombardeerde de NAVO Servische zware wapens en wapenopslagplaatsen om de weg naar Sarajevo vrij te krijgen. Met die massale eis vooraf bleek een veroordeling van de Servisch-orthodoxe kerk niet mogelijk. Beide Nederlandse gedelegeerden - de al genoemde Blei en ds J. Huttenga - toonden zich vrij positief over de Wereldraaduitspraak. Zes gedelegeerden onthielden zich van stemming over deze verklaring. De Duitse delegatie beoordeelde de verklaring kritischer. Op beslissende punten is de tekst niet goed, oordeelde de voorzitter van de Evangelische kerk in Duitsland, bisschop Klaus Engelhardt.

Curaçaose Raad van Kerken

'Overheid moet voor ontmoedigingsbeleid kiezen inzake gokken'

DE CARIBISCHE CONFERENTIE van Kerken heeft zich begin dit jaar uitgesproken tegen het gokken ln casino's, in het bijzonder op die eilanden waar nog geen casino's zijn. Zo heeft de Curaçaose Raad van Kerken in een recente verklaring laten weten.

De argumenten die met name Barbados en Jamaica aanvoerden, waren:

- De kerk is bewaarster van de tradities en cultuur van de Caribische naties; ze moet zich uitspreken tegen alles wat die tradities aantast en niet toestaan dat anderen onze culturele gebruiken vernietigen.
- Economisch: geld wordt verkeerd gebruikt en casinobezoek verarmt diegenen die zich gokken in welke-vorm dan ook het minst kunnen permitteren.
- Sociaal: gokken heeft een negatief effect op de werkhouding; het gevaar van betrokkenheid met de georganiseerde misdaad is aanwezig evenals corruptie van hen die in een machtspositie verkeren.

Uit het bovenstaande mag blijken dat gokken niet het soort ontwikkeling is dat een land vooruit helpt. Het is bekend dat op Curacao veel bezoekers van de casino's plaatselijke ingezetenen. Verder spelen velen mee in de legale en illegale loterijen.

De Raad van Kerken op Curaçao doet, verwijzend naar het voorenstaande, dan ook een dringend beroep op het Bestuurscollege de zogenaamde *Scratch Lottery* en Lotto niet te introduceren, en ten aanzien van het gokken in het algemeen op Curaçao een ontmoedigingsbeleid te gaan voeren.

Deze verklaring van de Raad van Kerken van Curaçao was ondertekend door ds Paul van der Waal.

IKV-kopman Mient Jan Faber:

'Wereldraad maakt verkeerde keuze in Bosnië-probleem'

De Nederlandse kerken moeten het lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken heroverwegen. De Wereldraad houdt orthodoxe kerken die met dictatoriale of oorlogvoerende regimes collaboreren, consequent de hand boven het hoofd. Dit is de mening van Mient Jan Faber van het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV).

Hij vraagt zich in dit verband af, kunnen de kerken in Nederland lid blijven van een organisatie die stelselmatig zulke collaboratie tolereert. Faber, die intensieve contacten met de bevolking van Sarajevo onderhoudt, reageerde op de verklaring over het vroegere Joegoslavie van het Centraal comite (bestuur) van de Wereldraad. Deze was uitgewerkt door een commissie van vijftien personen van wie een derde orthodox is, onder wie de Servisch-orthodoxe bisschop Lavrentije.

In de verklaring wordt naar de mening van Faber alle geweld bij voorbaat veroordeeld. "In die denkwijze hebben de slachtoffers niet het recht zich te verdedigen en heeft het westen niet het recht de mensen in een st[illegible] die door de Bosnische Serviërs wordt geterroriseerd, te hulp te schieten. De bewoners van Sarajevo zullen zich door deze verklaring in de steek gelaten voelen. De Wereldraad kiest in de verklaring niet voor de slachtoffers", aldus de IKV-secretaris.

FALEN ERKEND

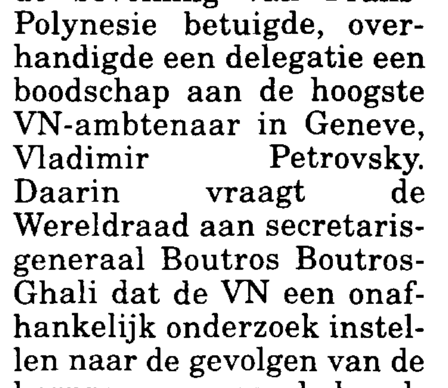
Hij kritiseert ook het kerkelijk onvermogen [illegible] kwaad bij de naam te noemen. Alleen als dat gebeurt hebben de mensen er iets aan. In de verklaring wordt gesproken van "enkele kerkleiders" die enge nationalistische opvattingen hebben en verkeerde politieke keuzes hebben gemaakt. Iedereen weet dat de leiding van de Servisch-orthodoxe kerk zich vierkant achter Karadzic heeft gesteld, zegt Faber. Het is het kerkelijk onvermogen om oprecht en eerlijk tot de ander te zeggen: Wat julie doen kan niet in onze gemeenschap van kerken. Positief vindt hij de passage waarin de Wereldraad erkent dat de kerken in dit conflict hebben gefaald. Die erkenning is naar zijn mening een stap vooruit.

Johannes Paulus II: In feite geestelijke ondervoeding

Analfabetisme obstakel beter bestaan

EEN VERBORGEN KWAAD tengevolge waarvan zeer veel armen nauwelijks uitzicht hebben op een beter bestaan, zo noemt paus Johannes Paulus II het analfabetisme. Het is ook een kwaad waardoor de mensen niet in staat zijn een volwaardige plaats in de maatschappij te veroveren en de ware vrijheid te verkrijgen.

De paus verwijst naar zijn voorganger Paulus VI die over het analfabetisme eens opmerkte dat de honger naar onderwijs niet minder bitter is dan honger naar voedsel. Een analfabeet heeft in feite een ondervoede geest. Paus Johannes Paulus II: Mede ten gevolge van deze geest blijven grote aantallen mensen onderontwikkeld met al de schandelijke ellende die daar het gevolg van is. Talrijke getuigenissen vanuit verschillende delen van de wereld, evenzeer als de ontmoetingen die ik mocht hebben tijdens mijn apostolische reizen bevestigen mij in mijn

overtuiging dat in gebieden waar analfabetisme heerst er ook meer dan elders honger, ziekten en kindersterfte heersen als ook vernedering, uitbuiting en allerlei soorten van leed.

ZEER MOEILIJK

Voor iemand die niet lezen of schrijven kan, is het zeer moeilijk zich de moderne arbeidsmethoden eigen te maken. Zo iemand kan zijn rechten en plichten onmogelijk kennen en is in de ware betekenis van het woord een arme. Wij weten dan ook beseffen dat honderden miljoenen volwassenen analfabeet zijn, dat tientallen miljoenen kinderen niet naar school kunnen gaan omdat er geen school in de buurt is of omdat ze te arm zijn om daarheen te kunnen gaan. Zij kunnen zich daardoor in hun leven moeilijk ontplooien en zij worden erdoor belemmerd in het uitoefenen van hun grondrechten. Deze massa's mensen strekken hun handen naar ons uit en vragen ons om een broederlijk gebaar, aldus de paus.

Wij weten dat individuen, gezinnen en gemeenschappen op ieder gebied beter vooruitgang kunnen boeken als hun de mogelijkheid wordt geboden tot onderricht, opvoeding en opleiding op verschillende niveaus. Wanneer iemand kan lezen en schrijven kan hij zijn aanleg ontwikkelen, zijn talenten verbreden, zijn relaties verrijken. Het Tweede Vaticaanse Concilie bevestigt: 'Het behoort tot de eigen aard van de menselijke persoon om alleen door cultuur, de menselijkheid tot een waarachtige en volkomen voltooiing te brengen.' (De pastorale constitutie over de kerk in de wereld van deze tijd: Gaudium et spes).

DOORSLAGGEVEND

De intellectuele vorming is van doorslaggevende betekenis voor het ontwikkelen van een menselijke cultuur, die iemand tot grotere zelfstandigheid en vrijheid doet komen. Daarnaast bevordert zij een betere gewetensvorming en geeft zij beter inzicht in de eigen verantwoordelijkheden op zedelijk en geestelijk gebied. Ware opvoeding is immers tegelijkertijd geestelijk, intellectueel en moreel van aard.

Onder de problemen die in onze tijd zorgen baren wijst men vaak nadrukkelijk op de bevolkingsaanwas in de wereld. Wat dat betreft dienen de gezinnen te worden aangemoedigd hun eigen verantwoordelijkheid te nemen. In het consistorie van juni 1994 hebben de gezamenlijke kardinalen eenstemmig verklaard dat 'opvoeding en ontwikkeling veel doeltreffender antwoorden zijn op de groeiende wereldbevolking dan alle gedwongen en kunstmatige vormen van het beheersen van de bevolkingsgroei'. Het gezin zelf als instituut wordt versterkt als de leden ervan schriftelijk kunnen communiceren; zij zijn dan niet langer passief onderworpen aan programma's die hun worden opgelegd ten koste van hun vrijheid en van het verantwoordelijk beheersen van hun voorplantingsvermogen, ze nemen zo hun ontwikkeling in eigen handen.

Tot zover paus Johannes Paulus in een schrijven eerder dit jaar. Dit is overgenomen uit 121, het informatieorgaan van de Nederlandse bisschoppenconferentie. Het eerste deel van deze toespraak verscheen in Napa van 23 september, eveneens in de rubriek Kerk en Wereld.

...de weg naar de toekomst is voor velen geblokkeerd. D[illegible] blijft er niets anders over dan de toeschouwerstaak; sta[illegible] men langs de kant, kan men slechts opereren in de marge van de maatschappij. En dit alles vaak als gevolg van h[illegible] analfabatisme...

(AFP-satellietfoto)

= door Bart de Boer =

Op trektocht door de natuur van Afrika

De Samburu's van Kenya

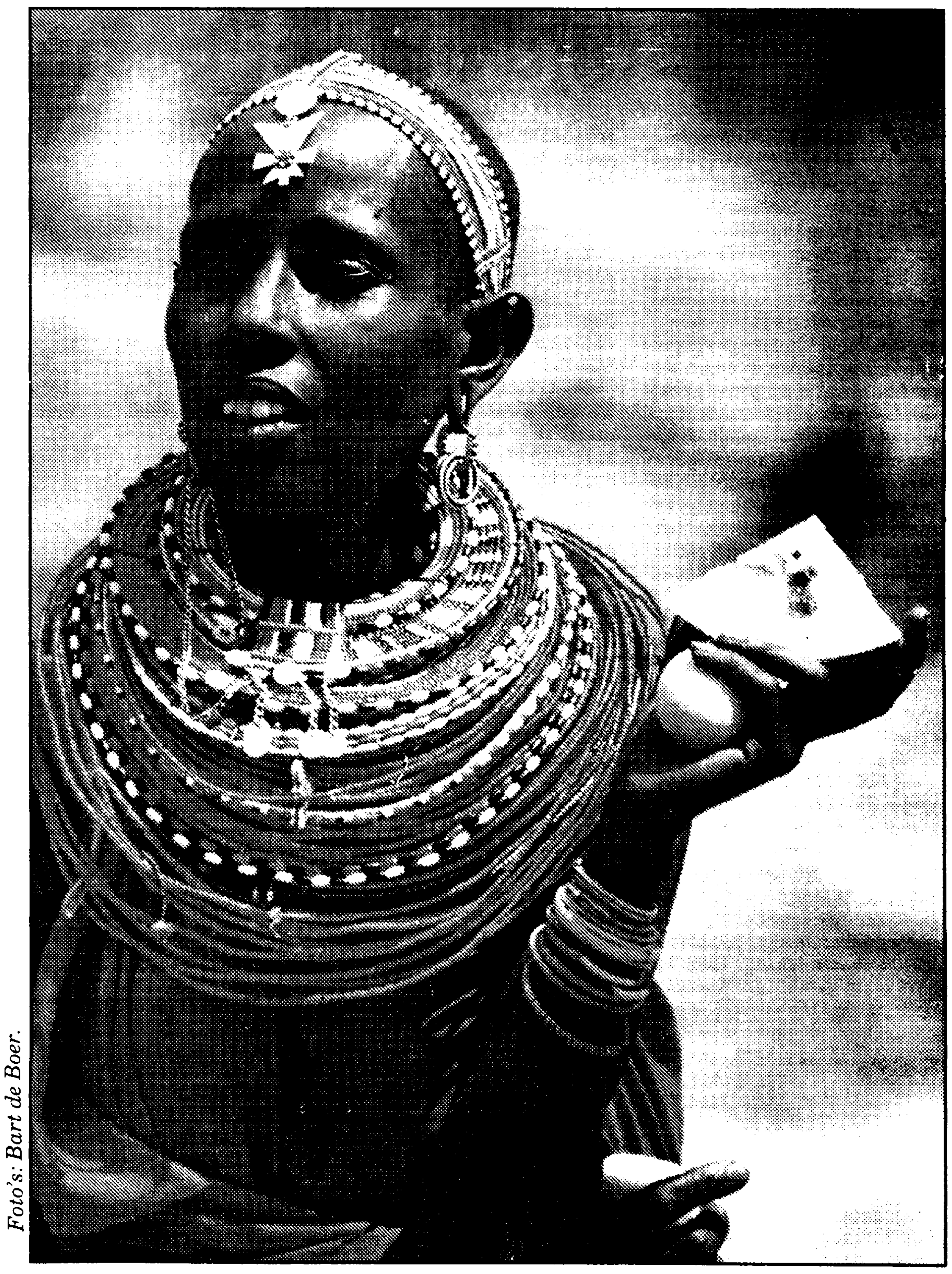
We rijden deze dag op ons gemak naar Kisumu, een stad (nou ja...stad?) aan het Victoriameer. Onderweg passeren we uitgestrekte theeplantages. Golvende hellingen, bedekt met theeplanten en daartussen de theeplukkers met grote manden op hun rug. Om een of andere reden zijn ze allemaal gehuld in geel en groen plastic. Boven de aanplant uit torent het oude plantagehuis, volledig in de oude Engelse landhuis-stijl opgetrokken. Een koloniaal plaatje maar ondertussen liggen de machtsverhoudingen toch iets anders. Dit is trouwens een welvarend deel van Kenia en zoals dat vaker gaat geeft economische macht ook politieke macht. De bevolkingsgroep die hier leeft schijnt dan ook een behoorlijke invloed uit te kunnen oefenen op de politiek. Heel anders dan de Maasai die nauwelijks meetellen, ook al omdat ze onderling natuurlijk totaal niet georganiseerd zijn. Kisumu zelf is meer een dorp dan een stad. Bij het binnenrijden valt weer op dat bijna iedereen hier loopt. Buiten de stad lopen hele rijen mensen langs de kant van de weg. In de stad zie je iets meer gemotoriseerd verkeer maar het komt niet boven het niveau van een rustige zondagochtend in Tietjerksteradeel uit. We blijven hier twee dagen in een hotel!! Wat een luxe. Direct na binnenkomst wordt er al druk gewassen want je wórdt toch smerig op zo'n reis! Je rijdt praktisch voortdurend op zandwegen en het stof dringt overal naar binnen. Overdag wil je ook nog wel eens flink zweten dus het resultaat laat zich raden. Carlos en ik boffen want we krijgen een soort suite met een ligbad. Kun je heerlijk al het vuil van je af laten weken, ondertussen genietend van een koel pilsje. De ontberingen op zo'n reis zijn **vreselijk!** Twee dagen is eigenlijk een beetje veel om in Kisumu door te brengen. Er is gelukkig een grote markt en het grootste deel van de ochtend brengen we daar door. Enorm kleuren en vooral geurrijk. De vrouwen hebben van die schitterende batik kanga's aan. Ze balanceren over de markt met hele manden vol vruchten op hun hoofd. Kleine kinderen zitten bij hun moeders op schoot achter de stalletjes met bonen, meel, groenten, vis enzovoorts. Ze hebben hier werkelijk schitterend aardewerk; mooie vormen en eenvoudige versieringen. Jammer dat de mooiste potten zo groot en zwaar zijn, anders zou je ze zo meenemen. Laat op de middag drinken we een drankje op het terras van Hippo point, een landtong die een stuk in het meer uitsteekt. We zien ook inderdaad een paar nijlpaarden in het meer maar ze blijven wel ver weg. Het diner smaakt uitstekend, een stuk beter dan de avond tevoren toen we in een typisch Afrikaans restaurantje hadden gegeten. De zenen waarvan ik gewend ben om ze weg te snijden, kregen we daar opgediend als zijnde 'beef'. Ja, vast wel, maar dan moet je toch een ander soort gebit hebben om dat weg te kunnen werken. We begrepen nu ook waarom de gidsen, als we eens uit eten gingen, altijd voor Indische of Chinese restaurants kozen. Alle restaurants gaan trouwens om 8 uur dicht, dus ook bij Hippo point stonden we om die tijd weer op straat. Op naar een bar! Ergens in de buurt van een busstation vonden we een bar met een 'live' band. Leuke muziek trouwens. De gasten dansten er lustig op los, gewoon op de plaats waar ze zaten of op de minimale dansvloer die aanwezig was. Onze pogingen om het ritme te pakken te krijgen (sommigen deden het bepaald niet onverdienstelijk; je kon merken dat de salsa in Nederland ook doorgedrongen is!) werden zeer gewaardeerd. Misschien een beetje overgewaardeerd zelfs. Op het moment dat er een paar dames aan ons begonnen te plukken vonden we het wel weer tijd om op te stappen. 'Sorry miss, very busy, have to rise very early. We are on vacation you see?' Nee dus; toch maar gemaakt dat we weg kwamen en de volgende ochtend in alle vroegte op weg naar het Baringomeer.

Je zit natuurlijk toch lange uren in de bus want de afstanden zijn groot. Dan blijkt juist het voordeel om met louter natuurfreaks op stap te gaan. Geen beest ontsnapt aan de aandacht en er wordt zelfs een gillende stop gemaakt voor een schildpad die langs de kant van de weg kruipt. En als er 'niets' te zien is (iets wat helemaal niet bestaat want er is altijd het immense landschap om te bewonderen) zijn er altijd de vogels. Iedereen is nu (bijna) een expert op vogelgebied en de (Engelse) namen vliegen door de bus. De een ziet nog zeldzamere vogels dan de ander en sommige determinaties moeten toch wel met een paar balen zout worden genomen. Maar iedereen vermaakt zich opperbest en zo vliegt de tijd om. Bij een van de regelmatige plaspauzes stoppen we in de buurt van een schooltje, zo maar midden in de rimboe. Aangezien een flink deel van de club in het onderwijs werkt moet het schooltje natuurlijk worden bezocht. Het is net pauze en als we langs het pad naar het schoolgebouw lopen maken de kinderen dat ze weg komen. Zomaar een stel van die bleekneuzen die naar binnen lopen, dat is vast niet pluis. Het schoolgebouwtje zelf bestaat uit een uit kleiblokken opgetrokken hut met open ramen. Binnen lijkt het wel een schooltje uit grootmoeder's tijd. Op een lemen vloer staan schoolbanken die bij ons voor de oorlog nog wel hier en daar waren te vinden. Tegen de muur hangt een aftands bord. Maar daar staat dan wel op geschreven wat een gezonde maaltijd is en hoe vaak en hoeveel je per dag eigenlijk moet eten. (En op dat bord komt het woord pastechi of doughnut echt niet voor!) We worden van buiten af nieuwsgierig beloerd door een paar dappere kinderen die dichterbij durven komen. De leraar is trouwens alleraardigst. Hij probeert een aantal kinderen zover te krijgen dat ze iets gaan zingen. Maar dat doen ze toch niet. We worden voornamelijk met grote ogen aangestaard. Als we zelf dan min of meer ritmisch beginnen te klappen, willen ze nog wel mee doen, maar meer ook niet. Een paar grotere knapen maken zelfs duidelijk het gebaar van centen tellen als hen gevraagd wordt het goede voorbeeld te geven. Eerst betalen, dan zingen.

Ja, ja de handelsgeest zit er al duidelijk in. We nemen afscheid nadat we beloofd hebben dat we de foto's op zullen sturen.

Het Baringomeer geniet vooral bekendheid doordat er nogal wat nijlpaarden zitten. En natuurlijk veel watervogels. Geelsnavelooievaar, lepelaar, de goliath reiger, maraboe's en zelfs de eerste flamingo's zien we daar. 's Middags zal er een boottocht worden gemaakt om de nijlpaarden van dichtbij te zien. De hele middag hangt er echter al een donkere lucht aan de overkant van het meer. De nijlpaarden trekken zich daar niets van aan en laten zich inderdaad mooi bekijken. We varen een rondje om een groepje van ze heen (er is zelfs een klein nijlpaardje bij) en dan zetten we koers naar een eilandje. Dichtbij gekomen laat de bootsman een schril gefluit horen en hij gooit een vis in het water. Uit de bomen maakt zich een grote vogel los. Een visarend komt aanzweven en plukt feilloos de vis uit het water. Met veel geduld hebben de gidsen hier de vogel getraind om op het fluitje te reageren. Het is een schitterende vogel en van zo dichtbij zie je pas hoe groot hij is. We zullen nu nog naar krokodillen gaan zoeken maar dan steekt plotseling de wind op. Onze bootsman kijkt benauwd naar de lucht en wendt dan de steven rechtstreeks naar de wal. En geen moment te vroeg. Binnen vijf minuten is het spiegelgladde meer veranderd in een woelige zee. Er komen al schuimkoppen op de golven en we krijgen de eerste plonzen over de rand van de boot. Als we de pier bereiken blijkt die nu onder water te staan. Schoenen uit dus en rennen want nu barst er toch een wolkbreuk los. Drijf- en drijfnat arriveren we bij de tenten. Die zijn met veel kunst- en vliegwerk overeind gehouden door de achterblijvers. Zo hier en daar is er wat waterschade maar als het na een half uur weer opklaart is iedereen het leed weer vergeten. Er wordt snel gegeten en daarna de warme slaapzak in. 's Nachts worden we gewekt door grazende geluiden rond de tent. Ha, nijlpaarden! Met de camera in de aanslag voorzichtig de tent opengeritst. Je steekt je hoofd naar buiten en kijkt pardoes tegen een stomme koe aan. Leuk hoor, roodbont IJsselvee in Afrika. Nou ja, dan maar doorslapen. De volgende ochtend zien we aan het platgetrapte gras dat de nijlpaarden toch wel degelijk dichtbij zijn geweest. Gemist, jammer dus. Na het ontbijt stappen we in voor de reis naar het Samburu Wild reservaat. Dit gedeelte van de reis gaat door een landschap dat bijna Curaçaos aandoet. Droog, rode aarde en daarop voornamelijk acaciabomen. Het zijn vooral de fluitacacia's die hier groeien. Ze heten zo omdat een bepaald insect zijn eieren in de bast van deze bomen legt. De boom reageert hierop door een soort gal-appel te maken. Deze uitgroeiing wordt door het insect weer gebruikt om er zijn nest in te maken. Hij maakt een keurig rond gat als ingang en als het nu waait maakt de wind die langs het gat strijkt een fluitend geluid. De bomen hebben trouwens geweldige stekels, daar is de wabi nog niets bij. Dit gebied hoort toe aan het Samburu-volk, eigenlijk een substam van de Maasai, maar ze beschouwen zich wel als een apart volk. Als we halverwege de reis even stoppen om de benen te strekken zit er op die plek een groep morani's van de Samburu's. Morani's zijn de jongemannen die hun initiatierite achter de rug hebben en nu krijger zijn geworden. Daarvóór ben je gewoon een kind en zo word je ook behandeld. Omdat de initiatierites maar eens in de zoveel jaar worden gehouden kun je dus best tot je achttiende als een kind worden behandeld terwijl bij de volgende initiatie kinderen van 12 al krijger worden. Deze morani's hebben niet veel anders te doen dan het vee bewaken (ze lopen allemaal met speren en een soort houten knotsen rond), vechten met andere stammen als dat zo uitkomt en natuurlijk achter de vrouwen aan zitten. Werken? Dat is ver beneden hun waardigheid. Onze chauffeur (geen Samburu) voelt zich niet helemaal op zijn gemak met deze woeste krijgers om zich heen. Nou valt dat woeste nogal mee. Na enig onderhandelen zijn ze best bereid om te poseren voor een foto. Tegen betaling natuurlijk. Jammer genoeg gaan ze dan prompt als houten klazen in een rij staan terwijl ze daarvoor juist zeer schilderachtig om en op een boom hingen. Nou ja, de close-ups zijn toch wel de moeite waard. Ze dragen veel versieringen en sommigen hebben fraai beschilderde gezichten. Verder dragen ze rode doeken, slordig omgeslagen en daaronder helemaal niets. Valse schaamte is hun volkomen vreemd gelukkig. Als iedereen uitgeklikt is zien ze hun kans schoon om nog iets extra's te vragen. Hun benadering is uiterst vriendelijk. Ze strelen over je arm en vragen met hun liefste stem om zeep of een pen. Onder dat woeste uiterlijk gaan kennelijk heel zachtaardige karakters schuil. Dat is trouwens iets wat ons gedurende de hele reis opvalt: de mensen hier zijn heel zacht van karakter en uiterst vriendelijk. Zelfs als je ze afwijst (als ze iets willen verkopen bv.) blijven ze vriendelijk lachen. Geen enkele keer zijn we ruw of vervelend behandeld. Onze gids vertelt later dat er toch een zeker gevaar schuilt in deze ontmoetingen: het humeur van deze Morani's kan elk moment omslaan en dan kunnen ze echt wel vervelend worden. Wij hebben er echter geen last van. Ook als bij de volgende (lunch)stop een paar schitterende vrouwen ons komen opzoeken zijn ze een en al vriendelijkheid. Ze torsen beiden wel een paar kilo aan kralen kettingen om hun nek. Eentje heeft een baby in een doek op haar rug hangen en beiden hebben uitgerekte oorlellen natuurlijk. Het zijn statige mensen met fijn-beenderige gezichten en met een ongedwongen openheid die je in zogenaamd ontwikkelde landen nog maar zelden aantreft. Hun bouw heeft alles te maken met hun afstamming. De Maasai (en dus ook de Samburu) zijn voortgekomen uit een vermenging van de Hamieten, een blank ras uit Klein Azie, en de Niloten, een negervolk uit de Soedan. Er bestaat zelfs een theorie dat de Maasai een tak zijn van het volk van de Semieten. Zo hebben de Maasai ook één god, hebben ze een vergelijkbaar scheppingsverhaal, kennen ze het zondvloedverhaal, kennen ze tien geboden die ze gekregen hebben van 'een god op een berg' en houden ze zich aan bepaalde voedingstaboe's. Tegen deze theorie spreekt het feit dat er geen enkele overeenkomst is tussen het Hebreeuws en de taal van de Maasai. Op onze picnicplaats duikt nu ook een groepje Morani's op. Dat is een van de verrassende dingen in dit landschap: je denkt dat het totaal verlaten is maar zo gauw je stopt duiken er uit het niets mensen op. Deze Morani's blijven op enige afstand want het verkeer tussen vrouwen en Morani's is aan strikte regels gebonden. Pas als we weer weg rijden komen ze dichterbij. Vriendelijk vragen ze weer om zeep en pennen maar ja, ze zijn te

vervolg op pag. 8

Foto's: Bart de Boer.

■ *Samburu-vrouw*

■ *Een verveelde leeuw*

■ *Samburu-krijger*

Impressies

Irene Brookman

Strijd om het bestaan

In de palmboom naast onze oprit had een chuchubi een nest gebouwd. Het was een beetje klungelig tussen de bladeren weggefrummeld. Het hing zo scheef, dat we vreesden dat het uit de boom zou vallen. Op een moment dat de vogel was uitgevlogen om te fourageren, hebben we een hulpaktie op touw gezet en het nest met delen van een palmblad vastgesjord. Er lagen twee eitjes in het nest. Maar het onvermijdelijke gebeurde toch. Het nest viel uit de boom. Een van de eitjes bleek nog intakt, maar het vogeltje dat al uit het ei gekropen was, heeft de val niet overleefd. We zetten het nest terug in de boom. De chuchubi ging weer op het nest zitten en broedde het overgebleven eitje uit.

Maar na een paar dagen, je voelt het natuurlijk al, ging het weer mis. Een rozig vogeltje hing zieltogend, maar nog wel in leven, met zijn kopje over de rand van het nest. Opnieuw hebben we de natuur een handje geholpen en het beestje een beetje opgeschoven, zodat het weer in het nest lag. Toen we een dag later de moeder voedsel in een wijd open gesperd snaveltje zagen deponeren, wisten we dat de reddingsaktie had gewerkt. Maar we hadden toch te vroeg gejuicht.

Een dag later lag het vogeltje levenloos onder de boom. Mieren waren in sneltreinvaart bezig het lijkje van vlees te ontdoen.

Niet lang daarna zagen we een chuchubipaar gezamenlijk wabitakjes en andere frutseltjes aandragen om het in de ernaast staande kenepaboom nog eens te proberen. Het was aandoenlijk om ze zo samen in de weer te zien. Het nest was klaar, er werden eitjes in gelegd en moeder chuchubi zat weer te broeden. De eitjes kwamen uit. De vogel ging er op uit om voedsel te zoeken. Ze zat boven op de schutting met een sprinkhaan of krekel in de bek, die ze zojuist had buit gemaakt. Ze maakte korte metten met hem en sloeg hem hardhandig tegen de schutting. Dat was teveel geweld voor het insekt. Met de delicatesse in de bek vloog ze weg.

Even later sloop er een mooie groene leguaan over de schutting. Hij hield halt bij de trinitaria-struik. Het werd me nu duidelijk hoe het kwam dat de verse groene blaadjes steeds weer verdwenen: de leguaan eet ze op. Met z'n achterlijf op de schutting rustend strekte hij de voorpoten uit naar de bougainville en trok de tak naar zich toe. Alle nieuwe blaadjes vrat hij doodleuk af. Toen er niets meer te halen viel, zette hij z'n tocht over de schutting voort en sprong via een naast de schutting staande benboom in de kenepaboom.

Het volgende dat we te zien kregen, overtrof echter alles. De leguaan sloop tn de richtlng van het chuchubinest, ging er een tjdje naar liggen loeren, strekte toen langzaam een van zijn voorpoten uit en gaf er heel pesterig met z'n poot een tik tegen. Het nest viel uit de boom. Voor de leguaan was de lol er kennelijk af, want hij verdween. De vogeltjes hebben deze brute overval niet overleefd.

Het is niet mis, die moeite die de chuchubi's moeten doen om het hoofd boven water te houden. Als ze hun nesten nu eens wat minder sloppy zouden bouwen, zouden ze het er heel wat beter afbrengen. Maar wie zou denken dat die leguanen hun gang maar kunnen gaan, heeft het bij het verkeerde eind. De leguanen worden op hun beurt opgejaagd door de honden en niet zelden leggen ze het daarbij af. Al vele malen hebben we een gehalveerd leguanenlichaam in de tuin gevonden, op brute wijze vermoord door de honden.

Leguanen hebben iets onhandigs en onbenulligs over zich.

Al verschillende keren hebben we er een uit boom zien duvelen als ze elkaar tussen de bladeren achterna zaten. Juist op zo'n moment, als de leguaan versuft van de klap zit bij te komen, slaat de hond waarschijnlijk toe, al heb ik dat nooit van dichtbij mee mogen maken. De aanwezigheid van leguanen in de bomen windt de honden altijd verschrikkelijk op. Luid blaffend rennen ze onder de bomen heen en weer en als het niet onmogelijk was, zouden ze in de boom springen. Het is natuurlijk maar een illusie te denken dat je je als mens moet bemoeien met de strijd die de dieren onderling voeren. Laten ze het zelf maar uitmaken.

Dieet & Voeding

Olivia Wong Loi Sing

Afvallers en doorzetters

Het doet mij altijd zo goed om te zien dat het iemand lukt om zijn ideaal gewicht te bereiken. Het gebeurt elk moment van de dag dat mensen de beslissing nemen om af te vallen, omdat men niet meer te dik wil zijn. De mevrouw uit dit stukje nam de beslissing om af te vallen toen zij voor de spiegel stond en haar moeder zei op dat moment: je lijkt precies op mij toen ik jouw leeftijd had.

Mevrouw X, 14 jaar, lengte één meter vijfenzestig, met een gewicht van 80 kilo. Aantal kilo's afgevallen in 14 weken, 15 kilo. Is al een jaar op haar ideaal gewicht.

De verandering in mijn leven begon op het moment dat ik voor de spiegel stond met mijn moeder naast mij. Mijn moeder zei op dat moment: weet je dat je precies op mij lijkt toen ik net zo oud was als jij. Mijn moeder weegt nu nog steeds 115 kilo en heeft allerlei kwaaltjes die als gevolg van haar overgewicht zijn, wat gevaarlijk is voor haar gezondheid.

Op hetzelfde moment toen ze dat zei, besloot ik dat ik niet mijn hele leven zo dik wilde zijn als zij. Ik moest en zou afvallen om gezondheidsredenen. Ik woog tachtig kilo, wat veel te zwaar was voor mijn lengte en wilde zelf vijfenzestig wegen. Ik wilde zo snel mogelijk afvallen zonder er al te veel voor te doen en probeerde dus ook de meest gemakkelijke diëten, zoals fruitdieet, vloeibare diëten, allerlei afslankthееën en afslankpillen.

Ik viel ook wel af, maar daarna kwam ik weer aan in gewicht zodat ik ermee stopte. Dit kwam doordat ik mijn hele eet- en leefstijl niet had veranderd. Ik voelde mij niet lekker door het gebruik van al die afslankpillen en afslankthееën. Via een collega op het werk kwam ik toevallig in kontakt met mijn huidige diëtiste en zij heeft mij geholpen met een aangepast voedingsadvies en een sportprogramma waar ik mij aan hield. Door er over te praten, kwamen wij er samen uit wat ik leuk vond om te doen. Wij hebben samen een schema gemaakt dat mij hielp om dagelijks te sporten, zodat ik niet in gedrang kwam met mijn anderewerkzaamheden, waardoor ik het sporten misschien zou laten. Ik verloor langzaam maar zeker de extra vijftien kilo's.

Ondertussen ben ik een jaar verder en weeg nog steeds vijfenzestig kilo. Soms één kilo er boven, maar die sport ik er met gemak weer af.

Omdat er in mijn familie het afgelopen jaar een paar mensen zijn overleden aan complicaties vanwege overgewicht, heb ik besloten om nooit meer dik te worden en mijn hele leven te blijven sporten.

ADVIEZEN

Mijn adviezen voor iedereen die moet afvallen:

1. Bedrijf een sport die jij leuk vindt om te doen. Het motiveert je om vol te houden.
2. Wees niet te streng voor jezelf, anders hou je het niet vol.
3. Begin een sportprogramma samen met een vriendin; het werkt stimulerend als je niet alleen bent.
4. Wanneer je fast food wil eten, kies altijd voor grilled chicken of vis zonder dressing op het broodje met een dieet cola.
5. Zorg er voor dat je altijd iets in huis hebt dat snel en gemakkelijk te bereiden is als je een drukke dag hebt gehad, zodat je niet zo snel naar een fast food tent gaat.
6. Denk eraan dat wanneer je slanker bent, je ook minder kans hebt op het krijgen van allerlei andere complicaties, zoals hart- en vaatziekten.

De Samburu's van Kenya

vervolg van pag. 7

laat, die zijn allemaal al uitgedeeld.

We rijden verder door het droge landschap. Ook hier helpt het vogelen weer om de tijd te verdrijven. We zien weer neushoornvogels en allerlei soorten roofvogels. Deze laatsten zijn moeilijk thuis te brengen. Later blijkt dat ons vogelboek slechts de helft van alle roofvogels die hier voorkomen weergeeft. Geen wonder dus dat we een aantal soorten niet herkennen. Vlak voordat we het Samburu reservaat binnen rijden stoppen we bij een dorpje van lemen hutten. De inwoners zijn al vertrouwd geraakt met het verschijnsel toerist want ze hebben vlak bij de ingang een verkoopplek gemaakt waar ze armbanden, houten poppen en halskettingen te koop aanbieden. Het leuke van deze souvenirs is dat ze waarschijnlijk ook werkelijk gedragen zijn door deze mensen. Ze verkopen gewoon de oude en maken nieuwe voor zichzelf. Deze keer bezwijken we wel. Een halsversiersel gemaakt van de haren van een stekelvarken en versierd met kraaltjes en schelpjes is toch wel erg mooi. Na enig loven en bieden worden we het eens over de prijs: 400 shilling. Als vervolgens iedereen is ingestapt en de bus dreigt weg te rijden wordt bijna net zo'n versiersel me aangeboden voor 100 shilling en natuurlijk koop je die dan. Ja, ja het zijn gewiekste zakenlui! In het Samburu reservaat maken we direct een game drive en het eerste dat we zien is weer een stel olifanten. Schitterend, zoals ze tussen de palmbomen staan. Langs het pad liggen een paar leeuwen. Even verderop zien we voor het eerst girafgazelles. Heel ranke dieren met een lange nek en daarop een heel klein koppetje; een toonbeeld van sierlijkheid. Ze blijven met hoog opgerichte hoofden waakzaam naar ons kijken, klaar om er bij het minste teken van slechte bedoelingen vandoor te gaan. Maar je hoort alleen camera's zoemen. Ook de eerste waterbok wordt, op afstand, waargenomen. Als we uiteindelijk bij de kampplaats aankomen op de oever van de Eweso Nyiro rivier is iedereen weer wild enthousiast over al de geziene dieren. Er zijn meer gasten op de camping en we moeten genoegen nemen met een vrij krap plekje tussen wat bosjes. Het begint nu ook wat primitiever te worden: het gat in de grond is er nog wel maar stromend water ontbreekt totaal behalve in de rivier dan. Aangezien we bij aankomst een vrij grote krokodil aan de overkant zagen liggen voelt niemand de behoefte om even lekker in de rivier te gaan badderen. Dan maar niet baden! De kok kookt weer een heerlijke maaltijd voor ons. De botjes leggen we midden in het kamp neer in de hoop dat er hyena's op af komen. Het enige dat langs loopt is echter een wachter met geweer en zaklantaarn. Ja, dan ga je als hyena je huid natuurlijk ook niet wagen voor een paar botjes.

De volgende ochtend starten we nog voor het ontbijt met een game drive. De bus rijdt over de brug naar de andere kant van de rivier en dan is het direct al raak: om een bosje staat een kring van wagens en iedereen tuurt ingespannen de bosjes in. Het puntje van een staart, weg weer. Een gevlekte rug, weg weer. En dan opeens kijk je recht in het gezicht van een luipaard!! 't Is toch niet te geloven; tien busjes staan echt in een cirkel om het bosje heen en daar, tussen die bosjes, loopt een luipaard heen en weer. Hij weet zich goed te verstoppen want telkens duikt hij op waar je hem niet verwacht. Uiteindelijk heeft het dier er schoon genoeg van en zonder op of om te kijken komt hij tevoorschijn, kuiert doodgemoedereerd tussen twee busjes door zonder de inzittenden een blik waardig te keuren en loopt verder het zandpad af. De opwinding is groot. Natuurlijk probeert iedereen hem te volgen, maar zoveel ruimte is er niet. De auto's zitten meer elkaar dwars dan het luipaard en die loopt gewoon verder alsof er niets aan de hand is. Razend moeilijk fotograferen natuurlijk en voor iedereen die er een half rolletje op heeft afgevuurd is het zeer de vraag of er überhaupt wel een luipaard op staat. Even zo goed is dit een zeldzame ontmoeting want luipaarden houden zich overdag toch meestal wel schuil. Vaak hangen ze op een tak in een boom en dan zie je ze helemaal niet. Puur geluk dus dat we er eentje tegenkomen. Maar het park heeft nog veel meer te bieden. Groepen impala's grazen langs het pad. Een waterbok staat heel stoer te zijn en we zien oryxen! Prachtige zwart/creme getekende dieren met lange, recht en zeer spitse horens. Even verderop zien we voor de eerste keer een dik-dik tussen de bosjes wegschieten. Het zijn antilopen, nauwelijks groter dan een flinke haas en dus schattig volgens alle vrouwelijke leden van de groep. We treffen hier ook weer bomen aan die vol hangen met nesten van wevervogels. Ze broeden in kolonies en vooral 's ochtends vroeg en 's avonds laat is het een hels spektakel als de mannetjes proberen een vrouwtje zo ver te krijgen dat ze het nest binnen gaat. De vrouwtjes op hun beurt trekken zich van al dat lawaai niet veel aan maar inspecteren het nest op hun gemak en gaan dan toch eerst nog maar eens bij de buurman kijken of die misschien een iets leuker behangetje heeft. Het achtergebleven mannetje gaat nu zelfs ondersteboven aan het nest hangen, klapt met zijn vleugels, spreidt ze helemaal uit en blijft zo hangen, kortom, stelt zich aan als een idioot, (waar hebben we dat meer gezien?) maar het vrouwtje komt niet terug. Nou ja, dan maar uitkijken naar een ander hè. Soms komen we ogen tekort: aan de linkerkant bavianen terwijl aan de rechterkant twee gazelles elkaar staan te poetsen. Een neushoornvogel op nog geen meter afstand. Een Thomson gazelle zo dichtbij dat met de 400 mm lens alleen zijn kop op de foto komt. En op een zandstrandje langs de rivier ligt weer een enorme joekel van een krokodil. Vlak bij het kamp zien we zelfs nog papegaaien. Elke keer iets nieuws, elke keer weer anders; zo spannend hadden we het ons niet voorgesteld. In het kamp zelf hebben we bezoek van een groep bavianen die al een krop sla en wat brood hebben gejat. Een groep meerkatten kijkt of er nog iets van hun gading is. Sommige vrouwtjes dragen jongen bij zich, grotere jongen spelen tussen de takken van de bomen. Allemaal heel lief, maar we krijgen toch de raad om, als een aap iets weggpakt, vooral niet tegen te stribbelen want een apenbeet betekent retour Amsterdam. Ze kunnen namelijk hondsdolheid overbrengen en daar moet je vroeg bij zijn, anders is het fataal. De apen worden dus met respect bejegend. We hebben een lange rit voor de boeg want we zullen de volgende dag gaan 'raften', d.w.z. in rubber boten een vrij wilde rivier afzakken. Tegen de avond komen we pas aan op een heerlijke camping met gras, het bekende gat in de grond en...een steenkoude douche. Tot Carlos' grote verbazing zijn er zelfs nu nog mensen die niet gaan douchen. Na twee dagen zonder douche geweest te zijn is dit iets wat je je als Zuid-Amerikaan natuurlijk niet voor kunt stellen. Alle vooroordelen over niet zulke schone Nederlanders worden voor hem weer bevestigd. Iedereen die niet minstens twee keer per dag baadt is immers een viespeuk, toch?? Het blijkt trouwens dat het rafting door een of ander misverstand niet door gaat. Teleurstelling bij de leden van de groep maar bij sommigen toch stiekem ook iets van opluchting? Er wordt nu voorgesteld om dan de volgende dag het Nairobi National Park te gaan bezoeken en dat blijkt een gouden greep. We vallen van de ene verrassing in de andere. We zijn het park nauwelijks binnen of de chauffeur met zijn scherpe ogen heeft heel in de verte al een neushoorn gezien. Algemene opwinding. Dat is de laatste van de 'big five' die nog ontbreekt. De chauffeur weet de weggetjes hier te vinden en we kunnen vlakbij komen. Het is een groot mannetje en hij is duidelijk in de bronst. Elke struik wordt met een straal urine besproeid waar een brandweerwagen zich niet voor zou hoeven te schamen. Hij vindt ons indringers want hij komt dreigend op ons af. Aan zijn voorpoot heeft hij een fikse schram opgelopen. Van een gevecht met een ander mannetje? Veiligheidshalve laat de chauffeur de motor maar lopen. De neushoorn vindt ons bij nader inzien toch niet echt op een soortgenoot lijken en achter ons steekt hij de weg over om de struiken aan de andere kant een beurt te geven. We hebben echt ongelofelijk veel geluk want normaliter mag je blij zijn als je een neushoorn ziet op 500 m afstand.

We rijden verder en aan de overkant van een geul duikt een buffel op. Ook die hadden we nog niet van zo dichtbij gezien. En nota bene, vlak bij zien we nog een neushoorn, het kan niet op. Even verderop staat een jeep stil. Natuurlijk gaan we er naast staan en inderdaad, er ligt een leeuw tussen het gras. Maar dan zien we tegelijkertijd 50 m verderop een leeuw werkelijk poseren op een groot rotsblok en we scheuren er-heen. Het dier ligt erbij als voor een reclameopname: lui uitgestrekt en volkomen blasé van al die toeristen hier. Hij slaakt om de haverklap diepe geeuwen en de kunst is natuurlijk om precies op dat moment af te knippen. Het is een nog jong dier met ronde vlekken op zijn achterlijf. Even achter hem ligt nog een tweede in het gras, even onverstoorbaar als de eerste. Op het moment dat het geeuwen aanstekelijk gaat werken, rijden we maar weer door. Opgewonden commentaren: binnen een half uur drie soorten van de 'big five' gezien, hoe is het mogelijk? Maar nog houden de verrassingen niet op. Een passerende chauffeur legt iets uit aan onze chauffeur. We kunnen niet verstaan wat, maar we zetten wel onmiddellijk koers in de aangeduide richting. Als we stil blijven staan, zien we eerst niets. Maar dan, op een 100 m van de truck: een cheetah. Eerst zien we alleen een volwassen cheetah maar dan ontdekken we opeens de zes welpen die ze bij zich heeft. Ze zitten met zijn zessen op een klein heuveltje en moeder houdt de wacht. Dit is echt heel uitzonderlijk want ten eerste zie je niet vaak cheetah's met jongen en ten tweede is vier al een behoorlijk aantal voor een moeder om groot te brengen. En deze heeft er maar liefst zes! Zij moet bijna elke dag wel met een flinke prooi komen aandragen om ze allemaal in leven te houden. We blijven lang bij dit mooie tafereel staan kijken. Zoiets zie je echt je hele leven niet meer. Hier kunnen de andere dieren niet tegenop. Beleefdheidshalve wordt nog wel even naar antilopen en gazeiles gekeken, een mooi gekleurde mannetjesstruis wil nog wel wat camera's doen klikken maar verder rijdt hier een stelletje zeer verwende toeristen rond die 'dat allemaal al wel hebben gezien'. Dat is natuurlijk maar schijn, want als we een grote monitor hagedis op een steen in een beekje zien liggen, staat iedereen weer met de camera in de aanslag. Deze hagedissen zijn met gemak in staat om een rat of een vogel op te vreten en dat doen ze dan ook regelmatig. Na de lunch mogen we even een stukje vrij wandelen. Ook dat is bijzonder want in de natuurparken is het streng verboden om uit de auto te stappen. Als we stoppen zwermt er direct een groep groene meerkatten om ons heen, in de hoop dat er iets te halen valt. Ze mogen echter absoluut niet gevoerd worden. De mannetjes vallen nogal op, voornamelijk omdat ze 'blauwe ballen' hebben. In werkelijkheid is het de balzak natuurlijk die knalblauw gekleurd is en dan een vuurrode penis daarop; de heren maken wel reclame voor zich zelf. We lopen langs een beekje waar schildpadden op boomstronken zitten. In de bomen hebben maraboe's een rustplaats en waar de rivier even wijder wordt liggen nog twee nijlpaarden te dutten. Kleine ralletjes schieten weg tussen de planten en een groep geelsnavel-reigers vliegt over onze hoofden naar hun slaapplaats. Ook voor ons wordt het tijd om richting stad te gaan. We slapen vannacht eindelijk weer eens in een echt bed! En er zijn warme douches! Het hotel dat bij de eerste aankomst de indruk maakte van een tweede- of zelfs derderangs geval wordt voor ons gevoel nu opeens een luxe resort: drie sterren minstens. En we gaan vroeg naar bed om er zo lang mogelijk van te genieten.

(Wordt vervolgd)

■ Een bronstige neushoorn

Op weg naar een jongensdroom (III)

Op zoek naar een nieuwe Tangata - Manu

= door Wim van Dijk =

In onze tweede dag op zee pikken we de pasaatwind op. Deze is echter iets zuidelijker als gehoopt en neemt met het verstrijken van de dagen al maar in sterkte toe. Wat stom ook om op de dertiende te vertrekken. Het geluk laat ons dan ook aardig in de steek en in plaats van comfortabel in de ons voorspelde windkracht drie à vier in halve wind op ons doel af te kunnen gaan, liggen we hoog aan de wind tegen de almaar verruwende zee op te boksen en moeten ons heil binnen zoeken. Op de vierde dag zie ik het niet meer zitten en hoewel Nelly vindt dat ik wel erg snel opgeef, gaat de koers om richting Marquesas. Maar al te goed besef ik wat het betekent als we onszelf en Asfaloth langdurig blootstellen aan het geweld dat moeder natuur ons voorschotelt.

PROBEREN

Nu de wind en de golven van schuin achter inkomen lijkt de zee veel vriendelijker, hoewel het schip wel wat is gaan rollen. Het stampen is in elk geval verdwenen en er komt veel minder water over, waardoor we weer naar buiten kunnen. De dagen die volgen, scoren we behoorlijk wat mijlen nu stoom en wind van vijanden tot bondgenoten zijn geworden en driehonderd mijl west van onze koerswijziging komen we in gunstiger omstandigheden terecht. De wind is hier niet sterker als aangegeven in de pilotkaart en wat oostelijker. Opnieuw gaat de koers om en Paaseiland wordt weer ons doel.

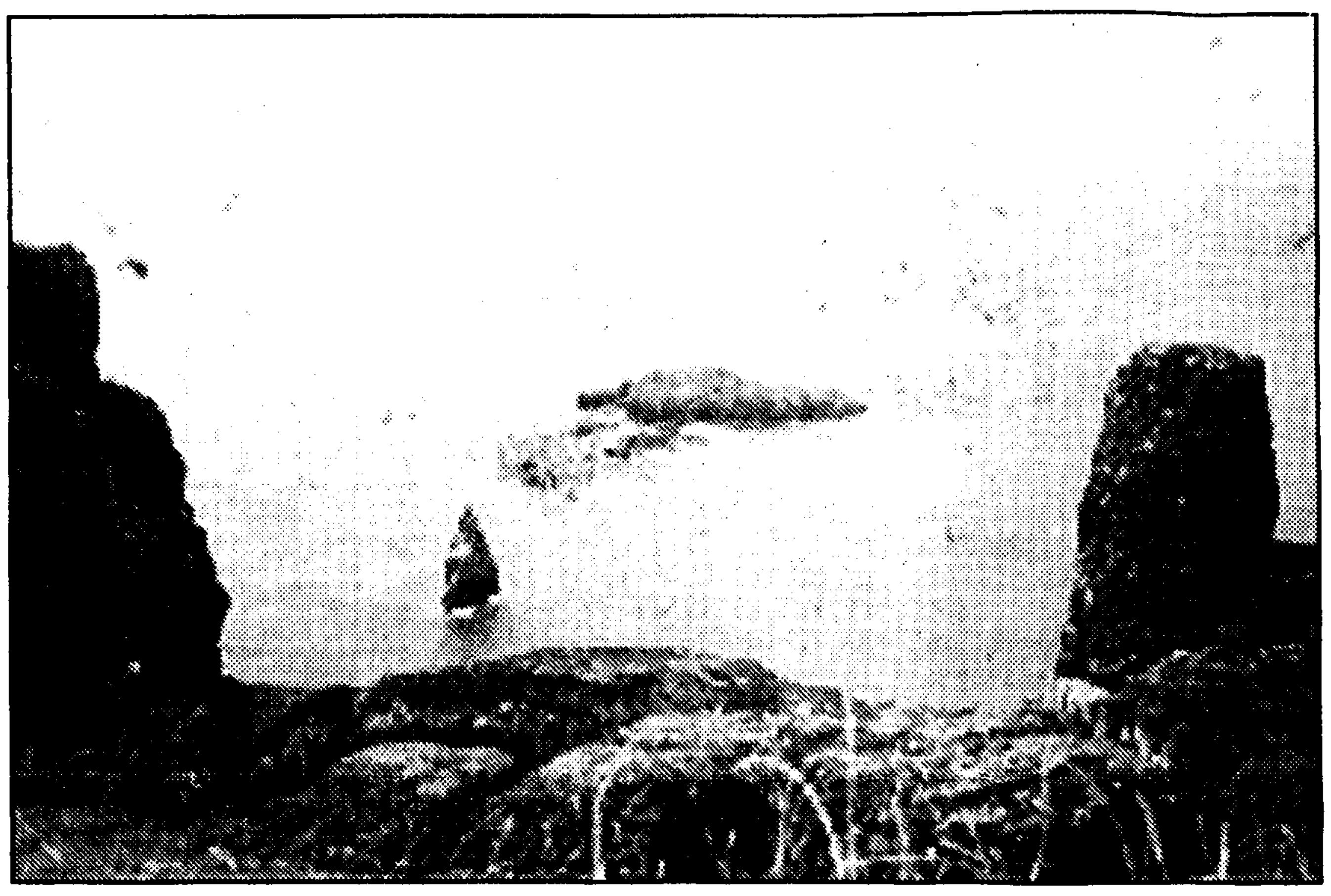
Hoewel we daar nu recht op af kunnen houden we wat westelijker aan omdat op enkele dagen varen zuidwest van waar we ons nu bevinden over de 50% kans op oostenwind wordt aangegeven en dit van daaruit waarschijnlijk zo blijft tot nabij het eiland waarheen we weer op weg zijn. Sneller als verwacht, doet de op halve wind afgestelde windvaan ons al- maar zuidelijker koersen en enkele dagen wordt er ontspannen gezeild. Dan, in de tiende nacht sinds ons vertrek komen we opnieuw in zwaar weer terecht. Hals over kop moet er zeil geminderd worden. We komen in buien terecht met afschuwelijke windstoten, maar gelukkig duurt het maar een paar dagen. Er volgt een rustige dag die ons vrolijk maakt en ons de ellende voor een poosje doet vergeten. De ons nog resterende 900 mijlen worden een opeenvolging van ups en downs. Het weer is erg onstabiel en varieert van zonneschijn met bijna windstilte tot buien waaruit flink wat regen valt en die gepaard gaan met windstoten en veranderlijke windrichtingen.

We raken vermoeid, hetgeen het best te merken is aan de dalende stemming aan boord en het frequenter voorkomen van meningsverschillen. 31 augustus met nog slechts 320 mijl te gaan vangen we onze eerste vis sinds Galapagos en het vooruitzicht van een diner met vers voedsel doet de stemming weer positief omslaan. Als de volgende dag de wind stabieler wordt en opnieuw een dorado wordt binnengehaald is er zelfs sprake van uitbundigheid. Het land komt nu snel dichterbij, de zee is kalm geworden en Nelly bakt, om de feestelijkheid nog te vergroten, een cake met onze laatste eieren. Dit kan makkelijk met de voorraad eiwitrijk voedsel die in het want hangt te drogen. Twee vangsten van samen zo'n 15 kilo. Voor het eerst na vertrek is er vandaag ook echte gezette koffie, het kan gewoon niet op. Als de natuur de eerste tekenen begint te vertonen van het naderende land worden we nog een etmaal geplaagd door een hoge zeegang die in geen verhouding staat tot de windsterkte. De stemming heeft er, nu we verwachten morgenvroeg land in zicht te krijgen, ditmaal echter niet onder te lijden.

4 september, als de hanen voor ons onhoorbaar op het eiland beginnen te kraaien, worden de toppen van Maunga Pupatikei en Maunga Terevaka zichtbaar boven de horizon. Nu het varkentje op een haar na gewassen is maakt een vreemde opwinding zich van ons meester. Wat staat ons te wachten? Als dat gerucht over het ontbreken van beschutte ankerplaatsen nu toch eens waar is en we gedwongen worden direct door te varen? Dichterbij gekomen maken de in fonteinen van wit schuim uiteenspattende reusachtige golven op de grillige rotskust dat het ditmaal weleens geen gerucht maar harde realiteit zou kunnen zijn. Aangekomen onder de, naar de buitengaatse golfrichting gerekende, beschutte westkust, lijkt het of op een of andere onverklaarbare wijze de golven cirkels maken rond het eiland. Ook hier, waar we rustiger water dachten aan te treffen is de kust van de noord-westpunt tot de drie motu's (eilandjes) voor de zuid-westpunt een wild schuimende massa. Daar in de diepte liggen ze, dat wil zeggen voor hen die er vanaf de hoge steile rotsmuur van Orongo naar kijken. Het als een lanspunt hoog uit de zee optorenende Motu Kao Kao en de broederlijk haast aaneengesloten Motu Iti en Motu Nui dat een legende op zich vormt.

■ *De zee dwingt ons soms binnen te blijven.*

■ *De raadselen van Rapa Nui*

VOGELMAN

De spanning valt af te lezen van de gezichten der Hopu-Manu's, de secondanten van de via de mond van de priester door de goden uitverkoren kandidaten voor de titel Tangata-Manu (Vogelman), als ze wachten op het startsein wat de koning aanstonds zal geven. Langs een smal en zeker niet ongevaarlijk pad zijn ze van Orongo afgedaald naar de voet van de vulkaan Rano Kau. Als het sein komt zullen ze zich in de wild brekende golven storten met hun drijvers, gevlochten met de stengels van de totora die overal rond het kratermeer van de vulkaan groeit. In dit, er als een konische boei uitziende vlechtwerk, vervoeren ze het voedsel en drinkwater dat hun tijdens de lange wacht in leven moet houden. Het is juli 1790, al vanaf het begin van de maand hebben de verschillende stammen zich verzameld rond de drie enorme hutten in Mataveri aan de voet van de vulkaan.

Mannen, vrouwen, krijgers, hoofdmannen en priesters zijn hier samengekomen in zang en dans voor de ceremonie van de terugkeer van de vogels en het eerste ei. Het symbool van de nieuwe lente en een nieuw vruchtbaar jaar. Het loopt al tegen het einde van de maand als een lang lint van dansende mensen zich slingert tegen de kale helling van de vulkaan, op weg naar het heiligdom Orongo op de rand van de krater dat enerzijds uitkijkt op het kratermeer van Rano Kau en anderzijds op de drie motu's (eilandjes). Hun bewegingen volgen het ritme van het ritueel gezang. De kandidaat Tangata-Manu's zijn te herkennen aan hun hoofdtooien van veren, hun rood en zwart beschilderde gezichten en de getatoueerde patronen op hun lichamen. Aangekomen in het heiligdom zullen zij hier achterblijven, terwijl hun Hopu-Manu's naar Motu Nui gaan om op het eerste ei te wachten, niemand weet nog hoelang het dit jaar zal duren. Daar klinkt het sein van de Ariki-Henua (de koning). Aan de voet van de steile klif zijn klein de figuren te zien van de Hopu-Manu's die zich, hun drijvers voor zich uithoudend, door de brekers worstelen. Het ergste moet echter nog komen, de stoom tussen de eilandjes en Orongo is enorm en het wemelt er van de haaien. Ze halen het, de toeschouwers hoog op Orongo zien ze een voor een aan land klauteren op Motu Nui, waar ze hun heil zoeken in de op cellen lijkende grotten. De lange wacht is begonnen. Dag en nacht proberen ze vanuit hun holen de eerst schreeuw van een Manu-Tara (fregatvogel), boven het gebulder van de golven die de motu teisteren uit, op te vangen. Eenmaal zover, volgen hun ogen de vlucht van de Manu-Tara's, hun hofmakerij, de paring en het nestelen. Ogen die wijd open staan van het turen en opzwellen door de zoute nevels die, telkens als er weer een golf op de motu breekt, om het eilandje hangen. Ogen die, naarmate de tijd verstrijkt, gelijkenis beginnen te vertonen met de grote uitpuilende ogen van Make-Make, de schepper van alle leven die de eerste vogels van Motira Hiva (Sala-y-Gomez) naar hier gedreven heeft. Augustus is al aardig gevorderd als de bevrijdende kreet van Motu Nui klinkt. Een van de Hopu-Manu's op het eiland roept, vanaf de rots genaamd 'schreeuw van de vogel'.

> **Op Orongo maakt gelaten wachten plaats voor opbruisende activiteit**

SCHEER JE HOOFD

Boven op Orongo maakt het gelaten wachten plaats voor plotseling opbruisende activiteit. Er is een nieuwe Tangata-Manu, een nieuwe vogelman die aan dit jaar zijn naam zal geven. Hem zal de rest van zijn leven grote eer te beurt vallen en met ere zal hij begraven worden. De Hopu-Manu die de gelukkige was het eerste ei te bemachtigen dompelt, omgeven door de anderen, het ei in zee en bindt het vervolgens in een sjaal op z'n voorhoofd. Fier zwemt hij terug naar Orongo en beklimt de adembenemende steile wand. Dan legt hij het ei in de hand van zijn heer die met ondertussen kaalgeschoren schedel, wenkbrauwen en oogharen op hem wacht. Het zal opnieuw een vruchtbaar jaar worden. Een jaar van rijke oogst. Een jaar waarin overvloedig kinderen verwekt en geboren zullen worden. Wij komen te laat aan om de ceremonie mee te maken. Niet enkel omdat het al begin september is als onze ogen de kust afturen op zoek naar een plaats om te ankeren, maar meer omdat 1866 het laatste jaar was met een vogelman. Het enige wat ons rest en zelfs dat is nog niet zeker nu we nog steeds geen schuilplaats ontdekt hebben, is de sporen in de vorm van wandschilderingen in de grotten op Motu Nui te bekijken en de door eigentijdse kunstenaars van het eiland uit hout gesneden symbolische afbeeldingen van Tangata-Manu's te bewonderen. We hebben ondertussen het dorp Hanga Roa bereikt en omdat we het zo'n beetje opgegeven hebben wat beters te vinden gaan we hier voor anker. Zeker geen pretje in de heen en terug op de kust rollende golven, maar toch, voor ons zitten de 2269 mijl door het water er op. Hetgeen ons 22 dagen en 6 uur kostte om ze te overbruggen.

Nauwelijks een half uur na aankomst verschijnt er een boot met de autoriteiten, zonder uitzondering vriendelijke lieden die het bureaucratische deel snel en soepel afhandelen en bij hun vertrek de raad achterlaten een honderd meter verderop in wat dieper water opnieuw te ankeren. Dit doen we onmiddellijk omdat we draaiend om het anker, op het door ons uitgezochte plekje wel erg dicht bij de rotsen komen. Wat het rollen betreft worden we er op de nieuwe plek niet veel beter op en zelfs als met een tweede anker Asfaloth dwars op de lijn van de golven gehouden wordt is er nog verre van sprake van leefbaarheid. Als dat niet beter wordt zal ons verblijf hier heel wat korter gaan duren als dat wat we in ons hoofd hebben. Misschien is het morgen beter. Met die gedachte kruipen we die avond te kooi.

HANGA PIKO

De volgende morgen echter blijkt het alleen maar erger geworden te zijn. Het grootste probleem vormt het in de dinghy aan land gaan.

Dit is alleen mogelijk door, dwars door de branding, naar het voor ons veel te ondiepe vissershaventje van Hanga Roa te varen. Een erg natte bedoening welke ons dwingt ons telkens na aankomst op land om te kleden in de kleren die we, waterdicht verpakt in plastic, meenemen. Bepaald geen pretje maar al met al een kleiner probleem als hetgeen ons aan land wacht. De schaarste aan geld door opname problemen in zowel de laatste week in Panama alsmede op Galapagos, blijkt hier niet een twee drie op te lossen. De enige bank op het eiland accepteert onze visakaart niet en ook met de [illegible] een Visa sticker [illegible] hebben, noch met de hotels is wat te regelen. Op het eiland met zijn maar net 2000 inwoners weet al snel iedereen van onze problemen en men probeert ons van alle kanten te helpen. Aanvankelijk ziet het er echter naar uit dat we met de 90 dollar die ons resten maar wat vers voedsel en dieselolie moeten kopen om vervolgens snel verder te trekken. Eliane van het restaurant aan het vissershaventje denkt hier echter heel anders over. We moeten bij haar eten en zelfs als we haar van onze financiële problemen verteld hebben en de onzekerheid of we haar ooit zullen kunnen betalen duidelijk hebben gemaakt, zegt ze dat we morgen weer moeten komen eten. Ze vindt een volle maag belangrijker als een volle beurs en lijkt nauwelijks te twijfelen aan het in orde komen van de zaken, noch wakker te liggen mocht dit niet zo zijn. De volgende dag wacht Eliane ons al weer op als we opnieuw drijfnat de dinghy aan de wal trekken en wijst ons na het omkleden waar we de fax kunnen versturen die ons uit de financiële brand moet helpen. Omdat we niet meer kunnen doen als afwachten wat hier uit komt, gaan we na wat rondgekeken te hebben opnieuw bij Eliane eten. Als we aan de koffie toe zitten komen er wat mannen binnen en een van hen, Dionisio, vraagt ons in redelijk engels waarom we niet in het goed beschutte Hanga Piko gaan liggen. Even later zitten we in de VW bus waarin Dionisio de toeristen naar bezienswaardigheden rijdt en nemen een kijkje in het haventje dat ons leven hier aangenamer zal kunnen maken. Om negen uur, de volgende morgen, zitten we in het privé-kantoor van de gouveneur maritiem. Voor het doel van ons bezoek, toestemming Asfaloth in Hanga Piko te leggen, zijn maar drie minuten nodig. De rest van ons twee uur lange bezoek aan capitan Swett gaat op aan een reconstructie van onze tocht van Galapagos naar hier. De kapitein wil alles weten over de winden en stromen. In vertrouwen vertelt hij ons dat zijn droom is eens, net als wij, over de zeëen te zwalken. (Wordt vervolgd).

Rotterdams plan:

Hotel voor pechvogels

ROTTERDAM - Aan lager wal geraakte daklozen maar ook studenten of mensen die tijdelijk zonder woning zitten, moeten in hotelkamers kunnen wonen voor maximaal zevenhonderd gulden per maand, inclusief energie, water, stoffering en meubels.

Dat plan hebben de stichting Volkswoningen en de stichting Huisvesting Dak- en thuislozen donderdag in Rotterdam gepresenteerd tijdens de Dag van de Volkshuisvesting in het World trade center. De komende maanden dreigen in Rotterdam honderden mensen op straat te belanden door de sluiting van illegale, onveilige pensions.

"Ons plan is ingegeven door dat probleem, maar de hotelkamers zijn zeker niet alleen bedoeld voor mensen aan de rand van de maatschappij. Iedereen die dat wil, zou op een hotelkamer terecht moeten kunnen. We hebben al een locatie op het oog voor elfhonderd kamers. Als het idee aanslaat, kun je ook hotels opzetten voor complete gezinnen", zegt J. Gerbscheid van de dienst Stedebouw en volkshuisvesting.

In de commerciële kamerverhuur liggen de prijzen gemiddeld enkele honderden guldens hoger dan de prijs die de plannenmakers voor ogen hebben. Het kan alleen als de overheid het verschil bijpast. "Dan nog is het een goedkopere en snellere manier van huisvesten dan het bouwen van aparte woningen", zegt Gerbscheid.

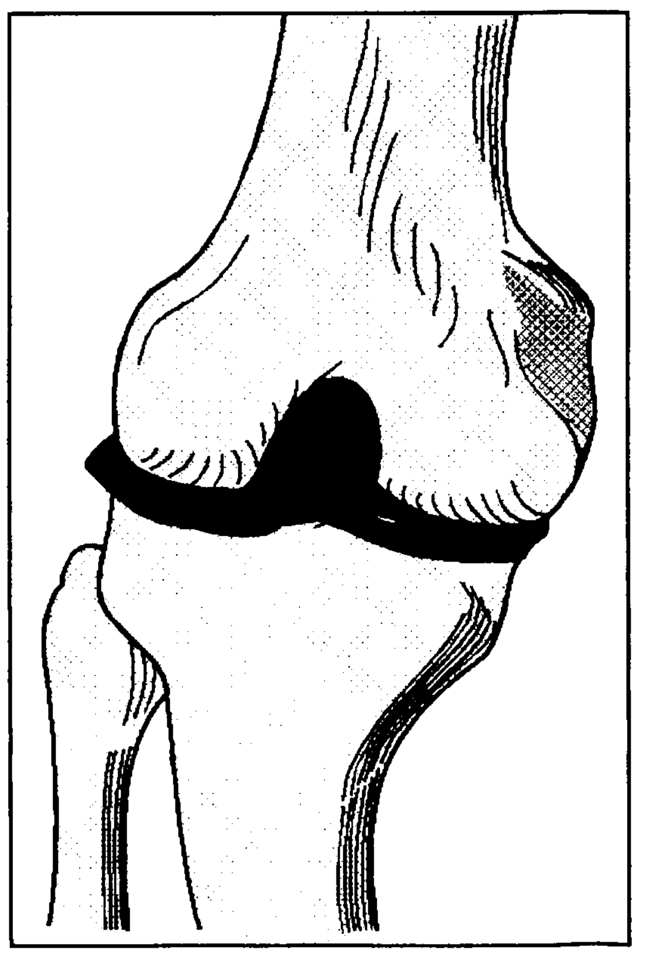
Sport en Gezondheid

Giovanni Eleonora

Een versleten knie

Een versleten knie oftewel gonartrosis is een verschijnsel dat zowel bij jonge als oude mensen voorkomt. De oorzaak van een slijtage van het kniegewricht op jongere leeftijd is meestal een standsafaijking van het bovenbeen ten opzichte van het onderbeen. Hierbij dient u te denken aan een X-stand van de benen of een O-stand van de benen. In eerste instantie wordt bij deze standsafwijkingen geprobeerd door middel van fysiotherapeutische behandelingen de klachten te bestrijden. Als fysiotherapie geen effect heeft en de standsafwijking een belangrijke oorzaak van de slijtage in de knie is, dan is dit te vergelijken met een autowiel, dat scheef staat en niet goed uitgelijnd is (gebalanceerd). Door een betere uitlijning krijg je geen nieuw autowiel, maar kun je nog lange tijd gebruik maken van de band die daar op zit. Het uitlijnen van het wiel is te vergelijken met een operatieve ingreep die de osteotomie genoemd wordt. In het geval van een O-stand van de benen wordt de binnenzijde van het kniegewricht overbelast en treedt er slijtage aan deze zijde op. De buitenzijde blijft dan meestal gespaard en is nog goed belastbaar. Door middel van een operatie waarbij de knie in een relatieve X-stand geplaatst wordt, is het de bedoeling dat de patiënt na de operatie de buitenzijde van de knie meer gaat belasten en de binnenzijde gaat ontlasten. Zo kan de patiënt nog lange tijd door met zijn eigen kniegewricht. Het veranderen van de stand van de knie vindt in de meeste gevallen plaats door een zogeheten pendelosteotomie, waarbij het bot van de bovenste gedeelte van het scheenbeen boogvomig wordt doorgebeiteld, zodat een pendel, als van een klok, ontstaat en het onderbeen heel gemakkelijk in de X-of O-rich- ting gedraaid kan worden. De osteotomie wordt gefixeerd met twee krammen, zodat de osteotemie oefenstabiel is . Daarna wordt de knie van de patiënt in de meeste gevallen in een zweefrek geleyd en als de knie 90 graden kan buigen krijgt hij gips aangelegd . Met dit aangelegde gips mag de patiënt gaan lopen. Door het belasten in het gips, treedt een compressie (samendrukken) van de osteotomie op, die de genezing ten goede komt. Het eindresultaat na een correctieosteotomie van het scheenbeen, en in sommige gevallen ook van het bovenbeen, in verband met een eenzijdige slijtage van het kniegewricht op grond van een standsafwijking van de knie, heeft pas een eindstadium bereikt 1 tot 1 1/2 jaar na de operatie. Bij oudere mensen is de mate van slijtage bepalend of er wel of niet geopereerd zal worden. Bij een lichte vorm van slijtage zal volstaan kunnen worden met fysiotherapie. Bij een zeer ernstige gonarthrosis (slijtage van de knie), die niet alleen het gewricht tyssen boven en onderbeen betreft, maar in de meeste gevallen ook het gewricht tussen knieschijf en bovenbeen, is de beste oplossing een kunstgewricht. De operatie wordt dan een total-knie operatie genoemd of er wordt een totale knie arthroplastiek uitgevoerd. Hiervoor zijn verschillende kunstgewrichten mogelijk, waarin er onder andere onderscheid gemaakt wordt tussen een gewricht met of zonder knieschijf. In geval dat er een algehele arthrosis is, inclusief de knieschijf, wordt er gebruik gemaakt van een prothese die ook de knieschijf vervangt en het oppervlak van het onderste gedeelte van het bovenbeen en het bovenste gedeelte van het scheenbeen. Als er alleen sprake is van slijtage tussen bovenbeen en onderbeen, dan worden alleen de versleten delen van het bovenbeen en onderbeen vervangen, middels een prothese. De knieschijf blijft dan normaal functioneren. Deze operaties worden veelvuldig op ons eiland uitgevoerd. Als fysiotherapeut kun je de patienten met verschillende vormen van slijtage in de praktijk aantreffen, patiënten die met slijtage- klachten naar de fysiotherapeut doorverwezen worden nog voordat er aan operatie gedacht wordt. De behandeling bij deze patiënten bestaat dan vaak uit het aansterken van de beenspieren, die het lichaamsgewicht moeten helpen opvangen, het geven van electrotherapie of warmtetherapie om de pijn te verminderen. Massagetherapie wordt in sommige gevallen toegepast om de verkrampte spieren te doen versoepelen. Is een operatie noodzakelijk dan zal na de operatie een fysiotherapeut langskomen om geleidelijk aan de patient te mobiliseren. Patiënten worden in het ziekenhuis naar een fysiotherapeut verwezen. De patiënt heeft totaal na de operatie 1 week bedrust, waarbij de patiënt de dag na de operatie begint met buigen strekoefeningen van de knie. De buig- en strekoefeningen kunnen met behulp van een elektrische buig- en strekslede worden gegeven. Elke dag wordt de buigmogelijkheid van de slede opnieuw ingesteld waarbij er steeds 10 graden meer buigbeweging mogelijk is. Na 1 week bedrust, in verband met de wondgenezing, wordt de patient gemobiliseerd, dit gaat met behulp van een looprekje en vervolgens met 2 krukken. De totale opnameduur varieert van 2 tot 3 weken. Na ontslag uit het ziekenhuis krijgt de patiënt opdracht een fysiotherapeut te consulteren. De behandeling in de fysiotherapie-praktijk bestaat dan uit het verder mobiliseren van het kniegewricht, het aansterken van de strekbuigspieren van de knie en het opvoeren van de mate van belasting op de knie. Van pijn is er na de operatie geen sprake meer, daar de gewrichtsvlakken zijn vervangen door nieuwe gewrichtsvlakken. De total knee operatie wordt vaak uitgevoerd bij oudere mensen, dat wil echter niet zeggen dat jonge mensen niet in aanmerking komen voor een total knee operatie. Veel jonge mensen denken dat zij na een total knee operatie veel dingen niet meer kunnen doen, zoals het beoefenen van sporten. Het is inderdaad niet mogelijk na een totale knie operatie weer te kunnen voetballen, hardlopen of tennissen. Maar onder professionele begeleiding van een fysiotherapeut is het zeer goed mogelijk om bijvoorbeeld aan fitness-training te doen. Vraag hierover advies bij uw arts of fysiotherapeut.

Er is op ons eiland mogelijk een verband te leggen tussen overgewicht en gonarthrosis. Dit houdt in dat mensen met overgewicht verhoogd risico lopen een versleten knie te krijgen. Mijnadvies aan deze mensen: Begin vandaag nog met lichaamsbeweging en let op uw voedingspatroon.

Schaken

Poloegajevski overleden

In augustus is de Russische grootmeester Lev Poloegajevski in de Franse hoofdstad Parijs overleden. Hij werd 60 jaar. Sinds het begin van de jaren zeventig behoorde Poloegajevski tot de wereldtop. Daarnaast genoot hij grote faam als openingsexpert, met name in het Siciliaans. In die opening is ook een variant naar hem vernoemd.

Poloegajevski was eigenlijk een Wit-Rus. Hij werd in 1941 geboren in Mogilev. Toen de Duitsers die stad bombardeerden, wist de jonge Poloegajevski zijn woonplaats met de allerlaatste trein te ontvluchten. Op weg naar veiliger oorden werd echter ook die trein gebombardeed. Slechts twee wagons werden niet geraakt. In een ervan zat Poloegajevski.

Poloegajevski werd op 27-jarige leeftiJd tot internationaal meester benoemd en een jaar later mocht hij zich tot het grootmeestergilde rekenen. In de jaren 1967-1969 was hij drie keer op rij zeer succesvol in het kampioenschap van de Sovjet-Unie. In 1967 deelde hij die eer met Misha Tal. Het Jaar erop eindigde hij gedeeld eerste met Igor Zaitsev, maar won hij de daaropvolgende barrage. Ook in 1969 deelde hij de eerste plaats, nu met Tigran Petrosjan, maar dit keer verloor hij de play-off.

Eveneens tot drie keer toe wist Poloegajevski tot het Kandidatentoernooi door te dringen. In 1973 plaatste hij zich ervoor in het Interzonale toernooi van Petropolis (Brazilië) maar werd hij in de kwartfinale geëlimineerd door de latere wereldkampioen Anatoli Karpov. Drie jaar later in het Interzonale toernooi van Manilla op de Filippijnen drong hij opnieuw tot de rangen der Kandidaten door. In de daarop volgende matches versloeg hiJ het Braziliaanse wonderkind Henrique Mecking, maar werd hij daarna uitgeschakeld door zijn landgenoot Viktor Korchnoi. Via het Interzonale toernooi van Riga (Letland) van 1980 werd Poloega- jevski voor de derde keer Kandidaat. In de matches won hij van Misha Tal, maar verloor hij opnieuw van Viktor Korchnoi.

Tussendoor en daarna behaalde Poloegajevski tal van toernooioverwinningen. Ook in Nederland was hij zeer succesvol. Hij won ondermeer het Hoogovenstoernooi in 1966 en 1970. Daarnaast schreef hij in 1970 en 1972 het IBM-toernooi in Amsterdam op zijn naam. Tot vier keer toe nam hij deel aan het Interpolistoernooi in Tilburg, maar daarin wist hij nooit de hoogste eer voor zich op te eisen.

Na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie verhuisde Poloegajevski - een vaste kracht voor het Olympiadeteam van zijn vaderland in zijn topjaren - naar Parijs. Hij raakte bevriend met de Nederlandse zakenman Joop van Oosterom en wist die ertoe over te halen te beginnen met het Melody Amber-toernooi in Monaco. Dat naar de dochter van Joop en Muriël van Oosterom genoemde toernooi in het zuid-Europese belastingparadijs kent inmiddels een aardige traditie en is een razend populair onder de topspelers, niet in het minst omdat de condities en het prijzenfonds zeer goed te noemen zijn.

Van Oosterom brengt een deel van zijn tijd op de Antillen door. Hij heeft een huis op Aruba. In het kader van het trainingsprogramma van de Nederlandse grootmeester Jeroen Piket zijn er twee vriendschappelijke matches op Aruba gespeeld. Het was in februari 1994 niet verwonderlijk dat juist PoloegaJevski de tegenstander van Piket was. Het werd een bloedstollend treffen dat begon met maar liefst vijf beslissingen op rij. Eerst won Piket, daarna Poloegajevski twee keer, vervolgens weer twee keer Piket, waarna drie remises de tweekamp besloten. Piket won dus met 4 en een half tegen 3 en een half. Een jaar later werd hij gedecideerd verslagen door de Letse grootmeester Alexej Shirov. Toen werd het 2 en een half tegen 5 en een half. Een nieuwe match op Aruba, dit keer van Jeroen Piket tegen het Hongaarse wonderkind Judit Polgar, staat reeds op de kalender.

Vorig jaar wilde Van Oosterom zijn vriend Poloegajevski diens zestigste verjaardag met een speciaal cadeautje gedenken. In de Argentijnse hoofdstad Buenos Aires werd een zogenaamd thematoernooi georganiseerd. De deelnemers moesten daarin Siciliaans spelen en konden pas op de vierde zet hun eigen wegen kiezen. Het was de bedoeling dat de jarige Job zelf van de partij zou zijn, maar hij moest afzeggen omdat er een hersentumor bij hem ontdekt was. Hij was wel in Buenos Aires aanwezig, maar speelde niet. Helaas voor hem kwam de naar hem vernoemde variant niet één keer op het bord. De inmiddels in Spanje wonende Rus Valeri Salov schreef het evenement op zijn naam.

Van dat toernooi is onlangs een schitterend boek verschenen met de titel 'Sicilian Love' (uitg. New in Chess, Alkmaar, Nederland), Het boek bevat niet alleen een toernooiverslag en de gespeelde partijen, maar ook een uitgebreid interview met Poloegajevski en een historisch overzicht van de Siciliaanse opening, waaraan Poloegajevski een groot deel van zijn leven wijdde. Ook passeren de gedenkwaardigste partijen van Poloegajevski de revue. Daarmee is het een van de beste schaakboeken van de laatste jaren geworden. Het is mij niet bekend of Poloegajevski nog tijd van leven gehad heeft om het boek te lezen waaraan hij overigens zelf ook een substantiële bijdrage leverde.

Poloegajevski heeft meer geschreven, dat tot de klassiekers in de schaakliteratuur gerekend mag worden. Met name zijn boek 'Rozhdeniye Varianta' uit 1977, dat in 1981 herzien en aangevuld in het Engels verscheen onder de titel 'Grandmaster Preparation' is een echt standaardwerk. Daarin doet Poloegajevski breeduit verslag van zijn zoektocht in het Siciliaanse labyrinth.

Uit het boek *'Sicilian Love'* citeer ik de volgende partijen.

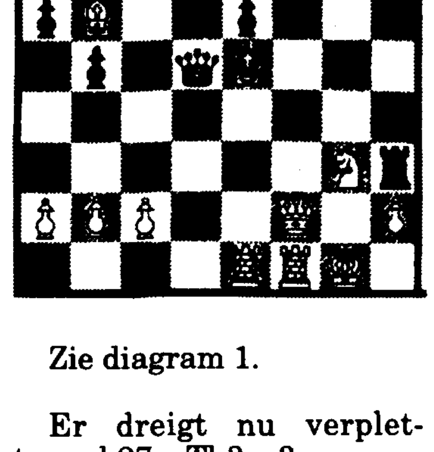
De eerste is uit het toernooi van Bakoe in 1961. Wit is Nezjmetdinov en zwart Poloegajevski :

1. e2-e4, c7-c5 2. Pg1-f3, d7-d6 3. d2-d4, c5xd4 4. Pf3xd4, Pg8-f6 5. Pb1-c3 a7-a6 6. Lc1-g5, e7-e6 7. f2-f4, b7-b5.

Dit zijn de karakteristieke beginzetten van de naar Poloegajevski genoemde variant van het Siciliaans.

8. e4-e5, d6xe5 9. f4xe5, Dd8-c7 10. e5xf6 Dc7-e5+ 11. 1Pc3-e4, De5xe4+ 12. Pd4-e2, Pb8-c6 13. Dd1-d2, h7-h6 14. Lg5-e3, Lc8-b7 15. Pe2-g3 De4-e5 16. f6xg7, Lf8xg7 17. Lf1-d3, Pc6-b4 18. 0-0, Pb4xd3 19. Dd2xd3 Ta8-d8 20. Dd3-e2 h6-h5 21. Ta1-e1, h5-h4 22. De2-f2, Td8-d7 23. Pg3-e2, h4-h3 24. g2xh3, Th8xh3 25. Pe2-g3, De5-d5 26. Le3-b6 Lg7-e5.

DIAGRAM 1

Zie diagram 1.

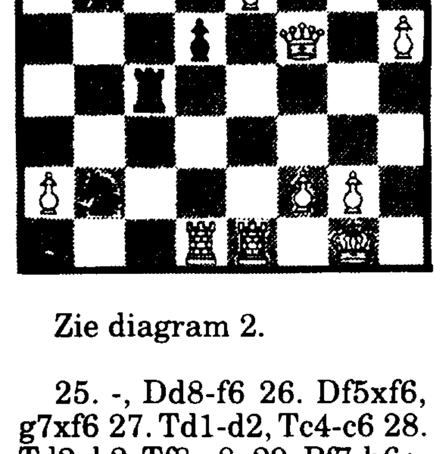
Er dreigt nu verpletterend 27.-, Th3xg3.

27. Te1xe5, D5xe5 28. Tf1-e1, De5-g5 29. Lb 6-e3, Dg5-g4 30. Te1-f1, f7-f5 31. Le3-f4, Td7-d1 32. c2-c3, Th3-h4 33. Lf 4-c7, f5-f4 34. Df2xf4, Dg4xf4 en wit gaf het op.

De volgende partij is wellicht ook de beroemdste, die Poloegajevski (wit) in zijn loopbaan gespeeld heeft. Hij stamt uit het toernooi van Eloskou in 1969. Zijn tegenstander is Misha Tal (zwart).

1. c2-c4 Pg8-f6 2. Pb1-c3, e7-e6 3. Pg1-f3, d7-d5 4. d2-d4, c7-c5 5. c4xd5, Pf6xd5 6. e2-e4, Pd5xc3 7. b2xc3, c5xd4 8. c3xd4, Lf8-b4+ 9. Lc1-d2, Lb4xd2+ 10. Dd1xd2, 0-0 11. Lf1-c4 Pb8-c6 12. 0-0, b7-b6 13. Ta1-d1, Pc6-a5 14. Lc4-d3, Lc8-b7 15. Tf1-e1 Ta8-c8 16. d4-d5, e6xd5 17. e4-e5, Pa5-c4 18. Dd2-f4, Pc4-b2 19. Ld3xh7+, Kg8xh7 20. Pf3-g5+, Kh7-g6 21. h2-h4, Tc8-c4 22. h4-h5+, Kg6-h6 23. Pg5xf7++, Kh6-h7 24. Df4-f5+, Kh7-g8 25. e5-e6, -.

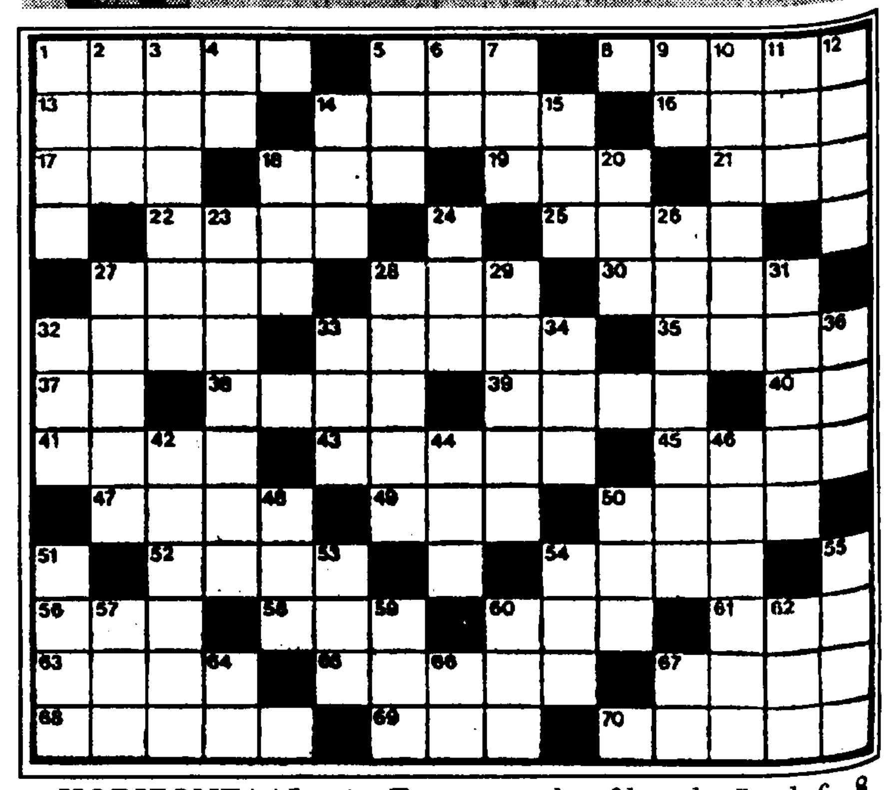
DIAGRAM 2

Zie diagram 2.

25. -, Dd8-f6 26. Df5xf6, g7xf6 27. Td1-d2, Tc4-c6 28. Td2xb2, Tf8-e8 29. Pf7-h6+, Kg8-h7 30. Ph6-f5, Tc6xe6 31. Te1xe6, Te8xe6 32. Tb2-c2, Te6-c6 33. Tc2-e2, Lb7-c8 34. Te2-e7+, Kh7-h8 35. Pf5-h4, f6-f5 36. Ph4-g6+, Kh8-g8 37. Te7xa7 en zwart gaf het op.

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. Europese hoofdstad; 5. dof; 8. voordeel; 13. drank; 14. familielid; 16. strand bij Venetië; 17. onderricht; 18. vogel; 19. gelofte; 21. bijwoord; 22. ambtsgewaad; 25. meubel; 27. meisjesnaam; 28. familielid; 30. onderhuidse vetlaag; 32. drank; 33. vlak; 35. palm; 37. voorzetsel; 38. lef; 39. middag; 40. voorzetsel; 41. rustteken in de psalmen; 43. familie; 45. denkbeeld; 47. advies; 49. garde; 50. wijsje; 52. haargroei; 54. deel van Sumatra; 56. regel voor het maatschappelijk leven. 58. aanhanger; 60. kostuum; 61. neergang; 63. zangstuk; 65. eenvoudig; 67. uitroep; 68. ontelbaar; 69. zeer; 70. flauw.

VERTIKAAL: 1. boom; 2. vlaktemaat; 3. netwerk van lijnen; 4. keurmerk; 5. tam; 6. anno domini; 7. sportterm; 9. oude lengtemaat; 10. jaargetijde; 11. kunsttaal; 12. snoep; 14. desert; 15. elasticiteit; 18. Turkse titel; 20. kledingstuk; 23. van streek; 24. groente; 26. Honderas; 27. sleutel; 28. gave; 29. verfsoort; 31. ketting; 32. vis; 33. zeer; 34. geestelijke; 36. ontkenning; 42. vervelend; 44. hemellichaam; 46. satan; 48. mat; 50. deel van een schip; 51. zeedier; 53. soort; 54. deel van een huis; 55. vaandel; 57. eer; 59. wolvlokje; 60. schrijfgerei; 62. sprookjesfiguur; 64. uitroep; 66. voorzetsel; 67. uitroep.

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe-puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

L. Greymans,
W.Gr.St. Joris 251
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel tot drie uur n.m.; Aruba - Caya Betico Croes 110 tijdens kantooruren; Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.a.v. Hubert Linkels.

Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdagmiddag vijf uur.

Gelieve duidelijk op de envelppe te vermelden:

AMIGOE-PUZZEL

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. mirte; 5. aal; 8. uniek; 12. ara; 13. getreur; 16. nee; 17. na; 18. poel; 19. pint; 21. gr.; 22. ener; 24. fabel; 26. raam; 28. gup; 30. sol; 31. keu; 32. emotie; 35. boeten; 37. ei; 38. plenair; 39. o.l.; 40. bestek; 42. gaspit; 45. mot; 46. ham; 48. noe; 49. leeg; 51. sesam; 53. edik; 55. lb.; 56. adam; 58. terp; 60. w.o.; 61. ore; 63. pressie; 65. dar; 66. noria; 67. lee; 68. krent.

VERTIKAAL: 1. manege; 2. Iran; 3. ra; 4. ego; 5. atlas; 6. ar; 7. lepel; 8. urn; 9. in; 10. eega; 11. kermen; 14. eef; 15. uil; 18. prut; 20. tree; 23. egoisme; 25. boenwas; 27. autoped; 29. pipet; 31. koran; 33. mee; 34. elk; 35. big; 36. eli; 40. ballon; 41. toga; 43. soep; 44. tekort; 46. hemel; 47. matse; 50. ebro; 51. sar; 52. mei; 54. iwan; 57. d.p.a.; 59. rek; 62. er; 64. se.; 65. de.